

Fagervik och Skamsund

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta originalverk från 1902 av **August Strindberg** (1849-1912) är digitaliserat i september 2007 från Harvard University av Google Books samt hämtat från Internet Archive och anpassat för Projekt Runeberg i juni 2016 av Ralph E.

Buflust Strtnbberp

jfagerxnh

|J' ccb

Shameunb

Stocftbolm C. Ä E. ØcrnnnMø jTSt[aø» BhtlcboUflFAGERVIK och SKAMSUNDAUGUST STRINDBERG

FAGERVIK OCH SKAMSUND

STOCKHOLM

C. & E. GERNANDTS FÖRLAGS AKTIEBOLAGSTOCKHOLM 1902

IDUNS KUNGL. HOFBOKTRYCKERIINLEDNINGNär man skall segla in från hafvet med bidevind, har man land på båda sidor; och ligger man för babords halsar, ser man endast en lång ful lågland ö med röda trästugor i back-knallar. Det ligger något särskildt småaktigt styggt öfver det landet, utan att det förmår lyfta sig till det rysliga. Bergen sakna hvarje djärfhet i linjen, som kunde höja dem till rang af klippor; det är bara bergknallar, slitna af klaokjärn och trätofflor, här och där hvita, glaserade af en liten skogseld. De små bestånden af gran och tall äro så tjufhuggna, angnagda, att de kvarlämnade träden endast tyckas stå där för syns skull, skyddade af lotsverket för att tjäna som landmärken. Tråkigt, utpinadt, utätet, hvardagligt sträcker sig Skamsund utmed inseglingen. Svart, tillstängdt, som ett gammaldags igenlagdt bränneri ligger Karantänshuset i stranden; fiskarbodarne taga vid; vid stora bryggan synes handelsboden, längre upp bönehuset, grått, rätlinjigt, sträft; och så en flock stugor anpassade till villor med deras8

INLEDNING

glasverandor, öfver utkiksberget ligger ett garnityr med röda svinstior, och när utfordringen sker, skriker det som

om berget låg i barnsnöd.

I en dalsänka, där litet matjord samlat sig, hvilar på stenfot ett ljusgrönt större hus, med hvita fönsterkarmar och blommiga gardiner; det är det enda leende, som denna ö tillåter sig. Där bor den gode lotsåldermannen, som skaffar vägvisare och sköter en liten ledfyr.

Segelstället har under tiden, brassadt bidevind, skymt för den andra sidan af segelrännan, och nu när man vänder genom vind och lägger sig för styrbords halsar, visar sig den andra stranden som en syn, en sommardröm. Ljusa låga alstränder med vassvikar, små hvita, blå, rosenröda sockerståndsvillor med frukträd och blomsterrabatter, bryggor och badhus, båtar med segel och vimplar; hundraåriga ekar resa sina gröna kupoler öfver blomstermattor, en liten åkerlapp med vajande råg, en bergbacke med björkar, en slingrande väg under hasselbuskar. Midt i byn reser sig värdshuset med kastellet, musik-paviljongen med lyran på taket, den rosenröda kägelbanan, den lätta sommarteatern. Här ser allt ut vara ordnadt till den tre månaders långa fest, som heter sommaren.

Fagervik heter ön, och fager är den, men den skulle icke vara så fager om ej Skamsundslandet låge midt emot som en vågbrytare, den9 INLEDNING

dar skyddade för hafvets brottsjöar och tog emot de råa, nordostvindarne.

Midt i lustgården reser sig dock en stram hvit byggnad i två våningar med kronflagg hissad på stången i trädgården: det är tullkammaren, och postkontoret med telegrafen.

Nekas kan ej att Fagervikarne syntes födda med ett blidare öde än Skamsundarne; de voro också ljusare i sinnet, älskade ett glas och en sång, muntra historier och samkväm.

På Skamsund däremot bodde folk af en mörkare art med hårdare öden. Myndigheterna där på ön, kajrantänmästarn och lotsåldermannen voro härsklystna, hatfulla, hämndgiriga, två tyranner, isom ansett sig ha förfelat högre kallelser, och ehuru deras storheter voro ojämförliga, då den ena sorterade under sjöministern, den andra under civilministern, höllo de sig båda som högsta myndighet på Skamsund, där innevånarne också voro delade i två partier, som fejdade, boj-cottade, spionerade, rapporterade. Tidtals blef dock spänningen så stark, att striden upphörde af sig själf; man gick och fruktade hvarandra så att ingen vågade lyfta tass; haten höllo hvarandra i jämvikt, så att ett doft lugn rådde till nästa utbrott.

Men Skamsund ägde sin yttersida mot hafvet. Där hade människor sökt sina bostäder för att gömma sig, dölja sina sår, afvakta att tid lades emellan ett felsteg och att glömskan10

jordade ner ledsamheter. Dessa människor kände hvarandras hemligheter, men erfarenheten hade lärt dem, att så länge de höllo hvarandra i aktning, blefvo de själfva respekterade.

Yttersidan var stenig och söndelsliten med en hel flottilj af kobbar och skär utanför; den

liknade ett öfvervattensref där alla dessa män-%

niskor strandat. De voro tysta och otillgängliga^ nyktra, ärliga, och besökte alla bönhuset. Aldrig deltogo de i partistriderna, de sade sig icke veta något om den saken; det enda som förmådde dem till agitera var spritfrågan, och särskildt att få bort utskänkningen på Fagervik. Men som det röstades efter fyrk på kom-munalen, så var det en mycket svår sak.

De bodde mot solens uppgång och öppna hafvet, och om morgnarne låg deras by som i ett ljushaf. Då kommo de hem från grynnfisket och sågo stugor och täppor i påljus, som lyste upp hvarje vrå, hvarje skrefva, och då blef lifvet dem lättare; men mot aftonen lågo de i skuggan af åsen, som skilde dem från själfva Skamsund, och då kastades långa skuggor in i deras lif, och den östra himmelen låg ju alltid blygrå som fult väder äfven vid den klaraste solnedgång i väster. Denna ås utgjorde skiljomuren mellan dem och samhället. Ingen beträdde den i onödan, ty däruppifrån såg man öfver till Fagervik, och man kunde äfven med landvind höra sång, musik. Barnen

bjudna att gå upp på åsen mellan. l:sta juni och 1 :sta september eller under badsäsongen, och de skickades aldrig till handelsboden. Bönhuset låg visserligen på den farliga gränsen, men inbäddadt i en grandunge och så att endast takåsen syntes. N

En mil rätt ut till hafs syntes fyren, hvit-glänsande om dagen när solen sken, om natten osynlig, me4 utsändande i mörkret sin ljusstråle, tre mil rundt omkring och mera. Norr om fyren förlades höstetid det röda fyrskeppet, rödt som en eldsvåda när solen lyste på't.

Sådan var nejden, där många sällsamma människoöden fullbordades, hvilka vi nu skola förtälja efter egna erfarenheter och andras uppgifter.EN BARNSAGAPå baksidan af Skamsund bodde bland andra förolyckade afskedade lotsen öman. Han hade tjänat till sitt trettisjunde år, då han en klar natt satte bort en finsk skonare. Hur det gick till kunde han icke förklara, ty han hade haft redig pejling på ledfyren, visste hvar grundet låg, hade god styrsel på skutan... det förblef outredt! Inför krigsrätten svor han att han icke smakat starkt det dygnet, men alldenstund han eljes brukade dricka, antogs det att han varit drucken, och därför blef han ifrån tjänsten samt dömd att ersätta skuta och last med femtitusen kronor.

Det var oförsiktigt af rätten att i domen införa talet om starka drycker, då mannen bevisligen varit nykter den dagen olyckan skedde, ty därigenom fick öman ett öfvertag, enär man varit formellt orättvis mot honom.

Om dagen när han kom ut från Rätten på Skeppsholmen med frånsprättade galoner och mössplåt i fickan tyckte han att staden ändrat utseende. Sjökrigsskolan låg visserligen kvar på sin plats, men den såg liten och främmande

ut. Förut hade den imponerat på honom, föreställt det oupphinneliga, det högsta i hans lilla värld, där han stod längst ner, vördande, blindt beundrande, böjande sig för makten och det högre vetandet. Nu när han var utlöst ur den kretsen, föll respekten med ens bort. De hade numera ingenting att säga öfver honom, måttet saknades och han var icke längre under dem; han befann sig utanför, kunde icke jämföra sig med dem, kände att han var fri och att olyckan förstorat honom.

Så kom han ut till Skamsund igen. Det var en eftermiddag, när ångbåten lade till vid bryggan. Lotsar stodo där och hängde, några verkligen i afsikt att visa kamraten sitt deltagande, andra bara for att få se hur han såg ut. Ett tungt allvar råddie där i grupperna på stranden, ty hvar och en kände att samma olycka kunde drabba den bäste och när som hälst, ty knappast ett skeppsbrott därute hade kunnat förklaras riktigt.

Innan landgången kom ut, stod öman och plockade trådsändar från rockärmens slag där galonerna suttit. Han hade hela vägen läst öfver hvad han s|kulle säga, och han hade räknat ut hur han skulle se dem i ögonen, ty han kunde se folk i ögonen, då han hade rent samvete.

Han lyftade handsäcken frän bänken, och stack i detsamma biljetten i munnen för att

ha händerna lediga; gjorde sig bred i bringan när han gick öfver landgången, hälsade mästerlotsen, men glömde därigenom biljetten, så att styrmannen själf med ett lustigt ord måste taga den från hans läppar. Detta åstadkom en rubbning i hans uppgjorda program för hemkomsten, det högtidliga hade girat öfver i det komiska och att söka krafla sig upp igen var icke värdt.

Mötet antog således en ganska hvardaglig prägel.

»Stå på dig, gamle gosse,» hälsade mästerlotsen. Och därmed var allt sagdt, ty de andra lotsarne nickade bara bifall, glada att vara ifrån'et.

Öman gick mörk uppåt åsen, bakom hvilken hans stuga låg. Hustru hade han icke som väntade, ty han var änkling, man han hade en tioårig son. Den vågade väl icke knysta, men han hade ett ansikte, som kunde göra

miner, och han hade ögon, som icke kunde hindras att tala. För att afstyra all meddelsamhet från den sidan, öppnade fadern dörren med ett ryck och kastade en befallning åt gossen, som satt vid spiseln och sysslade med långrefslådan: »Gå ut i sjöbon, Torkel, och nacka opp näten I Här skall fiskas!»

Torkel gick, gladare än han själf hoppats, ty han såg fadern fri och modfull.

I tre dagar gick öman omkring i kamraternas stugor och beklagade sig öfver den orättvisa som vederfarits honom. Första dagen fick han medhåll; men andra dagen mojnade medlidandet och han mötte nedfällda ögonlock som sade honom, att en gardin var fälld mellan dem och honom. Då fick han något att stå emot och rifva ner.

»Var jag kanske inte nykter just den dagen? Si, om jag bara hade tagit en tår just den dagen, så skulle jag inte sagt ett ord!» — Detta upprepade han så många gånger, att han tröttade och blef odräglig. Det märkte han och nu kastade han sig upp på de höga siffrorna. »Två tusen kronor om året kunde jag tjäna, och nu äro de vräkta i sjön I Fem-ti-tu-sen är jag dömd att betala! Fem-ti-tu-sen... (det var riktigt läckert att tugga en så stor siffra) jag undrar just, hvar jag ska' ta' dem ifrån!» Ingen kunde svara på det, men det gaf en viss respekt att han hade så stora skulder. »Fem-ti-tu-sen! Ja, de tar stugan förstås, och jag får göra konkurs!»

På tredje dagen var all glans borta från öman, och han mötte bara ryggar och brådskande åtbörder. Då gick han ner i lotsstugan där han hade alla gökarne insamlade som i en notkil, och nu väfvade han om igen. En afvisande tystnad rådde, endast afbruten af några tobaks-loskor som smällde i golfplankorna.

För att bereda någon omväxling hade han nu flyttat fram de femti tusena till inledningsspråk och bakefter som omkväde kom det där: »Ja si om jag bara tagit en enda sup den dagen.» När han tog om det för tredje gången reste mästerlotsen hufvudet och talade ur skägget. »Hör du Viktor, du är en gammal fyllhund, och du vet att om en fyllhund glömmer att supa en enda dag, så blir han oklar i knoppen. Alltså är det likgiltigt för rättvisan, om du gick i hvar dagsrus eller i vansköt bakrus. Du har satt bort en skuta i vackert väder och därför har du fått ditt rättvisa straff. Gå nu hem och se om ditt hus, och laga att du tar dig till något, så du slipper komma på fattigvården! År det klart?»

öman försökte fåfängt hitta ett ord. Tungan var lamslagen, och talande med ögonen backade han mot dörren för att icke se ut som om han vände ryggen. I självfva dörren fick han målet igen, men förståndet var borta. »Ajö med er, era d—r,» sa' han.

När han gick förbi åldermannens, stod husbonden på trappan, nickade vänligt åt öman och ropade: »Kom in Viktor, så få vi språka!» öman besvarade icke hälsningen, utan gick vidare. »Hvad har jag med den där att göra?» mumlade han, och kände sig upprättad.

Men när han kom hem gick han icke in i stugan, utan tog yxan från väggen och trafvade

ut på ön. Det var hans vanliga vid upprörda tillfällen att gå på skogen med yxan och fälla. Han ägde nämligen en liten skogslott, och i dag hade den fått ett nytt intresse, ty den skulle med stugan gå på auktion.

När han kom in under granarna märkte han, huru annorlunda allt såg ut i dag. Yäl kände han sina trän, men de voro liksom främmande nu. Där hade han bryggveden; det var pengar i handen, ty den kunde säljas hvarje höst när storbåten kom. Där hade han sparat några raka släta till båtbord. Han hade sparat — åt hvem ? Där stodo några enkom krokiga björkar, vuxna af naturen till vränger i en skötbåt. Och där: sex sköna mastämnen — som han lämnat för att ha till gossens konfirmation, så hade han räknat ut att de skulle vara mogna vid det laget.

Nu var det icke hans längre, utan de tillhörde assuransen. Ass-u-ransen? Ja, men inte ännu. Fjärdingsmaü skulle först komma och stämma, och så skulle det bli auktion, någonstans oppe i land, vid kyrkan, i tingshuset. Och di

skulle min själ få si sig om...

I dag hade han en mångdubbel njutning att slänga yxan i trädstammarne. Det gick inte löst på ved och timmer, utan på de dyraste virkena, och mastträd, båtbord, årämnen föllo som strå, och späntades sönder. Han hettades upp af ansträngning och hat; och när en väldig fura föll med brak, log han. Den glasklara säf-EN BÅKHSAGA

ven rann som hvita blodet, och topparne brötos i fallet. Det var ett slagfält och det ljusnade i skogen och sinnet alltefter som yxan röjde, förstörde, hämnades. Fiender, osynliga fiender, okända också gick det ut öfver. Om någon frågat hvilka, skulle han endast ha kunnat svara, att han hatade allt och alla, ty ingen viss hade förnärmat honom, och olyckan hade kommit från samma hemlighetsfulla håll som vind och vågor.

Där hans uttömda krafter icke räckte att • fälla, begränsade han sig till att blecka i trä-stammarne, och han hade nu farit öfver sin skog och nått åsen som här reste sig till ett berg. Med yxan i ena handen stormade han den lodräta klippväggen och var snart uppe. Där stod en hundraårig tall som för länge sen förlorat toppen, sedan vuxit i krokiga vinklar och nu endast ägde två oerhörda grenar, som sträcktes ut en på hvar sid^ likt två seniga armar som vinkade en signal. Tallen begagnades äfven af sjöfarande ute på hafvet som landmärke och lotsarne hade omgifvit den med en helgd som skyddat den från åverkan. Förr hade den äfven tjänat som utkik och behöll ännu en half-murken björngång som trappstege.

Lotsen äntrade, och såg nu hafvet under sig. Därute låg skonaren på grundet och pekade med sina afriggade master på det särskilda sätt som vrak bruka peka, icke rätt upp och ner,22

och icke heller åt ena sidan som när ett fartyg har slagsida, utan på ett fånigt sätt, ofärdigt, krymplingsaktigt, hit och dit, med förlorad styrsel, ett dödt ting. »Ligg där, du», sade han inåt sig själf, utan en känsla af deltagande eller ånger. Snarare uttryckte hans hårda drag en viss tillfredsställelse och en stolthet öfver att ha varit upphofvet till en händelse, tämligen ovanlig och väckande mycket larm.

Han steg ner ur trädet, liksom gripen af en hastig ingifvelse. Och i nästa ögonblick vid roten;

»Det är min tall»: sade han. »Om det blir skeppsbrott därute då? — Så mycket bättre: Hvad rör det mig?»

»Det är min tall,» stafvade han fram med ett yxhugg för hvarje.

Det fridlysta, heliga trädet som pekat vägen för sjömännen norr- och söderifrån, som räckt ut sina armar och öppnat sin famn för dem som kommo österifrån, det fanns icke mer. öman hade fått lugn och nästan upprättelse.

— Nu skall de skrifva om det här, förstås, och styrelsen måste skicka cirkulär, att landkänningen på Skamsölandet är indragen. Håhå!

— Han lade handen öfver munnen för att dölja ett skratt.

Efter den dagen gingo lotsarne omkring och kände sig förträffliga, alldeles som de skolpojkar, hvilka icke fått stryk den dagen. DeEN BÅKHSAGA

kallade Öman niding, och hälsade icke på honom. När de själfva hade begått någon skamlig gärning i hemlighet, så samlades de i lotsstu-gan och beskärmade sig öfver öman, och hvad den otärda supen varit för öman, det blef nu tallen för dem. — Ja, si heide han bara låtit bli tallen... — Men öman blef äfven en syndabock och ett stående försoningsoffer. Om två lotsar råkade i träta, så förliktes de genast bara öman kom på tal, ty då kastade de sig och sitt mellanvarande på honom, och fanns det någon möjlighet, så skyllde de på honom. Denna vana att »skylla på öman» utvecklades alldeles otroligt sedan ett klippskt hufvud uppfunnit att öman hade onda ögon. Detta hade en zigenare hittat på. Läsarne vände saken så, att ömans brott gick igen och att det tyngde på alla och drog olyckor till dem, liksom Jona orsakade stormen på hafvet.

Själf gick öman undan, lefde i en viss kraftfull spänning framkallad af de andras hat. Värre blef det med sonen, ty barnens grymhet var större än de gamles. Han fick gå ensam, när han icke var ute på sjön och hjälpte fadern fiska. Och när de voro på tu man hand var fadern stel, syntes generad, besvärad; sträng var han, men icke hård. En tio års gosse kunde ju inte vara något sällskap för en vuxen.24

Far och son hade röjt sjöboden där eldstad fanns och inrättat den till bostad, då stugan skulle gå på auktion. Torkel trodde bara det gällde att hyra ut stugan till badgäster och lefde sina dagar ganska obekymrad. När han icke var på sjön att fiska, gick han i stranden, alltid åt hafssidan, ty den andra sidan åt Fagervik var honom dels förbjuden, dels var den honom blifven fientlig.

Här på utkanten däremot i den stora ensamheten hade han fritt utrymme. Skamsundslandet bestod nämligen af en ö, en mil lång ungefär. Gossen hade hittills följt stranden kanske en fjärdingsväg, men alltefter som han rände upp sträckte han ut vandringarne, så att ön tycktes växa i kapp med honom.

Här i stränderna fanns så mycket att se på, och med hvarje ny vind kom det något nytt. Rikaste skörden gjorde han där två stenhällar bildat ett prång; där var en riktig soplår. Mest var det halm och vassrör, sedan nätpollror af näfver, notvakare, barkbåtar och korkar. När han lärt läsa innantill var det något nytt att känna bomärkena som voro inbrända på öskar och afbrutna årtullar; bryggeriets namn tryckt på korkarne. Korkarne erbjödo den mesta omväxlingen, särskildt om sommaren, då kutt-rarne vid Fagervik aflämnade största gärden. Med sydlig vind drefvo de till hafs och vid nästa nordan sökte de sig in på baksidan afEN BABNSAGA.

Skamsundslandet. Första gången han hittade en champagnekork var en tilldragelse i hans lif. Han undrade en hel timma hur en sådan kunde gå ner i en buteljhals. Han tuggade på den som han sett sin far göra, men den blef ändå vidare. Bryggarns namn var också underligt. Moet-et-Chandon Reims och där var ofta spår af guld eller silfver på den.

De långa flata vikarne med finaste skrif-äand, tyckte han mest om. Där låg den uppkastade tången som en drifbänk, och i den växte det purpurröda fackelblomstret, den guldgula Lysingen, den gredelina Astern, hvita Hafsrätti-kan. Och där funnos snäckskal, skelett af fiskar, någon gång ett fågelskrof.

Långa sträckor var vattenkanten otillgänglig för idel stenblock. Där låg huggormen under Vändelörtens ljusröda parasoller, och dit hade ofta en sjöfågel tagit sin tillflykt.

En tvärbrant udde stängde stundom vägen, och då var det att gå opp i skogen.

En sådan udde hade hittills varit målet för hans vandringar. Det var visst intet förbud att gå längre, men bergväggen utgjorde ett sådant afvisande stängsel att han inte kommit sig för att framtränga längre. Dessutom fanns här så mycket förströelser som kunde utfylla timmar. Vid bergbranten stodo fiskar och lekte, och när det var varmt, kunde man taga sofvande gäddor med rännsnaror, det vill säga om turen26

var god. På berget växte en timmertall och högst uppe i kronan hade en fiskgjuse redt sitt bo, platt och öppet som ett fat. Att kunna få en sten inkastad i boet drog alltid en timme eller par, och när de väldiga fåglarna då lyfte på vingarne och skreko, kändes det som ett öfvertag öfver dessa fiskvattnens herrar och röfvare.

I dag, efter allt ovanligt som skett hemma, erfor han ett behof att sträcka ut, se nytt och få reda på världen där ute på Ön. Han visste att där lågo bondgårdar, villor, handelsbodar, och han hade om söndagarne hört klockorna ringa ifrån den kyrka han aldrig sett. Där skulle prästen bo, länsman också, men man hade först storskogen framför, och där gick älgar som visserligen kunde skrämma en men ej voro farliga. Värre var det med tjurn. Den hade han en gång hört flåsa bakom buskarne, och det var mera olycksbådande än råmandet. Nyhetsbegäret rådde dock på betänkligheterna och han trädde in i dunklet. Vände sig dock en gång om för att hämta styrka ur hafvets

oändliga öppna ljusrymd.

Det var mörkt därinne och luktade fukt. Svampar växte där och sågo ut som maneter och sjöborrar, han bara väntade att riskorna skulle kränga ut och in på magen för att ge sig i väg upp mellan masterna; granarne voro master och vindarne susade i dem som i tacklet, ochEK BABNSAGA

de smidiga rårna gungade i de gröna topplän-torna ... han var ännu på sjön med alla dess minnen och föreställningar--

Men så kom han in i tallskogen; där var ljusare, och de gulröda stammarne hade liksom kvarhållit solskenet på flarnen. Träden stodo i kortsnaggiga gräsmattor, där det fanns smultron kring stubbarne, helst efter de afbrända.

Han hade tagit pejling på solen, och visste då att det åtminstone icke bar hemåt, äfven om solen girade vestvart. Och så gick han framåt tills han stod vid en tjärn med porslinshvita stränder ty den lilla insjön var mynningen till ett för länge sen igenlagdt kalkbrott. Han följde stranden och kom ut i ett träsk, körgårds-likt med sina mossbeklädda kullar planterade med skvattram, hoppade öfver tufvorna och inträdde på en hårdvall med enar och oxelträd. Där var parklikt; och han gick där lugn, obesvärad. Plötsligt varsnade han ett rödt tegeltak öfver en gärdsgård. Det gaf honom först en känsla af trygghet, men straxt därpå ryggade han vid tanken: där finns hundar, och där finns människor, människor som fråga, hvart jag skall gå och hvad jag söker. Därför böjde han af igen och kastade sig in i skogen. — De skulle nog fråga hvad jag hette också, talade han inom sig, och när jag svarte öman, skulle de säga: Jaså den I28

Förbi en rågtäppa slank han nu längs gärs-gården, äntrade en bergpall och steg upp bland mosskakor som lossnade och rullade ner, klängde i tallrötter tjocka och smidiga som kablar; och slutligen stod han på ett berg invid ett hvit-kalkadt landtmätarmärke, där hökar och gjusar lämnat ett benhus efter sig. Där fanns äfven kol och aska efter en midsommareld.

Men på en gång öppnade sig utsikten öfver ön, öfver sundet och öfver Fagervikslandet på andra stranden. Det var som om han första gången såg världen öppen för sig. Skamsundslandet låg i en lång ofruktbar länga ända ner till kyrkan, sträft, mörkt, fattigt; och han vände sig utan afsaknad bort från sitt eget land och skådade öfver till det mjuka grönskande låglandet Fagervik med dess löfträd och ängar. Det var en enda lustgård, och där flaggades i dag på alla villor. Kuttrar och slupar med segel hvita som nystrukna söndagsskjortor lofverade i sundet, och på båtbryggorna vandrade unga flickor i ljusa, färgrika kläder, och sjökadetter... En ny, gladare värld, där lifvet var roligt från morgon till kväll, så nära och ändock så oåtkomligt. Han satt sig ner på landmärket och såg, såg... Baxa ett sund emellan hans mörka och detta ljusa. Och så flög han ombord på en hvit kutter, satt vid rorsmannen, följde manövern och kände sig sned i högra axeln när de låg upp för högt i vinden... Han skulle haEN BÅKHSAGA

fallit först och tagit fullt innan han vände... Så dar ja, nu går vi öfver stag, så... sitt i lovart, inte stå i båten... få se om de kan göra an bryggan och lägga till som folk!

Jo, vackert, han höll för kärt, törn, giga storseglet, drag in bommen, focken har gått... Nu är det förtöjdt, seglen beslagna och kapellet på. Alla man gå i land; han följer; de stiga upp på restauranter kastell, sjunka ner i soffan, och på bordet framför dem dukas upp buteljer och glas ... Där lefdes och där kunde förtjänas pengar. Att segla med kutter som lots fick småpojkar bara de hade snygga kläder, och segla herrskaper i slupar likaså. De första slantarne brukade tjänas i kägelbanan, och bara man hade något att börja med, så gick det andra af sig själf...

»Nå min gosse, hördes en röst bakifrån en tall; hvad ser du på det landet Ebal? Det lockar dig som synden... Vet du hvad Ebal är ? Har du inte läst skriften om Ebal och Ga-rizim ? Förbannelsens berg och välsignelsens ?... Här står du och jag på Garizim, det är välsignelsens berg, och däröfver som du tror är Canans land, där ligger

förbannelsens berg, ty där lefves i sus och dus, som om ingen morgondag funnes. Ja, så är det!»

Det var förre vaktmästaren vid tullen, Vick-berg som talade, »förre» liksom de flesta, hvilka bodde på' Skamsunds baksida. Ett fel i tjän-30

sten eller två hade bragt honom ur gängorna, och så var han skickad till baksidan. Som han dagligen och stundligen af sin familjs nödställda belägenhet erinrades om följderna af sitt felsteg, och för att återställa jämvikten i lifs-kontot började han med att balansera debet och kredit. Han hade gjordt ondt, därför skulle han ha ondt. Och han försakade, plågade sig och gick i bönhuset, där han fick höra i klara ord, hur det stod till med honom. Bönhuset var straffet och trösten. — Den som förlorat landkänning på jorden, får göra som skepparen på öppna hafvet: ta pejling på himmelen och segla på stjärnorna. Det var hans stående för dem som gjorde narr af hans religion.

När han plågat sig några år, tyckte han det kunde vara kvittadt, och när han fortsatt med ett oförvitligt lefverne öfver tiden, så ansåg han sig stå på andra sidan i kontraboken och äga innestående fordringar. Han "hade nu kommit till den punkten att han förlåtit sig; felet fanns icke mera, och det kändes i samvetet som om han aldrig begått det. Fullkomligt ett underverk, menade han, och som han ville lära bort åt andra. Men de andra, de hade icke glömt hans fel, och därför kallade de honom egenrättfärdig och skenhelig, hvilket var honom ofattligt, ty han älskade det glömda felet, emedan det blifvit hans räddning, såsom ock Paulus säger, att man skall glädjas öfver mot-EN BÅKHSAGA

gångarne, emedan de äro Guds medel och vägar. Och det som människorna kallade ondt och trodde komma från den onde, härleddes raka vägen från Gud, hvilken själf säger: Jag som gör ljuset och skapar mörkret, jag som frid gifver och skapar det onda.

Följdriktigt hade han utvecklat detta, och när han hörde att någon begått ett fel, så log han och tröstade. — Det gör bara godt I Nu är han räddad I Ni ska inte vara ledsna för så litet. Han kommer sig nog! —

Nu när han öfverraskat den felaktige ömans gosse och sett dennes långa blickar Öfver till det frestande Fagervik, begagnade han tillfället utså ett frö, som dock icke föll i den rätta jordmån när det kastades i ett ungt sinne.

Torkel afvaktade nämligen icke fortsättningen utan gled ner från berget som predikaren kallat Garizim och försvann i småskogen; tagande solen på ryggen ilade han med långa steg hemåt.

Han hade sett Canans land från ett högt berg, och nu kände han att de på den här sidan bodde i öknen, vaktmästar Vickberg måtte tänka och säga hvad han ville.

När Torkel kom hem såg han dörren öppen till stugan, trodde att fadern var hemma och gick in. På dörren satt ett grått frimärke som han petade på.32

»Rör inte det där du,» sade en röst inifrån stugan. Där stod en liten grågul karl med kinderna infallna som om alla oxeltänderna varit borta.

Han slickade på ett grått frimärke rätt framför sig under det ögonen lågo i nordväst hvilket gaf honom tycke af en hund som ligger och äter.

»Det är kronans märken, min gosse, ser du, och jag är fjärdingsman, ser du.»

Och därmed smetade han ett märke midt på skåpdörren..

»Vi ska hålla auktion som i morgon, ser du.» — Han slickade igen, under det han vände ut och in på ögonen.

Torkel förstod så mycket att här ingenting var att göra, hvarför han aflägsnade sig.

Men länge mindes han mannen utan oxeltänder som med bara tungan slickade i sig hans barndomshem, stugan och alla möblerna.

Fadern stod nere vid sjön och sysslade med skötbåten. »Hvar har du varit?» sade han i den ton som ej begärde något svar. »Laga dig i båt nu, så gå vi till sjös.»

Torkel hissade fock och fadern satte sig till storskot och rors.

Det låg en dragg och en yxa under toften; sängtäcken och pannor voro också med. Det betydde långtur. Bössa, refvar och tågverk fanns där också, men hvarken nät eller skotar.

Vinden var rätt undan fore och fadern tände en pipa. Och så började han tala, dock utan att se på gossen.

»Skurkar», sa han; »tog noten också, gjorde de. Vet du, hur många tusen maskor det är i en not? Kan du gissa, hur många vintrar mor och jag satt och byggde den noten ? Vet du det, gosse.»

Torkel var så van vid dessa interpellationer till en gosse, att han visste det icke han. menades, utan någon »gamla gosse», någon hvem som helst utom han. Därför svarade han icke, ty hade han svarat, skulle fadern sin vana trogen sökt med ögonen kring horisonten efter den där obekanta, den trogne osynlige åhöraren som aldrig sade emot, utan lät tilltala sig bara.

»Skurkar är de allihop I Jag har supit, jag, men jag har aldrig stulit, och jag vet nog de som stjäl, från størrelsen och ända ner igenom.»

Torkel kände en vaknande lust att säga emot, men öfvervann sig. Ty så länge fadern talade fick han vara ifred. Blef det tyst däremot, så började fadern gnaga honom, kunde liksom höra hvad han tänkte och tog honom ofta med öfverraskning midt i hans hemligaste gömmor och svarade på hans tysta frågor till sig själf. Nu satt Torkel och funderade ut planer till att komma öfver till Fagervik och resa käglor; räknade tjugofemöringarne han kunde förtjäna... då med ens fadern bröt tystnaden...

»Det är bara skoj, kära du, därborta hos källarmästarn... Eesa käglor en timme för att gå och hänga i sex timmar. Nej, man skulle gå med en storbåt till Åland och fiska, det vore en affär, det...»

Så teg han; och Torkel kände det rysliga trycket alf denne man, inför hvilken han icke kunde ha en tanke för sig själf, denne fruktansvärda domare som såg midt igenom honom som glas...

»Släck på skotet, han går öfver,» kommenderade lotsen... Och så fortsatte han.

»Du sitter och funderar, hur du ska komma ifrån mig och gå ut på egen hand! Men det ska du inte göra för jag behöfver dig... Mor din var likadan som du, man kunde aldrig lita på henne; sa ett och tänkte ett annat.»

Här tog han en stor sup, och efter några minuter var han inne i det klibbiga taget och det gnagande. Som den obildade i sitt rus, tog han fatt på den arme syndarens själ, sög sig fast i den, sökte gräl utan orsak, vände ut och in på motståndaren, ty han skulle ha en motståndare att strida med; indiktade sina onda tankar i honom, besvarade aldrig uttalade misstankar.

»Du tycker allt att far din är en stackare, hva? Sen han fått gå från gård och grund? Hva? Du såg fjärdingsman därinne i stugan, med

stämplarne? Inte? Ljuger du pojke får du smörj.»

Torkel hade icke sagt ett ord.

»Du säger ingenting, för du är en räf, men jag ser på dina ögon hvad du tänker, för jag kan se midt igenom folk,

jag. Du tror att jag är full, förstås; men, de' ä' ja' inte I Ser du. Jag har aldrig varit full i mitt lif, för de kan jag inte bli; och de ska jag säga dig, att det var orättvist, när de fällde mig i rätten.»

Detta var det bedröfligaste stadiet när gossen hörde fadern förnedra sig till förtrolighet, han som nykter aldrig talade om sina angelägenheter. Fastän han var en stark och smidig natur, kunde han knappast vänja sig vid dessa uppträden. Af sin mor hade han lärt att göra sig döf och blind, göra sig hård, och låta't rinna af sig, men detta retade fadern ändå mer. Denne kände på sig, att hans ord icke trängde fram dit de ville.

»Hör du, hvad jag säger?» röt han då.

Nu gällde för Torkel att svara eller icke svara. Svarade han icke, så förnyades tillropet:

»Svarar du lymmel? Hör du?»

Svarade han nu, gällde det att få det rätta undergifna tonfallet, ty kom svaret det minsta kantigt 'eller uddigt, så small det.

Dagar funnos då det var lika galet antingen hon svarade eller inte, och när han då visste att det skulle smälla i hvilket fall som36

helst, bestod han. sig nöjet att slunga ut ett oförskämdt: »Visst hör jag,» under det han kröp ner ,till öronen i tröjkragen.

Läget var nu kommet därhän att det måste smälla. Torkel tittade i lä och lovart, om icke räddning fanns. Och se bakom focken samm en ejderkulle.

»Ådfågel i lä I» varskodde han.

Fadern kastade rortaljan öfver hufvut, bekräftade sakförhållandet och slängde bössan till kinden . Torkel gjorde en tyst bön för ett lyckligt skott, ty bommade han, då...

Skottet brann af, och två bukar i vädret.

»Fall» I kommenderade lotsen. Och strax därpå håfvade han in bytet; gräfde med tummen i bröstfjädrarne, och uttryckte sin belåtenhet med ett grymtande.

Stormen var öfver, blod hade flutit, det hade smällt och nu var det lugnt.

När de landade vid skäret, drogs båten upp på land och ställdes långt öfver högsta vattenståndet, hvarpå Öman gick att öppna sin sjöbod.

Skäret låg som en ankrad flotte midt i hafvet, kunde man säga, och yttre skärgården syntes i väster ungefär som stänger eller rund-hult flytande på vattnet.

Torkel trifdes alltid härute, ty han kände sig som ombord på ett skepp eller i en ballong, helst när det var stillt, ty då gick vatten ochBB BABXSAOA 37

luft i hop och skäret sväfvade midt i något tunnt, ljust, öfvertäckt af en kupa, som om dagen var mjölkhvit eller blå, ibland ullig, och om natten fullsatt med hvita ädelstenar blixtrande likt dem han sett i en ring, som åldermannens fru hade burit.

Härute mötte man inga människor, men det fanns så mycket annat att se på. Själfva stenarne i stranden voro olika dem i land, buskarne och örterna voro nya, fåglarne ej samma sort som ini Skamsund; den svarta skarfven, vildgässen, hafsömen, strykande lommar, labben, ådfågeln och alfåglarne hade efterträdt skräcken, svärtan, prackan, gjusen, änderna och måsarne. Allt var större och mera brokigt. Och hittade man något i stränderna här, så kunde det ha värde, erbjuda öfverraskningar som julklappar.

Torkel, som icke varit på Måskläppan detta år, gick ut för att hälsa på sina gamla bekanta lekplatser. Högst på skäret hade han ett kummel med flaggstång, där brukade han leka fartyg, och stången var stormasten på skäret.

När han låg på rygg däruppe och molnen tågade, såg det verkligen ut som om hela klippan seglade framåt för god vind.

I dag kunde han icke återfinnja nöjet i sina förra lekar; allting var dessutom förändradt, såg annorlunda ut, hade förlorat sitt värde, och sannolikt var det där, som händt fadren, blifvet38

en gränssten, i bådas lif. Här kände han sig instängd som ett lamm med en varg, och han längtade bort till mann iskor, hvilka icke brydde sig så mycket om honom utan lämnade åtminstone hans tankar i fred. Och nu hade hans längtan fått ett bestämdt mål, dit bort på andra sidan om sundet, där lifvet var ljusare.

När det led mot solnedgången, gick han åter till stranden, där fadern stod med en kikare och spejade oaflåtligen utåt till sjös i en viss riktning.

»Gå in och gör eld du I» ropade han.

Torkel vände hastigt, men hann att se en röd boj med hvit flagga, just därute. — Det var en vrakboj, och han förstod att skonaren låg där sjunken med last och allt.

När potatisen var kokt, trädde lotsen in i boden. Han åt länge utan att säga ett ord. Slutligen var han färdig och då var det skumt.

»Gå och lägg dig du I» befallde han. »Jag ska ut och jaga.»

Och så gick han ut och tog yxa och dragg med sig.

Senare hörde Torkel båten skjutas i sjön, årorna dunka i tullarne, och det blef tyst.

Det blef en lång plågsam natt för gossen, och han gick ofta ut i dörrn för att se utåt sjön. Ibland tyckte han sig se en storbåt kryssa utåt bojen till. Han anade visserligen att det skedde något olofligt, men han visste ju ingen-EN BÅKHSAGA

ting, och han var egentligen nöjd att slippa bli indragen i ett företag, som kunde sluta med fängelse.

I dagningen kom fadern hem, och lade sig

genast att sofva, synbarligen nöjd med sin jakt.

*

En morgon i dagningen steg Torkel upp för att söka komma under fund med den där jakten, helst fadern blifvit ovanligt länge borta.

Genom disan märkte han skötbåten ligga förtöjd vid bojen och en mörk kropp lutad öfver kanten, arbetande i vattnet. Straxt därpå syntes storbåten liggande på slag för storsegel och fock. Men seglen voro i dag hvitare än eljes och stodo bättre i liken. Det blåste en svag bris från norden och sjön var krabb.

Med ens hissar storbåten topp och klyfvare, vänder därpå genom vinden och håller rätt ner på bojen. Skötbåten kommer i rörelse och han ser fadren ro för lifvet emot land, först emot land, men straxt efter hissar han och håller till sjös, rätt ost.

Då vänder storbåten, tullflaggan springer ut på gaffelnocken och gossen har fattat hvad som är å färde. Hör hojt och rop, hvarefter båtarne försvinna i disan.

Så står han ensam på skäret, utan båt och utan möjlighet alltså att komma hem. Pjåsk40

förstod han sig inte på, någon fara var där icke heller, alltid skulle någon segla hitåt, äfven om det dröjde ett eller annat dygn.

Han gick opp till flaggstången och hissade en flagg i sjau.

När solen gått upp syntes tulljakten komma länsande utifrån. Midt framför skäret gick han öfver stag och lade upp mot vinden. Straxt därpå stack julien ut, tog i land och hämtade gossen.

»Nu är far din slut I» sade uppsyningsman-nen. »Men nu ska du börja i stället, och bli en hederlig karl, så går det dig väl.»

Gossen grät icke, det hade han slutat med för länge sen, och hvarje förändring i hans öde var honom välkommen.

För att vara nyttig och undgå snubbor gick han straxt och halade fockskotet, hvarpå jakten höll ner om Skamsunds udde, och tog sedan kurs på karantänbryggan.

* *

*

Boskapspest hade brutit ut i östra Europa och därför öppnades Karantänshuset på Skamsund för behandling af hudar och lädervaror.

Torkel öman blef skickad att tjänstgöra där, sedan kommunen tagit honom om hand.

Huset var ett gammalt bränneri, stort trevåningshus med en rappning, som var rostbrunEN BARNSAGA.

af hundra års smuts. Fönsterna voro svarta af damm och spindelväf. Bedröfligt såg alltihop ut, och denna byggnad kastade en skugga af bedröfvelse omkring sig på flera tunnland, och den speglade sig i en liten vik, där man påstod att aldrig en fisk syntes spritta och aldrig ett vass-strå växa. En bergsudde skymde åt sundet till, så att Fagervik midt emot icke kunde ses. Viken var kantad med höga alar, men aldrig hördes en fågel sjunga där, aldrig sågs en fjäril besöka strandblommorna hvilka tvinade af svafvelångor och karbolrök, och hvilkas blad voro bestänkta med rödfärg eller tjära. Gamla sagor lefde ännu från kronobrännerier-nas tid, då hela Skamsund var en enda krog och befolkningen försupen. Men det fanns äfven historier från husbehofsbränningens dagar, då familjerna upphört att äta, då tjänstefolkets löner utgingo i brännvin och då barnen i vaggan söfdes med brännvinssudd. När då pannorna konfiskerades, blef det uppror och kronans hus stormades, efter en åtta dagars belägring, då slutligen en kanonpråm kom ut och lossade några skarpa skott.

Barnen undveko att leka omkring detta förbannelsens näste under de många år det stod tomt. Den första generationen hade nämligen kastat sten på fönsterna och plockat dän allt som var af metall, så att de efterkommande ingenting mera funno af frestelser.42

Torkel öman hade en gång gjort en utflykt ner åt karantänsviken, som lockade med det okända, men han fick där en syn som skrämde honom för all tid.

I det höga gräset, som aldrig slogs, råkade han nämligen trampa på en lina, hvilken slingrade sig som en grå snokt. — Det var en bra fästa, tänkte han, böjde sig ner för att hala in. Men då fick han fatt i hasen på en häst, afhuggen och ännu blodig. Och då såg han fyra alar och vid hvar och en af dem en afhuggen hästfot. Som man icke råkar sådant alla dagar blef han förskräckt och kunde icke fatta sammanhanget, förrän han såg självfva huf-vet ligga afhugget med tänderna grinande och de förr så klara ögonen slocknade. Då förstod han att de slaktat Ruten, öns enda häst, enda och sista, nu öfver trettio år gammal. Och han erinrade Rutens historia Huruledes hästen i sin ungdom varit den enda nyktra individ på Skamsund, och huruledes han omvändt den största suparen till nykterhet. Och det gick till så.

Vickbergs far, lotsen, som söp så fasligt, hade en söndagsmorgon tagit sig några. Söp gjorde hela ön, så att alla gingo med brustna, blodiga och tårade ögon. Ville man se ett öga som ännu kunde spegla den blå himmelen och stråla förnuft, fick man gå ner till djuren. Korna, hundarne, till och med svinen voro klarögda, men det klaraste

ögat hade Ruten. De hade visser-

ligen en gång försökt att ge honom draf, men då hade han vändt genom vind och, slagit, så länge det fanns en spån kvar af ho'n. Hästen hade en sådan, afsky för brännvinslukten, att han icke ens rörde gräset omkring bränneriet, om det nu var det!

Emellertid, Vickbergs far hade fått för många på söndagsmorgonen och gick och föll nere i stranden. Ruten gick i närheten och betade, men låtsades icke se Vickberg. Som en landtmätare stegade han opp sitt bete med fram-fötterna, en före och en efter, tills han slutligen kom fram till den döddruckne. Först luktade han på honom, men drog straxt halsen tillbaka, lag hufvudet och öron bakut, gäspade så att alla tänderna syntes, blåste ut ett tag för att visa sin afsky. Därpå syntes han bemanna sig,

— det är Vickbergs far som själf berättar — lutade sig ner och tog med framtänderna i stortröjan, midt i bringan, bar honom ner till sjökanten, och doppade honom tre gånger — ackurat tre gånger alldeles som han kunnat räkna — och så lade han honom varligt på strandens tångbale och gick sin väg — utan att säga ett ord I — Det är Vickbergà far som berättar. »Och si,» tillade sagesmannen, det var inte det med räkningen, för hönsen kan räkna till fem

— utan det var hans klara öga, när han såg på mig I Det såg med hälsa och förstånd och blidhet, så att jag skämdes, när jag tog upp

snusdosan och skulle se mig i lockspegeln, för jag såg mitt eget öga som en död flammig stenkula eller en blodig inelfva efter en rensad fisk.

Efter den dagen söp aldrig Vickbergs far för mycket, och han kunde se i rakspegeln när det hade varit för mycket, för då var ögat såsigt och ondt I

Emellertid — Torkel ömans möte med de jordiska kvarlefvorna af hästen Euten hade gifvit honom en afgjord motvilja för karantänshuset, och nu måste han likafullt dit. Och han måste äfven stå under den fruktade karantänsmästarens färla, hvilket var det värsta som kunde hända honom. Denne matador på Skamsund var en gammal provinsialläkare som man skickat hit ut för att bli af med, emedan han var en förtryckare och en grälmakare som icke kunde vara vid någons sida, mycket mindre under någons lydnad. Därför hade han också straxt kommit i lufven på lots-åldermannen, hvilken ville ha båtplats på karantänens område. Efter ett långt fälttåg med skrifvelser till styrelserna hade karantänmästaren fått en varning, och med förlorad krigsära dragit sig ur striden, slutit sig inne på sin udde, och öfvade ut makten öfver biträden och de olyckliga sjömän, som måste ankra sina skepp på redden för att visiteras och behandlas.

När nu Torkel fördes in i det svarta huset af jaktuppsyningsmannen, var det med skälfvande ben han gjorde sitt inträde hos den fruktade doktorn. Men vare sig denne redan förut fattat tycke för gossen eller om han blef smärtsamt berörd af att se sig så fruktad^ nog af han hälsade vänligt på parveln, uttryckte sitt deltagande i hans olycka och bad honom välkommen. Därpå följdes de åt ut i anstalten.

Doktorn anvisade nykomlingen en plats vid en oändligt lång disk, där han. skulle langa och räkna hudar, som sedermera röktes med karbol af biträdena. För detta arbete skulle han få mat och husrum, och om han artade sig, en liten penning vid göromålens slut.

Det var en stolt känsla att kunna föda sig själf, och gossen erfor för första gången något af denna manliga tillit till sig och framtiden, som han aldrig känt under faderns ledning.

Veckans arbetsdagar gingo af sig själfva och arbetet gjorde tiden kort. På söndagen följde han de andra till bönhuset och satt där hela förmiddagen, men på eftermiddagen ströfvade han på ön, dock styrde han aldrig sina steg åt baksidan, där han haft sina bittra stunder. Helst satt han på lotsberget med en kamrat och såg öfver till

Fagervik med alla dess lockande härligheter. Att ta en båt och ro öfver, hvilket föreföll så enkelt, kunde han ej förmå sig till,46

SN BAKKSAGA

ty han hade lofvat karantänmäs tåren att icke göra det. Men nu hade kamraten lärt honom namnen på villorna och deras sommargäster. Han visste att det huset var restaurangen, det var teatern och så vidare. Och med hvarje ställe gjorde han sig förtrogen, och satte dem i förbindelse med planer och afsikter, hvilka slutligen vuxo ut till en hel fälttågsplan till att eröfra Fagervik när stunden var kommen.

Om någon frågat gossen, hvad han helst af allt önskade, så skulle han kanske icke svarat, att han ville gå in vid flottan, ty dennfc, dröm föreföll honom alltför djärf att våga drömmas högt. !

En dag mot slutet af juli månad hörde han en af karlarne säga: »Det här kan inte räcka så länge!» — »Hvilket då ?» svarade en annan. »Det här med hudarne; det finns bara ett hundra kvar 1»

Hoppet var väckt, hoppet att bli fri från det stinkande och orenliga arbetet, och därmed vaknade längtan efter det nya okända, som måste komma. Och så stark var hans åtrå ditöfver på andra stranden, att han redan började planlägga en rymning i händelse man skulle vilja kvarhålla honom. Kommunen var nämligen honom i faderns ställe och som förmyndare; och ordföranden i kommunalen, jaktuppsyningsmannen, var därvid den bestämmande rösten.

Emellertid, pesten hade upphört, hudarneEN BÅKHSAGA

47

voro slut och anstalten, skulle rengöras och stängas. Ingen sa någonting åt gossen, ty hvar och en hade nog med att tanka på sig själf. Och när han en morgon fann karantänshuset stängdt, gick han att söka mästaren för att höra sig om. Doktorn var som vanligt godlynt mot barnet.

»Jo, du är ledig nu min gossel» var allt hvad han sade. Och då pysen dröjde, tillade han: »Pengarne få stå inne till kommunalens förfogande.»

Då gick Torkel öman upp på vindskammaren, klädde sig i söndagsdräkten och gaf sig därpå ut att söka en båt, ty nu var han besluten fara öfver sundet att gripa lyckan. Gå och fråga kommunalen vågade han ej, ty han var så säker att de skulle svara nej till hvarje hans anhållan. Kommunalen var nämligen någonting motigt till sin hela natur, och som alltid hindrade och sade nej. Be att få låna en båt var icke heller lönt, ty då skulle man fråga, hvarthän han ämnade sig. Slutligen erinrade han att fadern hade dragit upp på land en gammal ökstock, som var gisten i alla nåten och hade ett hål i botten. Han styrde alltså stegen till baksidan, fick rätt på ökan och började undersöka den. Med kännarens öga insåg han snart att den kunde lagas, och i den tron gick han genast till verket. Med mossa och dref lyckades han på sex timmar täta båten och få48

EST BABKSAQA

den i sjön. Den läkte visserligen att börja med, men mossan svällde snart, och när han öst tre gånger, stack han ut till sjös. öskaret fick vara i rörelse och söm vinden var gunstig seglade han med en löfruska. Det gick inte fort, men det var en stolt känsla sitta i egen båt och styra mot framtiden med öppna hafvet i lovart. När han efter fyra timmars färd gick rundt norra udden på Skamsund och fick se Fagervik i aftonsolens trolska belysning, då kände han, hur han vände ryggen åt något mörkt förgånget. Tanken att han rymt ingaf honom självkänsla och dref honom på samma gång framåt af fruktan att bli hämtad tillbaka

För att försäkra sig mot det äfventyret, tänkte han sig in i fallet att bli gripen och med tålamod fördraga allt tills ett nytt tillfälle erbjöde sig, och skulle han hålla på utan att tröttna ända tills han nått målet för sin önskan.

Vinden mojnade och han satte sig till årorna, men då fick han Skamsund midt för sig; såg de hvitbrända bergen, de röda svinstiorna, det

svarta karantänshuset____ och hur hårdt han

rodde, så följde de som kölvattnet. En gång tyckte han sig se uppsyningsmannen stå spejande med en'kikare på lotsberget. Då rodde han för lifvet midt på land; märkte att det var en udde, svängde om under alarne och kände snart stafven skrapa i sanden.

Han steg i land, drog upp ökan och andades. Där var en skog, men en vacker sparad skog, där hvarje träd stod till prydnad och icke till nytta, och mellan de höga granarne reste sig höga vildrosor på så fina kvistar, att rosorna tycktes sväfva i luften som fjärilar. Bofinkar sjöngo för andra kullen, och dufvor kurrade i de mörkaste gömmorna.

På en jämn stig, mjuk som en matta vandrade han framåt. Där stodo soffor och bord utsatta som om det var en enda stor grön sal, där alla utgjorde ett herrskap och voro hemma hos hvarandra... När han gått en stund såg han ett sällskap komma tågande under sång och musik. Det var ju en hvardag, men alla voro söndagsklädda, i ljusa färger. De gingo i grupper och de äldre höllo hvarann om lifvet, barnen ledde hvarann i händerna. Och de sågo alla snälla, glada och lyckliga ut; och de hade vackra fina ansikten och hvita händer.

Gossen gick ur vägen, upp i blåbärsriset, dock utan fruktan, ty han mindes som en egenhet att här på ön ej funnos några ormar, hvilka öfverflödade på Skamsund. Sällskapet log vänligt mot honom, utan att gäckas med hans förvåning, och han fortsatte vid godt mod.

Skogen öppnade sig till en ängsmatta med många slags okända blommor i kanten. Midt på ängen lekte unga gossar och flickor med bollar. De hade också sina bästa kläder, men

dessutom olika färgade hattar, med hvilka bollarne i samma färger tycktes vara släkt. Dessa barn spelade utan att gräla och slåss. Detta förvånade honom mest, ty därhemma på Skamsund slogs man alltid när man spelade, och ref sönder kläderna på hvarann.

Han gick vidare, alltjämt på släta vägar, som rullade ut sig likt gångmattor, så annorlunda än de eviga stenknallarna på andra sidan. Och när han kom fram till en ekbacke och såg de hundraåriga jätteträden, som han aldrig sett förr, så bäfvade han inför dessa naturens underverk. De gröna hvalfven voro stora som kyrkor och de spände fritt hängande bågar utan stöd, slutande i luften. Och under dem bredde ut sig gröna mattor af kort mjukt gräs, så kort att man kunde gå barfota, på dem, lägga sig på dem utan att frukta en orm som gömde sig. Och där växte okända blommor, finare och vackrare än de däröfver på andra sidan.

Nu kom han till en inhägnad, innanför hvilken det växte alnars-högt gräs, så väl sådt och vårdadt att alla stråen voro lika höga och slutade i toppen med bortspenslar. Han hade aldrig sett en åker, men när han tog af ett ax och luktade på det, kände han en doft som af nybakadt rågbröd, och då förstod han med en gång I En svag bris kom rågen att gunga, och då liknade det svaga vågor på hafvet; det gick något framåt, under det gräset stod still,

och det var som om en osynlig andats varmt öfver fältet, och genom stråen gick en hviskning och ett susande. En liten grågul fågel försökte sätta sig på ett strå och picka kornj ur ett ax, men strået böjde sig och fogeln sjönk ner i den gröna sjön.

Då hördes med en gång ett underligt knar-pande, som när änder flyger opp... Arp-snarp arp-snarp, men det var ingen sjöfogel, och det flög ingen upp. Torkel var icke rädd, men nyfiken, och som han var mån om djur, tog han en mycket liten sten och kastade på den fläck därifrån ljudet kom. Men ingen fogel flög upp; det förblef tyst.

Han gick vidare fram vägen mellan åkrarne, och plötsligt hör han samma ljud, men på en annan sida. Han klappade i händerna och schasade, men det blef bara tyst och inga grässtrån syntes röra sig.

Men bara han gått några steg, så hörde han åter det retsamma lätet strax bakom sig, alldeles som om någon velat gäcka honom. Det var rent förtrolladt, men det var roligt, emedan det var nytt och ofarligt.

Nu började han varsna stugor mellan björkarne, och påskyndande sina steg nådde han en bäck. öfver den gick en liten bro med utsågadt och måladt räcke, och så började strandvägen. Till vänster följde det blåa sundet, och gröna uddar med alar sköto ut. Där låg hydda vid62

hydda, den ena icke lik den andra, men alla nätta, prydliga med öppna verandor, fläktande gardiner, flaggstänger och rosentäppor. Det var rosornas tid och ur buskarne vällde blommorna fram, Öste sig ut öfver hvarandra som vatten ur en öfverfylld bergbäck.

Från de flesta hyddor sköt en brygga ut i sundet och där lågo hvita snipor, slupar, kuttrar.

Han kunde se in genom fönstren i hyddorna, och där sutto helgdagsklädda människor och hvilade sig; på kökstrapporna sutto till och med jungfrurna med armarne i kors och gjorde ingenting. Ibland kommo välljud ut genom fönstren, musik och sång, fagra toner och konstrika, högtidliga stundom, men på ett annat sätt än musiken i bönhuset. Det ryste i honom af hänryckning, och nya känslor föllo öfver honom. Detta var som i sagböckerna eller i de vackra drömmarne; detta var en annan bättre värld; detta var Fagervik — och, nu såg han en skymt af karantänshuset på Skamsund som låg midt emot, där låg, ja det andra, det mörka

landet, med dess dystra, osälla människor. * *

*

Han hade letat upp restaurangen och visats in i en sal där många människor sutto till bords och åto kalasmat vid en osynlig och ljuf-EK BABNSAGA

lig musik. Vid disken stodo ett sällskap herrar och damer underhandlande med källarmästarn.

»Tyvärr har jag ingen resare i afton, mitt herrskap, för gossen är ute på sjön.»

»Åh, så tråkigt I» lät det från sällskapet.

I detsamma fick källarmästaren syn på Torkel, och genast ställde han frågan till honom:

»Kanske du vill resa käglor?»

»Ja gärna,» svarade han.

Sällskapets unga damer klappade honom, togo honom under armarne och flögo ut med honom, kallande honom sin räddare och annat mera.

Om några minuter stod Torkel vid käglorna; passade på, var uppmärksam, artig och var nog uppfostrad af en hård skola att icke besvara en förtrolighet med en dylik eller ett skämt med ett skämt, utan mottog hvarje vänlighet med en min af sluten blygsamhet och tacksamhet, och hvarje skämt med ett tyst leende. I två timmar tjänstgjorde han; och upder uppehållen hörde han på tal som höllos vid glasen, att det var släktingar som råkats efter många års skilsmässa, kanske oenighet, och nu icke nog kunde uttrycka sin glädje öfver återseendet, kanske försoningen. De något äldre blefvo unga på nytt, och de unga stormade i glädje utan buller.

När spelet var slutadt, gick Torkel fram att betjäna vid tvättstället, och när han såg att54

fatet hade eh svart ring inuti, tog han det med sig ut på backen och skurade det invändigt med sand.

En äldre herre stod i dörren och såg på honom, och när gossen med mössan i hand framlämnade fatet, tog den äldre herren honom vänligt i örat och frågade förvånad:

»Hvar har du lärt sådant, som jag icke på trettio år kunnat lära mina jungfrur?»

»Det har jag lärt af karantänmästaren», svarade Torkel.

»Det var en bra lärare, och du är en bra pojke!»

Och därmed stack herrn en hel krona i gossens hand. En af de unga damerna, som åhört uppträdet, tog Torkel i handen och ville bjuda honom på sodavatten vid bordet, emedan han såg trött och svettig ut, men gossen hade en sådan sund instinkt, som sade honom, att det kunde misshaga andra i sällskapet, så att han med en bugning och en min som icke kunde såra afböjde förslaget.

Denna sista scen gjorde Torkels framgång fullständig, och man frågade, hvad han hette, hur gammal han var och mera.

Därpå gick sällskapet, och Torkel blef ensam. Han hade åtagit sig bära ner brickan med diskarne, och gjorde nu i ordning på bordet. När han såg skvättarne i glasen, och en särskildt

en röd som loökade honom med sin färg och doft, och som måste vara vin, lyftade han glaset till jämnhöjd med munnen, men i detsamma kom det öfver honom, att det var skam att slicka glas, och han slängde ut innehållet genom dörren, tog brickan och gick. Dock tyckte han sig öfver skuldran se något ljust, likt ett ansikte draga sig tillbaka från ett annat öppet fönster längre upp i banan. När han kom ner till disken, stod den äldre herren och talade vid källarmästaren. Som de genast sänkte rösterna, förstod gossen att de talade om honom, hvarför han straxt drog sig några steg tillbaka.

»Hör du Torkel,» sade källarmästarn, »vill du stanna hos mig?»

Om han ville? Men frågan var om han fick för kommunaln.

»Det åtar jag mig!» svarade källarmästarn, och därmed var saken afgjord.

Aldrig i hans lif hade en önskan gått så ledigt igenom, och han fann det rent underbart. Allt hvad han fruktat var icke mer.

På aftonen var han anställd som »jägare» och iförd en mörkgrön dräkt med blanka knappar, hvilka sutto i tre rader som1 på en husar. Och när haja fick gå in med tidningarne i socie-tetssalen där man dansade, kände han sig som en betydande person, för hvilken man gaf plats,

och hvars små tjänster man utbad sig med att fråga, om han ville vara snäll och göra det.

Och dagen slutades med musik af en hel orkester i trädgården, kulörta lyktor och fyrverkeri. Det var som i sagorna I

Dagar gingo som en enda stor fest. Man dansade och sjöng och spelade, klädde ut sig och höll upptåg, som vanligtvis slutade på teatern. Torkel gick i yrsel utan att tappa hufvudet och han bara undrade öfver att världen på den sidan sundet kunde vara så ljus och människorna så snälla hela dan och alla dagar.

Om fadern hördes ingenting, och han antogs ha förlist eller ha kommit öfver till Finland; att han icke skulle återvända för att möta ett säkert fängelse, tog man för gifvet. Torkel saknade honom icke, utan fruktade hans återkomst, liksom hans oro för kommunalen icke öfvergaf honom, trots källarmästarns försäkringar att han skulle reda det. Ibland drömde han om nätterna, att man kom och tog honom, och att han arbetade med hudarne i karantäns-huset. Men när han vaknade i sin vindskammare och såg solen skina på de stora lindarne utanför och hörde fåglarne kvittra och bien sjunga, då tänkte han på vaktmästar Vickbergs ord, att här på sidan låg det berget Ebal, förbannelsens berg, där synden bodde och de ogudaktiga; och då visste han icke hvad han skulle tro. Här voro människorna afgjordt vackrare

och snällare än däröfver, och fastän de nog hade sina skuggsidor som han kände, höll han det ifrån sig, liksom han gjorde sig döf och blind för alla kamraternas historier om sina husbönder. Han hade sitt mål stadigt för ögat, och det var att komma till oberoende af kommunen och på en plats där han födde sig med sitt arbete, helst på sjön, där han trifdes, och allra helst vid kungliga flottan. Därför öfvade han sig i försakelser och själfbeliärskning, sparade alla slantar han fick; och han älskade penningen såsom vägen till frihet, men han skulle gärna sett att besparingarne vuxit lite hastigare. Det fanns sätt att komma åt pengar som hans kamrater, kyparne, ville' lära honom, men han hade af sin oärliga far fått så säkra grundsatser om ärlighet inplantade, att han aldrig föll för frestelsen. Fadern var af naturen oärlig och hade förgäfves bekämpat denna böjelse hos sig själf; han gjorde därför allt för att hos sonen utrota denna farliga benägenhet, hvars olyckliga följder han sett. Folket på Skamsund kallade fadern en hycklare, därför att han alltid predikade moral för sonen, medan han själf lefde som en kältring.

»Förstår ni inte det,» svarade lotsen en gång, »förstår ni inte att jag vill att barnet skall bli bättre än sin far.»

»Bättra dig själf först,» svarade vaktmästar Sjöström.

»Nej», sa Öman, »det kan jag inte, men kan jag bättra gossen, så får jag vara nöjd, och han skall nog tacka mig en gång!»

Karantänmästaren som åhört samtalet och var en stor klippare, anmärkte som slutkläm:

»Med ömans afskräckande exempel för ögonen, bör Torkel bli ett mönster af ärlighet och nykterhet.»

Och den gången slog det in, det han menat baklänges.

* * *

Sommaren led framåt, rötmånaden var mot slutet, då Torkel en dag gick ett ärende utåt Ön. Han hade på morgonen haft det första lilla uppträdet på hotellet och var ganska bedröfvad. Hofmästarn, som skötte den väckarklocka efter hvilken Torkel skulle stiga upp, hade nämligen glömt att draga upp väcket, och gossen hade försofvit sig. För att icke gästerna skulle störas genom tramp i korridorerna, var det förbjudet för betjäningen att stiga upp för tidigt, liksom å andra sidan för sen uppstigning ansågs som ett brott, emedan hela morgonserveringen då gick sönder, och otåliga gäster brummade efter sitt kaffe, sina kläder, skodon och vatten. Gossen var oskyldig till försummelsen, men källarmästarns vrede gick ut öfver honom. Han ursäktade sig med hofmästarns försumlighet, men

när denne tillkallats för att höras, ljög han sig fri; och Torkel stod där äfven som lögnare. Hans inre reste sig mot de två falska beskyllningarne och orättvisan, och han glömde sig. Erhöll två örfilar, en af källarmästarn och en af hofmästarn, och till råga utslungade principalen en hotelse om att han skulle få gå, gå hem till sina svinstior på andra sidan.

De försummade gästerna snäste honom, för första gången, hvilket gjorde honom så mycket mer ondt som han endast var van att se vänliga ansikten.

Det var en riktig olycksdag, och han kände som en lättnad när han skickades ärendet ut på ön att bli ensam. Då först grät han öfver lifvet och dess orättvisor, och han märkte för första gången, att han stod ensam i lifvet.

Och nu mörknade det omkring honom, allting blef sträft och fult; allt ondt han sett och hört men hållit ifrån sig, trängde sig nu på honom. Och han såg att människorna här på stranden visst icke voro bättre än de däröfver; de buro endast finare kläder som dolde smutsigt inunder, och de voro egentligen här för att tvätta sig. Han erinrade Vickbergs ord däruppe på berget och här var Ebal, där synden bodde. Det stämde, ty här arbetade ingen af herrska-perna, utan de lefde i sus och dus som förlorade sonen; de gingo rusiga i säng och stego rödögda upp när solen stod högt på himmelen.

Och fruarne gingo i skogen med ungherrar, och det var mycket saker, som bestämdt icke var vackert.

Han hade kommit fram till rågtäppan som nu hade gulnat likt skorpan på dubbla smörbröd; blåklint och prästkragar stodo där ännu, sorglösa som om de ej visste att lien snart skulle gå öfver dem. På Skamsund fanns inga blommor och här hade han aldrig haft tid att plocka några. Utan att tveka sprang han öfver diket, och skulle just sträcka handen efter en blåklint, då det underliga knarrandet hördes rätt framför honom. Det lät som en varning, men gossen tog det som ett gäckeri, schasade och grep sina blommor, dock alltjämt hållande sig på åkerrenen, ledd af sin säkra känsla att det var orätt trampa i åkern.

Knarren fortsatte att knarpa sin varning, men gossen tyckte bara att det var lustigt och fortsatte sitt oskyldiga nöje. Då hörde han ett vresigt skrik bakom sig:

»Ska-ru gå i åkern din hundra! Ja ska min själ hjälpa dej I»

»Jag går inte i åkern, jag går på renen,» hann han svara, men mera icke, ty nu kom ar-rendatorn rusande...

Torkel flydde, och kastade sig öfver gärs-gården, sprang genom skogen så länge han orkade och föl] slutligen öfver en trärot.

Han. var så uppgifven af trötthet och så andfådd, att han lät sig bli liggande, och nu grät han ut, öfver hela lifvet, alltsammans; men hans största sorg var den öfver den förlorade tron på detta paradis och de goda människorna som skulle bo här. Då här var så skönt och så ondt, hur skulle det icke vara ute i världen I

Slutligen hade han gråtit ut, reste sig och gick, utan mål, bara för att gå. Mellan stammarne såg han ett långt rödt hus, långt som ett skepp och lutande akterstäfven. Detta vax nytt och okändt; och ett surrande läte hördes, som när nattskäran sitter på berget och spinner. Han kom närmare och såg något ändå konstigare. Två karlar gingo baklänges och drogo i någonting. Nyfiken närmade han sig det hemlighetsfulla huset, och fattade snart att det var en repslagarbana. Harmlöst gifvande efter för sin vetgirighet ställde han sig invid stängslet och betraktade noga hur man gjorde tågverk. Antingen nu repsla-garne funno sin kräftgång löjlig, eller de tyckte att pojken såg öfverlägsen ut där han stod sysslolös och »öfvervakade» deras arbete, nog af... i ögonblicket flög ett vedträ mot Torkel och träffade stängslet framför hans ansikte; och ett rått »hva gapar du på?» beledsagade kastet. i ;

Det kom så oväntadt och utan orsak, att gossen kände bitterheten dubbelt, i synnerhet

som han beundrat arbetarnes skicklighet att få blårna förvandlade till ett alldeles jämntjockt rep.

Stum gick han därifrån, och erfor som om hela naturen jämte människorna voro fientliga mot honom i denna dag.

Nu hade han helst velat undvika stugorna, men hans väg gick där fram och han måste förbi dem. Mot skogen låg en med sin glasveranda. Han kände igen den på sina vackra gardiner och sina rika blomsterrabatter utanför. Där bodde två unga vackra nygifta människor, hvilka han brukade servera vid middagen. De sågo alltid ut som lyckan, hälsan och glädjen, och när de trädde in i matsalen var det som om man tändt ljusen, eller dragit undan gardinerna och släppt in solen. Gossen hade äfven rott med dem att fiska och han hade i sitt unga oförstånd tänkt, att de voro änglar och icke människor.

Nu kom han nära verandan hvars fönster stodo öppna, och under tallarne rungade en mansröst, ibland rytande som en tjurs i raseri, ibland sänkande sig till en hväsning; däremellan föll in en gäll skärande ton som ibland hackade, ibland tjöt... Genom de tysta tåliga träden, de stilla doftande blommorna gick en rysning, tyckte han, och i hans eget bröst skar en smärta, då han kände igen rösterna och sågo de sköna bekanta ansiktena sträckta fram mot

hvarandra med förvridna drag. Han såg upp åt himlen för att se om det mulnat, men himlen var klarblå, hvilket

förundrade honom, ty han skulle vid ett sådant skådespel ha dragit för de svartaste molngardinerna> om han varit himmelens herre.

För visso, det var inga änglar, utan människor 1 Och sörjande öfver att se, hur det sköna kunde bli så fult, flydde han inåt skogen igen.

Där stodo två träd invid hvarandra; en gammal ek och en gammal asp. Aspen hade i sin ungdom kommit för nära den starka eken, och där hade nog kämpats i årtionden om platsen. Slutligen hade eken rådt, men den mjukare aspen hade skjutit upp, alldeles tätt utmed sin farliga granne, så tätt att han genom gnidningen karfvat ut en skåra, där han dolt sin stam. I dag blåste det och de båda medtäflarne skrubbade sig mot hvarandra, så att det gnisslade och knakade. Torkel kände väl de två syskonen som de kallades och han hade hört deras hårdhändta smekningar på långt håll. När han nalkats dem, flög det honom i tankarne ett minne ur en bok om vildar, huru dessa pläga göra eld genom att gnida ett hårdt trästycke mot ett mjukt. Sommaren hade varit mycket torr, och af fruktan för skogseld hade man förbjudit till och med tobaksrökning i skogen. Och likafullt, nu stod detta förfärliga elddon och arbetade midt i torra skogen.64

Underliga tankar kommo öfver honom.

Hvarför arbetar det just i dag på öns fördärf 7 År Gud ond på Fagervik och tänker bränna det som Sodom och Gomorrha? Ty, tar det eld, så brinner hvartenda hus på ön, och mänskorna måste fly, ut på vattnet, för rökens och askans skull! Mången skogsbrand hade ju uppkommit genom sådan gnidning af träd mot träd.

Han satte sig på en stubbe och såg på. Först med en längtan att få se eld och rök slå ut, ty Fagervik kunde gärna brinna, då det hela blott var satans bländverk; och blef det lika hvitbrändt som Skamsund, så kunde man bo däröfver och ha det drägligt, sen intet för-lofvadt land låg här och lockade och oroade...

I nästa ögonblick insåg han det gudlösa i tanken och han blef skrämd som vore han åskådare till en mordbrandsanläggning, något han icke ville ha befattning med, och därför aflägsnade han sig.

Han gick förbi en källa där man fordom drack brunn, och han betraktade alla kryckorna som hängde där till åminnelse af alla botade sjukdomar. Han kom upp på en backe där det stod ett tempel med en byst i; af en kung troligtvis. Han trädde in på en kort ängsmark under ekar som kastade gröna skuggor, hvilka rörde på sig efter vinden. Han steg åter upp för en backe, där en uttjänad väderkvarn stod, och klättrade uppför stegen. Där bredde sigEN BÅKHSAGA

ut under honom hela Fagervik i all sin skönhet och rikedom, och när han vände sig såg han Skamsund med karantänen, bönhuset och — längst borta det öppna hafvet med fyren. Dit gick hans längtan, och han märkte nu att han råkat in på en afväg, som han dock trott föra på omvägar till målet.

Och som han stod där med barnets oro för det stora okända, som heter framtiden, såg han från fjärden komma strykande med god vind den hvita skeppsgossebriggen, med kronflagg på stortopp, lotsgös på klyfvarbom och ett helt ställ signaler på förstängstag.

Och på hvarje rå stodo hvitklädda gossar färdiga att berga---där var hans längtans dröm.

Han följde manövern, tänkande att briggen skulle lägga bi och ankra. Och han hade redan fattat ett djärft beslut, att passa en af officerarne, som alltid besökte restaurangen, och helt öppet anhålla om plats som skeppsgosse.

Han lade märke till hvarje rörelse ombord, på seglens ställning, på rormannens minsta gir-ning. Nu skulle brassas back, när han passerade badhuset, nu skulle ankaret ligga på kranbal-ken, nu skulle... Briggen strök signalerna först, lotsgösen sedan, och höll kursen... förbi nedåt sundet och inre fjärdarne! Försvinnande som en hvit dröm medtagande hans framtidshopp.

Han gick ner från kvarnen och sökte sig in under ekarne igen; där gick man under tak, men var ändå ute i det fria, och man såg så långt framför sig. Och som han gick, varsnade han, midt på en ängsmatta en liten flicka som kunde vara fem år kanske; hon stod alldeles ensam och orörlig, med fingrarne i munnen och seende sig omkring i skogen med förtviflan, under det två otorkade tårar hängde kvar på kinden. Gossen gick fram och frågade: »Hvad gör du här i skogen så ensam?»

»Jo, de andra gick ifrån mig,» svarade hon.

»Vill du gå hem då?»

»Jaal»

»Hvad heter du då?»

»Jag heter Alice.»

»Och hvar bor du då?»

»Jag bor vid badhuset.»

Torkel förstod ungefär, hvem han hade för sig, och började gå i antydd riktning.

»Jag vill att du skall leda mig,» sade flickan och räckte sin hand.

Gossen tog emot en liten mjuk barnhand, som! han knappt vågade fatta så fin och mjuk var den. Och han tänkte huru grymma syskonen varit som1 lämnat den lilla ensam i skogen, där hästar gingo lösa i bet, och om de ej voro farliga, dock kunnat skrämma ett litet barn.

När de uppnått badhuset, sade den lilla flickan pekande på en af de större hyddorna:

»Här bor jag, ajö med dig I» Och hon sprang in genom grinden, under det gossen tänkte; det var tacken I

Men i detsamma syntes den äldre herren från kägelbanan, och med handen vinkade han åt Torkel att stanna, samtidigt med att han talade till flickan:

»Hvar har du varit, mitt barn?»

»Jo, de andra gick ifrån mig, för de va stygga.»

»Inte skvallra, har jag sagt I» Och till Torkel sade han, alldeles som om han väntat honom: »Stig in min gosse, får jag tala vid dig.»

Torkel steg in, och nu märkte han att den äldre herrn var klädd i flottans uniform, ehuru han icke kunde se gradbeteckningen.

»Nå, du Torkel,» började han, »hvad är det med dig i dag, du ser så ledsen ut?»

Gossen höll på att falla för det mycket naturliga begäret få beklaga sig, men i samma hörde han de bestämda orden, som nyss riktats till barnet: »Inte skvallra I» Och han svarade ett kort men höfligt: »Ingenting».

Men herrn släppte icke taget, utan frågade vidare:

»Har man varit kitslig mot dig?»

Det var att lägga svaret i munnen, men gossens klara förstånd sade honom att detta var en frestelse att öfvervinna, och han behärskade sig:

»Åhnej, bara små förtretligheter I»

Det stränga forskande uttrycket i officerns ansikte upplöste sig och försvann, hvarpå han tog Torkel i armen och förde honom in i trädgården. Där satte han sig på en bänk och började tala, under det han ritaide i sanden.

»Hör du min gossel När du första gången reste käglor oppe i banan, så fästade jag min uppmärksamhet på dig, därför, ser du... att du hade så godt sätt. Och jag satte dig redan då på prof, om du kunde lyda utan att resonera! Det kunde du, och... du kunde låta bli att slicka glasen också! — Jag kände nämligen din far, han segla' med mig i många år, och var en slarf, som du vet. — Nåväl, jag har haft ögonen på dig, och... i dag morgse kom jag af en händelse upp på hotellet straxt efter uppträdet du vet. Vittnen hade då redan bestyrkt att du var oskyldig till försummelsen. När jag nu nyss frågade dig om du haft någon förtret, så ville jag se om du var karl att bära en orättvisa, utan att skvallra eller beklaga dig. Du bestod profvet, mot min förväntan. Ty det finns intet så svårt som att lida orättvist, men den som inte kan det, han kan aldrig lefva lifvet — tro mig! (Här vände han sig omkring för att se om någon lyssnade.) tro mig, det är bara orättvisar alltihop! Alltihop! (Här slog han dammet af galonerna på ärmen, och' Torkel märkte att den gamle officern bara var löjt-EN BARNSAGA.

nant.) Men ser du, så är lifvet; det är brådtom, det är så många saker som skall ske på en eång, och så får man en sinkadus i häftigheten, och en annan gång ger man en sinkadus för intet, och det ena får kvitta det andra. Men det duger inte gå och föra räkning med mänskorna... Hör du, kan du segla 7» »Ja, naturligtvis I» »Vill du bli fock-gast på min kutter? Det är en skonare? — Jag ser att du vill det, bara du fick för källarmästarn och kommunalen. Men det har jag redan gjort klart I Gå nu till din principal och säg vackert ajöl Du kan gärna säga ett godt ord åt hofmästarn, som fått ovett så det haglat om öronen I Kom sen ner hit och rigga på dig i skansen; kuttern ligger utanför broändan. Ingenting att tacka förl Karlar som du äro eftersökta, och om du sköter dig, så... skall du få komma in vid flottan... om du sköter dig, nämligen. Så, marsch! Vänta lite! Säg en sak! Har Alice tackat dig för hjälpen?»

Torkel teg, ty han ville icke skvallra!

»Jaså, hon har inte det. Alice!» ropade han.

Alice yar icke långt borta.

»Gå och tacka gossen som följde dig hem.»

Alice gick fram, sträckte sig på tårna och räckte af vanan sin lilla mun för att tacka med en kyss.

Fadern log; Torkel tog barnets två små70

händer, rodnade och sade i hennes ställe: »tack, tack så mycket».

När han nu gick hem till hotellet, hade Fagervik återfått sitt fagra utseende, och han älskade människorna, till och med hofmästarn, som gjort honom så orätt! Men att lyckan kunde ligga så nära olyckan, och liksom skickade fram förtruppen af svårigheter gaf honom ett minne för lifvet, så att när han senare och ofta möttes af olyckor tänkte han alltid: se så, nu är lyckan i antågande.

* * *

Morgonbrisen blåste, då skonaren lättade ankaret. Torkel stod i fören vid fockeskot. Och han var iklädd blå tröja, hvita byxor, hvita smartingskor och rundmössa med hängande band. De hvita skorna, dansskor riktigt, snuddade så lätt vid däckstiljorna blanka som ett divansbord; detta var det högsta; det var herreman.

Premierlöjtnanten satt till rors och syntes bakom mesanen då och då kommenderande.

»Hif pall! Hif rundt! — Sätt till ballong-klyfvarn! Båda topparna!»

Kuttern hade vingarne på 1 Och nu flög hon fram, låg så vackert på vattnet som en ejder, bröstade sig med sitt vackra språng, och klyfvarbommen pekade som kompassen ut kursen.EN BÅKHSAGA

Fagervik defilerade på ena sidan, och källarmästarn hälsade med flaggan; Skamsund stod bakom seglet, men Torkel ville se det ännu en gång för att riktigt känna, sin lycka I

Ingen af besättningen visste, hvart kursen gällde, men när de sågo »gubben», som de kallade chefen, vara klädd, så förstodo de.

»Yi ska till stån I» hviskade en stor-gast.

»Till Holmen, förstås I»

När man om en stund vände och lade sig på andra bogen midt i segelrännan, då blef det klart att man skulle till Stockholm.

Och då stod gossen med spejande öga vid focke-stag, och såg framåt, framåt där staden skulle ligga, den stora staden, dit alla fartyg seglade in och som han aldrig hade sett!TREFALDIGHETSNATTEN

(Källarsalen på Fagervik om aftonen. Man tar ut innanfönsterna i fonden och öppnar glasdörrarne till verandan.

Tullförvaltaren, Lotsåldermannen och Postmästaren sitta vid ett bord och dricka.

TULLFÖRVALTAREN.

Nu är det vår, bryt fönsterna ut som böljan

bröt isen I

Vinterluften släpp ut, låt kakelugnen kallna i

skamvrån;

Ungdom och vår med sippor och sälg oss vänta

vid dörren;

Kära fru Lundström lägg bränvinn på is och

rusta en sexa, Sexa för sju med kräftor och ål och nya rädisor; Burträskosten ej glöm och det möraste Bergmans spisbröd;

Sedan på kannorna fyll Sankt Eriks skummande

pilsner,

Tag så af portern som ett emot två och blanda

med pilsnern, Då är gästabud redt på Svenskmannavis — Jag

har talat!76

TBEFALDIßHETBN A TTEN

POSTMÄSTAREN.

Väl du talat min vän och tullförvaltande broder;

Köttet måste ha sitt, men anden också vill

lefva;

Därför sång och musik jag låtit hämta från

staden.

LOTSÅLDERMANNEN.

Bravo postinspektor: Men äfven jag har till

nöjet

Dragit mitt strå. Då i kväll den första ångbåten kommer.

Hälsas han må som sig bör med hela stället'

signaler;

Blågula flaggan vi hissa i topp från utkik och

slupar,

Och från lotsbergets spets den gamla Finska

kanonen

Köpt på en strandauktion för tre riksdaler i

banko

Dundrande hälsa skall befriarn som kommer

från fastland,

Första klassens kapten, vår vän Kronander på

Baggen.

Barnen sjunga utanför.

Välkommen åter snälla sol,

Som jagat nordanvinden;

Nu har du sofvit sen i fjol,TBEF ALDIGHETS NATTEN

77

Och vaknar röd om kinden.

Värm upp vår jord så växer råg,

Och fyller bondens lada;

Värm sund och vik och vind och våg,

Så få vi gå och bada.

Välkommen åter snälla sol,

Lys öfver land och vatten;

Nu klingar sång, nu stämms fiol,

Nu dansas hela natten.

STERBHUSNOTARIEN.

Hej I Ser ni mej ? Här är jag, den första badgäst

på platsen,

Sterbhusnotarjen vid lofliga Kådstufvurätten i

Köping;

Dödsbon skrifver jag opp, och kallas därför på

narri

Dödens fadder; ni känner ju mej se'n i fjol ? Har

den äran!

Trettio somrar gästar jag här på Fagerviks

stränder.

Badar mitt bad, spatserar min tur om morgon

och afton,

Gläds åt de glada som få, och skingrar tanken

på döden

Skådande ungdom och sol; föryngras åter om

våren,

Lik en ihålig ek, som grönskar utan att blomma.

Ren jag min stuga besökt ihop med gamla

Lovisa;

Fönstren vi öppnat på glänt, och vädrat och städat och stökat;

Trädgårdslanden vi gräft; jag själf har krattat

och rensat;

Persiljelådan är klar, ty utan den kraftiga örten,

Flundror och sik, aborrar och samtliga fiskar

som kokas

Äro som intet och nix, jag känner min fattiga

skärgård.

Dillen är sådd, den oumbärliga härliga dillen,

När i augusti från land de smällfeta sprattlande kräftor

Föras i granris hitut, och från yttersta kobbar

och skären

Läckraste lammkött och kalf i båtar komma

till salu,

Ej förgätandes väl att oumbärliga dillen

Ensam äger den makt att göra kokströmming

ätbar.

Glasrädisor äfven jag sått, dock mera som

grannlåt,

De garnera så bra på smörgåsbordet om Söndan —

Blommor jag ock har plantat af välkända, gångbara sorter —

Främst löfkojan jag satt, med prålande skiftande färger

Fattad i kraus af den doftande blyga resedan;

Astrarne icke jag glömt som komma så varligt

på hösten;

När allt annat gått ut, står astern så karsker

i frosten;

Och när sista båten går in och jag flyttar till

staden,

Har jag än kvar en bukett åt ångbåtsrestaura-

trisen,

Som ett minne och tack för alla ljufliga stunder

Hon mig beredt vid försalongens dignande matbord ...

O den däjliga åln, den inkokta laxen, go herrar...

TULLFÖRVALTAREN.

Håll: för tusan notarie, ni äter ihjäl oss på

fisken.

Och våra sterbhus helt visst, ni reda får innan

kvällen I

POSTMÄSTAREN.

Godt I herr notarie, ni kom som första svalan i

juni,

Att förkunna oss vårn i våra små fattiga bygder,80

TREFÄLDIGHETSN ÄTTEN

Första badgästen ni, som sedan följes af många,

Bringa vår lilla kommun det klingande guldet i

pungen,

Guldet blir silf och silfver växlas blir blänkande

koppar,

Regnar på prästen i dag, i morgon dryper på

klockarn.

Så Blir välstånd i byn, så skattar staden åt landet I

Välkommen då herr notarie, önska vi alla så

hjärtligt,

Och tag del i vår fest till ära åt dagen — och

natten,

Här Trefaldighetskvälln vi dricka hälsa ur källor,

Guldgula källor likvisst fru Lundström tappat

på flaskor...

Där vi dricka er skål och önska er länge få

lefva,

Lika länge som vi och ändå längre ett stycke.

STERBHUSNOTARIEN.

Tack go herrar, jag tackar och mot-tar er bjudning,

Först på platsen och sist i säng är min lösen,

för dagen 1

Pang I där smällde ett skott! Ett till I för nu

kommer båten ITBEF ALDIGHETS NATTEN

81

Vid källan under ekar och björkar står ett bord dukadt , med bålar och glas. Vid bordet sitta: Sterbhusnotarien, Tullförvaltaren, Postmästarn, Skalden, Revisorn, Komministern o. fi.

STERBHUSNOT ARIEN.

Solen har axlat sitt ok och ränner med blänkande seldon Ut ur sitt femte hus som står i tvillingars tecken,

Lämnar den opålitlige maj och tågar i kräftan. Då blir sommar i nord och stadsbon svettas i

staden;

Skolorna sluta termin, i verken börjar semestern. Hemmen brytas nu opp och fönstren kritas mot

solen,

Mattor rullas ihop och vinterkläderna vädras, Våningen står i sitt stök och luktar af kam-

fer och malört Strödt af husmodern själf att skydda för måt-

ter och malar. Så bär det af, alle man, till hamnen där ångaren liggeri

Loss och lägg ut; är ingenting glömdt? Nu far

vi till landet I

Strindberg.

* * *

682

TREFÄLDIGHETSN ÄTTEN

Försommarns tid, den ljufliga tid af ungdom och

fägring;

Sista sipporna stå ännu i skogen och vänta,

Guldvifvan kommer då fram; åt bin och hungriga

humlor

Skänker hon honung och vax, åt barnen binder

hon kransar;

Men i trädgårdens hägn där pråla tulpaner, nar-
v cisser;
Nygräfd rabatt af den sammetssvartaste mulliga
mylla
Höljs af den doftande snö från blommande aplar
i kanten.
Trädgårdsmästarn sin bänk nu luftar, rensar och
vattnar —
Ih 1 hvad det vattnas i mun af den mjäJlhvita
svällande sallat,
Och rädisornas rad, de lyfta sig redan ur jorden
Som de ämna gå bort på rosenröda små fött-
ren...
Där står spenaten i flock, och den oumbärliga
dillen...
Tyst I min matfriska munl — Vi återkomma
sa' svalan 1
Midsommartid, o ljufliga tid, med syren och
peoner,
O syrenernas tid, syrener, men mest dock de
hvita
Hviska och dofta som förr om ungdom, om hopp
och om kärlek, Minna mig än, ja ännu om parfym på en flickas
handske
Eller en spetsnäsduk som trofé ifrån nyårsbalen ...
Kommer så båtarnes dag, då riggas, splitsas
och målas;
Metspön, gäddrag och krok från handelsman
rekvireras,
Tennisplatsen är röjd, snart vinka de brokiga
hattar,
Böda, hvita och blå som jätteblommor i skogen.
Då är ungdomens tid; den gamle fröjdas i minnet.
Högsommardag, då vinden står stilla på vattnet,

Solen gassar i strand och barnen bada i viken.
Göken sjunger ej mer, när lien går öfver ängen.
Nyslaget hö, och löfklädda skak, nu räfsas och
bergås,
Smultron och mjölk, måhända en nysått välstan-
nad filbunk
Ih — med grädde som skinn I — Det vattnas redan i munnen I —
Väntar till kvälln det svettiga, hungrande, törstande slåfolk.84
TREFÄLDIGHETSN ÄTTEN
Så kommer fruntimmersveckan som damernas
egen i juli;
Namnsdag hvareviga dag, med portvin, kaffe och
doppa —
Rosorna stå i sin prakt, men falla manngrant
för saxen
Sara, Margreta, Johanna, Malena, Emma, Kristina,
Offras rosornas skörd, det skönaste höfves de
sköna.
Almanackan spår regn; det regnar ofta, ej alltid,
När det regnar likvisst, man samlas på societeten
Väljer till direktion, och diskuterar programmet;
Ty nu festas hvar kväll, det spelas, lekes och
dansas,
Dansas dock mest och helst, ty nu har musiken
kommit,
Spelmän af första rang, från kungliga Opran i
Stockholm.
Första fiolen är god, den andra fordom var
bättre,
Kontrabasen är bäst, klarinetten icke dess sämre,
Men pianinot, godt folk, pianinot det spelar
som ingen
Fru direktörskan själf, elev af konservatoriet,
Förr hon spelt för van Boom, jag tror på sextiotalet,TBEF ALDIGHETS NATTEN
85
Sedan hon spelt för sig själf, och sina närmsta

förstår sig.

Väl! me'n dansen går på därinne i höganlofts-

salen

Herrarne då, ej de yngsta likväl, de dricka sin

punsch på kastellet

Eller rulla de klot i kägelbanan på berget;

Damerna nere på bron de sitta i rader så långa,

Icke de yngsta likväl, och vifta för myggen med

kvistar;

Myggen hör till, till nöjet som ormen i paradiset,

Myggen är stygg, den sticks som bekant och

hindrar att sofva.

Hindrar? Ja, men, ty sommarnatten den ljusa

i norden

Den skall vakas, och skam den som sofver för

midnatt —

Eljes gören som jag, ta en lur, en grundlig på

middan.

O du ljufliga natt när ändtligt i sängen man

hamnar,

Gustavianska sängen med bolster af sjöfågelsfjäder,

Och man nattlampan tändt att läsa en smula

i bladet.

Slåss en stund med myggornas frat det förargliga följet,

Drömmer sig in, tillbaks i vinterns mörkaste

kvällar86

Fattas af dystra idéer, af tankar kulna som

hösten...

Men så när lampan släcks är dager bakom gardinen,

Rödhaken sjunger alltren, och fjärden plaskar

mot stranden,

Högsommarsolen i norr, och nordost (half-ost)

har sin purpur

Lagt i ett band som lyser och bländar likt strålande norrsken,

Lyser i kammaren in I Det är dag I Då går myggen till hvila!

Och du somnar med soln, med soln i ditt tröttade öga. * *

*

Rötmånan dåsar sig fram i hundstjärnans brinnande tecken;

Allting står visset och torrt och dammigt och jolmigt och kvalmigt,

Hettan pressar till sömn och flugorna sticka

en vaken,

Dalierna sloka på stjälk och astrarne digna

mot jorden,

Brunnarne sinat ut och marken spricker af torkan ...

Då rullar opp uti fjärran de tornande blåsvarta

åskmoln.TBEF ALDIGHETS NATTEN

Blixt bröstar af 1 Det blir tyst en sekund I och det

mullrar och rullar,

Manglar och ranglar! Och så med en knall af

grofva kanoner,

Fönsterna skallra af smälln och spjällen dallra

i skorsten.

Åskregnet öser nu ner ur svartblåa molnen i

Zenith —

Byarne blåsa svart på de piskade fjärdarnes

böljor.

Människorna fly uti skjul, de stänga dörrar

och fönster,

Fågeln kryper i lä af de ristade trädens stammar,

Fiskarne dyka ner, förskrämda till djup och till

grynnor...

Då är det bardalek i luften, på jorden, i vattnet ...

Men så lugnar det af; likt krutrök efter bataljen,

Molnen rulla sin kos, det blir klart, det blir

stillt i naturen,

Solen vandrar igen att lysa, värma och bränna.

Rötmånan dock, trots allt, har sina små ljusare

punkter —

Andjakten öppnas igen och bärtiden börjas med

körsbär;

Släpärter föras till togs, och så kommer färsk

potatis —88

Ihl hvad sockret går åt nar syltningen börjas

i köken;

Flugpapper köper man in, men flughåfven sys

i familjen;

Barnen hålla kalas, ricinolja hämtas från staden;

Kolera-ryktet går löst så visst som amen i kyrkan;

Alla hålla diet, men herrarne hålla sig cognak.

Så blir kuttrarnes tid, det kungliga segelsällskapets I

Och när ett skallande rop går vidt att eskadern

kommer,

Då man sopar i saln, direktionen träder tillsamman.

Societeten ger bal för flottans befäl och kadetter ...

Då säger gubbarne pass och smita ner på kastellet,

Dricka och prata sin strunt och minnas att de

varit unga.

Som en efterslän g på en bal så kommer Augusti.

Eftersommarn bär frukt på försommars affallna

blommor.

Bågen står redan i skyl och hvetet gulnar så

sakta,

Erik löfte med ax och Olof håller med kaka.

Lars ger päron i år, om också ej af de fina;

Astrakaner man ser på gångarne, likvisst som

fallfrukt.

Hallon höstas alltjämt, meloner och läckraste

gurkor;

Gurkor det är min frukt, min lif-frukt må jag

bekänna.

Själf jag odlar dem bäst och lägger dem in

uti burkar,

Burkar af blågrönt glas från ett halfstops rymd
till en kaomas,
Köpta från Kosta bruk, jag tror att bon är vid
Munkbron.
Hasselnötter man ser på buskarne börja att
mogna.
Nota bene man ser om det finns några kvar
ifrån sommarn.
Ekorrn äter dem jämt, och pojkar äta dem gröna.
Nu ränna svamparne upp, som ogräs, efter ett
höstregn.
Svampar ätas väl bäst som färska men kunna
ock saltas —
Pass! nu vända vi om till Augusti; Augusti
månsken.
Fyrverkeri, kulörta lyktor, regatta med facklor.
Ja mina barn, mina barn här stapplar gubben
på målet — — —
Sommarn lider till slut och kvällarne börja att
skymma;
Komma så mulna dar, man sitter inne och fryser,90
TREFÄLDIGHETSN ÄTTEN
Och går man ut, man klifver i smuts, i sörja
och väta,
Sinnet blir argt och tungt och saknaden kännes
i förskott.
Och, ser man på, hos lite hvar det vaknar en
längtan
Längtan till stån, till hem, till krog och saknade vänner...
Så är sommaren slut och man skiljs med vemod
från landet
Som från en sällare tid, de lycksaliges öar och
lunder...
Treuga Dei, Guds fred i naturen har lupit J,ill
ända.
Fejdrätten börjar igen med kifvet, nitet och

mödan...

Så allt skönt och allt ungt är kort som sommarn i Norden.

SKALDEN.

Ordningen är nu hos mig att tala ett tal invid

bålen

Först jag bringar ett tack till notarien som sjungit om sommarn —

Självfvaldt ämnet ju är; jag väljer, hören go

herrar!

Kärleken väljer jag först, dess himmelska fröjder och sorger,Eros den äldsta af gudars ätt, den yngsta af mänskors, Eros det himmelens barn som föds när en man ser en kvinna, Född af en blixt som mötte en blixt ur ett öga, Född uti fejder som slöts i famntag för evigheter! Eros min sång! I moll och i dur, i moll för det mesta!

Crysàétos.

Hwad wänta de tråkiga kråkorna Därnere på höstlig hed? Förr war det bara råkorna Som fällde i nakna träd. Hwad wänta de bråkiga kråkorna Som stryka i hundratal? Är det åtel och agn På hemslagtarns wagn? Eller ligger på strö Ett djur som skall dö Eller hålla kråkorna bal?

Hwad wänta de bråkiga kråkorna Därnere framför mitt hus? De hänga i lindarne, Och gunga för windarne;På nattkwist kraxa de, På morgonkwist flaxa de, Och wänta att dager blir ljus.

Hwad tjuta de swarta hundarna I tobaksplantörens gård? De luffa och leta i lundarna; De hålla wäl waka och wård. Hwad sjunga de swarta hundarna? De sjunga wäl icke ut lik? De sitta i klunga, Och tjuta och sjunga, Halsarne sträckta, Öronen stäckta... Nosarne heta och torra... Nu höras de morra, När ugglorna börja sitt skrik.

Hwad skrika de gula ugglorna På tobaksladornas tak, När rostiga flöjeln med bugglorna Knappt håller i winden sig rak? Hwad sjunger den rostiga flöjeln, Wid nattwindens sorgemusik? Är det lik eller hwitt? Gäller mitt eller ditt? Är det sorg eller nöd, Eller warslar det död? Det är död, det är nöd, det är lik!Hwad göra de krokiga karlarne. Därnere på hedens snö? De sätta wäl snaror för hararne Me'n marken ligger i tö. Granris bära de, Störar skära de, Ruska ut wägen, Mäta ut stegen; Winterwäg är det, Brister eller bär det Där bortnast på islagd sjö?

Hwad göra de krokiga karlarne Wid ingången till mitt hem? Nu knakar porten i nararne En snö-il slår den i kläm. Karlarne strö Granris i snö; Flingorna falla, Snöstjärnor kalla, Spåren fylla de; Ner mylla de Allt! Allt! Allt! Hwit och bitter är snön som salt!

Slädorna komma, kuskarne skrika, Lyktorna flämta, dagen går ut. Karlarne bära, karlarne spika... Sagan är slut! Sagan är slut!94

TREFÄLDIGHETSN ÄTTEN

Dd gtcf ett ff rif...

X>å gtcf ett |frif igenom trappors fyæalf, Det rungar öfæer gärfcar in t grän&er (Ddj manörarn uf på gatan ffalf, (Dd} ftamtaöe meö fnäppta fyänöer. Däruppe t en måntng af 6et ööe ljus IDiö öppet fönfter, öfæer nafna träöen (En fæartflåöö man fig fträcfer me6 ett ljus Som om fyan æille lyfa ut på fyeöen: (Dd) meö en ödres röft fyan ryter fom ett 6jur Hyff fargaöt t 6eff tränga bur: Cfyryfäetos dr ööö! (Dd} ropet fryper öfwer fnöig Ijeö, ocfy gråter Cills öet mot Ijöjfcema t norr öör bort, ZTCen ffogen fom fyar lif ger ropet åter, (Dd} fæarar fnyftanöe men fort: <£t?ryfàëtos är ööö!

3 tomma rummen enfam nu fyan irrar (Dd) tänöer lampor, fanbelabrar öfæerallt... 3från falongens roågg mot Ijonom ftirrar Porträttet främman6e od} faüt... f)an rafar fring frdn rum till rum od} letar, £)an föfer fyæaö fom icfe mera finns, (Ett lönlöft föfan&e fom öen förrycfte retar, (Ddf fyteaö fyan letar icfe mer Ijan mtnns...TBEF

Jjatt öppnar låöor, ffåp odj ffånfar... ^rån forriöorn till föfet fommer feöan tum; £)an tittar unöer borö ocfy bätifar... tEill fift fyan ftannar i tamburn.

Där fyänger glömö en liten fappa ZReö fragens fPtnn få ftrligt nött Där runöaö finö öen plägat flappa... Dä æafnar minnet, ögat brinner rööt!...

(Dd? ut i natten ...

<Dd) ut t natten på nerfnöaö tje6

f)an fpringer odj föfer,

£jan går öfæer ötfen odj öftuer lei)

2tTe'n yrfnön fring fyonom röfer!

<Eag uppl <Cag uppl f}ar öu fpårP

3 ffur oåi t ur

fjan ftapplar mot ften

f)an fnärjes t fnår

(Ddj fnötjocfan ftär fom en mur...

Som en tjur fyan rufar mot trnnö',

fjan är blinö, fyan är blef om fin finö,

^aft pulfarne gä! <B& pål

<0à på tå, eller fjunfer öu ner,

(Ddj ingen 6ig fer,

(Dd) ingen ötg ljör, om öu ber, när öu öör,

Här 6u myllas t fnöblommors bàöfc!

Ur 6u rääö, mtn fonP

Se fjtmlen är fæart fom ett plån

Utan ffrift, fom en ften på en grift

2Ttc6 ingen uti

Stå bil i}åll ut eller bitl

Jjan funnit fram till fullarne i fööer, Där unga björfar iblanfc lärfträfc ftå... Ejär æafna minnen, hjärtat blööer... £)ar arm om lif meö fyenne plägaöe fyan gå...

Cängft bort i norr — dr i>et en febertmlla ^an ffymla fer öet ööe fyufets grd fapaö Ctffom ett il=tåg på ftation ftår ftilla f}an fer ftn æåntngs fönfter i en upplyft raM

> Ztär fPall tåget gå? £jallåt>! — fjallåfy! Ur 6et bröllopståg? U)ar öet bru&en jag fåg, UTin majbrui» t fjor 3 grönt od) t fjroitt

3 ftöen odj flor 3 grönt odj t tjtmtt Som öen Mommanöe fyägg Därute mot u>ägg?

3 fölen jag fatt med fol i mitt ftnn... Det töar M! Ctjryfdëtos nxre min l

<Dd) fyan f jungen

Sommardagar, ljumma »tn&ar, Blåa roågot, røarmgul jorö, ZTCurgrön ftg fring ftugan linöar, fjänger öfæer öufaM borö.

Ut på fjafroets långa røågor, Simma røt nu arm ætö arm, Sujala fyafroet fldcfec lågor Solen tån&e i »år barm.

Här öu fteg ut Ijaftoets fföte, £öU jag för 5tn ffönfyet ner: IDål förlåtligt om jag ffröte — Hemefts btg tcfe fet l

<n?ryfäëtos!...

Cfjryfdëtos, ©ulöörn t öitt gyllne öga Såg jag foln gä upp ben ftfta gång... Här toi möttes öfæer molnen t öet Ijöga Cocfaöe jag ner 6ig meö min fång... Ur 6tn ætnge röcf jag 6å en penna, Uti gul&blåcf fen jag ffref Sångerna öu fånner — från ©eljenna, Som toårt parabis ju blef!

Sommarafton •..

Sommarafton, ftillt t ætnöen, 3från bofars gröna ljus, ' Sol t ögat, fol på ftnöen ... f}emåt till t»årt murgrönsfjus...

(Efterfommar, tyft t ffogen, fåglarne ej fjunga mer, Hår fom blomman förft år mogen, ^alla bla&en på er ner!

(ßulöpubran ætö järnfållan Kopparormen unöer ftlfæerltnb Det år Ijulörans gåta! Det år 6in odj min!TBEF ALDIGHETS NATTEN

ZTTeöan mimtena yra...

2TTeöan ♦minnena yra fom barnnnters fnö

Jjan tränger allt öjupare in t ffogen,

ZTTen ffogen tar flut, fyan ftär ætö en fjö

Där färor fförnjas efter ftora plogen —

IDinterrøägen är ruffaö räf fom ett ftrecf

Pä ftöorna fantafc meö ftubbaöe granar;

ZTCen öfæer æägen gär en ftrimma af bläcf...

f}an ftannar moöfällö od/ fpanar.

Dä fyörs frän mörfret ett plaffan&e, ett iunfan&e,

<5?tt puftanöe, ett ftönanöe, ett flunfan&e,

(Då) fä ett tjut, ett fafans utan flut.

Ut ur mörfret rufar

€n fæart ocf} röö foloff

3fen gungar æattnet brufar,

De böj&a granar meö Ijroaranöra fläff.

3fflafen fnäcfas fom rutor,

Bitarne flinga fom glas,

ZTCuftf fom ur tufenöe lutor

2tf en jor&bäfntng flås i fras.

^örbi fom en färaö fjæal,

©är ängarn, fläfan&e ftenfolsröfen

Begrafver allt i fmalltoägens öal

(Ddj ffummet öanfar fom grotta fpöfen.

Här foln går upp ...

Här foln gär upp öfæer iffält blätt Dä fomma be froftga farlarne100

2ttt ffåöa fjroac ångarn gått; (Ddj fråfor fornma fom ftararne 2ttt plocfa upp fmått od) goM. « På isfanten fttta fyunöama <Då} tjuta fom förr i lunöarna, . Det gtcf fom bt fyaöe fpått!

REVISORN.

Turn är hos mig, det nekar jag ej, men hvad skall

jag sjunga?

Eros, allhärrskaren talt, då höfves oss andra

tiga»

Sorgen, sin sorg har oss sagt, vår skald i tårade

metrar;

Sångarstrid jag ej valt, min giga är ingen lyra, Därför berätta jag vill en dröm, jag drömt vid

mitt skrifbord.

3aø brömöe.

3ag örömbe att jag »ar en Frympling

(Ddj fatt uti ett runt fom nog »ar mitt...

IDtö lampans rööa jfen jag fåg

(En frets af mänffor, fom jag troööe fänna.

3ag ftirraöe på lampan, men mitt »ånftra öga

<En man wxb pianinot fåg;

f)an fpelaöe, men ej en ton jag fjöröe,

3ag enöaft fåg på öeras anftftsörag,

Som Ijöröe på, fyur fcesfa fftftatøTBEF ALDIGHETS NATTEN

3 harmonier mörfa, ffrtfatiöe,

2TTen öett fom fpelte fåg jag blott från ryggen,

©d) ljur tjans fyuftmiös ffugga rör&e fig

På noterna fym fyaöe framför fig.

På afftånö öeras fæarta fryff od} bågar

Sig fltngra&e il/op till anftfts&rag

Som lifnaöe fullfomligt mina gäfters.

3u mer fjan fpelte öefto flera mänffor

3ag fåg i rummet raöas opp

På ftolar, foffor, borö odj fyllor!

Hu blef bet fæaft, od} någon öppnar börren, ^örft till tamburn, od} båt æar mörft; Sen öppnat någon annan ut till farftun; (Dd) bat brann gafen, Ijtcttt men matt, CDcfj ffen på golfæets fu>art= od} Ejtrnta rutor Som lifnaöe en fdjacffpelsbrä&a. Därbafom flhtgra&e ftg trappans fnäcfa ZTTeö leöftång af maljogni, rätt förbi Det fmala farftufönftret mi&t t fon&en. 3 trappan ftoi» en ljög od} fmärt geftalt ©rörlig, mörfflätø, tätt beflöjaö; J}on lutaöe fig neö fom böjö af forg, Segrunöan eller öjupafte förtviflan ...

ZTCitt öga ffärpt af luften till öet nya Hu tränger me& ftn blicf igenom farftufönftret... Där ligger går&en mörf, men öfæer ben

På anöra ftöan fyns en upplyft rodning...

Damaftgaröiner, lyjartiflar, öyra möbler,

(Ddj matfal meö ett präftigt öufaöt borö,

Slott trod fuæert, men allt af filfæer,

Det minöre tillbehöret mar af gulö;

Pæoner od} fyrener i japanffa mafer,

Sermeringsboröet öignanöe af allt

J)roaö haf oc^ ffog och trägdrö alftra;

ZTCen ingen mänffa fyntes till.

min blicf fom trängt öitin blef till en träö

©ch pd öen träöen örogs jag efter

3ag, hela min perfon, jag fjälf,

(Dch mar pd ögonblicfet in t rødningenl

3ag ftannaöe t matfalsöörren, blänöaö,

ZTCen rööö fom om jag gjort ett inbrott.

3ag fdg pd mina ufla fläöer

Pd min geftalt — och mina frfcfor...

Sfaöffjuten frdfa tycfte jag mig lit...

ZtTeö benen flänganöe inunöer ætngen.

3ag ffämöes fd jag grät... <£n öörr flögs opp

<D<h frdn falongen nu en froinna träööe ut;

(Dch öet mar hon frdn trappan...

ZHen bruöfläöö, ftrdlanöe af ungöom,

2lf ffönhet, goöhet, barnsligt fjàlfbehag.

Ijon räcfte h^nöen, fäganöe meö blicfen,

Hu är öu min, och jag är öin.

3ag föll pd fnä och fänöe i ett ögonblicf

f)ur ufel, hur ohjälpligt ufel fom jag töar,

(Droäröig att af ftmnna äljfas.

fjon log och bjöö mig ftiga upp.

3ag refte mig, odj tänf, öär ftoö jag ung, (Ddj friff, ej meta frympling! fjar öu af lycfa gråtit, öfroerlycfa, Dä fjälen fmdllcr ut, förftoras (Dål fänöer tacffamljetens fänflor ut, (DänMigt ut, långt bortom ftjärnorna,

(Emellertiö jag nämnöe att Ijon u>ar fullfomlig 3 fficf odj fätt o dj icfe minft t öräft. Cifrøäl t allt öet jföna fanns en fmaflösljet Som reta&e mitt öga Ijela tiöen. Där fatt en banöftump, nämligen en röö förarglig baniftump pä 6en fjögra fful&ran. 3ag återföll mig länge, gjotöe toålö på mig, XTCen plötfligt unfcer talets gång, min tjanö <£j längre funöe ftyras, odj jag grep Det rööa banöet tanflöft utan onöffa... ZTCen bå, meö ett, förrøan&laöes min bruö,

©t anftfte fä grymt fom røäl (Øorgonens,

Där Ijroarje linie blef en liten orm,

£}on roifaöe när rnaffen faftats,

(Ddj meö en röft en nattroafsröft fjon broäfte:

"3<*fà, öu är en fåöan, en peöant

Som friticerar när öu ffall beunöra?"

— "Hej", frøarte jag, "men jag Mg mill fullfomltg, (Dd) fyns en fläcf jag arill öen taga ut."

CDd? fjon: "Du fläcfuttagare, gä fjem till öitt, Behagar jag 6ig ej, fä fär jag anöra!"

— "^ögft fannolift, gä bara ner pä gatan! Där fär öu mänga anöra, alörig mig." Hu börjaöe en oröftriö utan änöe,

<Ddj ej öen ena fattar Ijroaö öen anöra arill;

€tt ftormgräl utan mening utan fyfte

Sig fpimter ut odj artar ftg till ftrtö...

3ag tycfte att uri grälaöe t öagar, roedor,

3a ären gingo, ljufen brunno ner,

©dj foln gicf upp odj mänens ffiften

Sä fort fyroaranöra följöe fom fefunöer...

3blanö jag røafnaöe men fomnar genaft om,

(Ddj örömmen börjaöe igen fom grälet.

IDi ftreöo flutligen, odj fen wi gräto,

Sä bittert öfwer roär förneöring...

^örfonaöes odj fmeftes, fæuro färlefseöer,

(Ddj fä rot grälaöe igen odj ftreöo...

Dä ffréf jag ljög t: "^tnns intet flut,

^irnts intet flut pä öetta Ijelroete?"

Det fanns ej flut; odj Ijroarje natt förnyas örömmen,

Som blifwit mig liffom mitt anöra lif lTBEF ALDIGHETS NATTEN

KOMMINISTERN I SKÄGGA.

Trampande trampade spår jag följer den goda

notarien

Själf en adept af vår skaldekonsts vördade fader,

Stjernhjelm som först och bäst har sjungit på

svenska.

I hexameterns gång, den sexfota klassiska versen

Teckna jag vill två bilder i smått ur svenska

naturen

Så jag dem sett och förstått; och det lärt af vår

store Linneus.

RÅGEN RYKER.

Hågen ryker i morgonstund och på axens böljor

Sunnan brisar så ljum, små kårar vattra på

ytan.

Som af mjöldamm en slöja står och vaggar för

vinden;

Blomstrens bröllop den dölja vill som Zeus sitt

famntag

Dolde i moln — det stora undret nu sker i det

dolda!

Doft som af ugnsvarmt bröd sig sprider i morgonluften

Blott en susning, en skälfning har gått genom

rasslande stråen,106

Så blir det stilltl Och slöjan dras bort ifrån

gungande grödan.

Hemligt det hemliga skett, men undret röjes i

tecken.

Guden den godes gåfva är bröd; i rågblommans

fjäll och agnar

Skönja du kan dess bruk, det nämns signatura

rerum.

Skurna af skapelsens ur-konstnärer de små modeller

Hänga ur blommorna fram och visa bagarens

redskap!

Ungsrakan, spaden och viskan, naggen, kaf-

len och kakan...

Så ett barn mig har lärt; jag begär ej tros af

de stora.

Åkern har intet hägn, den ligger öppen i marken,

Utsatt för flygfän och kryp, och maskars härjande skaror

Hvem gaf grodden dess skydd, hvem värnar

strået i växten?

Jo det stinkande ogräs fördrifver skadliga fratet,

Sänghalms döfvande lukt, kamillens kryddiga

dofter,

Surkullans vidriga stank, den giftiga blåsporrens dunster,

Prästkragen själf och blåklinten, sökta till

midsommarkransarTBEF ALDIGHETS NATTEN

Lönliga krafter de ha, ty aldrig de röras af

fratet.

Så den fridlysta säd af kraftiga örter är skyddad,

Skyddad som kläder mot mal af den beska giftiga malört.

Men när råttor och möss och sparfvarnes strykande skaror

Komma i lysten hop att härja gärden och tegar,

Kornknarrn skrämmer dem bort som jägarn

med skramlan sin hare.

Osynlig själf han arpar och knarpar som väder-

villan.

Ingen har sett hans flykt och ingen ser när

han kommer,

Oflygger född, men flyttar likvisst som de andra

om hösten.

Hur han flyttar, ej än de lärde kunnat förtälja;

Osynlig för han sitt lif, försvinner, och är tillbaka.

Det är gärdenas vakt, och kornknarrn är åkerns

vette.

ÄNGSLADAN.

Gick du en högsommardag mellan blommande

ängar och gärden

Långt ifrån gårdens hus, att söka de ensliga

stigar,

Klef öfver gråskäggig gärs-gård som brakar tillsamman och skrämmer108

Zig-Zag-bandad en huggorm som rinner in i ett

törnsnår.

Törnskatan straxt flyger upp, hon schäckar,

gäckar och gväar.

Skogsbrynet följer du åt, af ormbunkar kan-

tadt, och enar;

Kortsnaggigt gräs, en elfdans med svamp, en

slåtterblomma.

Kastar dig in på skogsstig med furornas blank-

nötta rötter,

Glänsande barr som dofta af kåda och slinta

för foten.

Myrstack vid granens fot som en mila de byggt

sig små krypen.

Blåbärsriset står mörkt som myrten. Den hvita

Pyrolen

Blandar sig in som orangeblomman i brudens

krona,

Hackspetten hackar sitt hål och grönsiskan,

högst upp i toppen

Af en mastträdsfur, hon bygger på sviktande

grenar;

Skogsdufvan ropar sin nöd som en kvinna ropar i barnsnöd.

Mäktig är skogen, och mörk, och heligt allvar
den rufvar,
Hållen i mörkt som ett rum med tunga gröna
gardiner
Stämmer den sinnet om till tanke, möda och
andakt.
Men så ljusnar det opp, en skogsfälla släpper
in ljuset,
Stubbarne stå där på rot, vid rötterna växer det
smultron,
Och i mossornas bädd syns skyddad den späda
Linnean,
Persikoröda små klockor dofta af mjölk och
af mandel,
Fin som en kammarduksnål i mossans sammet
är stucken
Stängeln rak som ett strå, så nätt, så sirlig,
så pyntad.
Vallväg vindar sig in i skogens dunkel ånyo,
Svartare granarne stå, en skogstjärn syns i en
sänka,
Näckrosor hvita som liljor sig resa ur dyiga
vattnet*
Bröllop hålla de här i ljuset, solen i luften,
Sedan dyka de ner att gömma i äf jan sin smärta
Kort som en fröjd är älskogstiden i hela naturen,
Börjar i himmelens sky och slutar på botten af
sumpen.
Villande väg hör upp, som ett ljushaf öppnar
sig ängen.
Blommande klöfveräng som doftar likt hallon
och honung,
Väpplingar röda och hvita af bin och af humlor besökas.

Ängen sjungeri Stå still, och hör på sångarnes körer,
Är det dig ej, när du lyss, som själfva blommorna sjöngo ?... Blomstersång, blomsterdoft blandas tillsamman
till harmonier Fattliga blott för ett sinne som löst sig ut
från ett samlif I förkonstling och flärd och födts på nytt af
naturen.
Följer så renen åt, vid diket bygger en lärka.
Klöfvergärdet är slut och ängsmarken sträckes
mot hagen.
Slätt som ett golf den ljufliga ängd med aspar
och ekar,
Som en gårdsplan den ligger fattad af hagens
gärsgård.
Och där ståndar ett hus, ett grått, ej olikt
ett tempel.
Förhalln bär upp den resliga gafveln af virke
som grånat.
Fönster synas där ej, där bo hvarken djur eller
mänskor — — —
Ensamt det står, för sig själf, af ensamheten
en sinnbild,
Där du önskade bo, öm blott du kunde bo
ensam;TBEF ALDIGHETS NATTEN
111
Utan dig själf, jag menar, men ensam är du
ej ensam;
Jaget följer dig åt som skuggan följer sin herre.
Ångsladan är det, blommornas hus, det torkade
höets.
Och till sällskap hon fått den ensliga moss-
lupna lindén,
Linden, det trollska träd som fri, ej trifves i
sällskap.
Blott i parkens allé hon tvingas stå klippt och
uppställd.
Hög som en kyrkas kupol, hon bildar tornet åt
templet.

Och bland träden hon bär de skönaste löf, som

hjärtan,

Hjärtan som klinga för vind; och blomman ett

strålkransadt hufvud

Buret af vingar små, när frukten skall ned till

jorden.

Ångsladan, blommornas hus, som doftar af vårbrodd och klöfver,

Under sin gafvel likväl har gifvit tak åt ett

svalbo.

Ett blott, ett ensamt par, här dragit sig undan

vimlet,

Ålska och fostra de små, bekymra sig icke

om världen.

Det är ängsladans gäster, de enda hon tål under taket.112 TREFÄLDIGHETSN ÄTTEN

POSTMÄSTABN.

Eja, nu är det jag; hur skall jag arme mig

reda?

Ej jag flygger är född, jag kryper varligt på

jorden,

Klättrat likvisst en gång så högt som ett tak

på en lada,

Lyddes till flöjelns sång, den var rostig den liksom gubben,

Gubben som sitter hos er och knarrar, tutar

och joltar.

Alltså utan pardon-—— om anspråk vill

jag ej tala.

flöjeln sjunøer.

Det fttter en flöjel på la&ans taf, Cobafslaöans... Ijan fjunger bara taft på faf Wib norölig trnnb ...

3 ftoft, ZTCeb roft= igt gap; Sfrap; Sfrap;

Det år en brafe På en Ijafe;TBEF ALDIGHETS NATTEN 113

f^rcaffa tånber; IDtnöett æänber. HKp; Htp; £ip; £ipa, Stripa, Blaben. £}t»a fa' ben? ttobafsblaben.

tfla; ZTIala; Snus; Karbus; Karbufer ^örtjufer ZTlagiftern. ©arbifter; Sprit, Split plit

pa baln! Korpraln!! 1

ZTCäftarn, Cobafsmäftarn på lur, ur, ur, ur,

Strindberg.

Urfmnig,

finnig;

irr, irr, irr

Kltrr;

Klirrfporre;

(Drre,

Hus,

Sinfaöus,

Kris---

polis Hl

Det fitter en flöjel pd laöans taf, Cobafslaöans.

£jan tmfar ftunöom mera fmaf, ibiö fyöltg ætnö.

Cröftl Cröjta mejl Bröfta öej €jl

3dm brytes, £jus fnytes. Du poppas — Du fnoppas. Drafen Pd fyafenTBEFAIiDIGHETSN ÄTTEN

11B

^æifflar ©ttifflar On6er; Bättöer. UJicfa rDriÆa — <£rr, err err, Spärr — Sfall jag fpärras? ^örtnärras Slit, slit, slit. &rt en bit. IDänfter, fySger, Höflig, tröger, Zcorr odj fö6er, Sorg odj ööfcer £ip, £ipl

TULLFÖRVALTARN.

Det sämsta kommer till sist, och narren skramlar med skallran,

För det barnet pom gråt. Att skratta förlänger

lifvet.

Alltså min fåglalåt som jag hört i min barndom

i Skåne!

Där min vagga har stått, och visan jag lärt

af min dadda.116

TREFÄLDIGHETSN ÄTTEN

Dåfttergalens øång.

31), il), il?, il?, it? 1 VOav öe' »i? De' t»ar ©il £Dt töat 6c'J IDoi, oj, oj, -oj, oj l Citta, lullan, lulHulHulMulWull — roar öe' t»i? 3I?il?! Citta! lullan; öen girar, arrrrrrrrrr=itj! CulMulHulMulHulWulll IDar öe' öt? Cttta! Sir'u, ftr'u, ftr'u, |tr'u?

Daööa! — Daööa! fjätt, fjärt, fjärt, fjärt, ftr'u, ftr'u?

Hoppen; napp, app, app, app, app, app!

fjrøit, urit, æit, u>it, »it, urit, ftr'u lillan?

Cut, tut, tut, tut, tut, tut, fat'n, fafn, fat'n ft!

£ip, lip, lip, lip, lip, lip, il?!

Så, få, få, nä, nå, nä, fa', fa', fa' fa' nå!

3t, jtl?, gul?, gul?, gul?, gul?, gu'l?jälp, babba aiif<f?l

SKALDEN.

Gillet är slut, trefaldighetsnatten är lyktad i

gamman,

Årets helgfria del nu börjas enligt kalendern, Och den räcker till jul! Mig synes det dock

en villa.

Sommarn är ju en helg, en helg som varar i

månar,

Hvila från id och strid med gudstjänst i fria

naturen,

Söndagsfriden ju rår i sinnet, och söndagsfröjden

Njuta vi alla dar, så många som finnas i veckan!

Natten har flytt, i går var det lördagsnatten,

Solen tändes igen och sabbat ringes i fjärran.. .

Ringe den in vår helg, vår sommar, vårt landtlif i sämja!

Skiljas vi nu, så råkas vi sen, vi ses alla dagar.

Därför icke godnatt, vi hälsa hvarandra godmorgon !

KARANTÄN MÄSTARN S BERÄTTELSER

Karantänmästarn var en sextifem års man, väl bibehållen, liten, smärt, spänstig med officerslater, minnen från fältläkarkåren.

Han tillhörde från födseln de bortkomna, som vantrifvas i lifvet och aldrig finna sig till rätta. Född i Bergslagen af godt folk, men hårdt, hade han icke fått några vackra barndomsminnen. Föräldrarne sade aldrig godt när de hade anledning, men alltid ondt med eller utan anledning. Hans mor tillhörde den besynnerliga grupp af människor, som bli onda för ingenting. Hennes vrede kom utan synbar anledning, så att sonen ibland trodde hon ej var klok, ibland att hon var döf och hörde galet. Ty det kunde hända att hon besvarade en vänlighet med en örfil. Däraf blef han dolsk och misstrogen mot människorna, ty det enda och naturliga bandet, som skulle med ömhet förena honom med människorna, var brustet, och han kände hela lifvet som en fiende. Därför gick han beständigt i försvarstillstånd dock utan att visa det.

I skolan hade han vänner, men när han då icke visste, huru väl han ville, blef han undfallande, och gjorde alla medgifvanden för att få behålla tron på den sanna vänskapen. Därigenom släppte han vännerna för nära inpå sig, så att de tryckte honom och började härska öfver honom. När han kommit till den punkten, gick han sin väg, utan några förklaringar, men hade snart en ny vän med hvilken samma historia började om, och slutade. Följden blef att han senare i lifvet aldrig sökte annat än bekantskaper, och vande sig att endast lita på sig själf.

När han var konfirmerad och kände sig på grund af den kyrkliga myndighetsförklaringen som manbar och själfansvarig, inföll en tilldragelse, som blef en vändpunkt i hans lif. Han kom för sent till en måltid hemma och blef mottagen af modern med en skur käppslängar. Utan att betänka sig lyfte den unge mannen sin hand, och det föll en örfil.

Ett ögonblick stodo mor och son emot hvarandra; han väntade se taket komma ner, eller att han skulle bli

ihjälslagen på ett oväntadt sätt. Men det hände ingenting. Modern gick ut, som om ingenting passerat, och hon låtsades sedan som om aldrig något förefallit dem emellan.

Långt fram i lifvet då denna händelse återkom i hans minne, undrade han hvad som för-

siggått i hennes sinne. Hon hade kastat en blick uppåt taket som om hon sökte något där, någon osynlig hand kanske. Eller hade hon hållit till godo, emedan hon slutligen insett att det var välförtjänt vedergällning, och därför gjort sonen oansvarig. Eget var, att han, oaktadt förtviflade ansträngningar att framkalla samvetskval, aldrig kände en förebråelse. Det var som om det skett utan hans vilja, och som om det skulle ske.

Men likafullt, där var en gränssten i hans lif. Strängen var klippt och han föll ut i lifvet, ensam, löst från moder och jordelif, och han erfor som om han varit född utan far och mor. Båda voro honom främmande personer, som han funnit naturligast kalla herrn och frun. Vid universitetet märkte han genast skillnaden mellan sitt öde och kamraternas. De hade föräldrar och syskon, det fanns en följd och en ordning i deras lif. De voro i släkt med mänskligheten, och lydde hemliga sambandslagar. Och de kände i luften att han icke hörde till deras fårahus.

När han som kandidat vikarierade vid fält-läkarkåren märkte han genast att hans plats icke var där, och detsamma märkte officerarne. Hans i början tysta motstånd mot deras härsk-lystnad och godtycke stämplade honom som en missnöjd granskare, och han fick gå ensam.

På sjukhusen likaså. Där insåg han straxt den ödesdigra förutbestämmelsen i samhälls-valet, och hvilka som voro kallade och hvilka voro objudna. Det var som om de öfre kände på lukten, hvilka som voro deras andas barn. Och så var det öfverallt. Han öppnade praktik som fruntimmersläkare, men lyckades icke, ty han fordrade rena svar på frågorna, och det fick han aldrig. Då blef han otålig och gick för att vara rå. Han blef extra provinsialläkare långt borta, och då han var oberoende af patienternas gunst, brydde han sig ännu mindre om att söka vara dem till behag. Därför flyttades han en vacker dag till karantänerna, och hade slutligen stannat på Skamsund. När han för sjutton år sen kom dit råkade han genast i strid med lotsarne, hvilka såsom de enda myndigheterna på ön tillåtit sig en mängd godtyckligheter mot befolkningen. Karantänmästarn älskade frid och ro som andra människor, men han hade tidigt lärt sig att det måste vara kamp, och att det icke hjälpte bara sitta med sina rättigheter, utan att man äfven måste försvara dem, hvarje dag, hvarje stund på dagen. Såsom nykommen sökte man kringskära hans befogenhet och plocka ifrån honom hans små förmåner. Sålunda, då lotsåldermannen rädde af häfd öfver halfva området, men karantänmästarn satt inkättad i sin vik med en enda liten bergsudde, och lotsarne begagnade denna udde

till sina enskilda båtar och fiskredskap, gjorde doktorn sig först underrättad om förhållandena. Och när han utrönt, att han ägde nyttj anderätten till udden, och då han tillika fått bevisadt att lotsarne kunde ha sina grejor hvar som helst eljes, gick han besekdligt till åldermannen och sa ifrån. När det icke hjälpte med godo, tog han i med hårdhandskarna, och lät sina karlar röja och hägna platsen, som han inrättade till en trädgård med ett enkelt lusthus. Skrifvelser till styrelserna haglade, men saken afgjordes till hans förmån.

Därmed var fiendskap för lifvet med lotsarne; och karantänmästarn satt inspärrad på sin udde, själf försatt i karantän, och där satt han nu i sjutton år. Men i ro icke, ty det var alltid strid. Än hade hans hund slagits med lotsarnes, än hade lotsarnes höns gått i hans trädgård, än hade en båt landat på den enas eller andras område. Sålunda hölls han i ett beständigt raseri, och när det ett ögonblick blef lugnt utomhus, så hade han sin hushållerska inomhus. De hade grälat i sjutton år, och hon hade en gång i veckan packat sina saker för att gå. Hon var en tyrann, som fordrade att husbonden skulle äta socker i alla såser till ock med till färsk torsk; hon kunde icke på sjutton år lära sig koka ett ägg, utan ville att doktorn skulle lära sig äta halfråa ägg, hvilket han hatade. Tidtals tröttnade han på

att kal ta och då föll allt tillbaka i Kristins gamla trall. Han åt rå potatis, gammalt bröd, sur grädde och sådant mer en hel vecka, och beundrade sig som Sokrates, men så vaknade hans självkänsla, och så började han ryta igen. Han fick ryta hvar dag för att få saltkaret på bordet, ryta för att få dörrarna stängda, ryta för att få olja på

lamporna; vekar och glas fick han putsa själf, ty det kunde hon icke lära sig.

»Du är en ko, Kristin. Du är en usel människa, som inte värderar godhet. Tycker du om att jag ryter! Yet du jag får en sådan afsky för mig själf när jag tvingas uppföra mig så här! Du gör mig till en dålig människa, och du är en giftig orm. Jag önskar att du aldrig varit född, att du låge i jordens djup; du är inte en människa, ty du kan inte lära, du är en ko, är du. Du vill gå! Ja gå åt h-e hvarifrån du är kommen!»

Men Kristin gick aldrig! Jo, en gång var hon ända ner till ångbåtsbryggan, men vände om och gick till skogs, där doktorn fick hämta opp henne.

Doktorns enda umgänge var postmästarn på Fagervik, en gammal studentkamrat, som kom öfver hvarenda lördagskväll, då de båda kurrarne po terade och pratade öfver midnatt, och då låg postmästarn kvar till söndagsmorgonen.

De hade visserligen icke samma synpunkt på lifvet oich människorna, ty postmästarn var afgjord vänsterman, och karantänmastarn var en tviflare, men de voro så väl samspråkade att underhållningarne blefvo som växelsång eller tvåstammig musik, där stämmorna visserligen gingo emot hvarandra, men dock bildade samklang. Karantänmästarens vidare blick gaf sig stundom ett uttryck i ett ogillande, ungefär så här:

»Ni partimän äro som enögda kattor. Några se bara med vänstra ögat, andra bara med högra, och därför kan ni aldrig se stereoskopiskt, utan ni ser allting platt och ensidigt I»

De voro båda starka tidningsläsare och de följda alla frågor med nitälskan. Den mest brännande var dock den om religionen, ty de politiska afgjordes ju en gång genom omröstning i riksdagen och fingo ett slut, men den religiösa hade intet slut. Postmästarn hatade läsare och nykterister.

»Hvad fan hatar du läsarne för?» var karantänmästarens vanliga. »Hvad ha de gjort dej för ondt? Låt dem ha sitt jobb, mej kommer det inte vid I»

»De ä hycklare allihop I» affärdade postmästarn frågan.

»Nej,» svarade doktorn. »Du kan inte döma om läseriet därför att du inte varit läsare; men det har jag varit; och jag var ta mej fan

inte hycklare. Men jag gör inte om'et! Det vill saga — det vet man aldrig, för det kommer öfver en, eller kommer det icke, det beror på...»

»På hvad?»

»Svårt att sägal Läseriet är emellertid ett slags europeisk Buddhism. De betrakta båda världen som en oren materia i hvilken själen pinas. Därför söka de motverka materien, och det har de inte orätt i. Att de inte lyckas, är ju klart, men själfva kampen är aktningsvärd. Att de förefalla som hycklare ligger däri att de aldrig nå upp till sina syften eller läror, så att lefvernet alltid blir på efterkälken efter läran. Och att kyrkans präster hata dem är klart, ty våra gifta mejerister, viraspelare och middags-ätare skola naturligtvis icke älska dessa apostlar, som visa deras obehöflighet och brister. Du känner ju våra präster ute på öarna. Jag behöfver inte skvallra på dem, efter som du känner dem! Där har du hycklarne, i synnerhet bland de olyckliga, som efter examen förlorat tron på alla lärorna.

»Ja, men läsarne äro kulturfiendtliga I»

»Nej, det kan jag inte finna. När jag kom till denna ö, beboddes den af tre hundra försupna vildar som förde ett lif — ett helvetes lif. Och nu... Du ser själf! Älskvärda äro de ej, och inte roliga heller, men de äro tysta, åtminstone så man får sofva om nätterna, och de slåss inte, så att man kan vandra på ön

utan fruktan for lif och lem. Med ett ord, kulturens enklaste välsignelser blefvo en bestämd följd af bönhusets byggande.»

»Bönhuset, dit du aldrig gårl

»Nej, jag hör inte till det fårahuset! Men har du varit där nånsin?»

»Jag, nej!»

»Du skulle väl höra på dem i alla fall!»

»Hvarför det?»

»Du törs inte!»

»Törs,\ är det farligt?»

»Det påstås!»

»Inte för mig?»

»Ska vi hålla vad? En ankare punsch!»

Postmästarn funderade ett ögonblick, inte så mycket på punschen, men på doktorns misstankar att han kunde vara feg.

• »Kör! Jag skall gå dit om fredag! Och sen ska du få ro hem ankarn om du får se något fel på mig.»

Dagen kom, och postmästam åt middag hos doktorn, innan han anträdde den beramade färden till bönhuset.

Ingen hade fått veta om hans afsikt, dels därför att han fruktade predikanten skulle lägga an på honom, dels därför att han var rädd få rykte om sig att vara läsare.

Efter middagen, lånade han en dosa snus, för att hålla sig vaken, trots doktorns försäk-

ringar att han icke skalle få tillfälle att somna. Och så gick han.

Doktorn däremot vandrade nere i sin trädgård väntande på utgången af ett försök som mången starkare hade fallit för.

Han väntade en och en half timme, han väntade två. Han väntade tre.

Då såg han slutligen kyrkfolket komma strömmande, hvilket var ett bevis att det var slut. Men postmästarn syntes inte. Doktorn blef orolig. Det gick en timme, och (slutligen fick han se vännen komma från skogen. Han kom med en något uppstyltad glädtighet och hade något tvunget lifligt i sin gång. När han fick se doktorn slingrade han lite med benen och hifvade axlarne som om det stramade i kläderna.

»Nåå?» frågade doktorn. »Det var långvarigt det där?»

»Ja,» var hela svaret.

De gingo ner i lusthuset; satte sig midt emot hvarann, ehuruväl postmästarn var rädd att visa sitt ansikte, i hvilket kommit ett nytt uttryck.

»Ge mig en pris snus!» sade den illmarige doktorn.

Postmästarn tog fram dosan, som befanns vara orörd...

»Du somna' inte?» upptog doktorn.

Postmästarn kände sig brydd.KAEANTINMISTABNS BEBlTTELSEB 131

»Nå gamla gosse, du är inte modd? — Hvad är det med mig ? — Nej, hör du...»

Här tog doktorn med pekfingret i trakten mellan ögat och näsan på sin vän som om han ville visa honom något...

»Jag tror... att du haj gråtit?»

»Asch t Du pratar I» svarade postmästarn och ryckte upp sig I »Men, i allä. fall, du vet jag inte är lätt att narra, men, som sagdt... det var en trollkarl, var det.»

»Berätta, berätta I Tänk att du tror på trollkarlar !»

»Ja, det var så underligt I»

Nu tuggade han torrt 1 och fortsatte.

»Kan du tänka dig I Han predikade, för mig förstås I Och, midt i predikan så sa' han mig alla de hemligheter jag likt hvarje människa gömt i det allra mest fördolda sedan min barndom, ja längre fram i tiden. Jag kände att jag rodnade och hela församlingen såg på mig som om de också visste det, hvilket är alldeles omöjligt. Och de nickade i takt till hans ord, alltjämt stirrande på mig. Ja de vände sig om på bänkarna... Äfven som trolleri betraktadt så var det...»

»Jojo, du, jag visste't, och därför aktar jag mig! Hvad det är, vet jag inte, men det är någonting som jag håller ifrån mig. Och det är på samma sätt med Swedenborg. Jag satt en gång i ett förmak och väntade på företräde- Där

stod en bokhylla bakom mig, och det var en bok som sköt fram så att han hindrade min nacke få stöd. Jag tog ner boken, och det var en del af Swedenborgs himmelska hemligheter. På måfå slog jag i boken; och, kan du föreställa. dig, på två minuter hade jag •— nåväl, det som då mest upptog mina tankar — och med alla biomständigheter af en sådan förkrossande sakkännedom att jag blef hemsk till mods. På två minuter hade jag mig själf och min angelägenhet klar...»

»Tala om hvad det vari» »Nej, du I Det gör jag inte. Du vet själf att det tysta tankelif vi föra äx ett hemligt rum, och det vi lefva i det hemliga... Ja, vi äro icke de vi synas...»

»Nej,» afbröt vännen hastigt. »Nej I Våra handlingar äro ganska lätt behärskade, men våra tankar... fy I»

»Och tankarne äro sinnets handlingar, har jag läst någonstans. Och med våra tysta, onda tankar kunna vi smitta andra; vi kunna, öfverföra vår onda vilja på andra som utföra den. — Minns du barnamörderskan här på orten för tio år sedan?»

»Nej 1 då var jag borta I» »Det var en ung barnflicka, oskyldig, barnkär, snäll, såsom hon alltid varit, efter hvad som utröntes vid förhören. Nåväl hon tjänte hos en aktris häröfver på Fagervik om sommaren.

I augusti månad häktades hon för barnamord. Jag var vid tinget närvarande dåJion förhördes. Något skäl kunde hon ej uppgifva, för sin handling. Men domaren ville ha skäl, då gagnet ej fanns. Vittnena intygade att hon älskade barnet, hvilket hon medgaf. Vid andra förhöret var hon utom sig af ånger och fasa för den rysliga handlingen, men hon uppträdde som om hon ej begått brottet, fastän hon påtog sig det.

Vid tredje förhöret ville domaren hjälpa henne på trafven, och framställde den frågan: »Hur kom du på den tanken att mörda ett oskyldigt barn som du tyckte om 1 Tänk noga efter!» Flickan kastade förtviflade blickar kring salen, och när de stannade på det döda barnets moder, aktrisen, som nu för första gången var närvarande, svarade hon domaren, enkelt, okonstladt: »Jag trodde att frun ville det I» Du skulle ha sett fruns ansikte, när dessa orden föllo. Jag tyckte att jag såg hennes kläder falla af kroppen och att hon satt blottad där, och jag tänkte då för första gången på mänskosjälens afgrunder, öfver hvilka domaren måste vandra med förbundna ögon, ty han har icke rättighet att straffa oss i vårt tankelif; där få vi straffa oss själfva och det göra läsarne.»

»Det du säger är nog riktigt, men jag vet också att mitt lif i det fördolda är tidvis högre och renare än mitt utvärteslif.»

»Erkännes I Jag går också med en föreställning om mitt bättre jag, som är det bästa jag känner... Men, hör du, hvad gjorde du i skogen en hel timme?»

»Jag tänkte!»

»Du går väl inte och blir läsare heller?» af-klippte karantänmästarn och fyllde ett glas.

»Nej, inte jag du!»

»Men du tror inte längre att läsarne äro charlataner?»

Därpå svarade postmästarn icke. Men dric-kat gick trögt om aftonen, och samtalen höllo sig högre upp än vanligt. Mot tiotiden hördes öfver sundet ett fasansfullt skränande som af vildar. Det kom från Fagervik, och från hotellets trädgård. De båda filosoferna kastade sina blickar ditöfver.

»Det är kutterseglare, förstås,» sade post-mästarn.

»De slåss visst också! — Ja, Fagervik går nedåt, för nattskränets skull. Sommargästerna flyr, för de få inte sofva — och man har tänkt stänga krogen!»

»Och öppna ett bönhus, kanske?»

Äfven den frågan blef obesvarad och' man skildes utan att riktigt veta hvar man hade hvarandra.

* * *KAKANTÄNMÄ8TAENS BEBÄTTELSEB 135

Emellertid hade ryktet spridt sig på Fagervik att postmästaren varit i bönhuset, så att när han följande eftermiddag infann sig på hotellet i sitt kotteri med tullförvaltarn och lotsåldermannen, dessa hälsade honom med den stora nyheten.

»Jaså du har gått och blitt läsare?» Postmästarn afvärjde stöten med ett skämt, svor och bannade på att det var osant, samt tömde till bevis sina glas mera ärligt än han brukade.

»Ja, men du var däri» »Jag var nyfiken 1» »Nå hvad sa de för slag?» Här mörknade postmästarn, och när man fortsatte med skämtet, gick det opp för honom att det vore fegt och uselt att smäda det som han i'cke ansåg smädelse värdt. Därför sade han allvarligt, men bestämdt:

»Låt mig vara i fred I Jag är icke läsare, men jag högaktar läsarne I»

Detta var detsamma som att erkänna, och som en järnridå föll något ner mellan honom och vännerna. De förändrade ansiktena och blefvo med ens främmande för honom. Det var det mest sällsamma han upplefvat och det var smärtsamt tillika.

Han höll sig undan i åtta dagar och föreföll grubblande. Men efter den tiden återknöt han så småningom, gick tillbaka till hotellet, och136 KABANTÄNMÅSTABN8 BEEÄTTELSEB

blef så småningom densamme som förr; dock icke fullt. Ty »han hade dragit öronen åt sig» som det kallas.

* * *

Karantänmästarns lördagar pågingo emellertid oförändradt. Och nu sedan postmästarn blifvit mera allvarlig och visade håg för lifvets djupare frågor, ansåg doktorn tiden vara inne att anförtro honom ur sina samlingar af iakttagelser på människoöden, utan att dock någonsin röra vid sitt eget. Det berättades att han varit gift en gång och haft barn, men ingen visste riktigt huru därmed förhöll sig.

Sedan Lan först noga hört sig för om post-mäatarn kunde fördraga att höra läsas högt, och fått visshet om att detta var fallet, vågade han föreslå att de skulle tillbringa lördagsnatten med detta ädlare nöje, dock efter att först ha pratat ur sig veckans samlade tankar öfver dagens frågor. Det lästa skulle sedan bli text för blifvande utläggningar, betraktelser och meningsskiften.

De sutto således en lördag efter kvällsvarden uppe i våningens vackraste hörnrum, emedan det var regnkallt väder ute, och doktorn hade efter en stunds gräfning i ett skåp framburit ett manuskript. Ännu i sista stunden tvekade han att lämna ut kanske sitt eget lifs historia,KABANTÄNMÄ.STABNS BEBlTTELSEB 137

och för att ge sig mod började han förutskicka några anmärkningar.

»Jag tror icke, att du kan erinra dig att jag yttrat mig någonsin i en viss fråga, den fråga som sysselsatt våra samtida mest af alla. Den fråga, som tagit djupast, och behandlats ytligast, därför att den blef partifråga. Jag

menar.. .»

»Säg'et inte, jag vet I»

»Du är rädd för den, men det är inte jag, ty det är ingen fråga för mig ännu, det är en gåta, eller ett olösligt problem. — Du vet ju att det finns olösliga problem, som man kan bevisa vara olösliga, och ändock fortsätta människor att söka det oåtkomliga...»

»Till saken, så gräla vi sedan 1»

»Och man har velat lagstifta för äkta makars inbördes förhållanden, hvilket ju är som om lagstiftningen ville bestämma om vänskapsförbindelser eller om förälskelser... Kort och godt, jag skall berätta en historia, eller två, så får vi se om saken ens kan falla under öfverläggning eller utredas med tillämpning af de vanliga tankelagame.» .

»Alltså!»

»Bara en sak till I Därför att båda histio-rierna röra karantäner skall du icke tro att det är min eller mina historier — den ligger djupare begrafven!»

»Nu börja vi!»

Karantänmästarns första berättelse.

De hade rymt, företagit den häfdvunna nästan lagstadda rymningen. Och det gick ett anskri genom samhället; människorna togo sig åt hjärt-trakten, fasade, beklagade, fördömde, alltefter som man anade det fruktansvärda sorgespel som utspelats; två hjärtan som slitits, två släkter som nu rasade mot hvarandra; den öfvergifne mannen och det lämnade barnet; ett sköfladt hem, en förstörd bana, hoptrasslade affärer som icke kunde utredas; brutna vänskapsförbindelser.

Det satt två herrar på en krog och ref i saken.

»Men hvarför skulle de rymma? Det finner jag osnyggt I»

»Tvärtom I Jag finner vanlig blygsamhet fordra att de lämna platsen åt den oförvitlige maken, så att han slipper möta dem på gatorna. För öfrigt är det hederligare att skiljas än lefva i otillåten förbindelse.»

»Men hvarför kan de inte hålla tro och lofven och ed ? Vi höllo ut för lifvet vi, i lust och nöd...»

»Jo, och hvad det säg ut sen I Som ett gammalt fågelbo om hösten. Andra tider, andra seder I»

»Men rysligt är det i alla fall!»

»Icke minst för de rymda! Nu börjar han si Han som tog alla följderna. Nu får han sitt I»

»Och hon I»

♦ * *

Så här var historien. De nu skiljda makarne hade för tre år sedan råkat hvarandra på en badort, och under fullt normala förhållanden genomgått förälskelsens alla stadier. De upptäckte, som vanligt,

att de voro födda enkom för att råkas och göra vandringen hand i hand. För att bli henne värdig bortlade' han alla osköna vanor, förfinade sitt språk och sina seder, och han såg i henne en gudasänd som öppnade hans ögon och pekade uppåt.

De vanliga svårigheterna vid lysningen öfvervann han, fullt öfvertygad att dessa svårigheter skulle finnas, för att han måtte få tillfälle visa sitt mod och sin styrka.

De skändliga anonyma brefven som pläga åtfölja förlofningar läste de tillsammans och lade i kakelugnen. Hon grät visserligen öfver människornas ondska, men han sade, att det skulle så vara för att pröfva deras tro. Och de

trodde på hvarandra.

Förlofningstiden var ett enda stort rus. Han försäkrade att han icke behöfde dricka mer, ty hennes närvaro gjorde honom bokstafligen drucken. En enda gång kunde de känna det hemska i den ensamhet som omslöt dem, då deras vänner öfvergaf dem, finnande sig öfverflödiga.

»Hvarför sky oss mänskorna ?» frågade hon en afton, då de vandrade utanför staden.

»Därför,» svarade han, »därför att mänskorna fly, när de se lyckan.»

De märkte icke att de själfva undveko umgänge, ty de gjorde det; och han särskildt visade en verklig fruktan att möta gajnla ungkarlsvänner. Ty de föreföllo honom som fiender, och han såg deras skeptiska grin alltför lätt att tolka. »Se nu är han fast I Att den gamla skälmen också kunde duperas 1» O. s. v.

Ungkarlarne ansågo nämligen, då som nu, att kärleken var ett skälmstycke som förr eller senare skulle sluta med afslöjning.

Deras samtal höllo sig alltid uppe öfver hvardagslifvets småsaker, och de lefde, som man riktigt säger, icke på jorden. Men så kom fasan öfver en-

samheten, som slöt sig omkring dem och dref dem ihop. Och dà försökte de gå ut, dels af behofvet att visa sin lycka, dels för att lugna sig. Men när de efter teatern inträdde på restauranter och hon framför tamburens spegel ordnade sitt hår, erfor han som om hon smyckade sig för »de främmande herrarne». Och när de kommo till ett bord, blef han genast stum, ty hon fick nya uttryck i sitt ansikte, uttryck som han icke kände. Hennes ögon tycktes parera blickar från de »främmande herrarne». De blefvo stumma bägge två, och hans ansikte uttryckte den högsta ångest.

Det var en trist supé, och de gingo snart.

När de kommit ut, frågade hon, något förstämd af missräkningen på ett nöje:

»Är du ond på mig?»

»Nej, min vän, jag kan icke bli ond på dig I Men jag blöder invärtes, när jag ser främmande ungherrar orena dig med sina blickar.»

Och därmed upphörde besöken af restauranter.

Veckorna före bröllopet hade upptagits af bestyr med bosättningen. De hade diskutërat mattor och gardiner, mottagit handtverkare och bodbiträden, och följaktligen hade de sjunkit ner från sina höga höjder. Nu skulle de gå ut att lufta af sig det där.

Och de vandrade. Men under denna hotande tystnad då hufvudena förefalla tomma och någon går emellan. Han försökte svinga sig upp och lyfta henne, men det gick inte.

»Jag hänger så tungt på dig,» sade hon och släppte hans arm.

Han svarade icke, ty han erfor verkligen en lättnad.

Detta sårade henne och hon drog sig åt husväggen. Samtalet var slut och de befunno sig snart utanför hennes port

»God nattl sade hon kort.

»God nattl» svarade han lika kort, och de skildes, synbarligen med ömsesidig belåtenhet. Utan en kyss i portgången, och utan att han stannade utanför glasrutan för att se hennes fina gestalt röra sig i mjuka linjer uppför första halftrappan.

Näx han gick uppför gatan var han spänstig i gången och han andades högt, fritt. Han var befriad från något tryckande, som dock i tre månader varit ljuft Han samlade sig, återfann sina tankar från — ett förgånget, som nu föreföll starkt och uppriktigt. Han flög framåt och hans jag svällde, under det han kände de båda armarne röra sig

som vingar.

Att det var slut, därom hyste han inga tvifvel; men han såg ingen orsak, kände ingen smärta, stod endast klarvaken inför ett faktum som han mottog utan att tveka.

När han kom i sin port, mötte han en gammal vän, hvilken han utan vidare tog under armen och inbjöd att dela den enkla supén och prata. Vännen såg förvånad ut, men följde uppför trappan.

De åto och drucko, rökte och pratade framåt midnatt, och de talade om all världens ting; gamla minnen och statsangelägenheter, riksdag och ekonomi. Ej ett ord eller en antydan om hans förlofning eller giftermål. Det var en ytterst angenäm afton, och han hade blifvit tre månader tillbaka i tiden. Han lade märke till att hans stämma återtog sin manliga klang, att han talade rakt ut som tankarne kommo, utan besväret att slipa kanterna af de starka orden, utan att behöfva undertrycka eller jämka för att icke såra. Han tyckte, att han återfann sig, att han kastat en tvångströja, aflagt en mask, och vunnit.

Han följde vännen ner för att öppna porten.

»Nå, du skall gifta dig om åtta dagar I» sade142 eaeantInmIstaens beeIttelsee

vännen, och mycket riktigt med det där skeptiska grinet

Det var som att trycka på en knapp, och porten smällde igen till svar.

När han nu kom upp på sina rum, fattades han af vämjelse; dukade undan, städade, sopade, öppnade fönstren och---så gick det upp för honom, hvad han förlorat och hur han sjunkit

Han tyckte att han varit sin brud otrogen därför att han gifvit sin själ åt en annan, låt vara en man blott! Han hade förlorat något som var bättre än det han trott sig vinna; och hvad han återfunnit var blott hans gamla själfviska, hänsynslösa, bekväma hvardagslag! med dess råhet och dess osnygghet, som vännen värderade, emedan det stämde med hans eget.

Och nu var det slut, brutet för alltid! Den stora ödsligheten vidtoge, det ruskiga ungkarlslifvet började igen.

Att sätta sig och skrifva ett bref föll honom icke in, ty han kände det var lönlöst. Därför sökte han trötta sig för att komma i sömn, sköljde hela sin kropp i kallt vatten och gick fuktig till sängs. — Den lilla ceremonien med urets uppdragning gjorde i natt ett särskildt intryck på honom. Allt måste förnyas om natten, till och med tiden. Kanske hennes kärlek

endast behöfde en natts hvila för att börja på igen! * *

*

När han vaknade följande morgon, sken solen in i rummet. Ett obeskrifligt lugn hade lagt sig öfver hans sinne, och han tyckte att lifvet var godt som det var, ja det var bättre i dag, ty hans själ kände sig hemma igen efter en lång utflykt.KARANTÄNMiSTARNS BERÄTTELSES 143

Han klädde sig och gick ner på sitt kontor, öppnade posten, läste tidningen och var fortfarande kaf lugn. Men detta onaturliga lugn började slutligen oroa honom. Han kände en stigande ångest och en nässel-bränna på hela kroppen. Tomrummet började åter fyllas — af hennes själ — bandet spändes, och strömmen slöts. — Det var icke slut, endast ett afbrott på linjen, och nu störtade minnena på honom, allt det sköna och stora de upplefvat, alla höga känslor och stora tankar de födt tillsammans, hela denna drömvärld i hvilken de lefvat och som var så olik denna prosa han nu satt i.

I sin förtviflan och för att dölja sina känslor, grep han korrespondensen och började besvara bref, lugnt, redigt och klart. Anbud mottogos på de och de villkoren, aislogos på de grunderna. Kaffe och socker, börsnoteringar och växelkonto, allt handte-rade han och utredde med en klarhet och beslutsamhet som aldrig förr.

En kontorist framlämnade ett bref, som han genast såg vara från henne.

»Budet väntar på svar!» sade biträdet.

Utan att se upp från pulpeten hade grosshandlaren på en sekund beslutat sig och svarade: »Budet skall icke vänta på svar I» Han hade på denna sekund hunnit säga sig: explikationer, förebråelser, anklagelser! Hvad kan jag svara på sådant. Och brefvet förblef liggande oöppnadt, under det affärskorrespondensen pågick i stormande fart.

* * ♦

Då fästmön föregående afton skilts från honom, hade hennes första känsla varit vrede. Vrede öfver att han, grosshandlaren, vågat försmå henne. Hon144 KARABTlNHlBTABNB BERÄTTELSES

▼ar nämligen af ämbetsmannasläkt och hade drömt om en ställning i societeten. Detta hade hon så småningom glömt under intrycken af hans trogna varma kärlek. Och när han aldrig tröttnade säga henne, hvilket höjande inflytande hon utöfvade på honom, och när hon själf såg, hur han under hennes hand förfinades och förskönades, kände hon sig själf som högre varelse. Hans stadiga dyrkan eldade upp hennes självkänsla och hon växte till och blomstrade i det solsken hans kärlek spridde. När han nu på en gång släckte af, blef det mörkt omkring henne och kallt, och hon kände sig sjunka ner till sin ursprungliga obetydlighet, krympa och tvina. Denna upptäckt, att hon varit rof för en villa och att hans kärlek var orsaken till hennes personlighets nya lif och förstoring, väckte hennes hat till honom som gifvit henne ett så bestämdt bevis på att det var genom honom och hans kärlek hon var till. Och när ban icke längre var älskaren, blef han bara grosshandlaren som hon icke aktade.

»En så'n där som säljer kaffe och socker I» sade hon sig, när hon somnade, »den kan jag byta mot en bättre!»

* * *

Men när hon vaknade efter en drömlös natt, kände hon hela fasan af skammen att vara öfvergifven. En bruten förlofning efter två lysningar skulle alltid kasta en skugga öfver hennes lif och göra bytet af man svårare.

I full ondska satte hon sig att skrifva brefvet däri hon begärde en förklaring i en hög, sårande ton, och på samma gång fordrade hon ett besök.

När nu budet återkom med besked att det inte var något svar, föll hon i raseri och gjorde sig ikàrantXnmIstarns bebättelser 145

ordning att gå ut. Hon skulle söka honom på hans kontor, där hon aldrig satt sin fot förr, och hon skulle i biträdenas åsyn utföra den sedvanliga ringkastningen utåt golfvet och visa honom hur djupt hon föraktade honom. Och därmed gick hon I

Hon stod utanför dörren och knackade. Men dä ingen öppnade eller svarade, steg hon på och kom in i en tambur. Genom innerdörrens glasruta såg hon sin fästman lutad öfver den väldiga hufvudboken med ansiktet spändt af allvar och ansträngning. Hon hade aldrig sett honom i arbete förr, och i arbetet är hvarje människa, äfven den ringaste imponerande. Det heliga arbetet, som gör människan till hvad hon är, lånade åt hela hans gestalt detta värdiga af samlad kraft, och hon greps af en känsla af aktning som hon ej kom ifrån.

Han satt just och såg i hufvudboken på sista uttagen till bosättningen. Det var jämt hans besparingar under de tio år han själf drifvit affärer, och utan att vara småaktig tänkte han med sorg och bitterhet på, huru bortkastadt allt detta nu var. Han suckade och lät blickarne glida åt sidan för att icke se de vältaliga siffrorna. Då märkte han j>å en gång bakom dörrens glasruta liksom en pastell i ram, ett blekt ansikte med två stora ögon som han kände, och ur hvilka strålade smärta och medlidande. Han reste sig och blef stående, aktningsfull, med sin stora manliga, stumma sorg, frågande, bäfvande. Då såg han i hennes blickar, hur den bortkomna kärleken återvändt,'och därmed var allt sagdt|

När de efter en stund vandrade på Skeppsholmen, lyckliga som aldrig förr, frågade han:

»Hvad tog vid oss i går?» (Han sade alltid vi för att icke föra in frågan om hvem som hade skulden.)

»Jag vet inte; jag kan inte förklara det, men

Strindberg. 10146 KABANTÄNMÄ8TABIIS BEEÄTTELSEB

det var det rysligaste jag upplefvat I — Det gör vi inte om I»

»Nej, det gör vi aldrig om. Och nu Ebba, är det för hela lifvet 1 Du och jagi»

Hon tryckte hans arm fullt öfvertygad att efter Hetta eldsprof intet i världen skulle kunna skilja dem, för så vidt det berodde på dem I

Och de voro vigda. I stället för att nu gömma sin sällhet i det vackra, rena hemmet, satte de sig på ett tåg bland främmande, likgiltiga, nyfikna eller rent af fientliga människor. Och sedan tågade de från hotell till hotell; begapades vid table d'hoten och fingo hufvudvärk i muséer, så att när aftonen kom de sutto stumma af trötthet och förstämda af missöden.

Lösryckt från sitt arbete och sin omgifning hade den verksamme mannen svårt att ta sig ut. Och när hans tankar gingo tillbaka till affären som han lämnat i andras händer, blef han ouppmärksam och tråkig. De längtade båda till hemmet, men skämdes att vända om, och mottagas med begabberi.

Första veckan hade de utfyllt tiden med att tala om sina minnen från förlofningstiden; andra veckan talade de om första veckans reseminnen. De lefde således aldrig i nu utan i då Han hade alltid vid uppträdandet af de döda punkterna eller när tystnaden infann sig, tröstat henne med att umgänget skulle bli lättare när de samlat en fond af gemensamma minnen och när de lärt undvika hvarandras antipatier. Nu hade de emellertid af hänsyn fördragit hvarandras antipatier, undertryckt små egenheter och svagheter som ju väluppfostrade människor bruka. Men detta hade alstrat ett tvång, en tröttande uppmärksamhet och tiden var inne för de stora upptäckterna. Som han ägde mera självbehärskning, aktade han sig att säga för mycket, utan stoppade i säcken den ena efter

den andra af sina tycken och vanor, under det hon blottade ^11 a sina. Som han älskade henne, ville han ju vara behaglig och därföre lärde han tiga. Slutligen hade hon med hela sin släkts vanor, ovanor, egendomligheter och fördomar krupit in i hans lif, så att han började känna sig förtunnas, förintas.

En afton öfverfölls unga frun af ett hastigt begär att tala väl om sin syster, en afskyvärd kokett som mannen hatade, emedan hon velat bryta hans förlofning af egennyttiga skäl. Han hörde på med akt ningsfull tystnad, muttrade då och då ett otydligt bifall. Slutligen steg berömmet till lofsång, och trots det att mannen fann sin hustrus pietet för anförvandter särdeles vacker, kunde han icke så träda in i hennes hud att han såg med hennes ögon. Därför blef han stum, men på det sätt som säger mer än klara ord. Och denna stumhet åtföljdes alltid af ett tuggande med läpparne och en stark svettning. Alla undertryckta ord och meningar hade tagit sig ett stumt uttryck genom dessa rörelser med läpparne — han »markerade» endast, som skådespelame kalla det — och andedräkten som ej konsumerades till ordbildning flåsades ut genom näsan. Svettporerna öppnades samtidigt, lika många säkerhetsventiler för undertryckta känslor, och han blef verkligen otreflig att ha vid bordet.

Unga frun dolde icke sin olust, ty hon befarade icke revenge. Hon gjorde en mycket ful gest som alltid misskläder ett fruntimmer; hon tog sig om näsan med två finger, för att värja sig mot dålig lukt. Och samtidigt vände hon sig för att vädja till gästerna om hon icke hade rätt I

Mannen blef hvit i ansiktet, reste sig och gick ut. Det satt gäster omkring dem, som åsett den råa scenen.

När han kom ut på den främmande stadens gator, knäppte han opp västen och andades. Och så tänkte han sina egna tankar, utan hänsyn.

»Jag blir hycklare, af bara hänsyn. Det trafvas lögn på lögn och det måste ramla en dag! — Tänk, hvilken rå kvinna, af hvilken jag trodde mig lära, och uppfostras till ett finare väsen. Synvillor och bedrägeri! Hela den här kärleken var bara ett skälmstycke att förvända synen!»

Därpå sökte han föreställa sig, hvad som nu hände i matsalen. Hon skulle naturligtvis gråta och med ögonen vädja till gästerna, om hon var tillräckligt olycklig med en sådan man. Hon brukade nämligen alltid vid table-d'-hoterna vädja till gästerna med ögonen; och när han väntade ett svar från henne, riktade hon alltid blickarne ut åt

församlingen som hon uppkallade till hjälp mot förtryckaren. Han blef nämligen alltid behandlad som tyrannen, fastän han af god vilja gjort sig till hennes slaf... Ingenting hjälpte I Han befann sig nere vid hamnen och fick syn på badhuset... just hvad han längtade efter. Och snart hade han kastat sig på hufvet i hafvet; samm ut, långt ut mot mörkret Hans af myggstick och bränn-nässlor pinade själ fick svalka, och han kände hur han lämnade ett kölvatten af smuts efter sig. Så vände han sig på rygg och såg stjärnhvalfvet öfver sig, men i detsamma hörde han ett sus och ett plaskande bakom sig. Det var en stor ångare som kom in, och för lifvet måste han kämpa sig ur vägen. Styrde mot stranden som var garnerad med lyktor, såg hotellet upplyst...

När han var klädd, kände han endast en oändlig sorg; sorgen öfver det förlorade paradiset Och därmed vvar all bitterhet borta.

* *

I denna sinnesstämning kom han upp på rummet och fann sin hustru vid skrifbord®! Hon reste sig och kastade sig i hans famn, utan ett ord om förlåtelse, naturligtvis — det begärde han icke och det kunde hon icke, ty hon visste icke att hon gjort något ondt De satte sig ner, och de gräto tillsammans öfver den förlorade kärleken — ty att den gått, därom fanns inga tvifvel. Men den hade gått utan deras vilja och de sörjde den tillsammans som en död kär, hvilken de icke dödat, men ej kunnat rädda. De sutto framför ett faktum som de ej rådt öfver, kärleken, den gode genius, som förstorat allt smått, som föryngrat och förskönat allt gammalt och fult hade öfvergifvit dem, och jordelifvets hela hvardag-lighet stod naken inför dem. Men att de skulle skiljas eller voro skilda föll dem icke in. Ty se, de hade fått något tillsammans genom sorgen, något som höll ihop dem. Men de råkades äfven i en gemensam harm mot ödet som bedragit dem båda på deras bästa känslor. En så stark känsla som hat mäktade de icke under den stora förkrosselse hvari de simmade. Endast harm och förtrytelse mot ödet; och ödet blef syndabocken och afledaren.

Så ense och så förstående hade de aldrig talat förr, och under det deras röster fingo kärleksfulla tonfall, stannade de vid ett beslut: att återvända och göra inträdet i hemmet. Nu talade han sig varm vid tanken på hemmet, där man kunde utestänga alla onda inflytelser, och där frid och endräkt skulle råda. Därpå talade hon en stund om samma ämne, och med lika värme, tills de hade glömt sin sorg. Och när de glömt den, logo de, som förr, och se, nu vax kärleken framme igen, och han var icke alls död; äfven det var en villa, och hela sorgen också I150

Han hade uppnått förverkligandet af sin ungdomsdröm om en maka och ett hem, och under åtta dagar tycktes den unga frun äfven fått sin dröm sannad. Men på den nionde dagen ville hon ut

»Hvart?» frågade han.

»Säg själf|»

Nej, hon skulle säga det.

Han föreslog operan. Men där speltes Wagner och den tålde hon icke. Teatern? Nej, där gafs Mæterlinck och den var fånig. Operett ville han icke se, emedan där förlöjligades regelbundet hvad som nu för honom var heligt Cirkus icke heller; bara hästar och konstiga fruntimmer.

Så diskuterades fram och tillbaka, och man upptäckte under hand en stor mängd olikheter i smak och grundsatser. För att vara henne till behag, föreslog han operetten; men hon ville icke mottaga offret. Han föreslog att de skulle hålla en bjudning, men då upptäckte de att där icke funnos några att bjuda, ty de hade skiljt sig från sina vänner, och vännerna från dem.

Så sutto de, i endräkt ännu, och begrundade tillsammans sitt öde, utan att ännu ha börjat med beskyllningarne.

De blefvo sittande hemma och hade tråkigt * *

*

Följande dag upprepades samma historia. Nu visste han att det gällde hans lycka; han tog därför mod till sig, och sade vänligt men bestämdt: tag på dig, så gå vi på operetten. Hon strålade, klädde sig i sin nya klädning och stod snart färdig. Då när han såg henne glad och vacker, kände han ett stygn i hjärtat; tänkande tyst: nu lefver hon

upp, när hon får kläda sig för de andra icke för mig. Och när han sedan förde henne ner till teatern, tyckte han sig leda en främmande dam, ty hennes tankar voro redan i teatersalongen, som var hennes scen där hon skulle uppträda, och där hon numera kunde uppträda utan att bli förnärmad, då hon stod under beskydd af sin man.

Som de redan hörde hvarandras tankar, förvandlades under vägen detta främmande till något fientligt, och de längtade båda snart vara framme för att finna afledaren, ehuru han erfor som han ginge till en afrättning.

När de kommo till biljettluckan, fanns icke en biljett kvar. Då förvandlades hennes ansikte, och när hon såg på honom och tyckte sig märka ett drag af tillfredsställelse — som kanske fanns där under ansiktshuden — utbröt hon:

»Det gläder dig!»

Han ville förneka, men kunde ej, ty det var sant.

Nu, på hemvägen, kände han sig släpa på ett lik och ett fientligt sådant.

Att hon blottat och uttalat hans mycket naturliga men af offervillighet undertryckta tanke, sårade honom som en råhet, ty man hade icke rätt att straffa hvarandras tankar. Han skulle lättare ha fördragit om hon gifvit honom skulden för att inga biljetter funnos, ty det var han redan van vid att vara syndabocken. Men nu sörjde han endast öfver sin förlorade lycka och öfver att han icke ägde förmågan roa henne.

När hon åter märkte att han icke blef ond utan endast ledsen, föraktade hon honom.

Under en hotande tystnad kommo de hem. Hon gick genast in i sängkammaren och stängde dörren.

Han hade satt sig i salen där han tändt lampor och ljus, ty han erfor som om mörkret slöt sig omkring honom.

Då hörde han skrik inifrån sängkammaren, barnskrik men som af vuxna barn. Och när han kom in, såg han en syn — som slet sönder hans hjärta-Hon låg på knä med uppåt mot honom sträckta händer och jämrade sig under tårar:

»Var icke ond på mig, var icke hård, du dödar det ljusa hos mig, du kväfver mig med din stränghet, jag är ett barn som tror på lifvet och måste ha sol...»

Han blef svarslös, ty hon var sann i uttrycket Och han kunde icke försvara sig, ty det vore att anklaga hennes tankar och det fick han icke.

Stum af förtviflan gick han in i sitt rum och kände sig förintad. Han hade sköflat hennes ungdom, han hade stängt in henne, han hade ryckt upp ungdomsglädjen med rötterna. Han ägde icke ljuset som denna späda blomma fordrade, och hon tvinade under hans hand. Dessa självförebråelser bröto ner allt förtroende han haft till sig själf; han fann sig ovärdig hennes kärlek, hvarje kvinnas kärlek, och han trodde sig vara en mördare som dödat hennes lycka.

Sedan han lidit igenom alla samvetskval, började han rannsaka sig med lugnt och nyktert förstånd. — Hvad har jag gjort? frågade han sig; hvad har jag gjort henne? — Allt godt jag kunnat; jag har gjort henne till viljes i allt. Jag ville ogärna gå ut om kvällarne när jag kommit hem efter dagens arbete; och jag ville icke se operett. Operett var mig förr en likgiltig sak, men nu är den vidrig sedan jag genom kärleken till denna kvinna kommit in i en annan känslovärld som jag icke tvekar kalla bättre I Så befängdt: jag lefde i den föreställningen att hon lyftade mig ur dyn, men hon drar ju neråt, hon har

ju dragit neråt hela tiden. Då är det icke hon, utan min kärlek som drar uppåt, ty det finns ett upp och ett ner! Ja

han hade rätt den gamle, som sade: »Mannen gifter sig för att komma hem, kvinnan gifter sig för att komma ut.» Hemmet är icke för kvinnan utan för mannen — och barnet Alla hustrur klaga på instängningen i hemmet och min också fastän hon går lös hela förmiddagen, på visiter, på kaféer, i butiker---Han började komma ur situationen och befann sig på den sidan där skulden icke stod. Men då såg han åter den hjärtslitande synen där den unga kvinnan låg på knä och med sträckta händer bad honom icke döda glädjen och ungdomen med sin hårdhet. Som han själf icke kunde spela komedi, var han så viss att hon icke spelat, och han kände sig återigen som en brottsling, så att han ville beröfva sig lifvet, ty endast genom att vara till trampade han ner hennes lycka.

Men så reste sig rättskänslan, ty han hade icke rätt att påtaga sig skuld där han ingen hade. Han var icke hård, men han var en allvarlig man, och hans allvar hade just gjort det starkaste intrycket på den unga flickan och bestämt henne att välja honom framför andra lättsinniga unga män. Han hade icke velat döda glädjen, tvärtom hade han gjort allt för att bereda sin maka hemmets stilla glädje; han hade icke ens velat neka henne operettens tvetydiga glädje, utan offrat sig och följt henne dit. Det var således nonsens det hon sagt, nonsens I----Och likafullt, hennes pmärta hade varit så stark och så uppriktig. Hvad var det då?----

Nu kom svaret: Det var den unga flickans afsked till ungdomen som ju måste inträffa. Det var således lika naturligt som vackert detta utbrott af förtviflan öfver att våren är kort. Men icke hade han någon skuld i det, och när hans maka om kanske ett

år blefve mor så vore nu på tiden att göra det där afskedet med flick-glädjen för att bereda sig på den höga modersglädjen.

Han hade således intet att förebrå sig, och likafullt förebrådde han sig allt! Med ett raskt beslut röck han sig ur bedröfvelsen och gick in till sin hustru lika fast besluten att inte säga ett ord till sitt försvar, ty det vore att göra slut på hennes kärlek, utan helt enkelt inbjuda till försoning utan af-räkning.

Han fann sin maka på den punkt ai leda vid ensamheten att hon antog hvilken människas sällskap som helst, till och med sin mans, hellre än att vara ensam.

Och så kommo de öfverens om att hålla en bjudning och anmoda hans vänner och hennes; de skulle nog komma. Behofvet af husfrid och trefnad var om aftonen så ömsesidigt att de utan svårigheter kommo omsams om hvilka skulle bjudas och icke. Och därmed slutade den dagen under tömmandet af en flaska champagne. Den sprittande drycken löste hennes tungas band, och nu passade hon på att göra afräkningen och ge honom lätta och skämtsamma förebråelser för hans egoism och hans oartighet mot sin hustru. Hon var så vacker när hon höjde sig på tå öfver honom, och hon blef skenbart större och ädlare, när hon vältade af sig sina fel på honom, att han tyckte det vara synd rycka ner henne, och därför gick han till sömns fullastad med alla självpåtagna fel och brister.

När han vaknade tidigt följande morgon, blef han liggande tyst att tänka öfver den föregående aftonens tilldragelser. Och nu föraktade han sig, för att han tegat och icke försvarat sig. Nu insåg han, hur hela deras samlif var byggdt på hans tystnad och hans undertryckande af sin person. Ty hade han talat

går, så hade hon gått — hon ville alltid gå hem till sin mor när han »misshandlade» henne, och hon kallade det misshandling hvar gång han tröttnade på att göra sig sämre än han var. Här byggdes i falskhet och här skulle en dag byggnaden ramla, när han vågade sig fram med en anmärkning eller en kritik på hennes person. Dyrka, tilllbedja, lyda blindt, det var kärlekens pris, som han måste betala in, eller afstå 1

* * *

Bjudningen ägde rum. Mannen som artig värd, gjorde allt för att utplåna 'sig själf och framhålla sin hustru. Hans vänner som voro anständiga och väluppfostrade, konverserade frun i tur och ordning med all den vördnad de ansågo sig skyldiga en ung hustru. Efter supén föreslogs musik. Det fanns nämligen ett piano i huset, men frun kunde icke spela, och herm ville icke. En ung läkare åtog sig uppdraget, och som han fick välja själf sitt program, tog han till sin favorit — Wagner. Frun visste icke hvad han spelte, men kände sig olustig under det höga

allvaret. När slutligen åskorna tystnat, satt mannen orolig, ty han kunde räkna ut hvad som nu skulle följa. Och det följde.

Som artig värdinna måste hon säga något; att tacka helt enkelt var för kort, utan hon frågade hvad det var.

Nu kom det: — Wagner!

Här fick mannen den blick han fruktat, och som sade honom att han var en förrädare, som kanske velat narra henne att af okunnighet berömma »det värsta hon visste». Under förlofningstiden hade hon visserligen åhört med uppmärksamhet fästmannens

långa försvarstal öfver Wagner, men strax efter bröllopet hade hon sagt rent ut att hon icke tålde honom. Därför hade också mannen aldrig spelat för henne, och hon låtsades icke veta att han kunde spela.

Men nu erfor hon det som en lömsk öfverrumpling, och mannen fick den omtalta blicken, som sade honom hvad han hade att vänta.

Gästerna hade gått, och makarne sutto ensamma. Han hade lärt i sitt hem att aldrig tala annat än väl om nyss gångna gäster; hellre tiga. Hon hade nog hört något .dylikt också, men här behöfde man icke lägga band på sig.

Och nu började en kritik öfver hans vänner. De voro, kort sagdt, tråkiga.

Han tuggades sin cigarr i tystnad, ty att tvista om tycke och smak härvidlag vore ju obilligt.

Men hon fann dem äfven oartiga. Hon hade lärt sig att unga män skulle säga behagligheter...

»Vågade de säga något obehagligt?» frågade han, orolig öfver ,att någon skulle ha förgått sig.

»Nej I inte direkt.»

Och så kom en skur småaktiga anmärkningar, om orätt knutna halsdukar, om en för lång näsa, om ett för släpigt uttal, och så: »en så'n där som spelar Wagner».

»Du är inte snäll!» sade mannen med ett lamt försök att försvara sina vänner.

»Och dina vänner, som du tror på; du skulle ha hört hvad jag hörde och sett hvad jag såg, blickar och ord. De äro bara falska mot dig...»

Han rökte vidare och teg, men han tänkte på hur usel han blifvit som förnekade sina bepröfvade gamla vänner, hur lumpen han som med ögonen hedt om förlåtelse för att man spelat Wagner. Och

han talade i tankarne rent ut, jämlöpande med hennes allt mer högljudda prat

Och han sade i tystnaden:

»Du föraktar mina vänner för att de icke kurtiserade sin väns hustru, icke sade henne artigheter rörande hennes kroppsdelar och klädning, och du hatar dem därför att du kände min styrka växa i deras krets af deras sympatier för mig. Du hatar dem som du hatar mig och skulle hata hvarje annan man, som vore din man.»

Hon måtte ha känt hans tankars kraft, ty hon barjade sacka af i sin svada, och när han kastade en blick JLt henne föreföll det honom som om hon krympt ihop. Strax därpå reste hon sig under förevändning att hon frös; och hon skakade verkligen i

kroppen, och hade röda flammor på kinderna. * *

Denna natt märkte han för första gången att han vid sin sida hade en gammal ful kvinna, som ernal-jerat sitt ansikte med skinande pomador och flätat håret som en bondkvinna.

Hon brydde sig icke om att vara skön för honom, men hon var redan nog cynisk att ogeneradt visa sig vidrig, blottande toalettens osköna hemligheter.

Då löstes han för ett ögonblick ur förtrollningen och tänkte på flykt, tänkte så länge tills sömnen förbarmade sig öfver honom.

* *

*

Ett par veckor gingo under dof tystnad. Han kunde icke komma ifrån att det var synd om henne,

och om hon leddes, så var det ju hans fel för tillfället, emedan han var hennes man — för tillfället. Att söka sällskap var numera omöjligt, sedan hans Vänner voro ratade, och i sina egna fann hon icke taer behag. De försökte nog på hvar sitt håll att gå ut, men återvände alltid hem.

»Du har svårt att vara ifrån mig ändå I» sade hon, och han svarade:

»Och du ?»

Hon blef eftergifven och likgiltig, icke ond mera, så att de kunde tala, det vill säga att han vågade svara.

»Min fångvaktare I» sade hon.

»Hvem är fången, du eller jag?» svarade han.

När de insågo att de voro hvarandras fångar, logo de åt förhållandet och började undersöka hexe-rieL Och de gingo tillbaka och togo om förlofningen och bröllopsresan. Lefde följaktligen alltjämt i det förflutna och aldrig i nu'et.

Så kom det stora ögonblicket han väntat som befrielsen, förkunnandet af hafvandeskapet, då hennes längtan skulle få ett mål, och de skulle blicka framåt i stället för tillbaka. Men äfven där låg en missräkning.

Nu rasade hon mot honom, ty nu skulle hennes skönhet vissna, och det hjälpte icke att han tröstade henne med att hon skulle uppstå föryngrad och förskönad, ioch att den största lycka förestod henne. Hon behandlade honom som en mördare, kunde icke se honom, ty hans lukt redan väckte hennes afsky. För ptt få klarhet i saken rådfrågade han husets läkare, och denne skrattade, upplysande att det var subjektiva luktförnimmelser som alltid åtföljde grossessen, och antingen voro rena inbillningar, eller kroppsliga förvrängningar i sinnet.

När detta slutligen var öfverståndet, inträdde ett visst lugn, ett visst, som han var nog oförsiktig att njuta af. Och som han nu var säker om att få äga sin maka i hemmet, visade han kanske att han var lycklig och tacksam däröfver. Men det skulle han låtit bli. Ty nu fick hon en ny synpunkt på saken:

»Jaså, nu tror du att du har mig fast, men vänta du tills jag kommer upp igen I

En blick som åtföljde hotet, gaf honom att förstå, hvad som sedan skulle komma. Och nu började han en strid med sig själf, om han skulle vänta tills barnet anlände, eller ge sig af dessförinnan, för att slippa den smärtsamma skilsmässan från barnet. Som makarne redan inträdt i det nära förhållandet att de hörde hvarandras tankar, kunde han icke äga några hemligheter för henne, och hon gjorde genast beslag.

»Jag vet nog, att du tänker öfverge oss och kasta oss på backen...»

»Det är underligt,» invände han; »det är ju du som hotat hela tiden att ge dig af med barnet, så snart det kommeri Alltså, hur jag bär mig åt är det galet; stannar jag, så går du, och då är jag både olycklig och löjlig; går jag, så är du martyren, och jag blir både en olycklig och en usling I Så är det att inlåta sig med kvinnor.»

Hur de hankade sig igenom de nio månaderna var honom en gåta, men den sista tiden var drägligast, ty då hade hon börjat älska det ofödda barnet, och med kärleken kom skönheten, men en högre; och han tröttnade icke försäkra henne att för honom var hon skönare än någonsin. Men hon trodde att han ljög, och när hon märkte att han insöfde sig i föreställningar om en evig sällhet i hennes närhet, bröt hon återigen ut.

»Du tror att du har mig, nu.»160 kabantäniiIstabns bbkättelsek

»Min vän, jag trodde när vi lofvade hvarandra bli makar, att jag skulle tillhöra dig och du mig, och jag hoppades att vi skulle hålla tillsammans, så att barnet föddes i ett hem, och uppfostrades af far och mor---»

Och sådant mera i oändlighet!

* *

Barnet kom, och modems lycka var gränslös. Ledsnaden var försvunnen, och mannen andades åter, men det skulle han ha gjort mera omärkligt Ty två skarpa ögon sågo det och två hvassa blickar sade: du tror att jag fastnat genom barnet!

På tredje dagen hade lillan förlorat nyhetens behag och fördes ut till sköterskan. Och därpå kallades sömmerskor. Nu visste han hvad som förestod...

Från den stunden gick han som en lifdömd och väntade på sin afrättning. Han packade två nattsäckar som han gömde i sin garderob, färdig att vid gifvet tecken fly.

Tecknet gafs två dagar efter fruns uppstigande från bädden. Hon klädde sig nämligen i en ny dräkt af ett sådant braskande snitt och i färger som — man kallar lampskärm. Han förde henne ut att åka, och han led så gränslöst öfver att se den han älskade, ådraga sig en uppmärksamhet som sårade honom. Till och med gatpojkarne visade med fingret på den utstyrda damen... Sedan den dagen undvek han att promenera med sin fru. Han stannade hemma hos barnet och sörjde öfver att ha en löjlig hustru.

Nästa hennes steg på vägen till frihet var ridhuset Genom stallet öppnas dörrarne till societeten. Genom hästarne gör man bekantskaperna däruppe. Hästar och hundar bilda öfvergången till den världkabantInmIstabns bebIttelseb 161

ifrån hvilken man ser ner för att kunna upptäcka fot-vandrande på den dammiga vägen. Den som sitter på en hästrygg blir sex alnar istället för tre, och han ser alltid ut som om han fordrade att vandraren skulle blicka upp till honom, l^väl genom stallet till baronen och löjtnanten... Deras hjärtan hade funnit hvarandra, och som baronen var en renlig natur, vägrade han bestämdt att passera graderna som gäst och som vän i huset Därför reste de tillsammans, eller rymde.

Mannen satt kvar med barnet.

* *

*

Baronen kastades in på snälltåget i Södertelje där han skulle stöta till. Allt var så väl beräknadt att de måtte få bli ensamma, nu slutligen, men ödet hade gjort upp andra planer; och när baronen trädde in i vagnen såg han sin älskade sitta inklämd mellan främmande damer och herrar, så inklämd att det ej fanns en plats för honom. En blick i kupéerna bredvid upplyste honom strax om att det var fullt, och han fick stå i korridorn. Raseriet vanställde hans ansikte, och när han skulle hälsa henne med ett hemligt och älskvärdt leende visade han endast ögon-tänderna som hon aldrig sett förr. Till råga på eländet hade han för att göra sig mindre bemärkt klädt sig civil. Det hade hon aldrig sett förr, och som vårrocken icke var af årets skörd såg den schaskig ut. Några milda sommarskurar i fjor hade kommit tyget att kasta sig i sömmarne, så att den gick i små vattrade vågor, eller den »stod inte i liken» som en kutterseglare skulle ha sagt. Och som den var »skuren på axlarne» efter sista modet, såg hon att han hade hängande axlar, hvilka fortsatte halsen neråt

Strindberg. 11162 KABANTINMISTABNS BEBÄTTEIiSEB

armarne, samma ömkliga linjer som på en halfstops-butelj. Han svettades af ilska, och något stenkolsfragment hade fastnat på hans näsa — hon hade velat springa upp, röja sitt incognito och med sin spetsnäsduk torka bort den svarta flagan, men vågade icke. Han ville icke se på henne af fruktan att misshaga och därför vände han ryggen till, alltjämt stående ute i korridoren.

När de kommo till Katrineholm, måste det ätas middag såvida de icke ville svälta till kvällen. Här måste mannen och hjälten visa sig, aflägga profvet, eller vara förlorad. Med darrande vådor och ett ansikte i fullt uppror följde han sin dame ut nr vagnen, öfver spåren, där han knäade så att hatten föll bakut på skulten, och där blef den sittande som uniformsmössan brukade. Men hvad som såg så käckt ut med mössan var icke klädsamt med den ovana melonhatten. Med ett ord det var icke hans vackra dag och ingen lyckodag.

När de inträdde i salen, sågo de ut som om de grälat invärtes, som om de föraktade hvarandra, skämdes för hvarandra, och önskat hvarandra så långt...

Hans nerver voro totalt i olag och kunde icke styra en muskel. Utan att veta hvad han gjorde knuffade han henne fram till bordet, med ett: skynda på I Bordet var redan kantadt med gäster som anföllo i spridd ordning och därför icke kunde öppna lederna. Baronen gjorde ett utfall och fick slutligen fatt i ea tallrik, men när han sedan kilade in armen efter en gaffel möttes hans hand af en annan hand som tillhörde den person han minst gärna af alla ville träffa just nul...

Det var hans förman, en major, en som håller majorsförhör...

Med detsamma gick en hviskning genom hopen...kabaktIshIstarss bebIttelbeb 163

De voro igenkända I Han stod som naken i nässlor, hans hals svällde onaturligt och rödt så att kinderna blefvo hals de också... Han kunde inte fatta hur människors blickar förmådde verka som gevärskulor ... han bokstafligen fusiljerades och sjönk ihop.

Sin dame tänkte han icke mera på, endast majoren med majorsförhöret som kunde förstöra hans framtid...

Men damen hade sett och förstått; och hon vände, vände ryggen åt alltsammans och gick ut, fick fatt i orätt kupé som dock var tom. Han kom efter och de voro ensamma slutligen.

»Det är trefligt, hva?» hväste han. Och han slog sig för pannan.

»Tänk att jag skulle låta narra mig ut på ett sådant här äfventyr! Tänk! — Och majorn! Nu är min bana slut!»

Detta var temat som sedan varierades till Linköping, hunger och törst gjorde sitt till; det var förfärligt

Efter Linköping kände båda att de ännu återhållna beskyllningarne måste ha ett utbrott, och i rätta ögonblicket dök minnet af mannen upp, och nu kastade de sig öfver honom. Han hade skulden; han var tyrannen, idioten förstås, en »sån där som spelte Wagner», en djäfvel... Det var han som varskott majorn, fanns inget tvifvel...

»Ja du, det tror jag», sade frun med fullaste öfvertygelse...

»Tror du? Jag vet det!» trumfade baronen ut »De råkas på börsen där de spekulera tillsammans i aktier... och vet du hvad jag börjar misstänka? Jo, din man uslingen som vi kallar honom, han, har, aldrig älskat dig!»

Frun funderade en sekund, men antingen mannens kärlek var otvifvelaktig, eller om det måste höra164 - KABAHTlffMiSTABBS BKBÄTTELSKK

till pjesen att han älskat henne om hoa skulle få äran att ha fockat honom — nog af han borde dock ha älskat henne som var sä älskvärd.

»Nej, nu är du orättvis 1» vågade hon fram.

Hon kände sig däraf något lyftad att hon kunnat säga ett godt ord om en fiende, men baronen kände det som en förebråelse mot sig, och tog nya tag.

»Har han älskat dig, han som låste in dig och inte ville följa dig i ridhuset? Han...»

Afledaren befanns vara utbegagnad och hotade dessutom kasta åskstrålarne åt sidan på ett oroande sätt, och nu togs upp en ny tråd: matfrågan. Som den först kunde lösas i Nässjö föll den snart af sig själf, ty det var en half dag dit I sin nöd och så upplöst af sinnesrörelser, att hon icke kunde stämma när tankar och känslor rände på, framkastade frun en undran om hur hennes barn hade det hvartill baronen svarade med en gäsp att ansiktet klöfe

bom ett rödt äpple ända ner till tungspen, hvarvid en del mörka oxeltänder kommo att likna ett kärnhus. Därpå satte han sig på ryggbastet som en missionär, lät bålen så sakta löpa af stapeln, gjorde en kovändning, och låg på soffan. Erinrande att något artigt borde sägas vid det opassande beteendet gäspade han: ursäkta, men jag är så sömnig.

Strax efter sof ban. Och om en stund snarkade han Då när hon upphörde stå under inflytandet af hans blickar och ord, återvann hon besinningen, och kunde se hvem hennes reskamrat var och jämförelserna infunno sig självmanade.

Så hade aldrig hennes man uppfört sig; han var fin jämförd med denne, och han var alltid väl klädd.

Baronen, som druckit mycket punsch dagen förut började nu svettas, och det luktade ättika af honom. Stall luktade han alltid... Hon gick ut i korridoren, öppnade ett fönster, och liksom löst ur en förtroll-

ning insåg hon hela vidden af sin förlust, hela fasan i läget, och när vårlandskapet tågade förbi, en liten sjö med alar och en stuga, kom det för henne hur hon drömt sig sommarnöjet med lillan... Och då brast hon i gråt — ville kasta sig ut, men återhölls ... Hon blef stående länge, och spjärnade med fötterna som om hon ville hålla igen tåget, få det att gå baklänges... Under allt detta hörde hon snark-ningame som från en stia där matningen pågår... Och för detta... kräk hade hon lämnat ett godt hem, ett vackert barn, och en man...

Snarkningarne upphörde, och baronen begagnade sina nyförvärfvade tankekrafter att öfverskåda läget och ställa om sin framtid. Sorgsen kunde han icke bli, men blef ond i stället. Och när han fick se näsduken för ögonen på den unga frun blef han ursinnig och tog det som en personlig tillvitelse. Men gräl var långvarigt och tråkigt, och därför, anslående en lätt stallton och med en smekning från umgänget med hästarne, nöp han henne i halsskinnet och smackade:

»Gaska opp dig I Maja I»

Två stämningar så vidt skilda råkade ihop och skuro sig, så att de föllo på hvar sin sida om hack-knifvenl Med åtföljande dödstystnad. De voro icke mer en person, utan två, oåterkalleligt två, som icke hörde ihop.

En half dag till i ledsnad och tråkighet; en natt i mörker och omlastningar —» och slutligen befünno de sig i Köpenhamn.

Där voro de okända och behöfde icke känna sig besvärade. Men när de kommo i matsalen började hon med strålkastarn han kallade, att fara öfver alla innevarande med blickarne, så att när baronen tilltalade henne, han aldrig såg hennes öga annat än i profil. Slutligen blef han ond och sparkade henne p& benpipan under bordet Då vände

bon sig utåt och vädjade med ögonen till församlingen. Hon kunde inte se på honom... så afskyvärd föreföll han.

Och så nppe på rummet, togos korkarne ur. Man hade kommit fram till beskyllningarne. Hans förstörda framtid var hennes skuld... hennes barn och hem hade hon förlorat för hans skuld...

De höllo på öfver midnatt då sömnen förbarmade sig öfver dem.

* * *

Följande morgon sutto de vid kaffebordet, tysta, hemska att åse. Hon erinrade sin bröllopsresa, och just samma läge. De hade ingenting att säga hvarandra och han var lika tråkig som mannen. De tuggade torrt och skämdes att äta i hvarandras närvaro.

De kände hvarandras hat, och de förgiftade hvarandra med sitt nervgift

Slutligen kom befriaren. Hofmästaren nalkades med ett telegram, till baronen.

Denne öppnade och läste i en blink. Därpå syntes han öfverlägga; kastade en beräknande blick på sin fiende, och efter ett öfverslag yttrade han sig.

»Jag är hemkallad af öfversten.»

»Och tänker lämna mig här?»

En sekund gick, och han hade ändrat beslut

»Nej, vi följas åt tillbaka.»

Han tillyxade en plan---och delgaf den.

»Vi segla öfver till Landskrona; där känner dig ingen och där väntar du mig.»

Det där med seglingen smakade äfventyr och hjältemod, och den småsaken skymde alla betänkligheter. Hon eldades upp, eldade upp honom och de packade genastkabantxmäståbns bebättelseb " 167

Bara det att ban skulle fä. lämna henne, på hur kort tid som helst, återgaf honom lefnadsmodet. Och därför satte han sig några timmar senare i en förhyrd segelbåt, med sin käresta rid fockskotet och stack ut från Lange Linie som en sjöröfvare med sin brüd, bullrande, stormodig, grann.

För att dölja reseplanen hade han till båtägaren endast föreburit en lusttur på sundet, besluten att telegrafera från Landskrona och återsända båten med likvid och bogserad af en ångare.

När de stucko ut från stranden stod båtägaren och såg på manövern. Och då han märkte att kursen togs på ön Hven, ropade han i händerna:

»Håll inte för nära Hven, baral»

Och så något annat som togs bort af vinden.

»Hvarför inte Hven?» frågade sig baronen högt »Den är ju brant, så där finns inga ref.»

»Ja, men när han sa' det, finns det väl någon orsak!» invände frun.

»Prat, baral Skota focken, du!»

Vinden som var en laber kultje, friskade ute på redden, och som det var långt mellan fock och ror behöfdes ingen underhållning, hvilket var baronen till stor lättnad.

Kursen låg på sydöstra hörnet af Hven, men det märktes icke i början. När slutligen frun insåg hvart färden ställdes, ropade hon:

»Håll icke på Hven!»

»Håll din...» svarade baronen och låg på slaget

Efter en timmes god gång hade de höjden af den hvita ön och en lätt tryckning på röret vände stafven åt Landskrona som syntes i norr.

»Räddadel» ropade rorsmannen, och tände en cigarr.

I detsamma syntes en liten ångare pila ut från Hven och hålla ner på seglarne.168 KABANTÄNMISTAENS BEBITTELSEB

»Hvad är det för en Ångbåt?» frågade frun.

»Det är en tullbåt 1» svarade baronen som var hemma på sjön.

Men nu hissade ångaren en gul flagg och blåste.

»Ja det rör oss inte I» — Och baronen höll kursen.

Men ångaren lofvade, signalerade med flaggen och blåste många korta ljud liknande nödrop. Han ökade farten. Då reste sig baronen vid röret vild som om han ämnade hoppa i sjön. Det hade slagit upp ett minne hos honom om utbruten kolera i Hamburg, och han skrek.

»Det är karantän I Tre dygnl Vi äro förlorade I»

I nästa ögonblick satt han åter på sin plats, halande storskot, och fallande för vinden, rätt ner i sundet

Jakten började, men snart låg ångaren för om

stäfven på seglaren som var fångad.

* *

*

Hela den väl uttänkta planen att söka undgå nyfiknes blickar hade strandat, och när deras segelbåt bogserades in i hamnen på Hven, mottogos de olycklige af hundra landsmän som från bryggan hälsade dem med ironiska applåder och skrattsalvor, dock utan att veta hvilka de applåderade. Men de infångades kval voro större än de andra anade, ty de trodde att man hånade dem och deras misslyckade kärlekshistoria.

Till råga på olyckan hade baronen ohjälpligt stött sig med karantänmästaren som han ombord på ångaren skymfat

Därför togs inga hänsyn utan de behandlades i likhet med alla andra som kommo från smittad ort

Och som deras incognito förr eller senare måste röjas, gingo de i en beständig fruktan att upptäckas,KABANTisrMlSTåBirS BEEÄTTELSEB 169

och falla af misstänksamhet trodde de hvarannan timma att de voro igenkända.

De tre dagarnes pinohistoria skulle ingen stå ut att läsa igenom. Så mycket är bekant, att hon första dagen grät efter sitt barn, hvarvid han tågade ut på ön. Den andra dagen skildrade hon sin mans utmärkta egenskaper, jämförda med älskarens afskyvärda. Tredje dagen förbannade hon honom som förfört henne, och när hon slutligen kallade honom idiot som icke lydt båtägarens och hennes råd att undvika Hven, slog han henne en örfil...

På fjärde dagen, då de verkligen voro upptäckta, och tidningar anländt med hela historien, gingo de i bergskrefvorna hvar för sig att dölja sin skam.

När slutligen två ångbåtar kommit att hämta de osälla, gick hvar och en ombord på sin.

Och efter den dagen sågos de aldrig mer, och

kände hvarandra icke heller.

* * *

Det vax fram emot midnatt när läsningen slutade.

En tystnad uppstod; men postmäatarn kände på sig att han måste sägav något.

»TackI brukar man säga! Emellertid efter som du sagt allt så är icke mycket att till-lägga^ Jag vill bara kasta en fråga i luften, riktad till mig, till dig, till universum: Hvad är karleken?»

Svar: »jag vet inte I — Några nyare säga: kärleken är ett skälmstycke ai naturen! Det170 kabaktibkibtabhs bkrittklsbb

tror jag nu int«, ty jag vet att naturen hvar-» ken har gjort sig själf eller förmår uttänka skälmstycken. Men antager man. deras sats, så kommer man ner till zoologien och det vill jag inte. Jag äger icke den teoretiska dyrkan af kvinnan som mina samtida, ty jag har aldrig haft mor; jag sätter henne å andra sidan högre, instinktivt. Hon förefaller mig vara af en finare materia än vi män, men jag kanske misstager mig, ty hennes kropp är mera sysselsatt med de animala förrättningarne än vår. Om jag vore teosof skulle jag tro henne endast vara ett larvstadium på väg till man, endast vara en tillfällig materialisation, och att kärleken, det vill säga mannens kärlek, skapar ut hennes möjligheter till hvad hon blir och synes vara för honom. När han finner denna egentligen liflösa varelseform och börjar blåsa sin odödliga ande i den, så gläds han åt sitt skapelseverk som Gud på sjunde dagen, och den förädling hans råare materia ej förmådde gifva åt hans sjäJ, den åstadkommer han i hennes, och

genom återverkan ---nej, tack ska' du ha, det här

rår jag inte på lika litet som på vinkelns tredelning 1 — Faktum kvarstår och framgår af min berättelse, att när en man blir sviken i sin kärlek, som han alltid blir, så reser sig hela hans varelse i uppror mot världsstyrelsen som så nedlåtit sig gäcka hans heligaste, det heligaste i hela skapelsen. Kan försynen vara medKABANTÄNMÄ.STABNS BEBlTTELSEB 171

om ett bedrägeri eller ett så rått skämt, dä han upptäcker en djäfvel där han sett en god ängel, hvad skall han då tro på, hvad skall han vörda, hvad skall han icke beflina? Och när efter

bröllopet---slöjan faller och man står

som Adam och Eva, blifvande varse sin nakenhet, då skämms man för hvarann, och äfven den otrognaste, som jag, känner något liknande med syndafallet 1 Och då kommer den nya villan, att man bedragit hvarann — hvilket man icke gjort, och så gisslar man hvarandra för brott som ingen begått. Ett nytt bedrägeri på det föregående första.»

Ny tystnad. Därpå vände postmästarn och dök ner till jorden.

»Du förmodar väl att jag igenkänt åtminstone damen i din berättelse? nåväl, hon sitter i egen stuga här på ön, nere vid stranden.»

»Ja, det gör hon! Jag känner henne, och jag var karantänmästare på Hven när hon infångades. Hon har nu på ålderdomen återknu-tit bekantskapen med mig, och det är från hennes egen mun jag fått historien. Hon har varit förälskad oräkneliga gånger, och hon påstår att hon hvarje gång trott sig ha funnit den rätta, och att den rätta var från världens början utsedd åt henne.»

»Nåå, känner icke förnuftet sin vanmakt inför sådana gåtor, alldagsgåtor ?»173 KABAirrljnclSTABXB BERÄTTELSES

»Jo, och därför... ja, Till da nästa lördag höra en andra historia, så tror jag vi komma frågan, eller gåtan lite närmare på lifvet, det vill säga finna dess olöslighet ändå starkare bekräftad?»

»Ja, gärna I Men hvarför trycker du inte dessa historier?»

»Därför, att jag varit läkare, och kvinnoläkare I Jag har inte rätt att blotta hvad jag under tjänstutöfning fått blicka in i. Jag önskar ibland att jag varit författare med häfdvunnen frihet att gripa omkring öfverallt i människolif och öden, en kallelse och en plikt, som är mig förmenad.»

»Alltså: god natt, och till nästa lördag I»

Det blef lördag igen och gubbarne sutto i hörnrummet med sitt toddyvirke och tobaksgrej, samt en väldig papperslunta på bordet.

Postmästarn kastade en blick på manuskriptet som när ett barn tittar på en huspostilla i hemmet.

»Vi kan ta'n i två vändor, kära du», lugnade doktorn.

»Ahnej, vi har natten för oss, och morgondagen är också en söndag. Gå på du bara oförskräckt ; vi får ju alltid en mellanakt vid smörgåsen.»

Och doktorn började vid sextiden. På elfva-s la,get var det slut.KABAHTl.OTlX8TA.BH8 BEBXTTELSEB 173

Karantflnmfistarns andra berflttelse.

Han hade lämnat sitt Kristiania full af f&r-bittring, emedan man begått en uppenbar orättvisa mot honom. Han hade nämligen vid uppnådda fyrtio år skrifvit den bästa moderna dram, funnit en ny form och ett nytt innehåll som motsvarade de uppväxandes förväntningar. Men de gamla lefde och pnblik, skådespelare och kritik kände att deras ideal sveko, och att med deras fall skulle de själfva ramla, och med en ny smakriktning som de ej förmått följa, de inom kort skulle vanka omkring som föråldrade. Man hade kallat hans mästerstycke idiotiskt,

hviss-lat ut det och bedt honom resa tillbaka till Amerika, där han redan varit och efterlämnat frånskild hustru.

I stället för att fara till Amerika, reste han till Köpenhamn. Etablerade en stamkrog i Vimmelskaftet och slog sig ihop med utvandrade svenskar och finnar.

Efter några månaders väntan fick han fram sitt drama på en Köpenhamnsteater, vann afgjord framgång och därmed upprättelse.

Han, som ansett sig vara färdig med lifvet, började vakna och se sig om. Men han gjorde sitt återinträde i lifvet med en dof resignation och en fatalism nästan som tog sitt uttryck i hans valspråk: »beredd på allt!»

* * *

Emellertid började teatersucces'ns följder yttra sig i bjudningar för författaren, och en afton begaf han sig till en mycket betydande litterat, där de yngre stjärnorna inom litteratur och konst samlades. Supén var lång och lysande, men några platser voro174 ZABASTlirxlBTABirS BBBlTTEIiBBB

obesatta, ty man väntade flera gäster efter teatrames slut Vid halfelfvatiden blef det rörelse vid borden, ty de väntade kommo, och utgjordes af tre damer och två herrar, alla obekanta för den norske gästen. Men en af de tre damerna hälsade bekant och räckte handen åt främlingen, som omedelbart hviskande frågade värdinnan hvem det var.

»Hvem det var ? Fröken X ju Som ni konverserade på supén hos doktor E.»

»Verkligen? Tänk att jag som har ett så godt minne, ändock icke kan fasthålla fröken X :s utseende. Härom aftonen gick jag förbi henne i en teaterfarstu vid full belysning, och underlät att hälsa.»

»Ja, ni kan naturligtvis inte se att hon är skönt»

»Är hon ?»

Och han sträckte sig fram för att observera den unga damen, som tagit plats längst ner vid bordet

»Ja, hon ser inte illa uti»

»Åh, skäms, hon är en berömd skönhet af Köpenhamns vackraste typ.»

»Tja I Förr har jag verkligen svärmat för idel blonda, men de sista åren går min håg uteslutande åt de mörka.» Därpå talades hit och dit om annat Efter supén samlades man i salongen, och straxt sutto de två, den sköna Köpenhamnskan och norrmannen i hvarandras närhet så att han hjälpte henne med koppen. Och när hon frågade hvem som följde henne hem, svarade han: »jag naturligtvis», och blef accepterad.

När slutligen sällskapet skulle gå, råkade han och hon på samma outransakliga sätt att befinna sig i en så djup konversation att en grupp herrar och damer med skälmska miner slogo en krets för att se på dem. Men de märkte intet utan talade och talade.

När de kommit ner för trapporna, hörde de ett 'god natt' och ett klingande skratt uppifrån. Det varKABAHTiraXsTAEsrs BEBITTET.SEB 175

den unga charmangta värdinnan som stod där uppe lutad öfver balkongräcket

De gingo utmed stranden, förbi broarne. Samtalet gick sin gång utan pauser, ocSv när de kommit till X-gade, var han inbjuden på supé hos henne till följande afton i sällskap med en ung skön målarinna. Men hon förberedde honom på att det skulle bli mycket enkelt i hennes flickrum, emedan hon bodde i ett pensionat som hölls af en sträng gammal fra.

Därpå skildes de som voro de gamla bekanta och kolleger.

När ban nu ensam vandrade hem i natten och sökte rekonstruera aftonens tilldragelser, bemärkte han återigen det sällsamma i att han ej kunde framkalla 'hennes' yttre; han som gammal referent var ju så van att med ögat fotografera människor och soener, landskap och interiörer, att han ej kunde fatta detta. Vidare hade han märkt

huru hon denna kväll var en annan person än första gången de råkades. Ej ett spår af 'oafhängighet' fanns där; endast mjuk undfallenhet ett visst svårmod som klädde och väckte deltagande. Och när man talade om en människas olycksöde tårades hennes röst Det var rösten han mindes, något djup, sorgsen, med små tonfall som drog en långt från storstad och väckte minnen från skogen och sjön, naturljudsreminiscenser, chäferhatt och höräfsa. Nu mindes han huru man egentligen behandlat henne som ett barn under aftonen ;. skämtat med hennes skrifverier, anhållit om hen. nes protektion, hvaråt hon endast lett Hon hade äfven den oturen att låta undfalla sig naiveteter, som varit ursprungligen allvarligt menade, men på vägen råkade grimasera.

Den enda som tagit henne allvarsamt var han, främlingen. Och han hade sett att där var intet176

bara, utan en kvinna, med hvilken ban kunde tala om allt som intresserade honom, om människor och böe-ker, och utan att ett ögonblick kommentera hvad han sade.

* *

Följande morgon när han vaknade, sökte han uthvilad, framkalla gårdagens händelser och personer. När han gjort en ny bekantskap, brukade han för att få fatt på karaktären, i minnet söka 'motsvarande talet' han kallade det, genom att leta bland sina äldre kända vänner den som liknade den hvars ekvation han sökte. Ofta utfördes denna psykiska operation af sig själf, så att när han sökte erinra den nya okände, bilden af en äldre bekant trädde fram och täckte mer eller mindre den nya. När han nu tänkte på fröken X från gårdagen såg han icke henne utan en äldre gift kusin som alltid varit honom likgiltig. Därmed hade allt erotiskt, om det funnits, blifvit trängdt tillbaka, och endast minnet af en kvinnlig god vän kvarstod. Det var således med fullkomligt lugn han på aftonen infann sig, och utan spår af det bryderi en man erfar då han går att göra sig behaglig för en ung dam.

Han mottogs därför också helt frankt som en gammal bekant, och befann sig i ett flickrum, elegant möbleradt med rikt försedt skrifbord, lefvande växter, familjeporträtt, mattor och bekväma stolar.

Som målarinnan fått förhinder, måste han hålla tillgodo raed hennes ensamma sällskap, hvilket han dock fann något stridande med konvenansen. Men värdinnans rättframma, okonstlade sätt undertryckte hos honom begäret att göra några reflexioner, som skulle ha varit sårande.KARANTXNmXBTAEXS BEEJITTELBEE 177

Så sutto de nu midt emot hvarann och konverserade. Hon var klädd i en svart sidenklädning med blåa islag och i empirestil med mörka spetsar som föllo ner från axlarne likt ett slädnät. Detta gaf henne ett något frulikt utseende, och när därtill kom hennes rutinerade världston, tänkte han ett ögonblick: Det är en frånskild I Hennes ansikte som han nu kunde granska i full belysning visade en platt panna som om den vore smidd, antydande stark bestämd vilja utan envishet; ögonen voro stora, vältecknade som hos söderns barn, och näsan tycktes ha ändrat mening under uppväxande tiden, ty den gjorde en liten knyck midt på näsbenet och blef ett tu tre romersk. Detta lilla oförmodade 'glädtigt öfverraska' gaf en charme åt profilen som erinrade om en camée.

Samtalet förde sig ändå bättre i afton, ty man hade redan ett samladt litet material af gemensamma upplefvelser, att belysa, bekantskaper att analysera, förslag att pröfva. Man satt och liksom klippte silhuetter af sina vänner, och då ingendera ville ha färgen af att vara elak, klippte man vackert och icke med den spetsiga ,saxen.

Under denna tankarnes oskyldiga lek hade han fått ögonen på en mycket stor blömsterkorg med praktfulla rosor. Hennes blickar hade redan läst ut hans tankar, och i samma stund en tjänare bar in en butelj vin och cigarretter, reste sig värdinnan och gick fram till rosorna:

(»Hon är förlofvad 1» tänkte han, och kände sig öfverflödig.)

»Dessa rosor har jag fått af en vän, när han reste,» sade hon.

Men för att visa det hon icke var förlofvad, bröt hon med ovarsam hand en kvist, men som den var fästad med en metalltråd, måste hon söka saxen,

Strindberg. 12178 KABAKTiiralBtABKB BEB&TTEL8EB_

ocb emedan den låg i syskrinet längst ner på etagèren, f6Il hon på knä och blef så på knä. I den ställningen förblef hon då hon fästade de trå vackraste rosorna i knapphålet på hans röck, och så behöfde hon bara räcka at armen för att nå ett vinglas och dricka honom till.

»Rosor ocli vinl har jag haft till omkväde i en ballad I» sade han, som fann situationen något bizarr, men i sig själf betydelselös.

»Åhl säg den balladen.»

Han hade glömt bort denl

Hon reste sig och satt åter i sin stol, och han förmådde henne berätta ur sitt lif att hon tidigt lämnade föräldrarne, som separerat utan att skiljas då de voro katoliker; att hon uppfostrats i klosterpensionat i London, Paris, Italien och flerstädes; att hon särskildt i Paris, hos English Ladies plågats med religion, så att hon slutligen kastat allt öfverbord, visserligen kände en tomhet ibland, men väntade som alla andra att nytt skulle komma i världen. Under tiden ägnade hon som jämnåriga sitt intresse åt mänsklighetens lyftande ur pauperiet och befrielse från förtryck. Nietzsche hade hon flyktigt passerat — som det andra — och lagt åt sidan sedan hon afsatt ett litet korrektiv mot de för högt spända förvänt-ningarne om allmän jämlikhet...

Under det hon talade, märkte han att det lyste genom en gardin som bakom hennes rygg skylde en dörr hvilken sannolikt ledde ut till våningen. Som en blixt slog det honom, att han var utsatt för ett skämt; han skulle kanske öfverraskas i någon löjlig tillbedjarsituation; eller var helt enkelt förbindelsen med våningen upprätthållen sålunda för anständighetens skull. Detta hälsosamma tvifvel höll konversationen fjärran från all flirt, och när supén bars in, gjorde han sig förebråelser öfver

att ha misstänkt sin goda värdinna för onda anslag eller bristande förtroende.

Vid half nio-tiden ville han gå, men hon behöfde endast yttra en misstanke om att han läng-, tade till kaféet så stannade han.

Ville gå half tio, men kvarhölls.

»Ja, men det tillhör mig som äldre och förståndigare att icke förskaffa er obehag.»

Hon förstod ingenting, förklarade sig vara oberoende och att pensionatsfrun var van vid hennes supéer.

Slutligen sade hans instinkt honom att detta var galet, så att han reste sig och tog afsked.

När han vandrade hemåt, sade han för sig själf:

»Nej, människorna äro ej så enkla, gå icke att lösa på några formler, ty af denna afton och denna kvinna

begriper jag inte ett spår I»

* *

*

Nästa gång råkades de på museum. I ytterkläderna visade hon sig nu som en ung fru; och såg ut att vara trettio år eller mer. Hon hade ett trött drag kring munnen med små hårfina rynkor som de, hvilka pläga skratta beständigt Men hon var trist antydde en brytning med sin far och en snart förestående afresa. Hon tog nu reda på sin väns förhållande till teatrar och förläggare, bad att få vara behjälplig med råd och relationer. Hon var idel moderlig ömhet, och en viss vårdslöshet i toaletten antydde att hon ej ville behaga som kvinna.

Men, när hon föreslog att de skulle gå tillsammans på teatern, vägrade han, ty hans känsla sade honom, att hon icke borde komprometteras, och att han icke heller fick blottställa sig, då hans osäkra

ekonomiska ställning icke tålde en misstanke om en kärlekshandel.

Då föreslog hon i stället att de skalle gå ut och rumla tillsammans. Till den ändan anmodades han söka henne

hemma, men i hennes nya bostad, hon hade nämligen flyttat.

(Alltså uppsagd ur pensionatet för min skall, tänkte han, men ville ej säga det)

Nu var hans nyfikenhet som författare väckt och han ville veta denna kvinnas gåta, ty så som hon skiftade hamn hade han aldrig sett någon annan göra.

När han på aftonen ringde på i hennes bostad, infördes han i en sal att vänta; och när fröken var klädd, blef han utsläppt i förstugan, där de råkades. Här var således en ny regime införd.

De gingo ut åt västern, en öde boulevard som ledde åt zoologiska trädgården till, och trädde in på en ölstuga som hon syntes känna väl till. I sin pels och med en teaterduk om hufvudet såg hon i mörkret ut som en gumma, och när hon gick något lutad, tyckte han jatt hon hade något häxartadt öfver sig. Men när de inträdt i den ljusa lokalen och hon lagt af pälsen och duken, stod hon där i ett slag som den unga skönheten. En mossgrön enkel klädesklädning, tätt åtsittande, visade en adertonårings figur, och håret som hon strukit slätt kom henne att likna en vuxen skolflicka. Han kunde icke dölja sin rörelse inför detta trolleri, utan öfverför hela hennes gestalt med ögonen som om han med en strålkastare ville upptäcka en dold fiende.

(Eros! nu är jag förlorad! tänkte han; och från den stunden var han det!)

Hon såg mycket väl effekten, och hon fosfore-scerade, satt som omvärfd af ljus, segerviss, med en triumferande mun, ty hon såg att han var besegrad.kabantXxmästarns bebIttelsee 181

Och fruktan öfverföll honom. Hon hade hans själ i sin klädningsficka, kunde slänga den i floden eller rännsten, och därför hatade han henne på samma gång. Sin enda räddning såg han i att hans låga kunde genom influens väcka hennes, så att hon blef lika säkert fast vid honom som han vid henne. Och i denna halfdunkla afsikt gjorde han hvad hvarje man i hans ställe skulle ha gjort; han smög sig in till henne, gjorde sig liten som ett barn, väckte hennes medlidande, men det stora barmhärtighetens medlidande med en söndergången människosjäl, en fördömd, som icke såg hopp om sällhet Hon hörde och tog emot som en tribut, lugn, majestätisk, moderlig, men icke skadeglad som koketten.

När slutligen efter en kall kvällsvard de skulle till att gå, reste han sig för att i en tidtabell se efter något tåg. Då han kom åter till bordet och ville betala, förklarade kyparen att det var betaldL Hvem hade betalt? Fröken 1

Nu blossade han upp, och orättvist misstänkande att hon trott honom sakna pengar, anhöll han att åtminstone få göra upp för sig.

»Jag känner icke ert lands seder,» utbröt han, »men hos oss och i mitt land är den man vanärad som låter en dam betala för sig.»

»Ni var min gästl»

»Nej, vi gingo ut tillsammans; och hit kunna vi aldrig komma mer. Vet ni ej hvilket rykte ni gifvit mig, vet ni ej hvilket hiskligt namn denne kypare kan ge Imigl»

Och när nu kyparen tillkallats för att få affären omgjord, uppstod nytt spektakel, så att han vred reste sig och lade sin andel af betalningen på bordet.

Hon blef ledsen, men ville ej ge sig orätt.189 KABANTINKISTABHB BBBÄTTELSSB

Det blef förstämning och han märkte na att hon var tanklös man kallar, lika tanklös som då hon inbjöd honom ensam herre i sitt flickrum så sent på kvällen. Eller var det ett uttryck af den oafhängiga kvinnans fordran att få bli behandlad som mannens jämlike i allt; trots mot konvenans och förmenta fördomar? Kanske det senare, men han kände det som ett öfversitteri och var vred.

Det höll på att bli en obehaglig tystnad på gatan, då hon räckte fram sin hand och sade med sin goda innerliga röst:

»Icke vara ond!»

»Nej, icke det, men, men... aldrig göra så mer.»

De skildes som vänner, och han skyndade sig ner till kaféet, där han icke varit på länge, dels af en viss motvilja mot tonen, som icke längre harmonierade med hans egen stämning, dels därför att han lofvat sin väninna vara måttlig.

Han återfann sällskapet, men kände sig något främmande, och han fick det bestämda intrycket att hit skulle han aldrig föra henne. Därför gick han snart hem och försjönk i meditationer, som stundom drogo i de mörka färgerna, stundom i de ljusa. När han tänkte tillbaka på det ögonblick då ur pälsens djurskinn den ungdomliga skönheten krupit fram, fann han däri något hemskt olycksbådande. Det var icke den jungfruliga skönheten med reflexer från barnets paradis, utan en dämonisk mörk fägring som blir mäns bane, mannaviljans graf, och bringar förnedring och ofärd, ärelöshet och köpslagori. Men som är oundviklig, oundkommelig som ödet

* * *

Följande dag rar han bjuden till middag i sällskap med henne hos en konstnärsprofessor.

Hon hade i dag anlagt en ny typ.

öfverlägsen världsdam, konverserande med en ton af visshet, sägande lyckade kvickheter, epigram, och aldrig svarslös dà någon riposterade. Stundom indifferent, blaserad, grym. Professorn, som kom direkt från ett jurysammanträde, berättade att han fällt en barnamörderska.

»Jag skulle ha frikänt henne,» invände fröken X.

Professorn som tillhörde* akademien, och var. umgängesvän på hofvet, baxnade, men tillrättavisade icke. Han tog repliken som en caprice, och lät ämnet falla.

Stämningen var eljes något tryckt och främlingen, som blifvit bjuden af frun i huset kände sig så olämplig i detta hem där allt rörde sig om hofvet. Sannolikt hade hans väninna ställt om denna inbjudning i den goda afsikten att göra honom bekant, och att få en anstrykning af världsman öfver honom med det halft anarkistiska ryktet. Disharmonien yppade sig också snart, då talet råkade in på konst, och professorn satt ensam med sin mening och sina akademiska ideal.

När därför vid desserten värdinnan frågade främlingen om han ville komma till dem på deras mottagningsafton då han skulle råka många berömd-heter, erhöll hon en sådan skarp blick från sin man, att främlingen som uppfattat blicken tackade, fast besluten att icke antaga bjudningen. Skandinaverna voro nämligen särskildt illa anskrifna på högre ort emedan en norsk målare vållat en söndring i akademien genom sitt nymodiga måleri.

Återigen hade han låtit narra sig af sin väninnas tanklöshet, som fört honom i en krets där han ej hörde hemma, och där han var ogärna sedd.

Hon syntes däremot intet märka, utan var lika hemmastadd och obekymrad som förut

Efter dinem blef musik och den sköna uppförde sig som om hennes vän icke fanns där, såg icke åt honom. Och när man bröt upp, tog hon afsked såsom af en obekant och lät en annan herre följa sig. * *

*

Det var en söndagseftermiddag i februari och de vandrade i de yttre boulevarderna på Västern där de voro säkra att ej träffa någon bekant Slutligen gingo de in på en enslig vinstuga.

Hon talade om sin förestående afresa, och han erkände att han skulle komma att sakna hennes sällskap.

»Följ med I» sade hon enkelt och ofraseradt »Ja, egentligen är mig likgiltigt hvar jag vistas.» Det var en idé, som tycktes lätta vissa moln. Och nu kom beskrifning på Berlin, utsikterna där vid teatrar och mera dylikt

»Men,» invände han, »jag kommer så långt bort från mina barn.»

»Era barn, ja, dem har jag så ofta tänkt på. Säg har ni deras porträtt får jag sel»

Han hade verkligen porträtten på sig, och när hon vidhöll sin önskan, visade han dem. Flickorna intresserade henne mindre, men när hon fick se den åttaårige, blonde gossen med den uppåt riktade härliga blicken, föll hon i hänryckning.

»Hvilket ljuft barnaansikte I År det icke en lycka att äga ett sådant bam?»

»Att äga i dag, och förlora i morgon I---»

Hon granskade nu porträttet och jämförde det med fadern och något närgånget, så att han erfork&bàntinmiståbns berättelses 185

denna blygselkänsla som en man kan känna inför en kvinna när hon tillägnar sig hans rol.

»Det är ni,» sade hon, »men det är icke ni I»

Han begärde ingen förklaring, och hon bad att få behålla porträttet bredvid sig.

Samtalet fortsatte och återknöts vid reseplanen, men hon var förströdd och lät blickarne esomoftast hvila på porträttet.

Hvad som försiggick i hennes själ nu kunde han icke gissa, men han märkte att hon stred och var i begrepp fatta ett beslut. Och han kände huru ett nätverk af fina sugrötter klängde sig ut från hennes väsen och flätade sig in i hans; något ödesdigert förestod; han blef beklämd, längtade åter till sin manliga kamratkrets som han öfvergifvit, och bad henne befria honom från det gifna löftet att ej gå på kaféet.

»Längtar ni tillbaka dit ner,» sade hon med sin moderstämma. »Tänk på er lille son!»

De gingo ut, stumma i den mörka men stjärnklara kvällen. Han hade bjudit henne sin arm för första gången; och pelerinen på hans kappa vajade för vinden så att den slog henne i ansiktet.

»Detta har jag drömt förut!» sade hon. Men han svarade icke.

När de kommo till hennes port, tog hon hans båda händer, såg honom i ögonen, och sade:

»Gå icke dit! icke till vännerna!»

Därpå fällde hon floret, och innan han läst hennes afsikt hade hon — med fäldt flor tryckt en kyss på hans mun. När han sträckte ut armarne för att famna henne, var hon innanför porten, som låstes och han stod fullständigt handfallen, och utan att kunna förstå hur det gick till. Därpå följde: Hon älskar mig, och har icke lekt med mig! Men denna186 KABAHTlmilBTABKS BEBÄTTEL8BB

djärfhet; ja, men hon fällde ja floret, det rar blygsamt, och hon flydde, häpen öfver sin handling. Det var originellt, men ej oblygt; andra länder, andra seder!

Men för en man att icke ge första inseglet, ntan mottaga det, var något förödmjukande. Och likafullt, han skulle aldrig vågat utsätta sig för en örfil och ett gapskratt... Väl att det var skedt, nu hade han visshet och det var till fyllest I

Hon älskade honom I Ätt vara älskad var ju att säga sig: jag är då icke så dålig då, efter som någon kan se upp till mig, tro mig om godt. Och därmed vaknade själfkänslan, hoppet, förtröstan, och han kände pig ung igen, färdig att börja en ny vår. Han hade ju visserligen endast visat henne sina goda sidor, men vanan att för tillfället undertrycka det dåliga hade ledt till det godas framletande, och det var ju hemligheten i kärlekens förädlande makt, hvilket icke var någon komedi. Genom att taga den ädelmodiges roll, kunde man mycket lätt så sätta Big in i rollen att den blef natur. Och enär deras tycke vaknat genom personlig sympati eller vänskap, visade den sig vara af rätta halten; att han senare upptäckte hennes skönhet och blef tjusad af henne som kvinna, var ytterligare en garanti för att allt här utvecklat sig i riktig följd, och att han ej endast dårats af ett fagert yttre. Han hade nog anat hennes brister och blundat för dem, men det var ju kärlekens plikt och stora pröfvosten, ty utan öfverseende vore ju icke kärleken.

* * *

Han åkte hem och skref brefvet som skulle skrifvas. Det slutade så: »Nu lägger mannen sitt hufvud i ert knä till tecken att det goda hos er får makten

öfver hans onda; men missbruka icke er makt, ty då har ni att vänta tyranners vanliga öde.»

Följande morgon hade han afsändt brefvet med ett gångbud.

Ilmarinen den finske vännen stod vid sänggaf-véln och såg hemlighetsfull ut

»Nåå,» sade han, »ska du sta igen, nu ?»

»Ja! det ser så ut!»

»Och det vågar du?»

»Våga bli olycklig i värsta fall; olycklig är man ändå i alla fall!»

»Jaja! jaja!»

»Det är en förändring, och detta ensliga Jif är intet lif!»

Emellertid i stället för svar på det sända brefvet kom ett telegram med anhållan om möte på aftonen tillsammans med en redaktör som kunde vara nyttig.

Därpå svarade han med telegram: »kommer ej, förrän jag fått svar på mitt bref.»

Åter ett telegram, däri hon ber om uppskof till morgondagen med svaret

Han fann hela upptåget meningslöst, men gick till mötet. Hon infann sig som öm intet händt; man åt kväll och talade om affärer. Redaktören var en gift, gemytlig person utan som det syntes några anspråk på att vara tillbedjare.

Men i afton fann han henne ful; slarfvigt klädd, med bläck på fingrarna, och hennes konversation var så affärsmässig, att han såg henne i en afskyvärd dager.

Mycket hade han i sitt lif erfarit och många besynnerliga människor hade han råkat men något så galet som detta hade han icke varit med om.

Det var med en känsla af befrielse han gick hem till sitt, fast besluten att icke följa denna dam

till Berlin och icke närmare anknyta sitt öde vid hennes.

Följande morgon ingick hennes brefsvar, hvilket Sn mer stärkte honom i sitt beslut att draga sig tillbaka.

Hon skref: ,att hon tillhörde de kvinnor som icke kunna älska. (Hvad är det för ena? Det här är litteratur I — tänkte han.) Han trodde sig älska henne, men han var bara förälskad i sin kärlek... (Alexandre Dumas fils, tror jag!) Hon bad dock alltid få vara hans vän, och anhöll om ett möte i dag.

Därpå svarade han med ett farväl och tack.

Nu haglade dëpecher och ilbud, och mot afton inträdde hotellets kypare och anmälde en dam som väntade därnere i en vagn.

Först tänkte han säga nej, men då kunde han vänta henne på sitt rum, och då vore bandet knutet. Han fick därför ned, inträdde i vagnen och utan reflexion eller resonnemang möttes de i en kyss, som föll sig helt naturlig.

Och därpå uppstod ett stormigt samtal, som liknade väl mycket ett gräl.

Hon fordrade «att han skulle följa henne på resan denna natt redan; men han sade bestämdt nej, ty blefvo de synliga tillsammans, skulle det i morgon stå i alla tidningar om 'enleveringen', och det hade han ej samvete till, både för hennes föräldrars Bkull och sina egna barns. Han var beroende ännu af andra människors hjälpsamhet, och i samma stund han vore känd som äfventyrare skulle alla hjälpkällor stängas.

»Då älskar ni mig icke!»

»Vov, vov, mitt lilla bam, äro vi nu däri»

Och han måste skratta åt henne. De stego ur droskan och fortsatte kalabaliken på en liten grönkaeåntlsmlstasns bebittelseb 189

gata ner åt stranden till. Ibland .tog han henne om halsen och .tystade hennes mun med en kyss.

»Att ni |är förryckt, det har jag sett, men jag är en halfgalen människa, ser ni, och med mig kommer ni inte ur fläcken.»

»Jag går i sjön I» skrek honl

»Godtl Jag kommer efter och kan simma.»

Slutligen fick han henne att skratta, och så gingo de in på ett kafé för att söka komma till ett ultimatum.

Nu hade han öfvertaget och behandlade henne som en okynnig flicka, och märkligt nog, när han anvisat henne rollen, så tog hon den och blef därvid.

Älskade dessa människor hvarandra nu? Ja, säkert, ty han visste ju huru bunden han var, och hon hade redan, efter hvad som sedan kom i dagen, i bref till sin mor bekänt sin kärlek, men han skulle icke få veta om det, »ty då vore hon straxt underkufvad.»

Emellertid stannade de vid följande: Hon skulle resa ensam; de lofvade hvarandra intet De skulle korrespondera, ss tiden an, om de kunde råkas på sommaren, och sedan hans ställning blifvit solidare, skulle de tänka på förlofning och äktenskap.

Därmed skildes de för att icke ses på länge. ♦ *

*

Genast styrde han sina steg ner emot kaféet Där i sina vänners krets skulle han återfinna sig, ty under denna månadslånga isolering med en kvinna, hade han lossnat ut från sin miljö, förlorat fotfästet byggt ett samlif på en så illusorisk grund som en ung flicka, hvilken hans lidelse transformerat till en mogen kvinna. Hennes sista vredesutbrott hade visat190 kabantXbxXstabks bbbIttxlsbb

en furie som trodde sig kunna skrämma honom till blind underkastelse, och hennes ansikte hade därunder antagit så skiftande drag från Polichinells breda grin till den fräsande kattens som visar de hvita sylarne.

Han andades lätt, erfor en befrielse, och inträdde i kaféet med en känsla af att ha lagt något besvärande bakom sig, något som var lyckligt öfver-ståndet och slutl

Nu satt svensken där och troligen förledd af skvallret om norrmannens förlofning, hade han medfört sin dam. Det var en lång, kroppslös blond svenska, som syntes utmagrad af sjukdom; och hon hade sorg och (förtviflan i rösten, släpande tonfall och hängande ögon.

Som artist, utan namn dock, var hon 'frigjord* som det kallades, men dock icke från den kvinnliga fåfängan att alltid kunna uppträda med ett påhäng af manfolk, som hon ville skryta med att ha eröfrat

Norrmannen hade hennes tankar länge rört sig om, och när de nu råkades, var han ny, full med öfverraskningar, och därjämte medförde han hela den nytända passionens eld.

Inom en halftimme såg hon icke mer åt sin gamle vän, hörde ej på hvad han sade, och när hon slutligen snäste honom steg han upp, och frågade om hon följde med.

»Du kan gå I» svarade hon. Och han gick.

På mindre än en timme hade hon brutit med sin mångårige vän, och hon var lierad med norrmannen, som för en och en half timma sedan kysst sin brud till .afsked.

Huru detta kunde vara möjligt, frågade han sig, men gaf sig ej tid reflektera. Hon erbjöd fördelen att kunna förstå honom fullt; han fick tala ut efter en lång fängelsetid; han behöfde endast antyda förkabantinmibtabns bebättelbeb 191

att bli förstådd, och hon drack hans ordsvall, tycktes följa hans tankars krumsprång och fick sannolikt svar på många frågor hon länge burit på.

Men hon var ful och illa klädd så att han ibland skämdes för att bli misstänkt vara hennes tillbedjare. Och då fick han ett outsägligt medlidande med henne, hvilket hon uppfattade som hans underkastelse.

De gingo ut i staden, vandrade från kafé till kafé, éill t jämt talande. Ibland stack honom samvetet, och ibland afskydde han henne som varit trolös mot sin vän. Där råkades de, i trolösheten, och de kände något ödesdigert som drifvit dem tillsammans att begå liknande brott på en afton. Och hon hade straxt i början frågat om hans förlofning, och han hade svarat först undvikande, men då hon med kamrat-likt deltagande frågade vidare hade han gifvit hela historien. När han då fick tala om sin kärlek, blef han varm, och hon värmdes vid brasan och återstrå-lade »den andra». Och så föllo deras bilder på hvarandra, och den som skulle stå söndrande emellan dem, den frånvarande flickan, blef den som drog dem till hvarandra.

* * ♦

Följande dag voro de åter samman, och hon tröttnade icke att upptaga ämnet igen, hans fästmö. Men i dag analyserade hon, tolkade, och började framkasta tvifvel om hans förestående lycka. Men hon gick försiktigt tillväga, skonade ännu och försökte sig blott i objektiv psykologisk analys.

Och hon förstod i rätt tid taga tillbaka ett för hårdt ord, för att icke skrämma bort honom.

Nu ville olyckan att han vid middagstiden mot* tagit ett bref från sin käresta, och detta skulle utgöra svar på hans bestormande afskedsskrifvelse.193 xabastXniiI.sta.bhb bhtIttelbbb

Hon talade endast om affärer, gaf goda råd i en hög ton, med ett ord, det var pedantiskt, småsinnadt, och icke ett Bpår af den unga flickan röjdes där. Detta förstämde honom och gaf honom afsmak. Och till den grad att, när han nu råkade den nya väninnan, gick han åstad med ett gränslöst förstöringsbegär att analysera den andra under mikroskop; och svenskan var icke sen att med sin kvinnliga kännedom om kvinnans hemligheter gifva den sämsta tydning åt alla små detaljer han berättat. Nu hade han kastat sitt lamm för varginnan, och denna slet sönder bytet, under det han såg på.

♦ *

*

I början af april, alltså tre veckor efter, satt norrmannen i kaféet en eftermiddag med Lais, som hon kallades, sedan hon blifvit sällskapets väninna utan att vara någon särskilds.

Norrmannen satt där med en resignerad min, »beredd på allt», som vanligt Hans förlofning hade visat sig svår att hålla lifaktig per post hade blifvit ännu mera sväfvande sedan ryktet nått faderns öron och gjort honom alldeles förtviflad. Denne var nämligen statsråd, bodde i Odense, gick på hofvet när han var i hufvudstaden, »hade tolf ordnar», och ville hellre skjuta sig än bli svärfar till en känd nihilist För att bli kvitt affären hade gubben dikterat sina villkor: hvilka naturligtvis ej kunde uppfyllas: nämligen att alla skulder måtte vara betalda och en anständig inkomst garanterad. Som en teaterförfattare ju intet har garanteradt utan lefver på publikens gunst ansåg friaren sin kandidatur återtagen, och betraktade sig obunden, som han också rar. Men denna förödmjukande korrespondens om pen-kabantixkistakns bbbättelseb 193

ningsaker hade svalkat hans känslor, ty kärleksbref bestående af siffror och moderliga råd, praktiska anvisningar om förläggare och dylikt, var icke lyftande för en litterär fribrytare. Han ansåg sig nu, då brefväxlingen tynat och befann sig döende, som lös och ledig. Lais hade med sin vanliga fåfänga till-skrifvit sig äran af brytningen, ehuru där icke förefanns någon grund. En för de kommande händelserna lycklig omständighet hade äfven inträffat de

sista dagarne. Från norden hade nämligen en äldre vän till Lais anländt, och som han befanns något för» älskad var Lais tillräckligt uppvaktad för att ej märka norrmannens tilltagande ouppmärksamhet.

Men för att fira den nykomne hade de sista dagarne utgjort en enda fest, och nu befann man sig i detta underliga upprifningstillstånd, då själen liksom lossnat i fogarne och släpper ut tankar utan åtskillnad och utan hänsyn.

Lais som var besatt af den icke ovanliga idén atc hon var oemotståndlig, och gärna lät påskina att alla hennes manliga vänner voro afskedade älskare, äfven i de fall där hon själf fått afsked, ville nu visa sin resande vän huruledes hon var väl försedd, och började skärmytsla med norrmannen.

Som han länge närt det hat till henne som framkallas af oförsiktiga förtroenden, grep han tillfället att åvägabringa en anständig brytning utan att bli fiende, med ett ord att placera henne så ingendera skulle se försmådd ut

Under någon förevändning eller kanske i känslan af att något förestod honom, tog han afsked och lämnade de tu ensamma. Men Lais insisterade på att han skulle stanna, sannolikt för att hon skulle få tillfälle att lämna honom ensam kvar, när hon ginge med den andra. Där hade hon dock räknat fel,

och med en inbjudande gest till främlingen, gick han efter att ha kastat Bortierepliken:

»Nu lämnar jag er ensamma 1»

När han kom ut pä gatan, erfor han en viss oro som om han lämnat något oafslutadt bakom sig och hade något oväntadt framför sig. Han tyckte sig höra den kvarlåtnes hväsande röst — hon öppnade nämligen aldrig läpparna, hvilka voro skurna som en orms, när hon talade — utan frambragte orden med strupen som alltid var beslöjad genom nattvak, starka drycker och tobak. Han kallade en sådan röst hos kvinnor för 'porterstämma', emedan den erinrade om den svarta nattdrycken och dess en-vironger.

Det är vänskapen med kvinnor: antingen skall den sluta i kärlek eller i hat, alldeles som kärleken.

Hemkommen till hotellet mottogs han af kyparen med ett lokaltelegram.

»Det var detta som drog mig hem,» sade han sig som af erfarenheten lärt sig tro på telepati. Till den grad, att han brukade säga i sällskapet när man ville skicka efter någon frånvarande: »Ska vi tele-patera efter honom?»

Innan han öppnade telegrammet, tyckte han sig känna innehållet, och när han läste det, tyckte han sig ha läst det förut, och blef icke förvånad. Depechen innehöll detta: »Jag är här; sök mig hos doktor * *. Viktiga nyheter.»

Han blef stående två minuter för att fatta ett beslut.

När kyparen kom, bad han denne telefonera efter vännen läkaren, en gift man, med egen klinik och oförvitligt rykte.

Läkaren kom straxt och fick situationen klar.

»Du tänker alltså icke retirera?»kakan tån hx 8 t A r n 6 bbbltteleb 195

»Nej, men jag behöfver samla mig, och sofva i tolf timmar, ty jag har ej nerverna i min hand. Nu sänder jag telegram om att jag är illamående. Det tror hon ej, utan kommer själf; jag ber dig därför vänta en half timme.»

Telegrammet gick, och om en half timme hördes steg i korridoren.

Hon steg in; var svartklädd och till en början full ;af misstänksamhet. Men att få konsultera och råda tillsammans med läkaren, gaf henne ett öfver-tag som behagade henne.

Hon skulle komma igen i morgon i sällskap med läkaren, och "därpå gick hon efter att ha smugit en kyss på den sjukes hand.

»Du skall icke leka med dina känslor,» sade doktorn, som stannat. »Denna kvinna älskar dig och

du henne. Det är att taga vara på I» * •

Han låg ensam den långa aftonen och försökte få ett sammanhang i detta sammelsurium, men fick intet. Hvilket vildsnår var ej människosjälen! Ho kunde reda det! Från hat till förakt, öfver högaktning och dyrkan, och så tillbaka igen med ett språng åt sidan, och så två framåt igen. Ondt och godt, sublimt och lumpet, trolöshet på samma gång som evig kärlek, kyssar och slag, äreröriga tillvitelser och gränslös beundran.

Med sin kännedom om människosjälen hade han bland sina få grundsatser uppställt: aldrig afräkna, aldrig gå tillbaks; nysta på bara. Och när hon i början af bekantskapen ville referera till hvad han sagt en föregående gång, afklippte han med: »inte gå tiUbaks, nysta på bara! Man pratar ju så myo196 KASANTlirvXSTXBKB BBBiTTELBEE

ket, och det mesta är improvisationer. Jag har inga åsikter, bara impromptum, och lifvet blefve bra enformigt om man skulle tänka och säga detsamma alla dagar. Nytt ska' det vara; hela lifvet är ju ändå bara en dikt, och det är mycket roligare att sväfva |öfver sumpen än att sticka ner fötterna för att känna efter fast mark, där ingen finns t»

Detta måtte ha närmast motsvarat hennes egna föreställningar om lifvet, ty hon var strax färdig att antaga rollen, och då funno de hvarandra alltid nya, alltid fulla af öfverraskningar, och kunde icke taga hvarandra på fullt allvar; utan när som en debatt uppstod, och den ena drog fram med den andres gårdagsmeningar i fullt hugg mot sina egna aflagda, måste de skratta åt sin dårskap.

Därför fingo de aldrig reda på hvarann, så att de i riktigt allvarliga ögonblick kunde samtidigt utbrista: »Hvem är du? Hvad är du för slag, egentligen ?» och båda voro svarslösa.

När han nu skulle somna in, tänkte han som så: »Jag fattar intet beslut; ty jag har aldrig sett något beslut leda till något Händelsernas gång må styra mitt öde som hittills I»

M * *

*

Följande förmiddag kom hon, utan att vänta läkaren. Hon hade en liten förnumstig min, som om hoa nog kände den där sjukan, men icke fäste sig vid småsaker. Ur en medförd korg tog hon fram ett ris...

»Hvad är det?»

»Jo det är påskriset ty det är långfredag i dag.»

Och så planterade hon riset i sängen vid hans fötter. Sedan prydde hon hela sängkanten med sälg-kvistar i blom.sjabàntihmistabhs bebättelsbb 197

Som en liten fra gick hon omkring och pysslade i rummet, ställde i ordning och mönstrade. Slutligen slog hon sig ner i en bekväm stol.

»Nåå? Den stora nyheten?»

»Ätt vi måste förlofva oss, sedan tidningarne redan eklaterat.» '

»Ha tidningarne gjort det? — Och den gamle?»

»Far är resignerad inför det ohjälpliga, men han är inte gladt Nå skall du icke gratulera mig?»

»Och du mig först, för jag är äldst...»

»Och oförståndigast.»

»Jag har den äran att gratulerat Och en sådan man I»

Så jollrade de, och kommo snart öfver på kapitlet utsikterna. Han dikterade och hon skref. Så och så många pjeser antagna till spelning... Ett tusen 1

»Med trettio procents missräkningsafdrag,» sade

hon.

»Trettio? Jag räknar alltid nittio procent missräkning, ibland hundra...»

»Var förståndig nu, detta är allvarsamt...» Och så skrattade de!

Det gudomliga lättsinnet! att se ner på lifvets rysliga allvar som om det bara vore att blåsa på; poetens sorglöshet att behandla ekonomien som poesi;

»Hur skulle man kunna dras med lifvets elände, om man inte behandlade det som overkligheter. Om jag skulle ta det allvarligt, fick jag sitta och gråta hela dan, men det har jag inte lust med.»

Så kom middagen: Hon dukade på divansbordet; matade honom, och var särdeles sparsam med vinet »Du har druckit nog nu, och du skall lofva att aldrig gå i kaféet mer, aldra minst med Thais.»

»Med Lais...» rättade han, men rodnade. »Det vet du också?»

»Wer drei ond zwanzig jahr alt ist, der weiss Allés I»

Glad att vara öfver en bedröflig bekännelse lofvade han att aldrig mer besöka kaféet, och han höll sitt löfte, ty det var den enda poenitens han kunde

erbjuda för sin usla handling.

* *

*

De voro alltså förlofvade, och han hade i hennes sällskap sitt enda umgänge under det hon fortsatte att gå i sina familjer, besöka teatrar och sådant som tillhörde hennes yrke som korrespondent Hon hade således i en eventuell maktstrid fördelen på sin sida att äga en miljö, där hon hämtade moraliskt stöd och nya impulser, under det han fick lefva på sig själf, sina äldre iakttagelser. Som lekkamrater lefde de egentligen, ty han fick aldrig läsa hvad hon skref i tidningarne, och hon hade låst allt " hvad han skrifvit men fick icke låtsas om det och gjorde det heller icke. Att han var den redan färdige och erkände författaren och hon den unge litteratur-och teater-kritikern märktes icke i umgänget ty som man och kvinna råkades de, och som blifvande makar hade han ställt sig jämfota bredvid henne, icke öfver.

Som ban emellertid endast umgicks med henne, kände han sig stundom infångad, isolerad och lämnad i hennes våld, ty skulle han nu bryta med henne stode han ensam i världen, sedan han vuxit ifrån sina förra vänner och fått hat till kroglifvet Äfven kände han sig redan så samvuxen med denna kvinna, att han skild från henne skulle tänka sig tvina bort Oaktadt sin kärlek kunde hon icke dölja att hon hade honom på nåd och onåd, och stundom lät hon

honom märka det Men då rasade han som ett lejon i buren, gick ut och sökte upp vänner oaktadt han märkte det han vantrifdes bland dem, och hade ondt samvete som öfver en otrohet Hon tjurade en half dag; kröp så upp till honom, föll på knä och fick nåd.

»I botten,» sade han en gäng, »hata vi hvarandra därför att vi älska hvarandra. Vi frukta förlora våra personer genom kärlekens assimilerande makt och därför måste vi bryta ut oss ibland för att känna att jag icke är dul»

Det fann hon riktigt men det hjälpte intet mot upprorsandan, jagets kamp för dess självberättigande. Hon älskade honom som kvinna älskar man, ty hon fann honom skön, oaktadt han var ful. Han å sin sida begärde hvarken respekt eller beundran, endast måttligt förtroende och ett vänligt sätt och hon var i allmänhet spritttande munter, lekfull utan att vara retsam, mjuk, graciös.

När han någon enda gång reflekterade öfver de många olika typer han i början af deras bekantskap hade iakttagit, kunde han knappt förstå huru hon mäktat spela så många roller. Den litterära oafhängiga damen med madame Staëls öppna mun och flytande tunga var spårlöst försvunnen; den stora världsdamen med anspråk, och den trista Sappho, och fin de siècle-damen med galgparadoxer och schavott-koketterier voro totalt utplånade. Hon såg hur

anspråkslös han var, och hon blef som han.

April månad gick in med full vår. Hans utsikter hade samtidigt ljusnat; pjeser voro antagna, en roman såld för en rätt betydlig summa, och så blef ett hans stycke uppfördt i Paris.

Rykten hade spridts att de flyttat tillsammans, hvilket var osant. Föräldrarne i Odense blefvo upp-rörda och tillstyrkte giftermål genast900 KABAHTlmilSTABNS BEBÄTTELSEB

»Vill da gifta dig nu?» frågade hon.

»Visst vill jag det I»

Och så var saken afgjord!

Men så kommo svårigheterna Hon var katolik och fick som sådan ej gifta sig med en frånskild man så länge förra (hustrun lefde. För att undkomma denna stötesten ianns en utväg: att låta viga sig i England. Och därvid blef det. Som vittne kom systern uppresande. Hon var gift Ined en berömd artist, var själf skriftställarinna och förstod därför att värdera talang utan jordagods.

Och s& anträddes bröllopsfärden.

* *

*

Det är en majmorgon på en ö vid engelska kusten. Han har vandrat ut med henne på yttersta udden där klippan störtar brant ner i hafvet Han vill fråga henne något mellan fyra ögon, men vågar icke; och därför stå de tysta stirrande ut i det blå intet sökande ett mål som saknas.

De ha nämligen uppehållit sig där i sex dagar utan att få vigsel, emedan hans skiljobref genom slarf ej blifvit löst förrän ett par månader efter domen, och sålunda var dateradt så att jäfstiden ej var förlupen. Nu hade telegram växlats med myndigheter; trassel och missförstånd hade vållat uppskof, och systern hade blifvit otålig.

»Tror du på mig?» frågade han.

»Ja jag tror på din ärlighet, men du är en olycksfågel.»

»Och din syster?»

»Hvad skall hon tro? Hon känner dig ju icke, och hon har endast klart för sig att dina försäkringar om papperens giltighet ej voro tillförlitliga.»KABAMTINMISTABHS BEBITTELSEB 201

»Hon har rätt, men jag är utan skuld. Hvad ämnar hon nu?»

»Hon reser tillbaka i morgon och då måste jag med!»

»Alltså skiljas innan vi äro gifta; återgå till hotellrummet, krogen, nattkaféet!»

»Nej, icke det!»

Och efter en paus:

»Låt oss gå i hafvet!»

Han slog armarna om henne.

»Har du sett ett människoöde som mitt! Och hvar jag kommer för jag olycka och fördärf med mig! Tänk, dina föräldrar!»

»Tala icke så! Med tålamod skola vi komma ut ur detta också!»

»För att råka i något annat!»

»Kom skall jag blåsa på't!»

Och hon blåste bort molnet; det gudomliga lättsinnet sken åter och de sprungo i kapp hem öfver fästningsverken och minorna.

På aftonen kom det afgörande telegrammet, och följande morgon skulle vigseln ske.

Den skedde också, först hos borgmästaren. Och under edens afläggande föll bruden i ett hysteriskt skratt, som höll på att göra hela akten om intet, då den allvarsamme mannen icke visste hur han skulle (förstå en dårhusmässig scen. Det var icke något lysande brudfölje som sedan samlades i prästgården på {aftonen. Utom systern biträdde fyra okända lotsar som vittnen när trohetslöftet aflades »inför Gud».

* * *

Fjorton dagar hafva gått in i maj månad. De båda sitta utanför den hemtrefliga stugan och se902
KABAirTlNIClBTA.BNB BEBITTELSBB

huru flyttfåglarne hvila sig i trädgården innan de gå vidare norrut

»Så lugnt 1»

»Huru länge?»

»Åtta dar till 1 — Men aldrig kunde jag tänka att äktenskapet var en sådan herrlig inrättning.»

»Fastän man kallat mig för kvinnohatare, har jag alltid älskat kvinnan, och fastän man kallat mig osedlighetsvän, har jag hållit på äktenskapet.»

»Kunde du tänka dig att lefva ensam numera?»

»Nejr den tanken kväfver mig.»

»Vet du att jag är så lycklig att jag är rädd!»

»Ja, det är jag med. Det känns som om någon ligger och lurar på oss I Nemesis heter hon, och hon förföljer icke endast brottsliga utan äfven lyckliga människor.»

»Hvad fruktar du mest?»

»Ätt vi skola bli osams.»

»Men det beror väl på oss.»

»Om så väl vore! Men ofriden kommer utifrån med vinden, med daggen, med för långvarigt solsken, med regn. Försök att utreda hvem af oss hade skulden till sista kalabaliken.»

»Det var ingen!»

»Ingen af oss två, alltså en tredje. Hvem var den tredje? Han kallas missförstånd, för att något heta, men bådas vårt förstånd var alldeles orubbadt; och där var full förståelse.»

»Skrämm mig nu inte!»

»Nej, men var beredd på att samma äfventyr kommer ajtt upprepas, och att vi då liksom sist skylla på hvarann.»

»Ska vi gå och skrifva nu?» afbröt hon.

»Jag kan inte skrifva.»

»Och inte jag heller; min redaktör är vred därför att han ej fått en artikel på två månader.»fabantInkIstarns
bebättelbeb 203

»Och jag har ej fått en idé på ett helt år! Hvart skall detta ta vägen?»

Förhållandet var, att de liksom neutraliserat hvarandra så att ingendera reagerade mer, och deras samvaro utgjordes numera endast af en stilla angenäm tystnad. Och behofvet att vara i hvarandras närhet var så stort att den ena icke kunde gå utom dörren förrän den andra var efter.

De försökte stänga in sig i hvar sitt rum för att arbeta, men efter en kvarts timma knackade det på dörren.

»Vet du, detta är mycket herrligt, men jag blir idiot!» beklagade hon sig.

»Du också?»

»Jag kan hvarken läsa, tänka eller skrifva mer, och knappast tala.»

»Det är ju för mycket lycka, och vi måste söka upp människor, ty eljes bli vi fåniga båda två.»

Sanningen var att de upphört att tala; de voro skenbart så ense i alla frågor och tycken, och de kände hvarandras meningar så, att något utbyte ej behöfde komma ifråga. Samma smak, samma vanor, samma olater, samma lätta skepsis hade fört dem tillsammans, och nu hade de smält ihop som två bitar af samma metall.

De hade förlorat sig och sin form, och de voro ett Men minnet af ett själfständigt väsen, af en egen tillvarelseform fanns kvar, och befrielsekriget stod för dörren; individens själfupphållelsedriftvaknade, och när hvar och en skulle återtaga sitt blef ett rifvande om bitarne.

»Hvarför skrifver du inte?» frågade han.

»Jag har försökt, men det blir bara du och om dig.»

»Nå om det blir jag eller någon annan, kan ju vara lika godt»

»Da menar jag icke har något själf?» »Da är för ang, att ha något själf; da är bara andra ännu, och jag kan vara lika god som andraj Detta kunde han saklöst ha låtit bli att säga,

ty na väckte han henne.

• *

*

Så kom ett tidningsnummer med en notis om att i London — just i dessa dagar, ett band af hans dikter låg färdigt hos en engelsk förläggare.

»Ska vi fara in till London?» sade hon.

»Ja gärna, fastän jag icke tror på dessa notiser som jag läst så ofta. Det blir i alla fall en affärsresa, som kan betala sig.»

Resan blef beslutad och verkställd. Och man såg den lilla ön försvinna med samma glädje som när man första gången sett den stiga fram ur töcknet.

I Dover måste de stanna en dag på hotell.

Hemkommen från en promenad fann han sin sin fru lackande sex paket, alla af lika form och storlek.

»Hvad har du där?» frågade han.

»Jo det är din amerikanska resa som jag sänder ut till mina bekanta tidningar i Danmark.»

»Inte kan den styckas; du vet ju att den utgör ett sammanhängande helt Har du läst den?»

»Nej, jag har sett på den I Och det blir alltid pengar.»

»Icke ens det ty bitvis vill ingen trycka det, och endast i volym har arbetet värde.»

Det fäste hon sig icke vid.

»Kom nu,» sade hon befallande, »så gå vi till posten.»

Där fanns välvilja, men oklok; och fastän erfarenheten lärt honom huru farlig hon var som rådgifverska, lät han henne hållas, och följde med ut.

I trappan visade det sig att hon haltade, ty hon hade köpt för trånga kängor, och af dessa högklackade hvilka då

för tiden endast begagnades af cocotter.

När de kommo ner på gatan gick hon hastigt förut till posten och han efter. När han såg den lilla gestalten vanställd af de många paketen som han själf ville bära, och hennes haltande på den sned-gångna klacken — greps han af afsky.

Det var första gången han såg henne från ryggen, och han tänkte ofrivilligt på skogsfrun, som framifrån var en tjusande älfva, men bakifrån ett tråg.

Nästa sekund greps han af ånger och afsky öfver sig och sina tankar. I denna grymma hetta bar denna lilla kvinna den tunga bördan, och hon hade därtill skrifvit sex långa bref till redaktörerna — allt för hans skull. Och hon haltade 1 Men hennes brutala sätt att behandla hans arbete, skära sönder ett manuskript, utan att läsa det; stycka ett litterärt verk som en köttmånglerska sina varor...

Äfskyn steg igen... och så ångern blandad med denna oförklarliga smärta en man erfar då han ser sin älskade ful, illa klädd, ömklig eller löjlig.

Folk på gatan såg efter henne, i synnerhet nu då vinden fyllde hennes tunna sargekappa i stil af morgonrock, som svällde upp som en ballong och vanställde den vackra gestalten.

Han skyndade fram för att taga paketen, men hon gjorde endast en afvärjande gest, och hastade framåt, glad, oförskräckt

När hon kom ut från postkontoret ville hon gå och köpa nya skor som voro större. Han följde. Handeln varade en half timme, och hon bad honom206 lABAHTlNlfiSTABNB BEBITTELSEB

gå. och vänta utanför. När hon slutligen kom ut, gick det bra ett stycke framåt gatan, men så upptäckte hon att de nya skorna också voro för tränga.

»Tänk en sådan skomakare!»

»Ja, men han har väl inte gjort skorna för trånga, åt dig I Det fanns väl större!»

Det var en dålig början till konversation; och när de satt sig ner vid ett kafébord, blef tystnaden oroande. De sutto midt emot hvarann och måste se hvarann i ögonen, men de försökte undvika det, kunde ej, och när de tvungos se på hvarann, vände de sig bort

»Du skulle allt gärna vilja vara i Köpenhamn nu med dina vänner,» sade hon. Det var rätt gis-sadt!

Och det var så, men hade han en sekund kunnat flytta sig dit, skulle han straxt längtat därifrån.

Nervositeten tilltog, blickarne började gnistra, men som hon var intelligent, förstod hon, att det ingens fel var.

»Gå du ut och spatsera,» sade hon, »vi behöfva vara ifrån hvarandra något, och du gkall se det blir bättrej»

Det var fullkomligt hans mening, och de skildes utan ondska.

När han så vandrade utmed hamnen, kände han sina nerver ordna sig och lugna sig. Han återfann sig själf som något afslutadt för sig; han strålade icke längre utåt utan koncentrerades; och han hade sig samlad inom sin egen hud. Hur väl kände icke han igen dessa symptom, som icke betydde något, utan trotsande alla förklaringsförsök kvarstodo som ett konstant fenomen hvilket visserligen liknade andra på andra områden, men ej voro af samma art.

När han nu emellertid fann ett positivt välbehag i hennes frånvaro, smög sig den tanken lätt påkabantInmIstabns bebättelseb . 207

honom att en beständig frihet från henne skalle vara åtföljdt af ett ändå större behag, och när han kom ner till ångbåtsstationen föll som en blixt den tanken ner i honom:

»Om jag reser nu, så är jag på trå dagar i Köpenhamn.»

Han satte sig ner och beställde ett glas öl; tände en cigarrett och mediterade.

»Om jag far till London, tänkte ban, så får hon öfvertaget emedan hon kan tala språket. Jag skall vallas omkring af henne som en döfstum och sitta som en fåne bland inina litterära vänner, hvilka hon straxt stoppar i fickan. Detta behagar mig ickel Redan hennes protektion i danska tidningar innebar en förödmjukelse 1 — Han hade mottagit en tjänst af henne ...»

Men midt i detta dividerande afbröt han sig, ty han visste att om man börjar objektivera och analysera så: hvem kan då varda beståndande? Och han visste äfven, att ingen tålde ses på ryggen eller bedömas i sin frånvaro. I detsamma kom ensamhetskänslan öfver honom, förnimmelsen att han varit trolös, otacksam; och han drogs tillbaka till henne; steg upp och gick raskt till hotellet. När han steg in, något uppskrufvad och ej utan sentimentalitet, mottogs han af ett skrattande, långt ihållande och muntert som trädgårdssångarens aria. Iklädd en sidenkjol låg hon hoprullad som en angorakatt och åt på konfekt, samt luktade på en parfymflaska.

Och så logo de åt alltsammans, som om. de sett något löjligt på gatan, hvilket icke kom dem vid.

* *

Och nu sitta de i Pimlico, bortom Londons Westminster ät Chelsea till En visit var gjord och så var det slut. Alla människor voro borta, teatern stängd, en fullkomlig afrikansk hetta rådde, så att själen ville lämna hyddan för att söka svalka högt upp och man kände sig döende från morgon till kväll.

Den annalkande nöden hade tvungit honom slutligen att motvilligt sätta sig att skrifva; men som han konsumerat det mesta af sina upplefvelser, måste han tillgripa ett ämne, som egentligen var fridlyst Han gjorde våld på sig, öfvervann alla hänsyn, och började.

»Nu skrifver jag,» berättade han triumferande... »Vi äro räddade!»

Och frun kom in och såg huru första sidan var fylld med bokstäfver.

Om en timme kom hon igen; men då låg han på soffan, jämrande sig.

»Jag kan icke! Hellre må vi förgås!»

Hon lämnade rummet utan att säga ett ord, och när hon smällt igen dörren, reglade han den. Tog sedan fram ur sin kappsäck en grön lärftspå3e, hvilken innehöll ett stort antal pappersark fullskrifna med årtal. Det var den bland hans vänner mycket omtalade »Yttersta domen».

Det var ett historiskt arbete, däri han från en ny och djärf synpunkt behandlade världshistorien som naturvetenskap. En tillämnad foliant som aldrig skulle bli tryckt kanske, men säkert aldrig ge några pengar.

När han arbetat ett par timmar, kände han den vanliga oron då han icke sett sitt andra jag och gick därför ned för att se henne.

Hon satt och läste en bok, hvilken hon gjorde ett lamt försök att gömma, då han trädde in. PåkabantIhmIstarhs bebXttelseb 209

hennes sällsamma min såg han att något ödesdigert inträdt i deras samlif.

»Hvad läser du?» frågade han.

»Din sista bok!» svarade hon med ett särskildt betoningssätt.

»Den har kommit nu då; läs icke den boken, du förgiftar dig!»

Det var den hänsynslösa skildringen af hans första äktenskap, skrifven i självförsvar och såsom ett testamente, emedan han då efter slutad skrifning ämnat beröfva sig lifvet. I ett par år hade manuskriptet legat deponeradt under sigill hos en släkting, och var aldrig ämnadt att tryckas. Men nu på våren, under omständighetemas tryck, och sedan han varit utsatt för ett orättvist aflifvande i tal och tidningar, hade han sålt boken till en förläggare.

Och nu hade den kommit och fallit i den hand där den aldrig bort falla. Han tänkte först rycka boken från henne,

men så återhölls han af den tanken: Det har skett; alltså skulle det ske!

Och kaf lugn som om han åsett sin egen afrättning, hvilken ej kunde hindras, gick han ut ur rummet

Vid middagsbordet märkte han den oerhörda förändring som försiggått med hustrun. Där funnos nya drag i hennes ansikte; hennes blickar granskade hela hans person som om hon jämförde honom med den man hvilken förekom i boken. Att hans lidanden icke skulle väcka hennes medlidande, det tog han för gifvet, då kvinnan alltid känner med sitt kön såsom parti. Men hvad han icke kunde räkna ut, var att hon skulle känna igen sig själf i vissa drag hos hennes företräderska. Kanske hittills obesvarade satser i den frågan makarne instinktivt undveko: kvinnofrågan. Säkert är att hon fick reda på sin mans åsik-

ter om hennes kön, och de voro så brutalt framlagda; att de måste såra henne dödligt

Hon sade icke ett ord, men han läste i hennes ansikte, att nu var hans frid ute; och att denna kvinna ingen ro mer skulle få förrän hon dödat lians ära, och tvingat honom förkorta sitt lif. Däremot kunde han endast sätta sitt: vara beredd på allt i det längsta fördraga allt och sist, när intet mer återstod, gå sin väg, och låta henne i ensamheten äta

sig själf af brist på näring för sitt hat * *

*

Följande dag hade hon rufvat sitt ägg och det befanns innesluta en basilisk.

Med en min som icke lyckades bli oskuldens, meddelade hon, att efter som han icke kunde arbeta, måste de vara betänkta på indragningar.

»Godt I» svarade han.

Först skulle de inskränka sig till ett rum. Detta betydde att all möjlighet att rå sig själf, draga sig tillbaka, samla sig, var utestängd. Han skulle hädanefter vara inspärrad med sin plågoande i samma . bur, ej rå sina tankar och tycken, och framför allt 1 icke arbeta med yttersta dömen. — Du kan ju ändå icke arbeta I anmärkte hon.

När middagen kom, framsattes en tallrik med fläsk och ett bröd.

»Du håller ju icke på soppan,» sade hon, »och varm mat i den här hettan smakar icke.»

Därpå satte hon sig att betrakta honom.

»Skall du icke äta?» frågade han.

»Nej, jag är icke hungrig,» svarade hon, och fortsatte att betrakta honom.

Då steg han upp, tog hatten och gick utKAEANTÄNMISTAEKB BEBITTELSEB 211

»Skall du gå ut?» frågade hon, »det skall jag med, så då få vi sällskap.»

Han gick före med långa steg, hon efter. För att pina henne sökte han solsidan utmed en hvit vägg där hettan var enorm och det reflekterade ljuset kom ögonen att svida. Därpå släpade han henne ut till Chelsea, där inte ett hus fanns som kunde skugga. Hon följde som en ond ande.

När de kommo till floden, tänkte han ett ögonblick knuffa henne i vattnet, men gjorde det ej. Han gick ner på stranden, där kalkskutor lossade, ång-vinchar pustade stenkolsrök, trossar hindrade passagen. Han hoppades hon skulle falla och stöta sig, bli knuffad af hamnarbetare, önskade att en schåare omfamnade henne och kysste, ja han trodde sig kunna med lugn åse hur en hamnbuse våldtog henne, så gränslöst var hans hat, och hennes.

Förgäfves klef han öfver tunnor och skottkärror, gick midt igenom kalkhögar, ämnade ånyo hoppa i floden och simma till andra stranden, men återhölls af tanken att hon möjligen också kunde simma.

Slutligen tog han en bugt som en af bromsen förföljd tjur, ner åt Westminster där bakgatorna vimlade af de

besynnerligaste figurer, hvilka liknade de hamnar man ser i skräckdrömmar; gick in i kyrkan för att liksom skubba af sig en ohyra, men hon var med, outtröttlig, tyst.

Så måste han hem slutligen, och väl hemma satte hem sig i en stol och hon satte sig midt emot.

Då förstod han hur en människa kunde bli mördare, och han beslöt att fly, sedan han först skrifvit efter pengar.

Natten kom och han räknade på att då få samla sina tankar, rå om sig själf.213 xakantxkxistabns bebättelbeb

Han låtsades därför somna, men hon hörde på hans andedräkt att han icke sof.

»Är du vaken?» frågade hon.

Han var nog oklok svara ja. Nu lågo de och spejade efter hvem som skulle somna först. Och slutligen somnade han.

Långt fram på natten vaknade han; lyssnade och hörde på hennes andedräkt att hon sof.

Då sträckte han ut sin själ, svepte sig i mörkret och njöt af att få tänka utan att observeras af de kalla, hotfulla ögonen.

Men hon hade icke sofvit, utan i mörkret hör han hennes stämma som förr: »Sofver du?»

Han kände vampyren som slagit fast på hans Bjäl och öfvervakade till och med hans tankar. Hvarför skulle hon eljest bespeja honom, om ej därför att hon fruktade hans tankars tysta arbete. Hon kände kanske huru han låg och arbetade sig lös ur hennes nätmaskor, om han bara fick några timmars ro, men det skulle han icke få. Och hon försakade själf sömnen bara för att pina honom. Hon unnade sig icke att gå ut i staden, på bibliotek och museer, därför att hon icke ville lämna honom ensam.

Följande dag, frågade han henne om hon fortfor att vilja öfversatta hans arbeten, eljes måste han vända sig till sina gamla öfversättare.

»Skulle jag öfversatta dig!» sade hon föraktligt. »Jag har väl bättre!»

»Hvarför skulle du icke öfversatta mig före dina struntförfattare ?»

»Akta dig du,» fräste hon: »Du är öfverskattad och ett förfärligt uppvaknande förestår dig, ur din inbillade storhets dröm.»

Detta sade hon med en ton som om hon haft Europas opinion bakom sig, och det gjorde ett visst intryck på honom, ty en författare äfven erkänd ärkabantIhmIbtaehø bebIttelseb 213

ju ingenting inför sig själf, men allt genom den mening andra hysa om hans talang. Nu kände han att bandet brast; hon hatade och ringaktade hans verk som ju var hans berättigande, och när hon sökte att beröfva honom mod och tillförsikt, så var hon fienden. Och mot en fiende fanns endast två metoder, antingen döda honom eller icke inlåta sig i strid utan tåga vidare. Och han beslöt sig för det senare.

Ännu ett par dagar måste han hålla ut medan pengarne inväntades, och dessa dagar voro tillräckliga att utveckla hans afsky. Kall, beräknande elakhet, med skadeglädje öfver lyckade anslag; all kvinnans småsinthet, lumpenhet och svek fick han tillfälle se om igen, men i större skala. Och som hon visste att han af penningbrist icke kunde komma lös, lät hon honom förstå att han var hennes fånge; hvilket han icke var.

Rummet såg ut som ett svinhus och maten var enkom lagad så att den skulle vara vedervärdig. Oordning och snusk härskade, så att han kände sig vara i helvetet, och tänkte med saknad på sin ensliga vindskammare där alltid ordning rådt, trots slarf i ekonomien. Två månader endast hade förflutit sedan bröllopet och leendet hade upphört, allt samtal till och med, kärleken var förvandlad i orimligt hat, och han började tycka hon var ful.

Sista dagen måste han sjunga ut för att icke spricka:

»Du var skön så länge jag älskade dig, kanske min kärlek gjorde dig skön icke blott inom mitt tycke. Nu är du den fulaste och den uslaste människa jag minns mig råkat i mitt lif.»

Därpå svarade hon:

»Jag vet mig aldrig ha varit så elak mot någon som mot dig, utan ätt jag kan uppge något skäl.»

»Jag kan det,» svarade han. »Du hatar mig därför att jag är man, och din man.»

Han hade packat sin kappsäck och hon var beredd på hans afresa. Men nu när afskedet nalkades, och som hon trodde det vara för evigt, smälte hatet, och se, kärleken var framme igen i

Hennes ömhet och omtanke hade inga gränser; de talade om framtiden som om de skulle ses snart igen. Hon gaf honom goda råd, moderligt, men un-dergifvet, resigneradt som inför ett oböjligt öde som vållat deras skilsmässa för stunden. Och när de nu åkte till stationen i den öppna kabben, midt på sol-klara dagen på största gatan, kysste hon honom upprepade gånger. Folk skrattade, men när polisen började uppmärksamma det smeksamma herrskapet, blef han betänksam:

»Akta dig, här i landet komma vi i fängelse för offentliga ömhetsbetygelser.»

»Det bryr jag mig icke om,» svarade hon. »Jag älskar dig så mycket 1»

Han fann henne åter sublim i sin allt trotsande ömhet, och de skulle nu råkas igen senast om en vecka. Hans reseplan var att nå ön Rügen där hjälpredan Ilmarinen låg och badade. Denne skulle hjälpa honom med affärernas ordnande; så skulle han hyra en lägenhet, och senast inom fjorton dagar, aldrasenast, skulle hon komma dit.

»Ser du nu att det där hatet kan man icke lita på I»

»Nej, men på kärleken!» »Det ser ut som om den vore segare!» Afskedet på stationen var sönderslitande, och när han satt ensam i kupén, erfor han endast saknadens kval. Befrielsens lycka som han den sista tiden drömt om, infann sig ej. Allt minne om hennes elakhet var bortblåst.

Han hade skaffat sig öfver från London till Hamburg i hopp att vid ankomsten kunna finna bekanta som skulle hjälpa honom vidare till Rügen. Men det var förgjordt; alla voro på landet eller eljes borta. Och nu måste han sätta sig på ett hotell och telegrafera. Först till Ilmarinen på Rügen, men denne hade inga pengar. Liknande svar erhöll han från Köpenhamn, och Kristiania.

Då kände han sig som lockad i en fälla och öfvermannad. Ty alldenstund koleran rasat året förut, väntade man få den tillbaka i år, om nämligen hettan infann sig, och det var just fallet. Alltså, komme han icke snart lös, hade han att vänta, icke döden, fy den var honom likgiltig, men karantänen.

Dagarne gingo långsamt, ohyggligt, ty han hada ingen att tala vid, och med det hotande kolera-utbrottet öfver sig! Vanmäktig och i permanent raseri mot en osynlig som tycktes ha fattat agg till honom, blef han paralyserad och vågade icke mer lyfta ett finger för att ändra sitt öde, ty han fruktade misslyckande och svikna förhoppningar. För att fördrifva tiden isatte han sig att läsa historiska tabeller, och skref årtal från morgon till kväll. Men dagarne voro likväl ändlöst långa, och efter fyra dagar fick han den fixa idén att han aldrig skulle komma lös från denna rysliga stad där det bara köptes och såldes. Intrycket blef så lefvande att han skulle sluta sitt lif. i det ohyggliga hotellrummet, och han packade upp sina saker och började pryda byrån med fotografier af sina barn och andra anhöriga.

Ensamheten och kvalen töjde ut tiden, så att han fick illusionen af att han var hamburgare, glömde momentant sitt förflutna, att han var gift, att han lefvat annorstädes än här. Han betraktade sig som en fånge, med det hemska tillika, att han ej visste hvad han förbrutit, hvem som dömt honom eller

hvem som var hans fångvaktare. Men det svarta spöket Koleran låg osynlig nere i kanalernas smutsvatten och lurade på honom. Tre gånger om dagen frågade han kyparen om koleran, och erhöll beständigt svaret: »Säker är man ickel»

Så kom då ändtligen ett bref från hustrun. Hon skrek högt af saknad, kärlek och oro; och ville veta hvar han var. Han svarade i samma tonart och röt af ursinne öfver ödet som skilt dem.

På femte dygnets morgon läste han i tidningen att hans vän dansken från kaféet bodde en half timmes järnväg från Hamburg.

Om han vetat detta förut, skulle han icke behöft dessa utståndna lidanden! Nu, alldenstund han icke kunde betala hotellräkningen, beslöt han att resa utan vidare, för att icke mer återvända. Vännen skulle ge honom pengar och han skulle sända dem till hotellet och låta sakerna komma efter. Så satte han sig på tåget med en utsläppt fånges känslor; kastade en medlidsam blick på Hamburg som han förlät dess oförrätter, men lofvande sig icke mer i onödan hedra den med sina besök.

En halftimmes färd hade satt honom i godt lynne och det vattnades honom redan i munnen vid tanken på att få prata ut sin förargelse, kanske färglägga hela martyrhistorien som en komisk bagatell. Det gudomliga lättsinnet kom igen och han fann sig egentligen vara en lyckans guldgosse som kunde så oförmodadt råka en af vännerna. Han stannade utanför det lilla trefliga värdshuset, där värden stod i dörren; hälsade och frågade om herr ** var inne.

»Nej han har rest i dag på morgonen.»

»Hvart har han rest?»

»Till Danmark 1»

När han efter tre timmars väntan, under hvilken han haft tid att känna slaget svida ut, åter satt

på tåget, tänkte han: »Detta hänger icke rätt ihop; detta är icke naturligt, icke händelsernas logik. Detta är visserligen något annat 1»

Så döko åter Hamburgs tornspiror fram, och det gamla hatet vaknade; men steg till en otrolig höjd då han vid stationen såg en sjukbår.

»Nu är koleran här 1» tänkte han. »Fjorton dagars karantän I»

Men koleran var icke där, det var ju redan en stor lycka, som han dock icke kunde njuta af, ty nu var han viss att den skulle utbryta samma dag han fick pengarne. Och han hade därjämte räknat ut, att han aldrig skulle komma från Hamburg, och på följande sätt. Pengarne skulle dröja så länge så att hotellräkningen, hvilken växer i geometrisk progression, kommer att sluka beloppet så att inga respengar återstå, och så kan lätt ett perpetuum mobile uppstå som varar till världens ända.

Att han räknat rätt i det hela, visade sig två dagar senare, då pengar verkligen anlände. Han betalade räkningen, lämnade hotellet i droska och kom ner till stationen. Där skulle åkaren betalas; och en borstare, som medföljt från hotellet, begärde drickspengar, samt hade en liten nota på utlägg, troligen falska som vanligt. När han kom till biljettluckan och frågade priset, fattades två mark. Därför återvände han till hotellet!

För att gifva läsaren en lefvande föreställning om mannens lidanden är säkert icke nödvändigt dröja vid alla detaljerna. Nog af, tysthetskuren varade ännu några dagar, och så kom han loss, utan att koleran hann utbryta.

Afsikten med RQgenresan var dels att få manligt umgänge och komma ifrån kvinnan, dels att med Ilmarinen få affärerna i stånd, hufvudsyftet kanske att få tala. Just därför, menade han, hade ödet eller hvem det var satt honom i absolut tystnad i Hamburg, ty 'ödet' letade alltid ut hans hemliga önskningar för att förinta dem.

När han nu ändtligen kom till RQgen och väntat sig få riktigt tala ur skägget en half natt, fann han Ilmarinen förändrad, kylig och generad. Denne hade nämligen hört att vännen gift sig med en dam af rik familj, hvilket ock var fallet, och därför kunde han ej förstå denna hastigt påkomna misére. När nu den nykomne frågade om de

skulle supera tillsammans, ursäktade sig finnen med att han var bjuden till en födelsedag.

»Jag bor nämligen tillsammans här med Lais' äldsta vän, du vet, svensken som var förälskad i henne och kom på slutet»

»Är han här?»

»Ja, han bor här, sedan Lais förlofvat sig med ryssen, som öfvergifvit sin kvinna och sitt barn.»

»Bor han här? Han hatar väl mig också?»

»Ja, uppriktigt sagdt nog kommer din närvaro att plåga honom.»

Och så fick han gå ensam första kvällen. Ensam efter en lång ensamhet på tu man hand med en kvinna, och sedan ensam med sig själf!

Han kände sig som om han vore under någon förbannelse. Denna obetydliga, obildade • Ilmarinen som han ur intet dragit upp, infört i sin krets, födt och härbergerat, för de små ärenden han gick till teatrar och förläggare, hvilket dels var en heder för den okände ynglingen författaren, dels en fördel, emedan han därigenom själf skaffade sig inträde med sina arbeten. Nu öfvergaf famulus sinkabantinmxstabks bkbä.ttelsbb 219

lärare, emedan han icke trodde där rar mer att vinna, och emedan han ansåg sig kunna reda sig själf.

De dagar som nu följde voro så ohyggliga att han återigen kom på den tanken att detta icke kunde gå naturligt till, utan att den svarta handen ingrep i hans öde.

Som det endast fanns ett värdshus vid denna tredje klassens badort, måste han sitta till bords med sin landsman som tillskref honom förlusten af Lais, och med Ilmarinen, som tagit en hög ton, emedan han trodde vännen förlorad.

Därtill serverades ett slags urkokt svinmat, så att man gick hungrig från bordet och hungrig hela dan. Allting var förfalskadt, till och med ölet, och köttet hade värdens familj först kokt ur åt sig; gästerna fingo muskeltrådarna och benen — alldeles som man fodrar hundar.

Halfhätska blickar från den olycklige landsmannen gjorde icke bordets inbillade njutning större.

Han hade varit där en vecka, utan att något från hustrun i London låtit höra af sig. Lifvet på ön hade i början såsom kontrast till Hamburgerhotellet förefallit honom uthärdeligt, men när han en dag vaknade upp och reflekterade öfver sitt läge, fann han det rent infernaliskt

Han hade fått en vindskammare med solen brännande på plåtarne, som med en fots afstånd lågo öfver hans hufvud. För sexton år sedan hade han som ungkarl lämnat sin blykammare fem trappor upp, för att inträda som gift man i en våning. Sedan hade bland hans skräckdrömmar varit den att han tyckte sig krypa upp för de fem trapporna till sitt gamla ungkarlsrum, där allt den ogifte mannens elände och smuts väntade på honom. Nu var han på vinds-320 xabavtXnmIstabnb bbbIttelseb

kammaren igen och ungkarl, fastän gift Det var ju som ett straff efter mottagna varningar! Men hvad han brutit det kunde han ej säga!

Därtill kom att hela trakten, där de bodde, utgjordes af ljus, lös sand, som nu af högsommarsolen var så uppvärmd att den ej svalnade om natten. Detta ledde tankarne först p& de heta sandpåsar bönderna bruka i lunginflammation; senare och sedan han länge letat i minnet uppdök taflan ur Dantes helvete, där gudsförsmädare ligga utsträckta på het sand, men eftersom han ej trodde sig känna någon god Gud, tyckte han smädelserna kunde vara ogilda.

Efter en veckas vandringar i den djupa sanden märkte han helveteskvalen i att taga ett steg fram och ett halft tillbaka, att behöfva lyfta foten ett kvarter för att komma fram, och mest kanske att känna sig liksom sjunka genom jorden likt flickan som trampade på brödkakan. Aldrig finna en fast punkt icke kunna löpa ut fritt i kapp med tankarne, utan släpa sig fram som en åldring, det var helvetet Och en hetta, som aldrig aftog i luften; hans

vindskammare brann om dagen, och naken om natten i sin säng hettades han af takplåtarne.

Nu skulle hafvets närhet ha tyckts kunna släcka branden, men äfven det var utstuderadt i stil med det andra. Han brukade nämligen alltifrån ungdomen vid badning kasta sig med hufvudet förut emedan han ej kunde krypa i vattnet Och äfven här spelade en viss ohygglig, återkommande dröm sitt elaka spel. Han plägade nämligen drömma att han var upphettad och måste i sjön; sjön var där, men så grund att han ej kunde hoppa i och när han kröp ut var det ännu så grundt att han icke kunde doppa hufvet

Precis så var badstället härixabantXnmXstabns bkbXttklsbb 221

»Har jag då kommit hit att få alla mina onda drömmar sannade, och satta i scen ?» frågade han sig.

Och med skäl! Ilmarinen blef närgångnare med hvar dag; frågade när frun skulle komma, och trodde efter gångna fjorton dagar, att hon öfvergifvit honom. Detta gladde naturligtvis Lais* vän, och helvetet var fullkomligt. Ty det låg ju något mycket vanärande i hans ställning som afdankad.

Relationerna till England hade äfven antagit en så hotande karaktär att han icke visste själf om han var gift ännu eller om han var skild. Ett bref förkunnar en aldrig slocknande kärlek, skilsmässans kval och längtans marter. De voro Hero och Leander på hvar sin sida om hafvet, och kunde hon simma, skulle hon snart vara hos Leander med risk att flyta upp som lik på hans ö. Nästa bref talar om att hon ämnade öppna en teater i London och nu sökte kapital, under det hon ej kunde finna kapital till en ångbåtsbiljett.

Ett tredje bref berättar att hon ligger sjuk. Det är fullt af förebråelser mot mannen som lämnar sin sjuka hustru i nöd i främmande land (att hon var rik själf, nämnes icke)l

I ett fjärde är hon i kloster hos English Ladies, där hon uppfostrats, och där hon återfinner sin ungdom och oskuld, bannar öfver världens uselhet och äktenskapets helvete.

Att svara förnuftigt på detta var ej möjligt, ty brefven haglade och gingo om hvarandra på vägen, så att när han afsändt ett ömt, erhöll han ett ovettigt svar på ett föregående skarpt, och tvärtom. Det vaP fullständigt vanvettiga missförstånd, och när han afbröt underhandlingarne, började hon med telegram.

En månad varade detta häxkök, under hvilken tid han med saknad såg tillbaka på stunderna i Hain-322 IABAWTi.NMlBTÅBNS BKBÄTTELSSB

borg såsom sköna minnen från en obeskrifligt ljuf tid jämförd med denna.

Då kom som en nerskäming or galgen ett bref från hans svägerska med inbjudning till faderns villa utanför Odense. Frun i London hade mottagit likalydande och därnere skulle således återseendet äga rum.

* * *

Beredd på allt, till och med det värsta, anträdde han denna del af gatloppet, där han hade att motse den mest kuriösa af alla sina metamorfoser. Ifrån att vara far och make skulle han bli barn igen, ympas in på en familj, och få far och mor åter, dem han förlorat för många år sedan. Hvad som bidrog att öka oredan i detta var, att hans svärfar och svärmor varit separerade i sju år, men nu i anledning af dottemB gifte skulle råkas. Han hade således blifvit ett bindestreck där, men då äfven dottern, hans hustru, varit oenig med fadern, hade man således i familjemötet att motse en flerdubbel försoningsfest

Men hans eget förflutna talade dock icke väl om familjeförsoningar, och då han själf icke hade rena papper, började idyllen vid Arreskovsjön att hägra för honom som en ormgrop. Hur skulle han förklara denna abnorma skilsmässa från bruden efter åtta veckors äktenskap? Att förebära dålig ekonomi var det sämsta, ty en måg med dåliga affärer vore ju en bedragare, eller en arfspekulant

När han nalkades mötesplatsen, blef han nervös, men i sista stund räddade han sitt mod som vanligt med författarens synpunkt: får jag ingen ära af det, så får jag ett kapitel i min roman!XABANTlHMlgTABJTB BKBATTBLSEB 223

Han hade äfven en annan synpunkt p& det som hände honom, och det var den oskyldige martyrens: Jag vill se hur långt ödet kan gå i gemenhet, och jag vill se hur mycket jag tål! När tåget stannat på den lilla eleganta bibansstationen, såg han sig helt naturligt om efter ansikten, som sökte hans.

En ung dam med ett fint barn vid handen nalkades också, frågade om namnet, och föreställde sig som fransk guvernant hos hans svåger, kommen i uppdrag att ledsaga honom.

En vacker hvit by, där husen hade höga tälttak och gröna luckor, låg i en dalkittel omgifven af små höjder och inneslutande en täck insjö. I utkanten af byn åt sjöstranden låg villan. På vägen under .lindarne kom en barhufvad hvithårig kvinna honom till mötes, tog honom i famn och bad honom välkommen. Det var hans bruds mor; och i ett ögonblick kände han hvilken mirakulös öfverföring af känslor den för honom så enkla akten som ett äktenskap mäktat frambringa. Det var hans mor och han var hennes son.

»Jag har känt dig långt innan du sett min dotter,» sade den gamla med en religiös fanatikers darrande röst »Och jag har liksom väntat dig! I dina skrifter är mycket ondt men din sedeslöshet är barnslig, dina meningar om kvinnan riktiga och din gudlöshet är icke ditt fel, ty han ville icke göra din bekantskap, men snart skall du se han kommer. Du har gift dig med ett världens barn, men du skall icke längre hålla ut med henne, när du ser hur hon drager dig ner i lifvets banaliteter. Och när du blir ensam, så skall du återfinna din ungdoms första kallelse.»

Detta talade hon som en Sibylla och med en obesvärad min som om en annan talade genom henne, och därför utan fruktan att ha sagt för mycket324 kabantInmIstarns bebIttelseb

När nu samtalet kom ner på jorden igen, passade han på och frågade om svärfadern, hvars frånvaro förundrat honom. Han var icke här, men skulle komma i morgon kväll.

Svägerskan uppenbarade sig nu, men kall, olycksbådande, konventionell. På hennes närvaro som han trott finna vara sin vän, hade han byggt ett stöd, men såg nu att detta ramlat, i synnerhet som hon skulle resa innan fadern kom.

Om hans hustru talades icke vidare, och ingen visste om hon skulle komma eller ej.

Var han lockad i ett bakhåll? frågade han sig, och skulle här bli ståndrätt? Hade frun i England anklagat honom? Eller hur skulle han fatta situationen? En svärmoder som nästan råder honom till att skiljas och säger ondt om sitt barn, det var högst originellt 1

Emellertid fördes han in i villan, som befanns vara ett präktigt stenhus i två våningar med oändligt många rum, fyllda med antika möbler, fajanser och bijouterier. Och detta hus, som ledigt rymde två stora familjer, begagnades endast sex veckor om året af husets herre under hans semester; eljes stod det ledigt Detta antydde sålunda rikedom och ingaf mågen den föreställningen att här åtminstone man sluppe tala om fattigdomen, dess orsaker och botemedel.

Dagen gick under samtal med svärmodern, som var otröttlig i uppmärksamhet och välvilja; hon kunde därjämte leda samtalet när som helst in på höga frågor, var religiös mystiker och såg öfverallt försynens ledande hand, hvilket förlänade hennes världsåskådning en viss tolerans, då han ansåg människors handlingar så godt som förutbestämda.

För att begagna den vanligaste vägen till att vara ämabel, ställde han sig på hennes ståndpunkt försöks-kabantinmistabns bebättelseb 225

vis, och letade upp ur sitt förflutna några före-b&d till det som kommit.

»Ja», svarade den gamla, »jag sade ju att jag väntat dig; en af dessa vilda norrmän, skulle komma och taga min dotter. Men du kan tro att min man icke var glad; han är nu en mycket våldsam herre, men i grunden god. Du får nog en hård dust med honom, men det går snart öfver bara du inte svarar honom. Det är i alla fall en lycka att din hustru icke är kommen, ty henne har han också en gås oplockad med...»

»Också?»

»Nå jag menade inte så illa, förstå mig rätt I Det skall nog bli bra, bara han får rasa uti»

»Det skall rasas i alla fall, men jag förstår inte hvarför? Jag har handlat på god tro, men hvarje människa har rättighet bli utsatt för oförvållade olyckor.»

»Nåja I det blir nog välj»

Slutligen blef det afton och han kom på sitt gästrum. Detta var försedt med fönster åt tre håll; rullgardiner saknades och de andra gardinerna kunde ej dragas ihop. Han kände sig som under bevakning eller i observationskarantän, och när han kom i säng, hade han svärfaderns byst att betrakta; ansiktet såg icke snällt ut, snarare tvärtom; och i belysningen underifrån antog det alla möjliga oroande uttryck.

Och i morgon skall jag få tillrättavisning af denne främmande man, som jag aldrig sett; skrubbas som en skolpojke därför att jag haft olyckor. Nå, så får

jag taga det också med allt det andra I * *

*

Följande morgon vaknade han med det bestämda intrycket af att han befann sig i en ormgrop, dit Strindberg. 15326 KABANTINHXBTABNB BBBlTTBLBEB

satan lockat honom. Alltså fanns ingen möjlighet att Qy, och därför stannade han, gick at att botanisera och se på landskapet; dyrkade upp sig i en lättsinnig diktarstämning och tänkte på det spännande i situationen. Detta är en scen, som ingen haft förr! Den är min, om det ock ska svida i skinnet

Det blef middag. Muntert var det icke vid bordet där svärfaderns tomma plats stod hotande.

Efter middagen gick han upp till sig för att ordna sina nerver, och strax efter anmäldes etats-rådets ankomst

Han gick ner, log omväxlande med att han frös. På verandan stod en till utseendet fyrtioårig man, ungdomligt klädd, med spelande unga ögon.

Hvilken min mågen antog, kunde han ja icke veta, men den måtte hans instinkt totat till fördelaktigt, ty den gamle hälsade honom aktningsfullt, ursäktade sitt dröjsmål, sade artigheter om hans skriftställeri och bad honom sitta, dock alltjämt brukande ordet ni. Därpå talade han om politik; han kom just från Fredensborg! talade länge hit och dit synbarligen i afsikt att observera svärsonen, som satt stum och uppmärksam. Därpå vände han sig till sin hustru, frågade om hon haft något att traktera gästen med, och återkom slutligen till honom, frågande om han hade någon önskan. Utan att hesitera steg denne upp, gick fram till den gamle och sade:

»En önskan har jag: att min hustrus far kallar mig du.»

Då blixtrade det i gubbens ögon, han öppnade sin famn, och nu kände skeptikern detsamma som vid mötet med svärmodern; släktbandet som var osynligt hade knutits, och han blef rörd uppriktigt och stod där transformerad till ett barn.

»Du är en god karl,» sade gubben, »ty jag har sett dig i ögat.» Och han kysste honom på kinden._kabantinmxbtabns- bebxttblbbb 227

»Men,» fortfor han, »nu har du fått Maria, och du vet hvad du fått, hör jag. Håll till godo och kom aldrig och klaga för mig. Kan du inte tukta henne, så får du dras med henne. Din vilja har skett I Väl bekommet I»

Därpå dracks kaffe och konverserades som mellan släktingar och riktigt gamla bekanta; hvarpå gubben ville gå att fiska. Han klädde om sig; kom igen iförd en hvit sommardräkt af cachemir, som gjorde honom ännu yngre. Byxorna]iade visserligen hört till hans hofuniform så att man såg spår efter guld. ränderna, men det imponerade på Bohemaren. Och så bjöd lian på cigarrer som han fått af prinsen.

Detta etatsråd hade ätit middag med hofvet, och nu gick han att fiska med anarkisten, som kände sitt samvete litet sjukt, då han för icke så länge sen tyckt det var stil på anarkisterna, när de sprängt några kassakistor. Så komiskt! Men den gamle talade själf så sympatiskt om de moderna rörelserna, om den skandinaviska litteraturen i

allmänhet; och mågens rysliga verksamhet kände han i botten, så att denne icke behöfde genera sig. Särskildt dock gillade han dennes ställning i kvinnofrågan, hvilket han formulerade så:

»Ja, du har skrifvit allt det jag velat skrifva!»

Det var nog icke fulla allvaret, men han sade så I

Därpå voro de framme vid bäcken.

»Har du fiskat abborre förut?» frågade den gamle.

»Nej.»

»Ja, då är det bättre du hjälper mig.»

Hjälpen bestod i att passa på ta upp fisken i en håf; klara kroken utan att skada den artificiella flugan. Som allt fordrar sin öfning, befanns mågen fumlig och fick snubbor. Men han var så inne i sin nya ställning att han fann det helt naturligt, lika328 kabastXmiAstabhb bebXttblbeb

naturligt som när han förr fiskade tillsammans med sina barn.

När solen sjönk upphörde sporten och nu fick mågen äran bära hem metspöna, håfven och fiskarne.

Aftonen var glad och gubben sände ett telegram med respengar till London och order att unga frun genast skulle infinna sig.

»Det är för din skull,» sade ban till mågen.

Med andra ord, hon var icke efterskickad, och han hade lockats dit som när man fångar sångfåglar.

»Det kom jag godt ifrån I» sade han till svärmo-dern, när han tog godnatt

»Det värsta är nog öfver, men det är inte slut ännu.»

»Är det meningen vi ska ha stryk båda två?» * *

*

Det var på långt när icke slut; ty följande morgon erhöll han ett bref från London, hvari hon sade honom farväl för evigt (Lörd Byron 1) emedan han i valet mellan henne och hennes föräldrar föredragit dem.

Som intet val förelagts honom, var detta ett nonsens, men dolde något

Ett annat bref till modem sade i våldsam ton liknande, med ett »lycka till b» Detta förklarade modern så:

»Hon är svartsjuk, rädd att du skvallrar på henne och får stöd här; hon är så härsklysten att hon idke tål föräldrar öfver sig en fång; blir du nu god vän med hennes far och mor, så blir hon barnet äfven för digl»KABANTXNMISTABNS BEBÄTTEL8EB 229

Detta fann han antagligt, men icke fullt normalt, ty hon borde ha gladt sig &t att han eröfrat hennes föräldrar och därigenom Åstadkommit försoning.

Fadren blef ond och allvarlig samt telegraferade ett ultimatum med anhållan om svar. Nu började det mulna och löjet slocknade.

Fruktande en sammanstöning här, telegraferade mannen: »Jag reser till Köpenhamn och om du ej kommer söker jag skilsmässa.»

Men nu skulle svar inväntas och därför dröjde

han.

Denna natt sof han ej, ty situationen var rent förtvifladt barock. Åntog hon skilsmässan, så, huru kunde man i ett ögonblick klippa släktbandet som uppstått I Hvem var han då som nyss inträdt i egenskap af släkting och fått familjens förtroenden? Och hvad skulle de gamle mena? Det måste ju finnas ett motiv till en så hastig brytning.

Morgonen därpå anlände telegram från den unga frun ifrån Holland. Men som allt måste vara förryckt, var detta telegram så illa stiliseradt att det kunde betyda: Jag kommer till er; men det kunde äfven tolkas: Jag reser till Köpenhamn för att träffa dig där.

Denna dépëche blef ett Erisäpple, och i tre dagar tolkades det af svärföräldrarne och mågen, framlänges och baklänges, hit och dit, men ingen fru kom. Man lyssnade efter ånghvisslorna, gick ner emot tågen, kom igen och tolkade ånyo. Man hade ingen ro mer, kunde icke föra ett samtal utan att vrida på hufvudet och lyssna.

På andra dygnet var faderns tålamod slut; ty det fanns en biomständighet af vikt för honom: skandalen 1 Hela byn visste att mågen var där, och att frun var 'bortkommen' och eftersöktes per telegraf.230

Han vax därför inlåst hela dagen och kastade sig utan hänsyn in på den ekonomiska frågan.

»Har du pålitliga inkomster?» frågade han.

»Så opålitliga som en författare kan ha.»

»Godt, då får du göra som andra och skrifva i tidningar.»

»Ingen tidning vill trycka mina artiklar.»

»Skrif då så att de bli tryckta.»

Detta var mer än en skeptiker och quietist hade rätt att tåla, men han tålde det, och teg, fast be-Bluten att taga en guitarr på armen och draga omkring som dålig gatsångare, hellre än att sälja sin själ.

Den gamle som själf varit romanförfattare och poet i sin ungdom men gifvit tappt i kampen för brödet åt familjen, kunde ju vara berättigad säga: gör du som jag fått föra. Men å andra sidan förstod gubben efter egen erfarenhet hur svår en sådan strid var, och han greps straxt af medlidande, talade vänliga uppmuntrande ord. Men i nästa ögonblick vaknade åter hans berättigade misstänksamhet och minnet af hans offerakt en gång gjorde honom bitter, så att han behöfde trampa ner en olycklig, hvilken råkat komma under hans fötter. Och då han såg huru denna teg och tog emot, sade väl honom hans onde genius att denne man som så kunde tåla, endast förmådde det i hoppet om att en gång sitta som arf-vingen till detta hus. Och då talade han om kung Lear, otacksamma döttrar, som läto sjuttiåringen sitta ensam och väntade lifvet ur honom; under det de beröfvade honom äran.

Så gick dagen, och när mågen drog sig undan, skickades han efter att slita nya spön.

Som han förstod att tänka och lida med och i andra, gjorde han icke en min att försvara sig, drömde sig själf som gammal och undansatt, föraktad och öfvergifven af sina bain.£abantAhmIstabits bebättelsèb 331

»Du har rätt!» sade han, »men jag känner mig likafullt utan skuld.»

På tredje dagens afton efter Londontelegrammets afsändande, kom svärmodern upp till m&gen.

»Du måste resa i morgon tidigt, ty han kan icke se dig mer!»

»Väl! jag reser.»

»Och kommer Maria, blir hon ej emottagen.»

»Har du sett en människa i en sådan situation som jag befinner mig i?»

»Nej, och det erkänner min man också; han lider af att se en förtjänt person som du är i en sådan förödmjukande ställning; han lider på dina vägnar, och han vill icke lida. Mina tankar känner du; delta är ingen människas fel, inga omständigheters; utan du strider mot en annan som jagar dig, jagar dig tills du blir så trött att du tvingas söka ro på det enda ställe där ro finns. I mig har du alltid en vän, äfven skild från min dotter, och jag följer dina öden med välönskningar och mina böner!»

Ensam på sitt rum kände han en viss munterhet i sinnet öfver att det i morgon var slut på detta elände som dock

var bland det värsta han upplefvat

För att tänka på annat tog han ett tidningsnummer i handen. Det var den officiella eller hoftidnin-gen.

Hans öga flög öfver första sidan ned åt följetongen där en litteraturartikel ådrog sig hans uppmärksamhet Och han läste i tanke att detta hade den gamle skrifvit. Han märkte straxt en stor beläsenhet tvärsäkra omdömen, en mättad raffinerad stil. Och, hvad som förvånade honom; en fientlighet mot allt modernt skandinavism inbegripet under det att tysk litteratur (som då nästan saknades) med särskildt eftertryck framhölls som den tongifvande,932 KABA.HTlmcls¥jL&&B bkeITtkibsb

och pä höjden, i den civiliserade världen. Tyskland alltid i teten 1

Men när han läst slut, s&g han sin hustrus signatur under I

Nu var saken den att han lofvat henne aldrig läsa hennes artiklar och han hade hållit detta löfte för att slippa litterär diskussion i äktenskapet Att hon nu visade sig ha andra meningar än dem hon i dagligt tal afficherade, kunde väl icke ha annan grund än att hon måste skrifva så »att hon blef tryckt»

Hvilket dubbellif måste ej denna kvinna föra, då hon i de radikala kretsarne uppträdde som anarkist och i hoftidningen var gammalkonservativ I Hur kunde man åstadkomma sådan generationsväxling, det begrep han inte, och var för trött att söka begripa det Men det förklarade hvarför hon icke begrep, huru han kunde vara sysslolös då det fanns papper och pennor till i världen.

Och denna rutin, denna världsklokhet denna gammalmanstil som visade en kal hjässa och glasögon, och icke en ungskön skrattande flicka som kunde ligga på en kanapé och äta konfekt som en odalisk 1

»Tänk att människorna kunna vara så invecklade I» menade han. »Intressant i alla fall 1 Skall komma ihåg det till nästa gångl» Och han somnade, tyckande sig betydligt visare efter den erfarenheten.

* *

Klockan sju steg han upp, väckt af en karl som skulle föra hans saker. Som tågets afgång uppgifvits till närmare åtta af svärmodern, gjorde han sigkabantänm2.btab»b bebättelbeb 233

ingen brådska, utan klädde sig lugnt och gick ner i trädgården där han mötte svärmodern.

De stodo just och talade om hans förestående öde, då en brutal, rytande röst hördes uppifrån fönstret i första våningen. Det var den gamle I

»Har du inte rest än I»

»Nej, tåget går ej förrän tre kvart till åtta!»

»Hvilken idiot har sagt dig det?»

Nu hade svärmodern sagt det och följaktligen kunde han icke upplysa om hvilken i -t, som gifvit den oriktiga uppgiften.

»Tag då och gå ner till stationen och läs på tidtabellen när nästa tåg går!»

När han dröjde, föll ett kort: Så I som en pisk-släng åt en dragare.

Han rar nu alldeles klar med hvad han skulle göra, tryckte svärmoderns hand och gick I

Det måtte emellertid ha märkts på hans fasta steg att de i motsats mot dem som ledde till lejonets kula, förde utåt, bort, men icke skulle leda tillbaka, ty straxt hördes den gamles röst, i en smeksam, klagande ton:

»Axel!»

Det klack i den aftågandes bröst, men han var i gång och gick, gick utan att vända sig om.

Gick ner till stationen, låtsade se på en tabell, frågade om nästa tåg utan att höra svaret, gick ut, såg på solen hvar nordost låg, och tog så nästa landsväg. Allt detta så lugnt som om han länge öfverlagt planen.

Han befann sig snart ute på landet; ensam utan ett hem, utan bagage, »utan öfverrock, endast med en käpp i handen.

Han var icke ond på någon människa; den gamle hade haft rätt, och hans sista rop ljöd ännu som ett rop om förlåtelse för elakt lynne. Ja ban kände234 sabantInmILstabns bebIttelseB

endast skuld mot denne man som han tillfogat skymf och sorg. Men han kunde ändå icke erkänna sig skyldig, ty han hade endast handlat som han bort och kunnat

Han rar fri emellertid, hade lämnat det svåraste helvetet bakom sig; solen sken, landet låg grönt och öppet; han hade hela världen för sig. Skakade af barnkostymen som han burit i åtta dagar; kände sig vara man igen och marscherade.

Planen var att till fots uppnå en station; där taga båten, telegrafera efter sitt bagage och så resa till Köpenhamn.

»Det är egentligen komiskt» sade han sig själf, »om det ej vore tragiskt för de gamle. Svårt ser det ut men jag har klarat värre saker. Landsvägsriddare är jag, godt därmed ha alla pretentioner på ära och heder och sådant upphört Det är lugnt i alla fall att intet ha att förlora. Hej!»

I nästa by drog han in som en gammal soldat; befallde vin och tobak. Blef lustig så han måste Bpråka med värden. Och så marscherade han igen!

Men då och då föll han ner i sentimentalitet; tänkte på svärmoderns ord om vilda jakten; måste bekänna att detta icke gick rätt till, ty en sådan otur hade han ännu aldrig sett; och när andra människor märkte den, måste den finnas där. Men det gjorde ingenting, ty otur hade han haft sen han var barn.

I alla fall: försätta en människa i ett sådant läge! Han skulle själf icke ha misshandlat en fiende

med en sådan helvetisk grymhet * * *

*

Emellertid, han nådde Odense, han kom till Kor-sör och hastigt nog till Köpenhamn.kabåntinmistasns bebittelseb 235

Det var afton, och han sände ett stadsbud till den familj där hans hustru brukade ta in. Eftersom hon icke kommit till Arreskov-sjön, skulle hon ju vara i Köpenhamn. På visitkortet han afsände hade han endast skrifvit: »En något sällsam fråga: Hvar är min fru?»

Den af människor född, som icke vandrat väntande en och en half timme på en trottoarkant, har intet begrepp om hur lång den tiden är. Men hans tid förkortades i hoppet att efter åtta dagars tysthetskur i Hamburg, fem veckors ènkelt fängelse på Rügen och en veckas sjunde helvete på Fünen, få återse sin hustru.

Nåväl efter sex kvart återkom budet med ett annat visitkort på hvilket stod skrifvet: »Hon reste i morgse till Fünen för att råka er!»

Bom I Bom I Bom!

»Nu tycker jag det börjar bli tråkigt, äfven som intrig betraktadt,» sade han sig!

»Om detta skulle behandlas som romanmotiv, måste läsaren slänga hört boken och säga: Nej, det är för tjockt! Och som farce icke roligt nog!»

Och likafullt: Så var det!

Nästa tanke blef den!

»Stackars, olyckliga min fru som skall gå rätt in i lejonkulan! Nu får hon stryk!»

Faderns raseri hade nämligen inga gränser och svärmodern hade sista dagen sagt:

»Kommer hon nu, så slår han henne!»

Därför gick han och telegraferade till gumman,

förberedde ankomsten och bad om försköning. * *

*

På fyra dagar kunde hon icke komma. För att Blippa gå i Köpenhamn och få sm bröllopstripp refere-

rad i tidningarne, satte han sig ner i en by utanför Btaden där en krogvän bodde med familj.

På värdshuset började nu denna samma svin-matsregime som på Rügen, hvilken nedsätter krafterna på två dagar som om man legat i en tyfusfeber. Man tuggar tills käkarne tröttna och går man hungrig till bordet, går man trött och hungrig därifrån.

Vännen var icke densamme som förr. Hypo-konder af felslagna förhoppningar var tillfället honom gynnsamt att få en skenbar upprättelse genom att se den erkände författaren i en så ömklig belägenhet; och hans medlidande antog de mest hjärtliga och på samma gång sårande former. Och när Axel ville berätta sina äfventyr på bröllopsresan, stirrade hans åhörare så på honom att han gjorde ett hastigt slut på berättelserna för att icke bli tagen som lögnare.

Byn var sumpig, af urgamla trän igenvuxen, där man blef trist utan att veta hvarför. Och när han vandrade en bygata framåt, förvånades han att få se människor stå vid fönstren och med vilda, förvirrade blickar betrakta främlingen i smyg och straxt därpå skyggt dölja sig bakom gardinerna. Detta oroade honom och han undrade om något falskt rykte gått rundt att han var galen.

Då han frågade vännen härom svarade denne:

»Vet du inte hvar du är?»

Frågan lät så underlig och kunde innebära ett spörsmål om frågaren var så virrig att han förlorat medvetandet

»Jag är i ♦♦♦by I» svarade han för att icke röja sin misstänksamhet.

»Nå, vet du inte hvad ♦♦♦by, är?»

»Nej!»

»Jo, det är en enda asyl, där innevånarne lefva

på att vakta dårar i sina hem.» — Och han skrattade.

Han frågade icke mer; men han sporde sig själf; har man lockat mig hit, i en fälla att observeras? Och han hade skäl att misstänka dylikt, då fallet förut inträffat i hans lif.

Nu blef hela hans tillvaro en enda ansträngning att visa sig så hvardaglig i tänkesätt, så borgerlig i sitt beteende att intet 'ovanligt' skulle märkas. Han vågade icke slänga fram en originell tanke, icke säga en paradox och hvar gång han frestades berätta något om bröllopsresan, nöp han sig i knät Och denna beständiga ångest att vara observerad, nedtryckte honom så att han såg vakande ögon öfverallt trodde sig märka snärjfrågor där inga funnos. Och sensitiv som han var tyckte han att hela byn utstrålade dårarnes sjuka fluidum, blef beklämd och fruktade bli galen. Men han ville icke flytta, dels emedan han väntade bli gripen på stationen, dels därför att han gifvit denna by som mötesplats åt sin hustru.

Bref hade nämligen anländt från Arreskov, däri svärmodem berättade om deras oro och sorg efter hans försvinnande. Svärfadern som nog vetat hvad han skulle gjort i deir olyckliges ställe, tänkte straxt på självmord, Qch hade storgråtit. Man hade sökt i sjöstranden och i skogarne...

Här afbröt han läsningen och kände samvetskval. Den gode gamle hade gråtit I Hur förfärligt måtte icke hans öde då vara, när andra sågo det så.

Nu var Maria kommen, och snart skulle de se hvarandra igen, om han endast höll sig stilla, ty hon älskade

honom.

Det var en ljuspunkt, och den gaf honom kraft att uthärda i detta helvete, där alla människor sneglade på hvarandra för att se efter om den andra var238 kabahtInmIstabnø berättelses

klok. Men de två slista dagarne förde med sig nya tortyrmedel. Svensken från kaféet skulle komma p& middagen.

Glad gick Axel ner till tåget, att ta emot sin bästa vän, den som förstått honom bäst, som själf fattig lagt sig ut för honom hos rike män för att få den hjälp åt vännen som han själf ej kunde få.

Och nu råkar han en främling som med kalla blickar behandlade honom som en främling. Intet igenkännandets leende, inga frågor om befinnandet, och framför allt intet vidrörande af det förflutna.

Efter middagen tog han värden afsides och frågade:

»Är svensken ond på mig?»

»Ond? Nejl Men du förstår att när han nu är gift med Lais...»

»Gift?»

»Ja I så vill han ju icke bli erinrad om att hon varit din väninna!»

»Det förstår jag, men jag kan ju ej rå för att jag var hennes vän innan hon anade att svensken fanns till.»

»Nej, visserligen, men du har pratat-om henne...»

»Detsamma som alla andra pratade, då det ingen hemlighet var, och då hon i synnerhet afficherade sina eröfringar så att de måtte komma till den största offentlighet.»

»Javäl, men nu är det en gång så...»

Svensken stannade, och därför måste norrmannen gå ensam.

För att fördrifva tiden begagnade han traktens flora för att studera växternas biologi. Till den ändan medförde han på sina vandringar en morfinspruta för att se huru pass känsliga växterna visade sig för detta nervgift, hvaraf han ville sluta sig till befintligheten af ett sensitivt nervsystem hos dessa.kabantXnmIstabns bebIttelbeb 239

En eftermiddag satt han vid ett glas vin i en trädgårdsrestaurant i byns utkant. Ofvanför hans bord hängde grenarne af ett äppelträd med små röda frukter. Detta passade för hans ändamål: Därför steg han upp på stolen, gjorde ett stick med morfinsprutan i fruktskaftet, och tryckte till. Men för hårdt, ty äpplet föll!

I detsamma hörde han ett skrik och hojt i skogsbacken, såg en ursinnig man, åtföljd af hustru och barn, komma rusande med lyftad käpp.

»Nå, så fick jag fatt i honom...»

Honom? Det skulle vara någon efterspanad äp-peltjuf.

Han tog bela sin buddhism till hjälp, steg ner och satte sig, beredd på att bli afförd ai gendarmer såsom gripen på bar gärning, och utan möjlighet att kunna förklara sitt beteende, ty ingen myndighet skulle godkänna något så barockt som att man ville spruta morfin i ett äppelträd.

Den vrede mannen behöfde emellertid en minut för att gå långs ett staket och komma in.

Som en lifdömd satt norrmannen och väntade ett käpprapp i förskott, och fast besluten dö som en krigare, brådskade han ej med några lönlösa förklä .ringar, utan tänkte endast:

»Detta är det djäfligaste jag upplefvat i hela mitt rysliga lif.»

Sextio sekunder äro långa, men de gå också!

Vare sig nu hans mycket vårdade och dyra habit; vinet och cigarretterna af prima, eller något helt annat verkade

uppmjukande; den vrede mannen, som säkert icke haft en så fin kund, blottade huf-vet och frågade endast om herren var serverad.

Vid ett artigt svar, såg han värden stirra på morfinsprutan, pulverasken och vattenglaset.240

Med en världsmans lätta, ton sköt han genast fram med förklaringen på det otrefliga i situationen:

»Jag är botanist och skulle just göra ett experiment, då jag öfverraskades i en högst tvetydig ställning...»

»För all del, herr doktor, var som hos er, fullkomligt ogenerad.»

Och efter några ord om väderleken gick värden in; mumlade något åt uppasserskan, som gästen tyckte sig höra, och hvilket föranlät honom bryta upp, dock utan brådska.

»Han trodde jag var en af galningarne. Det var räddningen. Men hit kan jag icke komma mer.»

Sextio sekunders förödmjukelse och den lyftade käppen kändes ännu flera timmar efter.

»Detta är icke otur; detta är annat,» var hans

ultimatum som vanligt I

* #

*

Följande morgon gick han sin promenad i skogen och tänkte öfver sitt öde.

»Hvarför har du inte skjutit dig? Ja säg det, den som kunde. Därför att slutligen alla svårigheter redt sig, och erfarenheten visat att det omsider gått väl. Detta kallades hoppet. Och med det varpade man sig fram; tog in en pall i spelet och skred framåt en half aln. Andra påstod att nyfikenheten uppehölle människan. Man ville se hur det gick, alldeles som vid romanläsning eller åseendet af en pjes. Något ändamål med lifvet hade han ej funnit. Religionen hade visserligen sagt att man skulle förbättras härnere, men han hade bara sett hur man tvangs in i lägen ur hvilka man utgick sämrekabantXnhIstabsts bebIttelseb 241

Litet tolerantare mot medmänniskorna blef man visserligen, men denna tolerans liknade bara moralisk slapphet, ty när man kom så långt att man log, öfverseende åt andras brott, var man icke fjärran från brottet. När talet ofta kom på kärleken och det där att han skulle älska människorna, hade han slutligen formulerat sitt slutpåstående så: Jag hvarken älskar dem eller hatar dem: jag dras med dem såsom de dras med mig.

Hvad som emellertid gjorde att han aldrig fullt kunde nedtryckas af en sorg, var det, att han hyste en dunkel åsikt att lifvet saknade full realitet, var ett drömstadium, och att våra handlingar äfven de uslaste voro utförda under inflytande af någon utanför stående stark suggestiv makt. Han kände sig därigenom i viss mån oansvarig, förnekade icke sin dålighet, men visste också att innerst in i honom fanns en högt sträfvande ande som led af förnedringen att vara ikládd kroppslig människogestalt. Denna inre personlighet ägde det känsliga samvetet och kunde i bland till hans förskräckelse tränga fram och bli sentimental, gråta öfver hans eller sin usel-het; hvilketdera var svårt att utröna! Då log den andra åt den förres narraktighet, och detta, han kallade det gudomliga lättsinnet, räddade honom bättre än det sorgsna rotandet i eländet.

När han nu kom hem, fann han sin dörr stängd. Anande, knackade han och sade sitt namn. När dörren öppnades, hade han siu unga vildkvinna om halsen, och han fann det lika naturligt, enkelt, som om han lämnat henne på två minuter. Glad, yngre, skönare hade han henne igen, och icke ett ord af förebråelse, af efterfrågan, af förklaringar förekom, utan endast detta: Har du mycket pengar eller litet ?

»Hvarför frågar du det?»

»Jo, därför att jag har mycket, och vill äta festmiddag i Köpenhamn.»

Därom voro de ense; och det var återseendet Och hvarför icke? Två månaders tortyrer glömda, utplånade, som om de aldrig varit; vanäran af en eventuell redan omskvallrad skilsmässa var bortdunstad.

»Om man skulle fråga mig hvarom vårt gräl handlat» sade han, »vore jag ej i stånd att minnas

det.»

»Inte jag heller I Men därför ska' vi aldrig, aldrig skiljas mer. Inte vara ifrån hvarann en half dag, då blir det straxt galet I»

Det var visdomen själf I menade han, och... hon I här uppdök ett minne från Dover och här ett från London, där de icke voro ifrån hvarann en minut och just därför blef det splitt galet. Men det var inte så noga.

»Och den gode gamle?»

»Ja, han tyckte så bra om dig, att jag blef svartsjuk.»

»Jag märkte det I Nå hur tog han emot dig?»

»Ja, vet du, det vill jag inte tala oml Men det var för din skull, så jag förlät honom I»

Och äfven det kunde de le åt I och för öfrigt åt allt annat

»AlltsåI fest i dag, och i morgon arbetet!» * *

*

Hösten inbragte hvad våren lofvat men ej hållit. De bodde i fett vackert pensionat högt upp visserligen men med utsikt öfver sjöarne. En hvar på sitt håll hade lätt kontakt med forna vänner, så att ett på-tu-man-hand med hvarandra ej mer kom i fråga. Solen sken, inkomster funnos och lifvet var lättsabå»tlnml8ta.hks bebättelseb 243

Det varade två månader, två oförgätliga utan ett moln. Obegränsadt förtroende, icke ett spår af svartsjuka. Han hade också sagt henne vid ett symptom, då hon ville uppväcka hans jalousie, på okynne bara:

»Lek icke med vansinnet! Och var öfvertygad att du endast väcker min afsky med den leken, och mitt hat på samma gång då du inför i mina föreställningar om dig bilden af en man.»

"Men hon själf var svartsjuk, afundsjuk på hans manliga vänner till och med; och Ilmarinen körde hon ut. Vid pensionatets bord funnos damer och hvar gång b|an tilltalade dem blef hon illamående och steg upp från bordet.

Det fanns ingen anledning misstänka hans trohet, men hennes härsklystnad var så gränslös att hon icke kunde fördraga det hans tankar meddelade sig åt en annan, man eller kvinna.

Vid uppgörandet af vissa förlagsaffärer för hans räkning hade hon öfverskridit sin befogenhet och i stället för att vara hans hjälpare, uppträdt som förmyndare.

»Minns hvad jag sagt: missbrukar du den makt jag gifvit dig, så störtar jag dig som en tyrann.»

Hennes välvilja betviflade han ej, men hennes brist på insikt och hennes höga tankar om sin obegränsade förmåga vållade honom obehag, till och med penningförlust. Och när han fråntog henne mandatet, gjorde hon som ett elakt bam; trasslade till allt och kastade det ifrån sig som värdelöst.

Det var sålunda förberedt hvad som skulle komma.

En söndagsmorgon hade gnabb förekommit om viktiga frågor dock, med påföljd att han stängt dörren mellan deras två rum. Därpå gick han ut. Vid hemkomsten låg ett skriftligt meddelande från frun att244 iabawtXitmIbtabsb bebIttelbeb

hon rest ut p& landet till en bekant familj, och skulle vara hemma till kvällen. För att då låta henne känna hur det var att sitta ensam, gjorde han upp parti för aftonen med några vänner. Och aftonen kom. Han gick ut; men mot tiotiden fann han det grymt vara ute längre och gick hem.

När han skulle öppna sin dörr, fann han den låst inifrån.

»Jaså b tänkte han, »med denna intrig vill hon tvinga mig till att höra en alkovpredikan i sitt rum*

Han ringde på uppasserskan:

»År frun hemma?»

»Nej, frun kom hem klockan nio, och gick ut ätt möta herrn.»

»Godt! öppna dörren till fruns rum.» Den öppnades, men dörren till herrns rum var stängd sedan han själf stängt den på morgonen.

Då tog han sitt parti; stängde dörren till korridoren och satte sig i besittning af rummet.

Efter en stund knackar den unga frun. Herm svarar genom den stängda dörren:

»Du får ta mitt rum; hoppas du själf kan öppna.»

När hon icke heller kunde öppna, fattas hon af underliga tankar. Tror i sin häftighet att han är instängd med ett fruntimmer, men vill naturligtvis icke stå med vanäran, utan skickar efter polis, förebärande att en tjuf varit och kanske ännu vore i rummet

Polis kommer. Herm klär sig och släpper in polisen som bryter upp dörren mellan rummen. Samtidigt öppnas dörren åt korridoren.

En piga tror sig ha hört steg därinne. Framför öppna fönstret står en stol, men så placerad att det syntes som om någon stigit på densamma för att komma ut på taket

Det var således en tjuf (eller ett fruntimmer) som sprungit ut på taket.

Poliserna gå ut på taket med lyktor, ljus; pensionatets herrar följa. En skugga af en skorsten rör sig.

»Där är han!» ropas.

Poliserna förklara sig oskickliga att klättra på det branta skiffertaket, och anbefaller brandkårens allarmerande.

»Men det kostar femtio kronor.»

Frun undertecknar en fullmakt, som herrn rifver sönder.

Under tiden har folksamling bildats på gatan; angränsande hustak äro fulla med folk.

Ett skrik hörs:

»Här är han I»

Man har gripit en gesäll som hyllat sig till de belägrande i den goda afsikten att gripa tjufven.

En piga erinrar sig att på eftermiddagen anländt en resande som nu sofver i ett vindsrum bredvid, och hvilken lätt kunnat vandra emellan rummen.,

Polisen tränger in i mannens rum, visiterar hans papper, och finner intet.

Vindarne undersökas utan resultat.

Och vid midnatt går polisen.

Då ville unga frun börja en serie explikationer, men herm var trött på hela galenskapen och kunde intet explicera; därför, och då intet annat fanns bar han in frun i hennes rum, och stängde dörren för andra gången samma dag I

Detta dämoniska äfventyr blef aldrig uppdagadt Herrn trodde icke på någon tjuf, ty intet saknades i rummen, han trodde att unga frun, som sett många teaterpjeser, stuckit något i låset, alldeles som i Ett grått hårstrå, och att sedan djäflarne spelat komedien vidare.

Hvad frun trodde, det brydde han sig icke om att atröna, ty där skulle han fastnat i en härfva nödlögner. Strök därför ett streck öfver alltsammans,, och följande morgon voro de lika goda vänner; dock icke fullt som förr.

* * *

Huru oenighet mellan makar kan uppstå är väl ännu oförklarad! De älska hvarandra, trifvas endast i hvarandras sällskap, äga inga olika meningar, lida när de äro ifrån hvarann, och hela deras förenade egoism bjuder dem hålla frid, emedan ofrid mellan dem är det de mest lida af. Och likafullt; en molntapp stiger upp, man vet icke hvarifrån, alla förtjänster förvandlas i fel, skönhet blir fult, och de stå som hväsande ormar mot hvarandra; önska hvarandra så långt, långt bort, oaktadt de veta att endast de aflägsna sig ett ögonblick börjar saknadens lidande som är större än de största Jifvet kan bjuda på.

Här strandar fysiologi och psykologi, och Swedenborg är kanske den enda, i sin Amore Conjugali, som närmat sig frågans lösning, men han har också från början insett att härtill fordrades eqvationer af högre grader hvilka äro obekanta för hopen.

Därför kunna två makar som älska hvarandra sitta i evighet och undra hvarför de hata hvarann, det vill säga, fly hvarann fastän de söka hvarann. Makar med elementarbildning i Ganot's fysik kunna nog tillgripa likheten med de elektriserade fläder-mergskulorna, men bli icke slugare för det och icke lyckligare heller.

Kärleken har ju alla vansinnets symptomer; hallucinationer eller se skönhet där ingen finns; melankoli så djup som aldrig, omväxlande med ysterkabantinmxstabns BEBÄTTEL8EB 247

munterhet; utan öfvergångar; oresonlighet i hat, vanföreställningar om den andres verkliga meningar (eller s. k. missförstånd), förföljelsemani där den andre tros spionera på en, utlägga snaror och förfölja en; till och med stå en efter lifvet särskildt med gift. Allt detta har sina djupare grunder och frågan är om icke genom samlefnaden den enes onda tankar innan de äro fullgångna uppfattas fullt klart af den andre och förnimmas som redan utträdda på det medvetna och med bestämd afsikt att söka aktualitet. Nu såras människan knappt så mycket som af andras läsande af hennes innersta, och detta kunna endast makar göra. De förmå ej dölja sitt mörka inre, och taga hvarandras intentioner i förskott, och få därför lätt den föreställninger att de spionera på hvarandra, hvilket de faktiskt göra. Därför frukta de ingens blickar som makens; därför äro de värnlösa mot hvarandra. De finna en domare vid sin sida som dömer själfva det spirande onda begäret i fröet, och för sina tankar är man ju ej ansvarig inför borgerlig lag. Här har man således inträdt i ett förhållande som står ett trappsteg högre än det vanliga lifvet, med strängare fordringar, djupare kraf, till och med opererande med finare utvecklade andliga förmögenheter. Det var därför också kristna kyrkan gjorde äktenskapet till ett sakrament, och betraktade det som en liten skärande koleld och icke ett lustläger. Och ditåt sträfvar äfven Swedenborgs förklaring.

Makarne äro eniga, men de få icke vara eniga, utan till straff skola de känna törnena när de vilja plocka rosor. Och Omnia vincit amor utsäger att kärlekens makt är så gränslös att om den fick grassera fritt skulle den bli farlig för världsordningen. Det är ett brott att vara lycklig, därför skall lyckan näpsas.248 kabantInmästabns bbbättblskb

Detta måtte våra lättsinniga gynnare ha anat, ty när de varit oeniga, försonades de utan explikatio-ner och utan motiv, liksom om de varit utan skuld i missämjan, och någon annan, okänd, ställt till allt trasslet.

Så äfven denna gäng. Men det varade icke länge, Några dagar efter eklaterades nämligen ett obestridligt faktum som i vanliga äktenskap mottages som afgjord sak med blandade känslor, men här med afgjordt missnöje. Frun blef alldeles utom sig:

»Nu har du förstört min bana; nu skall jag nedsjunka till amma, och hvarmed skola vi nära oss ?»

Så vaknade personlig ovilja mot mannen, hvilken urartade till hat. Det var den oafhängiga kvinnan som resonerade öfver naturens förmenta orättvisa då den tilldelat kvinnan allt obehag, förglöm-mandes att denna korta tid af smärtor skulle följas af den högsta långvarigaste fröjd som alltid blefve okänd för mannen.

Här hjälpte inga förnuftsskäl naturligtvis, och då löjet upphört blef situationen allvarsam. Scenerna antogo en tragisk karaktär, och midt i alltsammans fick han åtal för sin sist utgifna bok, som tillika konfiskerades.

Hösten föll på, och man kände att solen var borta; den glada vindskammaren förvandlad till ett alltid ostädadt

sjukrum blef trång.

Och alltjämt växte hennes hat. Hon kunde ej gå i sällskap och på teatrar, knappt ut på gatan. Hvad som mest retade henne var att läkaren, hvilken tillkallats för att konstatera en lifsfarlig sjukdom, hittills okänd, endast log och sade att det skulle så vara, samt ordinerade sodavatten.

I stället för en förstående väninna hade han fått ett elakt, bortskämdt oförnuftigt barn vid sin sida, och han längtade ut ifrån eländet. Samtalenxabantjlnmistabns bebittelsbb 249

upphörde och man meddelade sig endast genom skrifna papperslappar.

Men det finnes ett slag af elakhet som kallas gemenhet eller infami och är svår att definiera men lätt igenkännlig. Det är det uronda hos människan, det positiva begäret att skada utan anledning, och utan hämdens eller vedergällningens berättigande. Och det är svårt att förlåta.

Han fick en dag en lapp med något skrifvet på, som gjorde att han icke mer besökte hennes rum.

Därpå kom hennes ultimatum; att hon i morgon ämnade resa hem till sina släktingar.

»Lycklig resa I» svarade han.

Den mörka morgonen stod en hvit gestalt vid hans bädd; räckte ut armarne till bön om förlåtelse. Han rörde sig icke utan lät gestalten stå. Den föll till golfvet, och han lät den ligga som en störtad staty.

Hvar den veke mannen, som alltid var färdig att förlåta, fick denna fasthet från, denna omänskliga hårdhet; det begrep han ej, men han tyckte den kom utifrån som en plikt, eller ett eldprof han måste igenom.

Han somnade om. Vaknade, och klädde sig. Gick ut i det tomma rummet. Då kände han vacuum. Allt var oåterkalleligt slut I Slut I

Blodet tycktes rinna af öppnade ådror; lifvet flydde, långsamt men säkert. Och så kommo samvetskvalen att han ej förlåtit henne 1

Här behöfdes en våldsam omskakning för att hans jag skulle komma ofvanpå igen; och han beslöt att ta en dryck som i bitterhet öfverträffades af ingen. Han for hem till sitt land, där han var förbannad.

På ångbåten till Kristiania halfvägs skref han ett250 kabantinhibtabnb bebittelsbb

sista bref till kaptenen, gir.k upp pä däck med revolvern, och tänkte få Kattegatt till sin graf.

Hvarför han ej utförde handlingen? Ja, säg den som kan I

Slutligen befann han sig på ett hotell i en småstad. Men hvarför skulle det just vara den, där Lais släktingar och väninnor bodde och härskade tongifvande i de kretsar där han måste umgås? Det kunde han icke fatta som annat än en gemenhet af ödet, ty han hade icke där någon skuld.

Emellertid satt han i en myrstack, i en främmande fiendtlig miljö; och han frågade sig tre dagar: »Hvad skall jag göra här?» — Och svarade: »Här eller annorstädes, hvad skall du göra öfverhufvud?» Och så stannade han.

I tre dagar frågade han sig: »Hvad har du i lifvet att göra?» Frågade: »hvart, hvarifrån, hvarthän?» under det revolvern låg på bordet som svar!

Hamburg, London, Rügen började hägra som ljusa minnen mot denna förvisningsort. Den var så ryslig att han förvånades öfver att ödets uppfinningsförmåga kunde räcka till att hitta på pinorum i en jämt stigande ryslighet. Hans hotellrum var ett själf-mordsrum, det vill säga en komplikation af vantrefnad, obekvämlighet, hemskhet, och han fick åter den gamla vanliga föreställningen: ur detta rum kommer jag aldrig med lifvet. Här måste jag sluta mina dagar.

Förmågan att hoppas var uttömd, det bar endast nedför mot det tomma intet som började sluta sig

omkring honom som det sista mörkret.

*

På fjärde dygnet mottog han ett bref från svägerskan med underrättelser om lilla fruns välbefinnande ; och därjämte ett förslag att hon och han Bkullekarahtänmistaens beeättelseb 251

öfver vintern bo i en liten stad på Alster, för att släktingarne skulle få tillfälle då och då se till hans hustru som väl behöfde råd och hjälp under nuvarande förhållanden, etc.

Det var då icke slut! Och dessa döendets kval förgäfves utståndna, ty icke behöfde han dem för att lära sig sakna henne. Det var icke slut! Och han fick lefva lifvet igen!

Som bevis på hur fullkomligt utgången han varit, må nämnas att tidningarna i samma dagar innehållit en notis om att han var död, hvarpå han skref ett genmäle i galghumoristisk stil.

Men ännu tre dagar måste han pinas med att

springa omkring och söka respengar.

* *

*

När tåget slutligen stannade på den lilla stationen, såg han först af allt sin hustrus bleka ansikte, visserligen något medtaget af lidanden, men om-stråladt af detta förklarande sken som modersskapet förlänar; och när hennes ögon upptäckte honom gick som en solstråle öfver dragen.

»Hon älskar mig I» Sade han sig!

Och han fick lifvet igen, bokstafligen, icke figurligt.

»Har du det godt?» frågade han blyg nästan.

»Ja, nu har jag det godt!» hviskade hon och som en barnunge borrade hon näsan i hans stora pelerin och kysste sedan dess fåll;

»Hvad gör du? Hvad gör du?»

Och hon gömde sitt hufvud under hans kappa för att icke visa sin rörelse, för hvilken hon alltid blygdes.359 kabantxnmästabns bkbxttelseb

De hade hyrt en dubblett, mycket tarflig; det ena rummet var mörkt, och det bästa var otrefligt med utsikt åt en fabrik. Frun gick i köket, var un-dergifven sitt öde, ty moderskänslorna hade börjat vakna, men voro icke utslagna ännu. Han led af att se henne träla hela dagen och syssla med spis och diskar, och känslan af skuld tryckte honom ibland. Då han ville hjälpa henne med att bära något tungt, vägrade hon mottaga hjälpen, ty hon höll strängt på att han ej skulle synas i befattning med något kvinnligt göromål, och hon led icke heller att han passade henne eller gjorde henne en liten tjänst. Det var utstormadt; ett stilla lugn rådde, och den ena dagen gick efter den andra, alla lika. På tu man hand, utan umgänge eller förströelser.

Men fattigdomen kom; hans process hade skrämt förläggare och teatrar; och värst af allt — han kunde icke skrifva I

Och det han kunde skrifva ville han icke, ty motivet rörde en familj, till hvilken han stod i tacksamhetsskuld. Men nu, näx han snart skulle ha två familjer att försörja, bäfvade han för framtiden med dess ökade plikter, ty en stigande olust, han sedan länge märkt vid sitt författaryrke, växte nu till afsky.

Hvilken sysselsättning: att sitta och flå sina medmänniskor och sedan bjuda ut skinnen, med anspråk på att de skola köpa dem. Jägam lik som i sin hungersnöd hugger svansen af hunden, äter själf af köttet och ger hunden bena, sina ben. Gå och spionera ut människors hemligheter, förråda sin bästa väns födelsemärke, begagna sin hustru som vivisek-tionskanin, fara fram som en kroat, hugga ner, skända och bränna och sälja. Fy fan I

I sin förtviflan satte han sig ner och skref efter anteckningar en öfversikt öfver de förnämsta epo-

kerna i världshistorien, troende sig eller i sin nöd inbillande sig genom detta arbete kunna slå sig igenom, och spåra in på en ny bana, historiens, hvilken varit hans första ungdoms innan han blef författare.

Hans hustru visste hvad han skref, visste att det ej skulle ge pengar, men betvang sig: kanske hans brinnande tro öfvertygat henne att det fanns något däri. Hon klagade ej, uppmuntrade honom tvärtom och erbjöd sig öfversatta till engelskan.

En månad förflöt, stilla, fridfull men trist. De kände att de icke räckte för hvarandra i ensamheten, ensamheten på tu man hand. De sörjde däröfver, men sökte icke sällskap. Han med större erfarenheter hoppades på barnets ankomst såsom det naturliga umgänget hvilket kunde tillfredsställa båda.

Under tiden hade fattigdomen ryckt närmare. Inga pjeser spelades, intet såldes, icke en af vårens förhoppningar såg verkligheten. Hans barn i första giftet ropade på pengar, och det började tryta mat i huset. Då kom räddningen i form af inbjudning att på en landtgård hos hustruns morföräldrar tillbringa vintern.

En decemberafton ha de stigit af vid en liten station, och åka i vagn genom skogar och vilda marker långt in i Jutland.

Det var så nytt och underbart allting. Och nu skulle han lefva in i ett sällsamt förhållande som barnbarn i det huset, liksom han förleden sommar varit barnet under åtta dagar.

De nådde färjstaden i halfmörker och isgången hade börjat, men äfven lågvattnet, så att midt i ån låg en sandbank där en ny båt väntade. Däri-264 kabantlnxlbtabbs berättelses

frän syntes en stor hvit byggnad i tre våningar som såg ovänlig ut, hemsk nästan med sina framskjutande flyglar och höga fönster där ljus lyste.

De nådde land och han var strax inne i spökslottet, fördes genom hvitkalkade trappor med mörka oljemålningar i kolsvarta ramar. Och så stod han i en varm, ljus sal midt ibland släktingar af hvilka han icke kände mer än svärmodern.

Med sin otroliga smidighet i sinnet var han genast inne i sin ställning och uppförde sig som den unge fränden, hvilken under alla omständigheter var skyldig de gamle vördnad.

Här upphörde hans självbestämmelserätt inomhus; och andras tycken, vilja, vanor måste han lyda. För att spara sig obehag hade han i förväg bestämt sig för att ej längre ha några egna tycken, utan tycka om allt som erbjöd sig, hur främmande eller motbjudande det än kunde förefalla.

Den gamle morfadern var en notarie och advokat som dragit sig tillbaka med en stor förmögenhet och endast dTef landtbruk till husbehof och nöje. Mesta jorden låg i jaktmark och egendomen hade råkat i det slags förfall som en stadsbo tycker är pittoreskt, öfver sjuttio år både han och hans maka, tycktes de endast gå och vänta sitt slut, men med den glada resignation som godmodiga, sorglösa, rfitt-I troende katoliker. De hade redan byggt sig en mau-solée i trädgården där de skulle hvila, och de bru-. kade förevisa den som andra visa sitt sommarnöje. Det var ett litet hvitkalkadt kapell, kringplanteradt med blommor, hvilka sköttes som om de redan stodo där till åminnelse.

I huset fanns öfverflöd på världens goda, och från halfsvälten på Alster var här åter motsatsen så att det gällde komma ifrån frosseriet utan attkabantinmistabns berättelses 255

såra. Fasaner, harar, rådjur voro stående hvar-dagsrätter, och blef slutligen som ett straff.

»Det ha vi för att vi klagade på mannan; nu få vi vaktlar som de knorrande Israels barn, så att det står upp i halsen.»

Ett lugn, ett ålderdomens lugn hade inträdt utan bekymmer, utan omtanke, i ett hus där tjänarne voro lika många som de betjänade. De gamle, som vuxit ifrån intressen, åsikter och passioner, voro lätta att umgås, och de unga

som hade egen våning behöfde endast synas vid måltiderna.

Den unga frun var nu fullständigt inne i sitt moderskap, gladdes och hoppades, talade om och vid den ofödde som en bekant; var mild och kvinnlig; ödmjuk till och med tacksam mot mannen hvars känslor voro oförändrade trots hennes vanställda gestalt och bleknande skönhet.

»Är lifvet skönt 1» sade hon.

»Jo, det är; men hur länge skall det räcka!»

»Tyst!»

»Jag skall tiga! Men du vet, lyckan straffas!»

Ingen frågade efter hvad han gjorde, tvärtom hörde han blott: Du skall göra ingenting och hvila dig efter dina vilda jakter.

Därför skickade han efter sina böcker, hvilka han för ett par år sedan fått af en rik man, och som han måste lämna efter sig hemma i sitt land. Och så böljade han en serie undersökningar systematiskt bedrifna; läsande och antecknande. Då kände han ett nytt lif och stora intressen vakna; och när han nu med synthes och analys såg sina förra hypoteser och beräkningar verifierade, erhöll han visshet att han befann sig arbeta med en säker metod, och att han funnit rätta vägen. Detta gaf honom en tillförsikt så att han kände sig berättigad, men då han icke för olärde kunde tydliggöra sina256 kabantlhmlgtabhs bebittklseb

forskningars innebörd, uppstod en osäkerhet i hans ställning. Man måste taga honom på god tro, och det gjorde man så länge frid rådde, men vid första skymt af antipati vore han försvarslöst öfverlämnad åt sin omgifnings löje eller medömkan.

Den gamle som var en bildad man var därför nyfiken på hvad som förehades däruppe i våningen. När han frågade erhöll han sväfvande svar, men som han varit domare och advokat, fordrade han tydlighet. Då han fick höra hvad undersökningarna gällde, slog han ner dem med läroböckernas auktoritet. Hans yngre frände lät honom tro sig ha rätt, för att få slut på de sterila kifven; men den gamle retade fram vederläggningar, tog en hög min och blef närgången. Men det fick han tills vidare vara.

Intet för intet! menade Axel B., och hans hustru tackade honom för hans undfallenhet och beundrade hans själfbehärskning. Men det var skrifvet, att oenighet måste komma, och den kom.

Processen i Köpenhamn sträckte sina verkningar utom landets gränser, och en dag kommo rättstjänare med stämning till närmaste stad, där den anklagade skulle förhöras.

Som han redan från början jäfva t forum, enär en norsk författare icke var skyldig svara inför dansk rätt för en öfversättning, och då han med skäl ansåg hela processen olaglig, hvilket den var, vägrade han infinna sig. Den gamle däremot höll fast på att han skulle infinna sig hos domaren, mest därför kanske att han icke ville se gendarmer löpa i sitt hus.

För att få ett slut, beslöt Axel B. verkligen en morgon gå in till domstolen och anmäla sitt jäf.

Han gick därför vid åttatiden och följde den vackra vägen längs med ån. Men på halfva vägen mötte han brefbäraren och fick en efterkrafs-ka.ba.htJLnhS.bta.bns bebättelskb 257

försändelse innehållande en så länge väntad bok. Den boken var dyr som guld, och som han inga pengar hade, måste han uttänka medel att skaffa dem. Eftet en månads grubbel hade han erinrat sig äga några värdesaker i en kista, på en vind långt upp i Norge. Han skref därför till en vän och bad honom sälja sakerna till ett pris motsvarande den dyra boken, växla sig till sedlar och sända dem orekommenderade, så att ingen finge reda på det. Ty han fann detta vara en stöld från huset och barnen, men stöld som måste begås, då ett så viktigt problem skulle lösas.

När han nu fick det efterlängtade redskapet i sin hand, ljungade det i själen, och utan betänkande vände han om

hem.

< »Hej I nu slår jag slaget; må gendarmerna komma efteråt I»

När han kom hem på gården stod den gamle och styckade en råbock som han skjutit. Axel B. försökte göra sig osynlig, men det lyckades icke.

»Nå, har du redan varit hos domaren?» frågade gubben tviflande.

»Nej I» svarade den anhållne, brutalt, och slank in genom husporten.

Sprang upp för trapporna, in i sitt rum och riglade.

Därpå rustade han till att studera. Om en half timme, sade han sig, är det största problemet i nytid löstl

Det knackade på dörren---

Det knackade igen, hårdt, bestämdt Han måste öppna för att få ro; och han öppnade.

»Hvarför går du inte in till domaren?» »Det rör dig inte I» blef svaret och därmed small dörren igen som ett skott. Men nu var hans frid Strindberg. 17368 xabantInxIbta&ns bkrIttelskr

utel Han kände att hans öde var ändradt och han hörde röster nerifrån. Handen darrade, han blef som lam och slog igen boken där det sökta borde finnas, ty han hade äfven i samma ögonblick förlorat tron, och vågade icke nu se ett vederläggande bevis i ansiktet

Om ett par minuter kom svärmodren. Hon var icke ond, men besvärad af att framföra underrättelsen om att han och hustrun måste flytta och i denna dag; genast innan middagen. De skulle få hennes lilla envåningshus som låg bortom trädgården, och maten finge de hämta från stora huset.

Lilla frun kom tillstädes, och dansade af glädje att de skulle få eget hus och det huset till, med egen trädgård och park.

Utflyttningen skedde, och nu började just i våningen de två skönaste månader i deras samlif. * *

*

Deras stuga af gråsten, med sandstensfattningar kring de små glugglika fönstren med smidda järngaller var en fullkomlig idyll. Den liknade en klosterbyggnad och var klädd med vinstockar. Väggarne i rummen voro hvitlimmade utan tapeter och de låga taken visade kraftiga bjälkar som svartnat af ålder. Han hade fått ett litet rum i form af en verklig munkcell; smalt och långt med ett enda litet fönster på ena kortsidan. Murarne voro alnstjocka och därför kunde blommor stå både utanför och innanför fönstret. Möblerna voro gammaldags och i stil med det öfriga.

Här slog han nu opp sitt bibliotek och hade aldrig känt Big så väl förr. v

Men nui skulle här putsas till den lillas ankomst. Herrn och frun målade fönsterposter och dörrar. Ro-

Bor och clematis planterades vid porten. »Trädgården gräfdes och besåddes.

Och för att fylla de stora hvita väggarne ini målade han taflor.

När allt var färdigt, sutto de och beundrade sina händers verk.

»Härligt är detl Och nu kan vi ta emot den lilla 1»

»Tänk hvad hon skall bli glad att få se så mycket målningar på första dan.»

De väntade och hoppades; i långa vårkvällarne talade de endast om henne (eller honom), gissande hvilketdera, diskuterande namnen, undrande öfver dess framtid. Men fruns tankar rörde sig mest om huruvida hon skulle bli blond och lika hans gosse som hon älskade.

Det fanns nämligen hos henne och hennes släkt en underbar dyrkan af de blonda; om därför att de liknade ljuset,

under det de dunkelhyade erinrade om mörkret, vore svårt att säga. De trodde alla blonda om godt, talade illa om judarne oaktadt lilla fruns farmor varit judinna; och på mödernesidan som var af Holsteinsk bondsläkt begagnades ordet jude som ett förklenande tillmäle. Svärfadern var till och med antisemit, men när Axel B. skämtade öf-vet det bizarra häri, svarade frun:

»Du får inte skämta medj det; ty det vilja vi göra själfva.»

Slutligen en dag i maj då solen sken, anmälde sig den okände resande, och efter tolf förfärliga timmar befanns det vara en flicka som icke var mörk-hårig åtminstone.

Därmed skulle idyllen varit fullständig, men det tycktes i dess ställe som om den tagit slut.

Den lilla syntes nämligen icke trifvas i jämmer-dalen utan skrek, natt och dag. Ammor antogos, och360

ammor afskedades. Fem kvinnor fyllde det lilla huset och alla voro af olika mening rörande barnavård. Fadern gick Bom en brottsling och var alltid i vägen. Frön tyckte sig märka att han icke älskade sitt baro och det kränkte henne så djupt att hon led däraf vid att se det.

Men samtidigt var hon själf transformerad till moder och intet annat. Hon hade barnet i sin egen säng, och kunde tillbringa större delen af natten sittande på en stol och försjunken i beundran af den sköna sofvande. Ibland måste han in och beundra, men han fann modern skönast i dessa ögonblick, då hon glömmande sig själf endast med ett öfverlyckligt leende försjönk i betraktande af sitt barn.

Men det drog upp till oväder utifrån också Befolkningen i bygden var mycket religiös; och barnets beständiga skrik hade gifvit anledning till tal. Frågat hade man därför om det var döpt

Nu skulle barnet lagligen följa faderns religion, men som både han och modern voro indifferenta, uppsköts dopet som något oviktigt helst ingen katolsk präst fanns på långa håll.

Barnets skrikande var verkligen icke normalt och när bygdopinionen började taga sig uttryck, kom mormodern och anhöll att dop skulle ske.

»Folket sorlar, och man har redan hotat att stena ert hus.»

Det trodde icke de unga otrogna; utan logo.

Men sorlet ökades; en bondkvinna hade sett den onde i trädgården, och den främmande herrn vore en ateist

Någon grund fanns nog i ryktet om upphetsningen, ty folk som mötte kättaren på vägarne, vände sig bort

Slutligen kom ett ultimatum från de gamle:KABA.NTÄNMÄSTA.BNS BERÄTTELSER 261

»Barnet döpes katolskt inom tjugofyra timmar eller familjen sändes öfver Bält.»

Därpå svarade han: »Vi protestanter äro rätt toleranta i vår tro, men när den göres till en penningfråga äro vi lika fanatiska som några katoliker!»

Ställningen var hotande, ty de unga ägde icke ett öre att resa med. Och hans bref besvarades med ett enkelt: Ut då!

»Att bli martyr för en tro som man icke äger, är dock något barockt Och att vi skulle börja leka om trettioåriga kriget härnere väntade jag icke. Men akta er, ni: norrmannen kommer! och tar sin dotter med sig på trossen, ty han är norsk undersåte.»

De kejserliga i stora huset började vekna, men rådplägade nu om en krigslist

Barnet förkunnades sjukt. Blef sjukare med hvar dag. Slutligen kom mormodern med svit och meddelade barnafadern att den lilla icke kunde lefva länge.

Det trodde han icke på.

Men efter en längre skogsvandring samma dag kom han hem och mottogs af sin hustru, som berättade att bamet mottagit nöddop af barnmorskan i läkarens närvaro.

»I hvilken tro döptes barnet?» frågade fadern.

»I den protestantiska, förstås.»

»Nej, det förstår jag inte hur en katolsk barnmorska kan döpa protestantiskt.»

Men som han såg att hustrun varit med i komplotten, teg han.

Följande dag var barnet friskt och det talades icke mer om utvräkningen. De kejserliga hade segrat

»Jesuiter!»963 XABANTANHÄSTAEHS BKKITTKLBEE

Barnet som man väntat sig skola binda makarne ändå fastare, tycktes vara kommet för att söndra.

Hustrun fann sin man kallsinnig mot den lilla.

»Du älskar icke ditt barn I» *

»Jo, det gör jag, men som en far. Du skall älska henne som en mor. Det är skillnaden.»

Saken var den att han fruktade binda sig vid den nyfödda, ty att en slitning med modern förestod, det kände han i luften. Och att då vara bunden genom barnet föreföll honom som en boja.

Hon å sin sida visste icke fullt hur hon ville ha det. Älskade han barnet, så kunde det inträffa: att han tog barnet från henne, när han gick; älskade ban icke barnet, gick han helt enkelt ifrån henne. Ty att han skulle gå, det anade hon.

Han hade nämligen haft en teatersuccés i Paris på våren, och en andra pjes var annonserad till hösten. Han ville således dit, och det ville hon med; men barnet hindrade hennes rörelser, och reste han ensam till Paris, finge hon aldrig se honom mer.

Nu kommo ofta bref med franska frimärken till honom, och dessa väckte hennes nyfikenhet, i synnerhet som han strax brände dem.

Denna senare omständighet, så stridande mot hans vanor, blef för henne en anledning till misstankar och hat.

»Du förbereder en resa?» sade hon en afton.

»Ja, naturligtvis,» svarade han. »Jag kan icke lefva i denna osäkerhet att bli kastad ut på landsvägen.»

»Du tänker lämna-oss?»

»Först måste jag lämna er för att göra mina affärer i Paris. En affärsresa är icke ett öfvergifvandet

»Ja, då kan du gå I» afbet hon, därmed röjande

sig.kabahtInmIstabns berättelser 263

»Jag skall gå, bara jag får pengarne jag väntar.»

Nu trädde furien fram igen: Först måste han flytta upp i en vindskammare; och oaktadt hon och barnet sutto i två rum, förstörde hon med afsikt det återstående tredje rummet som var matsal, och särdeles vackert möbleradt. Hon ref ner gardinerna, tog undan taflor, belamrade med barnkläder och mjölkflaskor, endast i afsikt att visa hvem som var herre i huset. Rummen sågo nu ut som om dämoner grasserat; matvaror, kökssaker, barnplagg lågo i sängar och på soffor.

Därpå serverade hon skämd mat, bränd mat och slutligen en dag satte hon fram en tallrik ben som hundarne tycktes ha gnagt på. Därjämte en karrafin vatten. Detta senare var ett uttryck af det största förakt, ty källarne voro fulla med öl, och ingen tjänare tog städsel utan att betinga sig öl till måltiderna. Han ställdes under husets pigor och drängar. Men han tålde och teg, ty han visste respengar skulle komma. Detta hindrade icke att hans afsky steg i jämnhöjd med hennes hat.

Han lefde nu i smuts, nöd, elakhet; och hörde endast kif och skrik mellan frun och amman, frun och pigan, frun och modern, allt under det barnet skrek.

Så föll han sjuk i feber som förenade sig med en halsinflammation; och blef liggande till sängs uppe på vindskammaren. Hon trodde icke han var sjuk, och lät honom ligga.

På tredje dygnet sände han efter läkaren, ty han kunde icke svälja vatten ens. Då visade sig hans furie i dörren.

»Har du sändt efter läkaren? Vet du hvad det kostar?»

»Det blir alltid billigare än en begrafning, och964 kaäahtlbrmx8tabli8 BXRlTTBUIXB

för öfrigt kan det vara difterit, som ju är farligt för barnet»

»Tänker du p& barnet?»

»Ja lite I»

Om hon nu kunnat förflytta honom i hafvet hade hon gjort det. Men hon behandlade honom som en pestsmittad bara. Barnet barnet var i fara!

»Mycket har jag upplefvat» sade han hviskande, »men aldrig har jag sett ondskan sä stor hos någon människa!»

Och ban grät för första gången kanske på tjugu år; grät öfver uselheten och kanske äfven öfver sitt öde och sin förnedring.

Han fann det vid objektivt betraktande aå onaturligt att han, en framstående man i sitt tfack, skulle utan eget 'förvållande lefva så uselt att till och med pigan ömkade honom. Och det fanns sedan han kom i frändernas hus intet att anmärka på hans uppförande; han drack inte ens, äfven af det skäl att det icke fanns något att dricka. Han hade sedan sin ditkomst haft framgångar på teatrarne, men i stället för att hjälpa honom som framgången brukar höja vanliga dödliges anseende, bidrog det endast att stegra hatet och det konstlade föraktet

Att han mottagit gästfrihet hos stormrika släktingar behöfde väl icke han känna tungt, då han ju var laglig arfvinge till halfva härligheten, men nu när hatet rasade, fick han veta att han kostade, och man slog fram om betalning.

Åter intog honom den äldre tanken att detta icke kunde gå naturligt till, utan att en osynlig hand låg öfver hans öde.

Äfven det att respengame på ett oförklarligt sätt ej kommo, fann han särskildt tillställdt för att förlänga hans lidanden.KARANTÄNMÄSTABNS BERÄTTELSER 265

Att andra bref, som han väntade ej kommo fram, började han misstänka såsom härrörande från sin hustru. Och nu börjar ett spionerande på postväskan hos färjkarlen; skrifningar till postkontoret; naturligtvis utan annan påföljd än smälek.

Utan att tro på något föll han i ett slags religiös kris. Han kände hur han sjönk i denna miljö där allt rörde sig om materien, och där det animala framträdde ohöljdt; näringsmedel och exkrementer, ammor behandlade som mjölkdjur, köksor och ruttnande grönsaker; diskussioner om och förevisningar af kroppsliga företeelser som man plägar dölja. Ett störtregn hade tillika satt en korridor och ett par rum under vatten som ej kunde afledas, utan stod och unknade. Trädgården förföll när han ej ansade den mer.

Då längtade han ut, bort, men långt, till ljus och renhet till frid, kärlek och försoning. Han drömde sin gamla dröm om klostret, där inom murarne han vore skyddad för världens frestelser och smuts, där han kunde glömma och glömmas. Men tron fattades, och lydnaden.

Denna idé om klostret hade redan då spökat länge i litteraturen, och man hade talat i Berlin om grundandet af konfessionslösa kloster för de intellektuella, som i en tid, då industri och ekonomi trängt sig fram i första planet, ej kunde finna sig i den atmosfär af materialism som de själfva låtit förleda sig predika. Och nu skref han till sin

rike vän i Paris om grundandet af ett sådant kloster; kastade upp plan för byggnaden; författade regler och gaf detaljer om brödernas samlif och uppgifter. Detta skedde år 1894 i augusti I Målet var uppfostran till fibermensch genom askes, meditation, och öfvandet af vetenskap, litteratur och konst Religion nämndes icke, emedan man icke visste hvilken reli-366 kabantAnhäbtabns berättelser

gion som skulle komma, eller om det skulle vara någon alls.

Hustrun märkte hur han löstes ifrån henne, men hon trodde att hans tankar gingo till Paris med dess flärd och nöjen, teatrar och kaféer, galanta äfventyr och guldtörst. Och hon fruktade och afundades hans tankar; hvad hans historiska studier angår, hade det öfverlägsna löjet från kvinnosidan slocknat sedan han mottagit uppmuntrande ord från en stor tysk och mycket namnkunnig fransk auktoritet och naturligtvis för att skydda sig måste visa brefven. Men när man nu icke kunde kritisera hans idéer, så flyttade man striden öfver på en annan ruta och började plåga honom med lömska frågor om huru mycket han förtjänade på historien.

Därpå hetsade man en läkare af släkten för att examinera och stuka honom. Gamla käringar kommo frågande.

När frun var vTed gick hon och förrådde alla de små och stora hemligheter makar kunna ha sig emellan, och talade om hvad han i uppretade stunder kunde ha sagt om de gamla. Hon ångrade sig efteråt, men då var det för sent. Ofriden var väckt och stormen kunde icke mer besvärjas.

När han hade pengar vågade han erbjuda bidrag till husets gång, men då blef man upprörd öfver en sådan råhet som att bjuda rika släktingar betaldt för en inbjudning: hade han inga pengar, då kom man med tydliga jeremiader öfver alltings dyrhet och skickade läkarens räkning på honom. Med ett ord, oregerliga människors oefterrättlighet var icke möjligt strida emot.

Ofta tänkte han gå till fots och söka landsmän för att ined deras hjälp skaffa sig vidare; men vid alla försök vände han om, såsom om han vore förhäxad och bunden vid den lilla ån där hyddan låg.KARANTiNMÄSTAfiHS BERÄTTELSER 267

Han hade haft goda dagar där, och minnet af dessa höll honom fast, äfven tacksamheten för det förflutna jämte kärleken till barnet, hvilken fanns där men ej fick synas, emedan den lilla då skulle bli limspöt, på hvilken han fastnat med vingarne.

En dag hade han gått en längre promenad i de härliga öfversvämningsängarne, där rådjuren lekte; där fasanerna flögo upp som raketer ur buskarne, visande sina lysande metallfjädrar som stjärnregn; där storkarne fiskade i träsket och gyllingarne hviss-lade i popplame. Här fann han sig väl, ty det var ett öde landskap där ingen människa vågat sätta sitt bo af fruktan för den stora stormfloden.

Här hade han nu gått ett trefjärdedels år, ensam, hvarje morgon. Icke ens frun fick följa honom, ty han ville äga detta landskap för sig själf, se det uteslutande med sina ögon, icke höra någons stämma där. Så att när han återsåg denna horisont icke ett minne väcktes af någon annan person än hans.

Här brukade han således återfinna sig, sig själf och ingen annan. Här fick han sina stora tankar, här höll han sin andakt. Den sista tidens obegripliga händelser och det djupa lidandet hade kommit honom att ändra ordet öde till Försyn, därmed antydande att ett medvetet personligt väsende styrde hans bana. Han kallade sig numera Providentialist för att något namn ha, med andra ord: han trodde på Gud, utan att nogare kunna angifva hvad därmed menades.

I dag drog ett vemod genom honom, liksom om han sade farväl till dessa ängar och snår. Något förestod som han anade, men äfven fruktade.

Hemkommen fann han huset tomt. Frun var borta, barnet borta.268 KABANTÅNUlSTABNB BEBÄ.TTELBER

När han frågade pigan, som slutligen infann sig, hvar frun var, svarade hon näsvist:

»Frun har rest»

»Hvart?»

»Till Odensee.»

Han visste icke om han trodde det eller ej. Endast ett stort behag fann han i tystnaden och tomheten. Han andades oförgiftad luft, njöt af ensamheten, och med ett Buddistiskt orörligt lugn gick han till sitt arbete. Kappsäcken var redan snörd och respengarna skulle komma som i dag.

Eftermiddagen gick. När han såg ut genom fönstret märkte han en ovanlig stillhet omkring stora byggnaden; inga af släktingarne syntes. Däremot sprang hans piga fram och tillbaka liksom om hon aflämnade rapport

En gång frågade hon om herrn önskade något.

»Jag önskar intet!» svarade han.

Och det var sanningen, ty hans sista önskan: att bli fri från hela kladdet var uppfylld, och utan att han tagit ett steg. Han åt kväll ensam och befann sig väl däraf. Blef sittande vid bordet och tände tobak. Hans själ intog detta vågbalansens lyckliga läge, färdig att sjunka ner åt hvilken sida som behagades. Han aktade sig att önska något af fruktan att se sin önskan korsad.

Men han väntade något

Om jag känner kvinnorna rätt så kunna de icke sofva i natt förrän någon deputerad gått och sett efter att offret lider efter beräkning.

Och mycket riktigt, svärmodern kom.

»God afton!» hälsade hon. »Du sitter ensam här, min gosse.»

Med en indians köld framför elden som skall steka honom, svarade han:

»Ja; här sitter jag ensam.»kaeantXnmastaens beeIttelbee 269

»Och hvad tänker du nu göra?» »Resa naturligtvis.» »Du tycks ta denna sak väl lugnt.» »Hvarför icke?»

»Maria ämnar söka skilsmässa.» »Det kan jag väl tro!» »Då älskar du icke henne!» »Du önskar att jag gjorde det, för att jag skulle pinas riktigt.»

»Kan du lida, du?» »Det skulle roa dig om jag kunde.» »När tänker du resa då?» »När jag får respengar.» »Det har du sagt så länge.» »Ni vill väl icke köra ut mig p& landsvägen i natt heller?»

»Mormor är mycket uppretad...» »Då skall hon läsa sin aftonbön med lite uppmärksamhet ...»

»Ja, med dig kommer man ingen hvart.» »Nej, hvarför skulle jag tillåta det.» »God natt med dig!» Och så gick hon.

Han sof godt och tungt såsom efter ett resultat på hvilket han länge väntat.

Följande morgon vaknade han med en bestämd idé: Hon har icke rest; hon uppehåller sig här i närheten.

Utkommen på backen såg han pigan ge sig af i färgbåten med saker hörande till barnets utstyrsel.

Håhå, förstod han; hon sitter där på andra stranden om ån. i • . .270 KABANTlNltlBTABNB BEBITTBLSKB

Pigan kom snart igen, sedan han genom kikaren sett henne manövrera pä andra sidan.

»Om vi na äro lugna,» menade han, »så äro de kejserliga slagna.»

Svärmodern kom och såg orolig men vek ut.

»Ja, nu år du ensam, min gosse och henne får du aldrig se merj»

»A bon så långt borta då?»

»Ja di!»

Nu skrattade han och tittade ut öfver vattnet

»Nå,» sade den gamla: »efter du vet det, så: res efter henne!»

»Nej, det gör jag inte.»

»Men hon kommer icke först.»

»Först eller sist är mig lika.»

Båten gick med rapporter fram och åter, hela dagen.

På eftermiddagen kom svärmodern igen.

»Du måste ta första steget,» sade hon. »Maria är sig öfver gifven och faller sjuk, om du ej skrifver till henne och ber henne komma igen.»

»Hur vet du att jag vill ha henne igen? En fru som ligger borta en natt, har förverkat sin äkta rätt och sårat sin mans ära.»

Detta var en oväntad parad och svärmodern fick brådt. Satte öfver med färjbåten och blef borta till aftonen.

Han satt på sitt rum och skref då hustrun trädde in, med en min som om hon förbarmade sig öfver hans sorg och hörsammade hans enträgna kallelse.

Nu skulle han kunnat stöta ner henne, men han gjorde det ej, ädelmodig mot den besegrade.

När han nu hade hustru och barn åter i huset, tyckte han det också var bra, lika bra som n&r de voro borta, kanske dock litet bättre.

På aftonen kommo respengarne. Därmed inträdda han i en annan position och hade nycklarne till fängelset.

Och i samma stund får hustrun en ny synpunkt på saken.

»Vet du att detta lif dödar mig: Jag har icke läst en bok sen barnet kom och jag har icke skrifvit något på ett år. Jag följer med dig till Paris.»

»Låt mig fara först och rekognoscera landet.»

»Då kommer jag aldrig lös.»

Han öfvertalade henne att stanna, utan någon bestämd plan att öfvergifva henne; blott längtande att känna sig fri till en början.

Men hon var nu färdig att lämna sitt barn, hufvudpersonen hon kallade det, för att få komma ut i världen och spela en roll. Hon visste väl att han icke gick ut för att söka en oviss lycka utan att skörda frukterna af en redan vunnen framgång. Den äregiriga kvinnan och den oafhängiga stack fram ånyo; kanske äfven den afundsjuka konkurrenten, ty hon hade ögonblick, då hon behandlade sig som den honom öfverlägsna skriftställaren. Det var då hennes väninnor i bref kallat henne genie, och hvilka bref hon lät ligga framme att läsas.

Men nu fanns lyckligtvis ingen möjlighet för henne att resa, emedan de gamle hindrade, och hon måste finna sig i att han, hvilken kiinde betraktas som utvisad, lämnade henne.

Hon blef vek, känslofull och känslosam, så att

afskedet blef rätt smärtsamt.

* *

*

Och så for han åter ut i världen. När ångbåten arbetade sig upp mot strömmen i den vackra höst-

aftonen såg lian ännu en gång det lilla huset där det lyste i fönstren. Och nu utplånades allt ondt och fult han där sett, och han erfor knappt en flyktig glädje att vara fri från fängelset där han lidit så oerhördt Endast känslor af

tacksamhet och vemod grepo honom; och ett ögonblick drog bandet vid hustru och barn så att han tänkte kasta sig i vattnet. Men så togo skofvelhjulen några kraftiga tag framåt bandet töjde sig, sträcktes — och brast I

»Det var en infernalisk historia,» utbrast postmästaren, när det var slut; »infernalisk... Och hvad skall man säga om den? Det du har sagt själf till botten inuti. — Men tror du att äktenskapet öfver hufvud kommer att fort-lefva?»

»Trots det, att maka, barn och hem är mitt önskemål, tror jag icke äktenskapen på lifstid bli möjliga* med vår tids starka själfkänsla och oafhangighetsbegär hos den enskilde. Du ser ju själf hvart utvecklingen bär hän. Aldrig hör man om annat än missnöje och skilsmässor; Jag erkänner att lifvet fordrar hänsyn och undfallenhet, men att lefva med undertryckande af sina innerligaste önskningar, i en luft af motsägelse och på tvärn, kan icke skapa annat än furier. — Du har varit gift?»

Frågan kom något tvärt, och svaret blef dröjande.

»Ja, jag har varit gift, men är icke enkling.»xabantXnmXstabns bebättelseb 273

»Alltså skild?»

»Jal Och du?»

»Skild!»

»Om man skulle fråga hvarför, skulle kanske hvarken du eller jag kunna ånge ett motiv.»

»Ett motiv, nej! Jag vet blott, att om jag försatt skulle jag ha slutat som dråpare, och hon som mörderska. År det nog sagdt?»

»Nog!»

»Då tar vi smörgåsen!»

Och de togo den!

Strindberg.

18de yttersta och de främstaDèt var subskriberad bal på societeten, för ett välgörande ändamål, där voro äfven sjöofficerare, och det var följaktligen mycket schangtilt.

Men det hade äfven kommit en stor artist dit, på en kutter. Artisten var mycket berömd, mycket rik och var en allmänt afhållen person. Man hade firat honom i två dagar, och han var trött; därför gick han ut i månskenet efter första dansen och vandrade i parken. Men hur det var, musiken lockade, fönstren till salongen stodo öppna, han såg unga nackar, mjuka skuldror, fladdrande lockar, och han närmade sig för att titta in. Under en blommande lind stannade han osedd, och skådade.

Då slog ett minne upp från ungdomstiden då han var en nybörjare, fattig, föraktad emedan han måste rita i ett blad som icke åtnjöt anseende. Och då han illa klädd och hungrig stod utanför dessa samma fönster och med hela ungdomens stora sorg såg sig vara utanför dessa nöjen som borde tillhöra honom. Han kunde278 DE YTTEBSTA OCH DE FBXHSTA

icke gå in. då, ty han var icke kladd, utan säg ut som en buse, och det kom verkligen ingen hvitklädd ängel och tog hans hand bedjande honom stiga in, den gången.

Nu stod han därigen, och man, saknade honom. Han såg hur de letade efter honom, och hans »vän» den halfunge kommendörkaptenen i uniform och fyra ordnar, anförde dansen, sökte efter honom, artisten, för att få en hedersam vis-à-vis till fransaisen 1 — Och nu, när han fått allt, hundrafaldt mer än han vågat drömma af lifvet, var det nästan värdelöst. Han njöt af att stå gömd här sjunkande tillbaka i tiden och minnet, varande okänd och lefvande i hoppet. Ty han hade märkt, att om rosorna hade törnen, så hade lagrarne spikar, och om' ryktbarheten medförde uppmärksamhet, så var det obemärkta dock åtföljdt af ett heligt lugn, då man gick liksom osynlig eller osedd bland människorna och fick vara i fred med sina tankar och" drömmar.

Som han stod där, hörde han hviskningar ett stycke ifrån, och när hans ögon genomträngt mörkret såg han tre flickor af tjänande klass stå på en tomlår som de burit fram till väggen. De voro ljusklädda, nätta, och där de höllo hvarandra om lifvet, bildade de en ganska behagfull grupp. Han var ingen flickjägare, ty han var gift, hade barn och var en riktig familjegris. Men genom sin nyss företagna tankeopera-

tion fallen tillbaka i tiden kände han sig befryndad med dessa småfolkets barn; och han erinrade huru i hans fattiga barnahem hos fadren grofarbetaren och modern hjälphustrun hela umgänget varit ur den tjänande klassen; fadd-rarne hans hade varit tjänsteflickor och hans lekkamrater, hans väninnor äfven. Han nalkades därför gruppen som en vederlike eller kamrat, med den förtrolighet som icke är ungherrens aktningslöshet.

»Hör ni flickor,» sa han. »Ni står så bra, så ni kan ge mig plats också.»

Flickorna som icke kände honom, ty ryktbarheten går icke så långt ner som man tror, hörde dock på tonen att det var en af deras folk, räckte händerna och halade honom upp. Och så stodo de alla fyra utan bryderi, utan närgången förtrolighet alldeles som om det skulle så vara..

Då såg han pä den närmaste, hur hennes ögon speglade kronornas ljus inifrån, speglade lyckliga miner från de dansande flickorna därinne, men vid munnen stod ett drag, ett hjärtskärande af den förtviflans smärta, som en låg samhällsställning medför när den ser det oupphinneliga* och känner det däruppe öfver sig som aldrig vill stiga dit ner.

Då flög genom honom, i minnet, den stämning han en gång genomlefvat, så starkt, att han blef den ringaktade ritaren som hvarje lör-

dag vanställde och förlöjligade ryktbara och uppsatta personer till tröst och uppbyggelse för de små och undansatta. Och klasshatet lågade upp; han kände att han icke hörde dit därinne, att de voro fiender födda, på lif och knif; och han beslöt i det ögonblicket bli den ängeln som skulle bjuda handen åt den ringa flickan och säga: stig in med mig och dansa!

Och det sade han till den närmast stående.

Hon bara såg på honom först och tänkte inte svara, men det måtte ha legat något i hans blick som sade henne att det var ett heligt allvar från botten af en själ som var nära hennes. Och när kamraterna sade: gå du! började hon begrunda saken såsom varande möjlig.

När artisten så kom med skäl och öfvertygande, syntes hindren vika

»Åh, hva tusan,» sade han, »det är ju sub-skriberad bal, och hvem som betalar femtio öre har rättighet gå in och dansa. Kom du, jag betalar! — Inte må ni tro att det är så fint folk som det ser uti Och för resten, vi är lika goa kålsuparel Mor min var hjälphustru, må ni tro, och far inin...»

Det dar »för resten» det var susen, och »hjälphustrun» hjälpte till. Flickan följde, fastän blyg.

När de kommo i trappan kände han knäna darra, ty det var icke något skämt, utan det var en kallelse, som kunde kosta honom hans

popularitet, hvilken var svår att sakna om ock den icke var så oblandadt ljuf att uppbära.

När de trädde in i salen pågick en vals. Han kastade sig in i vimlet, och som flickan var ljusklädd och tämligen lika de andra gick det obemärkt i början. Men när paren började stanna af och ordna sig mot väggarne gick en susning genom salongen. Och snart dansade de två ensamma. Flickan var blyg, och det klädde henne, och hon förde sig oklanderligt. Men, skandalen var uppenbar.

Då, när de stannat, vid dörren, trädde kommendörkapten fram och sade halfhögt till artisten :

»Det skulle du inte ha gjort!»

Det var uttydt: nu är du förlorad, för oss, för det goda sällskapet, och för dig själf.

Flickan hörde orden, och hörde att hennes okända kavaljer duades af kommendörkapten. Då flydde hon. Och kavaljeren som upptog ett stormgräl fick icke tid att följa henne.

»Vet du hvem du dansade med?» hväste officern I

»Ne', men hva' gör det?»

»Det var diskerskan!»

»Ja, hva' fan gör det, i så'n här blandad societet!»

»Men det är gifta fruar här... och diskerskan har varit.,.»282 DS TTTKBSTA OCH DB FRÄMSTA

»Gifta pyschor eller ogifta, det s—r jag i, för det kan komma på ett ut. För resten...»

Det slutade med att artisten lämnade balen med halfva sin popularitet efter sig; och han gick ner på kuttern, lät hissa på och gaf sig i natten öfver till Skamsund. Där hade han goda vänner bland lotsarne som inte tillhörde societeten.

Men flickan gick tillbaks till sina väninnor på tomlårn. Och där fick hon veta att hon dansat med... som var den mest berömda man i hela sällskapet.

I societeten bröto sig de delade meningarne någon tid. Några tyckte att det var stil; andra att det var inte så farligt; andra funno det oförlåtligt; och åter andra och de flesta att

det var skandal. Och det fick det vara I * *

*

Men artisten stannade på Skamsund och satte aldrig sin fot mer i Fagervik I

Fagert är det nog, menade han, men det är bara på ytan! Och jag undrar hvar man har mest att skämmas förl Ebal är icke Garizim, men det är frågan, hvar välsignelseberget ligger, om det kanske icke ligger midt i sundet!DEN KVARLÅTNEDet satt en äldre man på Skamsunds ångbåtsbrygga och gjorde ingenting. Han tittade visserligen på fiskarne nere mellan tång-bålarne, och han hörde på vågornas småskvalp mot bropålarne.

Då kom en annan, också äldre herre, och satte sig på bänken midt emot. Den nykomne syntes lefnadslustig och hade en eld kvar i ögat, som kunde vara från ett samtal där nya tankar födts eller från lyckade planers utförande. Han började betrakta den andre, och såg i hela dennes yttre något obestämdt, något bastarderadt af två samhällsklasser, en misshällighet mellan det nuvarande och det förgångna. Kläderna hade en herremans linjer men voro af ett tyg som ej var herremans; och stöfveln var illa modellerad men visade att foten varit skyddad för tyngre arbete; händerna voro hvita, men manschetterna icke.

När främlingen började granska den andres ansikte, märkte han under det stora gråspräng-da glesa helskägget, och inbäddadt i fett, ytter-286

DEN KVARLÅTNE

linjerna af ett annat ansikte som1 erinrade honom om ett bekant sådant från ungdomen, men det sjönk genast tillbaka och gömde sig under skägget, ögonen voro igenlagda af den öfre valken troligen utvecklad för att hjälpa ögonlocken skydda mot ljus uppifrån såsom vanligt är hos skrifbordets arbetare. Men där funnos några egendomliga linjer som en circum-flex-accent, och ett visst glåmigt hängande neråt tinningarne väckte åter igen minnen som lika hastigt dunstade bort. Näsan var för smal nertill, vingarne voro hoptryckta från sidorna; lite dödskalle eller misstecknadt nybörjarpor-trätt.

Han hade misstagit sig; det var ingen bekant.

Slutligen reste den granskade upp hufvudet och såg på främlingen. Då skedde en förvandling : alla drag försvunno, och endast blicken talade, detta språk som ej kan tolkas, och" som måste vara själen själf.

»Känner du igen mig?» frågade han.

»Ja, din blick är jag bekant med, men icke med dina drag, och icke med din röst. Jag känner dig, men vet inte hvad du heteri»

»Tänk efter I»

Där kom ett tonfall, och så en blick igen ut ur det svarta hålet i ögat.

»Du heter Jakob...»DE» XVARtlTNfi

»Ja, det gör jagi — — — Yi ha blifvit gamla!»

»Vi ha hunnit ett stycke!... Hm! Nu minns jag, det är trettio år sen, vi sutto en sommarafton på hotellet, där öfver i Fagervik... Vänta nu!... Och din semester gick ut den dagen.»

»Ja, du minns det!»

»Du var anställd vid gasverket och skref ut räkningar... Du hatade ditt arbete, och härute fick du ett agg till staden och statslifvet, som jag icke fattade riktigt...»

»Gå på du!»

»Om aftonen bröt ditt hat ut i raseri och' du beslöt att lämna din plats och stanna härute öfver vintern!»

»Och det gjorde jag också! Och jag har sedan dess icke varit i staden en enda gång!»

»Hvad säger du människa? Har du suttit här i trettio år?»

»Ja, det har jag!---Jag har lefvat

på öfversättningar... har gift mig...»

»Och är nöjd?»

»Ja, så nöjd man kan vara, då man ingen husbonde har, inga kamrater, och framför allt, inga klockslag. Jag hatade klockor, som du minns!»

»Det var ett underligt öde! Kan du förklara det?»

»Nej, öden kan inte förklaras I Jag har nog försökt med påbrå och rasskillnad och ance-288

strala drifter, men jag kommer ingen. väg. Min far var ju en gäng en rik medelklass som höll hus och såg godt folk. Vid en viss ålder tröttnade han, släppte taget, och så låg han i backen. Min bror gick också fram ett stycke, släppte bettet och låg där, han med. Mig gick det lite annorlunda. Jag var född med afsky för allt regelbundet, all konvenans, krus och komplimenter, och en vacker dag tappade jag alla illusioner. Jag tyckte mig inse lifvets relativa intighet, och fann att med mindre lyx följde mindre arbete, och följaktligen mera njutning, ty arbete var för mig ett straff. Dessa kläder till exempel du ser, har jag burit i tio år; tänk då så mycket arbete jag besparat mig, och så många njutningar jag samlat. Att göra ingenting är för mig saligheten.

»Men har du aldrig haft åtrå att gå framåt, växa, befordras?»

»Nej I De begreppen saknas hos mig I Jag förstår det inte I och det är min lyckat Och genom att reducera skalan, nedsätta fordringarne på lifvet, blef den minsta lyx för mig en oerhörd njutning. När jag hvar annan månad kommer till Fagervik hotell och får en half biffstek med soja, japansk soja, en sup, en half öl, och sedan kaffe och punsch, då är jag så säll, att jag icke böte med någon 1 I staden däremot, där jag hade detta hvar dag, var detdkn kvarlåtne

värdelöst. Ty vägen till njutning går genom försakelse.»

»Har du aldrig känt någon dragning till* bönhuset då?»

»Nej, jag är immun mot den bacillen I Absolut I»

»Och du är gift sa du?»

»Ja, med en lotsdotter!--Hm I»

»Hm!»

»Minns du våra gamla skol- och studentkamrater då? Minns du hela den gruppen som gick under? Talangfulla och duktiga på många områden, men ohågade att arbeta. Rådde de för det?»

»Jag har trott det förr, och du vet att om man bara begagnar ordet lättja som alla lasters moder, så hade man sagt orsaken. Men lättjans orsaker då?»

»Ja, säg det I Jag tror de voro predestinerade att lefva som fåglarne under himmelen och frysa bort en vinterdag. Minns du Carl *** som icke hade några laster, men gick under därför att han vid tjugu år upptäckte all äflans och ärelystnads intighet. — I tjugufem år lefde han i London på att låna af landsmän. Man gaf honom flera gånger platser, men han lämnade dem utan att säga adjö. Han kunde icke arbeta.» j " .

»Minns du vår kamrat skådespelaren, som så hastigt gick fram och vann det stora ryktet?»

»Ja* jag minns honom I»

»Sä kommer en dag, då han stod på sce-men, midt i en roll, och liksom en blixt slår den tanken ner öfver honom: tänk att jag skall stå här och åma mig I Och han föll ur rollen, och kom icke in i rollerna mer. Han kunde icke illudera sig, på tio år; förgäts, och lades åt sidan. Då kom nöden. Och jag hörde honom en gång på ett kafé säga att det var bosch, konsten och alltihop, men att han måste försöka 'dupera om sig* igen. Han lyckades för en kort tid, och då skröt han med att han lyckats 'dupera' publiken igen. Men så släppte det åter i spärrhakarne och uret gick ut med ett fasligt surrande. Om du visste hur många artister som på vägen få upp ögonen och förlora »tron på konsten», men, dömda att fortsätta, slutligen öfva handtverket för att lefva. Det är tragedi! Och alla som dryper af i förtid, utan att man förstår hvarför. Ja, människoöden, säg mig deras gåta!»

»Nåå, ditt öde då?»

Främlingen reste sig.

»Mitt öde? Ja* att inte jag gått under, är mig den största gåtan; ty jag hade alla betingelser därtill! Jag har krupit in i samhälls-oket, och krupit ut igen, i flera omgångar, men kan aldrig försona mig med lifvet. Jag dras me't det är allt!»

»Och det säger du som fått allt ?»

»Ja!»

»Hur vill ni då att vi skola anstränga oss att vinna det ni föraktar, när ni fått det?»

»Jag afundas dig, som aldrig inlåtit dig på ärans kapplöpningsbanal Men nu kommer båten I Åjo!»

»Åjo I Tack för det sista ordet, ty det frälste migl Jag var nämligen också en äregirig, men fruktade att inlåta mig! Därför stannade jag i Ebal!»ORDALEK och SMÅKONST

AP

DEN UPSVENSKE TANKEBYGGAREN pl

FAGERVIK—SKAMSUNDGATUBILDER.

I.

ödslig gatan i morgonskymning Kryper, sträcker sig ut i fjärran, Trefvar sig fram igenom kvarteren, Skär och korsar tomter och gränder... Bortnast, längst i en annan stadsdel Stiger den, lyfter sig till en backe. Och där hänga skyarna öfver: Jorden slutar, himlen tar vid.

Husens längor, gråbruna väggar, Lister, rännor, räcken, balkonger, Bagarkringlor och kryddboborstar; Trottoarernas plansten som marginaler, Lyktornas stolpar trängas tillsammans Hägna körväg med järnstaket. Gatan själf en utsliten daskig Gångmatta, utlagd vid skurning.896 obdàlhk och småkonst

Inom gråbruna väggar sofva Mänskor, bidande dunkla öden. Utanför portarne vänta Nornor Att med nya dagen förnya Hemska lekar med mänskolif.

Nu, i fjärran på backens hjässa Sticker upp ett hufvud som rör sig, Och två händer omkring en käpp — Som i hägring det höjer på sig, Och en man som på gatan sopar Syns i backen med hufvet i molnen;

Kvasten rifver af damm en molnsky--

Jord och himmel i molnen mötas.

II.

Granden är dunkel på höstlig afton Husens fönster på glänt man öppnat; Höstetankar gjort rummen kvafVa, Saknans suckar af flydda sommarn, Oro. för den stundande vintern, Ovisshet om kommande öden, Ångest klämmer människobrösten... Husen andas, luften i gränden Står så disig som fylld af smärtor.

Men därnere i grändens mynning, Strömmen syns med ankrade skutor, Torka seglen från sista dagsregn. Och därbortom, på andra stranden Grönskande ligger en liten holme.

Uppi kronornas högsta toppar Sjunkande sol lagt guld i det gröna, Men där bortom och ännu högre Hänger blånande stadskonturen, Där är solen, kojorna lysa, Där är hafsluft, flaggorna blåsa, Aldra högst är kyrkans kupoltorn Krönt af en jordglob i stark förgyllning, Globen, jorden lyser som solen, Sander blixtrande strålar utåt... Men på globen där står ett kors I

III.

Mörk är backen, mörkt är huset — Mörkast dock dess källarvåning — Underjordisk, inga gluggar — Källarhalsen är båd dörr och fönster — Och därnere längst i mörkret,

Syns en dynamo som surrar. Så. det gnistrar omkring hjulen; Svart och hemsk, i det fördolda Mal han ljus åt hela trakten.STADSRESAN.

FÖRSTA SÅNGEN.

Solståndsnatten har gått, så en enda bleknande

stjärna

Drar sig i fästet tillbaks, och östern färgas i

brandgult.

Ån är det tyst i naturn; den heliga sömnen behärskar

Växter och djur; och i hyddornas hägn bak

fällda gardiner

Mänskorna hvila, men liksom på språng att

vakna med solen.

Ute på Mälarevik så blickstill och blank som en

spegel

Måsarne vaknat och harska sig först helt hesa

af hunger;

Så ifrån land, ifrån alstrandens hvitsköljda stenar

Hörs beckasinen sin muntrande strof nu hvissla

och drilla;

Snöskatan slår kastanj ett från åbrinkens skyhöga alar,

Och i flädrarne risslar som vårbäck i kiselstenar

Löfsångarns konstrika sång, men sångarn är

icke synlig.

Natten är lyktad. I öster en kant af solen sig

lyfter.

Fiskarn skjuter från land sin ökstock med äf-

jiga åror,

Mjölnarn halfklädd med spaken i hand på damluckan lättar;

Då blir det ljud; och väldiga kvarnhjulet klapprar,

An förnyar sin fart och forsar mot nothvalf och

rosen,

Smeden har fyrat och bälgar i yrande aska på

ässjaR;

Så går släggan till slag och viger verket till

veckan.

Men uti klockaregården vid ån på yttre ändan

af vägen

Midt emot kyrkan som kalkhvit och ny syns

lysa bak muren

Klockarn klifvit ur säng och syns vid det öppnade fönstret,

Tvålande haka och dragande Sheffields-knifven

på strigeln,

Tittar spörjande ut, om väderleken för dagen

Vore att lita på. Det är viktigt för den som

skall resa.

Högst i gafvelfönstret han står i det timrade

röda huset,

Nere inunder, i skygd af dess vägg, mot söder,
är uppställd
Bibänken väl försedd med halfva dussinet kupor
Och de ifriga kryp ha redan börjat att ströfva.
Nu besöka de först rabatten framför sin boning,
Kejsarkronan, Pion, Adonis och blå Aqvilejan,
Sedan tåga de ut att plundra på ängar och gärden ...
Emellertid, ett annat fönster har öppnats därnere;
Klockarefrun ini saln hon dukar kaffe på bordet;
Sätter blommor i glas och pryder duken med
bårder,
Flätade sirligt af löf. Allt röjer att dagen är
festlig.
Så hon bullar opp bröd, de gulaste saffransflätor,
Sockerkringlor och rån, medan kopparpannan i
spisen
Står på en kant att klarna den doftande Ja-
van ...
Me'n hon väntar sin man, hon pysslar och knå-
par;
Bundt om kring salen hon gör nu en tur på
skurade tiljor,
Lägger ett veck på gardin' af blommiga bomulls-
taften,
Plockar ett visset blad från balsaminen i fönstret,
Och far öfver med trasan ett tag det gamla
klaveret
I sitt bleknade skal af sockerkist, kalladt mahogny ;
Klaviaturen hon vidrör, helt lätt de smala tangenter ;
Lamrar af gäspennstift de slå mot strängar af
mässing,
Klinga så tunnt och spräckt ej olikt spanska
guitarren —
Tiden har dragit förbi och dagens tunga har
tystat

Toner från ungdomstid, ty nu är man framme

vid förti.

Dörren nu öppnas till saln och husbond synes

gå-bort-kladd,

Svarta bonjouren är på, och kulört en ajälf-

knuten halsduk

Skänker ett yngrande sken åt ett nyrakadt skinande anlet,

Hälsar med vänlig nick den sysslande hustrun,

herr Åberg,

»Ja, min gumma; i dag för tjugo år se'n tillbaka

Stod vårt bröllop i byn, jag gläds du har det

i minnet,

Gläds att du velat oss ock med festbord stämma

till högtid —

Möda och släp var vårt lif, på åkern, i skolan,

i kyrkan,

Knapp var bergningen ofta, och barnen tog hål

uti kakan,

Många munnar vi haft, när ax och äring var

odryg.

Men med sämja och sång, med godlynta sinnen

vi dragit

Lasset väl halfvägs framåt; nu bär det utför

med backen.

Därföre, hustru vi må än kargare gnida vår

vår skilling;

Barnen skjuta ju fart, och kräfva drygare kostnad,

Ja, jag tvekar ej alls att säga ordet ur påsen:

Girighet är en dygd för den som har barnkammaren fuller —

Nu är jag girig jag ock, och räknadt från denna

dagen

Tål jag ej se på vårt bord af herrsliapsmat

eller annat...

Fattigmanskost det är råg, och hvetet är till

för de rika —

Oblandadt kaffe är godt, för grefvar och for

baroner,

Hälften brasilianskt och hälften java tar prosten,

Men för en fattiglapp som klockarn i Arby är

kornet,

Kornet rostadt helt lätt, och en nypa cikorja

ne c ultra!

Sä ja, min gumma nu vet du hur huset skall

ställas.

Inte ett ord jag spiller mer på den tråkiga

saken —

Hoppas du rätt förstått och icke för lappri blir

gramse.»

Hustrun stannade tyst, bedröfvad, slagen och

svarslös;

Aldrig sådana ord i sådan ton hon fått höra:

Aldrig hon heller trott att husets ställning var

. sådan,

Snarare hållit för, att öfverskott samlats på

banken —

Det var lönen alltså för mödan och sparsam1

hetsifvern

Börja förknappning och gniderier när åldern var

inne.

Mannen syntes belåten och glad att orden gjort

verkan —

Dock med, ett smil under lugg han lutade sig

öfver koppen,

Talade vänliga ord och skämtade smått som

han brukat,

Tackade sedan för mat och klappade hustrun

på kinden

Beste sig, gick några steg i salen och liksom på

måfå

Eller att retas, på narri, han slog ett ackord

på klaveret — »Ännu stämmer det godt, han sade den skämtsamme klockarn, Tonen är stark och inte en sträng än fattas i

lådan,

Räcker väl ut vår tid och barnens också, för

resten I» —

Sagdt, och han tog åt sin hatt, ty ångbåten

hördes i fjärden, Nickade vänligt farväl och skyndade ut genom

dörren.

ANDRA SÅNGEN.

Riddarholmskyrkan slår tre och Tyskan svarar

med samma.

Munkbrohamnen får lif, ty Mälarbåten skall

afgå;

Ångar, röker, slår back; på landgången myllrar

af människor;

Styrman stufvar sitt gods och svarar på svarslösa frågor,

Gastarne hala sin tross, kapten står redan vid

ratten

Under ett björklöfstak, på förtopp hänga pioner —

Dagen till ära, ty inne är strålande midsommarafton

Ångaren backar, vinglar sig ut, och människor

vifta på stranden.

Löfmarknans brokiga stånd man ser bak den

samlade folkhop

Och en munter konsert af gigor, pipor och dragspel

Drunknar och tystas ner af ångarnes hvissling

och ringning.

Men på fördäck, ombord på prydliga Mälare-

båten

Klockarn i Årby är synlig bland gods och ru-

siga bönder.

Hufvudet högst han står och bevakar en packlår

med handkraft.

Låren är lång som en dörr och bred som en tvåmanssäng öfver gafveln.

Rundtomkring är en skans af korgar, burar och

spiltor.

Likt en belägringsarmé de rusiga bönder ses

trängas

Sökande sittplats på låm, försvarad af stridslystne klockarn.

Ån han riktar en puff åt vadmalskyllrade ryggar

Ån med knäet han ger en känga i bågnande knäveck,

Och nar hopen som värst hans skatt vill bruka

som soffa,OKDALEJC OCH SMÅKONST 307

Nödgas med kragtag, orrar och sådant mer

han försvara

Dyrbarheten mot folk som endast näfrätten akta.

»Vinna, tänker han tyst, är ett intet emot att

försvara,

Lifvet ger intet för intet, och allt skall tagas

och röfvas,

Himlen själf vill tagas med våld, välan här finns

näfvarl» —

Solen gassar så hett, han svettas och pinas i

röken,

Os ifrån skans och från kök, och talgen ifrån

maskinen

Reta den hetsige kämpen som utbytt sin kamp

mot en ordstrid. —

Hungrig han är, och från kappen till lockande

försalongen

Stiger ibland en doft af ångande biffstek med

soya.

Men på sin post han troget står vakt och känner

ett nöje

Lida för sitt och de sina. Nu öppnar sig blånande fjärden,

Ångaren gör en lof, och vinden friskar från sidan.. .

Där är Mälarestränder i midsommars fullaste

fägring.

Himmel och jord sig förmält, man skiljer dem

knappt från hvarandra,308 OBD1AKK OCH SMÅKONST

Himlen äj blå, men vattnet är blåare, skogsbrynet tonar

Fjärran som fästets sky, och ekyn ser ut som
ett skogsbryn,
öar och holmar beklädda af nyspruckna löfträd
de hägra
Midt mellan vatten och luft, man vet ej hvart
de hör hemma,
Luften är ljum, icke het, är frisk, icke kall, man
rör sig
Liksom i varma rum, där fönstren stå öppna mot
solen.
Och nu rullar sig upp de fagraste taflor i växling:
Ån män skådax en ödslig strand med timmertallar i backen,
Och en sandtäkt besökt af välkända öppna skutor;
Ån de grönskande fält af råg och den guldgula
senap,
Madäng karger och våt, med kålvass ner uti
vattnet,
Här kommer fram vid ett näs ett tegelbruks
lergråa längor;
Marken kuperas och straxt en vattenkvarn håller sig framme
Att på sitt öfverfallshjul få en dusch af riss-
lande bäcken.
Fjärden tränger sig hop till ett sund, och en
herrgårdsbyggnad

Hvit som den nysläckta kalk, på taket ett klocktorn med flaggstång, Badhuset rosenderödt vid ångbåtsbryggan är
ankradt,
Trädgården följer i strand', ett paradis fullt
utaf fruktträd, Icke förbjuden frukt och inga ormar i gräset, Krusbärsbuskar i rad och hallonskogar com
åkrar...
Nu är ståten förbi, den steniga al-stranden följer,
Alar och sten och stenar och al; en struttande
sädesärla
Kvittrar vid udden farväl, nu går det rätt ut på
fjärden 1
Doppingar segla invid; en mås och en strykande

kråka,

Eljes allting är dödt på vida vattnet en timme. Fjärran en ångbåtsrök förkunnar odlade trakter, Kanske finns där en stad, ett lustslott eller en

herrgård.

MäJarn är rik på gods, ej blott på historiska

minnen,

Kära for [uppsvenska män.(Nämn Sture och Vasa, Oxenstjerna, Banér, behöfs ej nämnas de andra Tynnelsö, Räfsnäs, Gripsholm, med Tidö, Svartsjö och Kungsör, Taflor du skymta ser ur Sveames bålda historia.

Nu i den blåhvita luft i lä om ångarn syns

sträcka

Svanomas praktfulla par, de styra mot ljufliga

Ekoln,

Bådande hemmets kust för trötte vandrarn på

fördäck.

TREDJE SÅNGEN.

Högsommarstillt i luften, på vattnet, i träden,

Söndagsfrid är lyst öfver jorden och tystnaden råder,

Sen ifrån klockstapelns tjäll till sabbatshvilan

man utringt.

Kvarnhjulet stannat och ån står stilla i loppet

och sinar,

Dragarne hvila i bås och spiltor fria från selen.

Barn berätta sig märkt att i dag ej bien lämna

sin kupa,

Fåglarne sitta på kvist och hvarken äta ej heller sjunga,

Fiskarne stå på djupen och öfva ej ut sina vanliga lekar,

Gräshoppan håller sig tyst i underjordiska salar —

Aldrig man sett en orm på söndagsmorgonen,

aldrig

Yråk eller hök; och tornsvalan själf under gungande taket på stapeln

Håller sig skälfvande fast när mäktiga klockorna runga.

Herrans dag det ju är, och Herrans hus står

öppet och pyntadt,

Största huset i byn, det vackraste också i socknen ...

Hvitt som en ängels vinge, och hvälfdt som
himmelens kupa,
Högt uti tak, som vore det byggdt åt resår
eller åt gudar,
Pelarnes skog bära upp de luftiga hvalfven, och
underst
Drakar och troll de trampa uppå som världsträdets rötter,
Trampa den gamle orm, allfrätaren, söndraren
Nidhögg.
Men, därute kring skinande hvita heliga huset
Herrans trädgård är lagd, med blomsterhöljda
små sängar
Och med stickor och kors och stenar märkta
med namnen,
Trädskolan lik med jämna kvarter och afmätta
rader...
Herrans örtagård, här; här sofves, vandias och
växer.
Nu det ringes igen, den andra gången, och
sakta
Börjar det rymliga hus att fyllas af festklädda
folket.
Kyrkovak taru på. tå, på taflorna sätter opp numren,
Orgeltramparn är här och stiger i knarrande
trappan,
Torkar dammet och drar en stämma ur välfylldt
register,
Sextonfots principaln, det är basen som först
gör susen,
Tjänar väl ock som ventil när bälgaroa äro för
fyllda.
Klockarn har hållit hus i sakristias, hos prosten,
lämnat sin kyrkopost med stiftstidning, bref
och attester
Lysningar, dop och plakat, kungörelser helaste
packen.

Nu han går till sin plats emellan bänkarnes
rader,
Nickar förstulet åt frun som sitter vid nämde-
majis enkan,
Hinner sin upphöjda plats; och framför Hæffners
koralbok
Slår han sig ner, drar stämmorna ut och börjar preludiet,
Af Sebastian Bach, den störste som spelat på
orgor,
Smärtans och sorgernas tolk som kräfde de hundrade strupar
Orgelverket förser, och de väldiga bälgarnes lungor...
År det dig ej som du såg hur orgeltramparn
vid verket
Sätter sin klumpiga fot på bröstet af slagne Ti-
tanen?
Val, nu psalmen tas upp, och högmässan tager
sin början...
Går sin gång, sin gilla, och hinner fram till
predikan —
Då med ens den skicklige klockarn syns smyga
på tåspets
Trapporna ner, som knarra och gny som ville
de skvallra,
Vapenhuset han når, förbi båd sprutor och hinkar,
Träffar på kyrkovalln de duktiga ringarna
fyra.
Aftaldt mötet ser ut, i hemligt förstånd de nu
hviska,
Ila sedan geschwindt mot klockaregården i half-
eprång.
Nå, hvad hände så se'n? Det förtäljs af spejande
pojkar,
Att från hemmet bars ut, betäckt af ett gammalt
segel

Något ej olikt ett slaktdjur med fyra benen i

vädret,

Och att detsamma bars bort i flygande fart

upp till logen.

Sedan — berättas det ock — att ett ännu större

spektakel314

Burits från logen tillbaks, och vid en törn uti

farstun,

Dånat och skrällt som en hund med musik man

köper i marknan.

Amen är sagdt ifrån predikstoln och "altartjänsten har slutat,

Klockarn är på sin plats och till utgång väljer

han noter.

Och när han. valt, med alla stämmor han prässar

verket,

Mendelssons Bröllopsmarsch ur Midsommars-

drömmen han spelar,

Festligt, pompöst, ej fritt från en åsyftad afsikt,

Och när i orgelns spegel han ser, han möter en

blick af sin hustru,

Spörjande, svarande på en gång, och så hon försvinner i hopen.

Allt är slut och portarna stängas till löfklädda

templet.

Klockarn skyndar sig hem, nu gäller hinna få

försprång —

Hustrun visste han väl, ett ärende haxle till

präötgårn;

Allt var ju ordnadt, beräknadt förut och kunde

ej felslå...

Snart den lycklige klockarn var hemma i pyntade salen,

Kastar sin hatt, och öppnar pianot af glänsande

valnöt,

Slår ett ackord och pröfvar en löpning, en rullande skala; Faller i temat in, får händerna fulla med toner —

Och ifrån taffeln, den liggande harpan, en rik

toccata

Af Sebastian Bach, hans store lärare, klingar, Och den säger hans saga i smärtfyllda konstrika takter... Ungdomsdrömmar om konsten, den stora, det

herrliga kallet, Som för hem och för härd, för brödet han nödgats offra — Minnet tränger sig på, han ser sig som yngling

åter,

Händerna hvita ännu, ej brynta af solen på

åkern,

Då vid akademin, i hufvudstaden, han löften Gaf om en lysande bana i tonkonstens tjänster Och på en kyrkokonsert i Klara spelade orgeln, Just det stycket han nu i minnet kallat till

lifvet...

Och i pianots fanér nu såg han händerna speglas

Styfva, stora, med hår och lederna svällda af

kyla,

Blygdes i sinnet att röra så hårdt de elfenbens-

hvita tangenter, Fina och lena som ville de helst af kvinnohänder

få smekas,

Och då vaknar han upp och känner att lifvet

har svikit;

Fattas af helig vrede, af harm och ursinnig

skärande smärta,

Slår ett ackord uti moll, går öfver och kastar

sig in i

Beethovens största sonat, den Titaniska Appas-

sionata...

Lejonet lik som rister sitt galler med blodiga

ramar

Byker han ut på klaviaturn och griper omkring

sig...

Väldiga näfvarne nu vid stålsträngad harpa de

spikas,

Fötterna naglade fast vid pedaln, han liknar en

korsfäst.

Allt hvad lifvet har bittert, det cyniskt gäckande lifvet,

Som af allvar gör narr, och hånar de vackraste

känslor,

Pockar på offer och plikt och skrattar sedan åt
offret,
Lifvet som binder till gissel de arma mänskornas
öden,
Tvingar att slå det kärast man har, att sarga
och klösa...
Så går tondikten fram, den ordlösa väldiga dikten
Byter och gråter af vanmäktig harm öfver tillvarons smärta.

»Hur är det ställdt med heliga löftet om friden
på jorden ?
Viljan är god, den mänskliga viljan vill friden;
Nödgas till strid och våld, till svek och trolösa
orden —
Hör I de osällas vrål, som mistat tron på det
goda;
Lifvet är fult, är ondt, dock mänskorna afsky
det onda.
Lider ej den som slog ett sjufaldt emot den
slagne?
Drömmer ej hvarje född om en sagans gyllene
ålder?
Drömmer om oskyldig fred då lammen få leka
med lejon?
Heder åt mänskobarnet med goda viljan, som
längtar
Ut från förnedring och blygd och upp till ett
anadt bättre,
Skammen drabbe då den, som hatar hvad kärlek
förenat —
Människan velat väl, men ödet ville det onda I
Nu, hör fångarnes skrik från jordiska fångahuset,
öfver sig se de ett blått och tro då straxt det
är himlen;
Räckes en vänlig hand, de mena det är en ängels;
Alla tro genast godt, hvi kallas de då för onda?

Ve denna jord, där intet växer, men allting förruttnar.

Sår du i kärlek, du skördar i hat; af tron växer
tvifvel;
Du planterar ditt hopp och frukten heter förtviflan ...
Ragnarök, makternas skymning, den store världsbrand, må komma,
Syndafloden därtill en rening med eld och med
vatten,
Och så börjas på nytt; i askan och fruktbara
slammet
Odlas och sås. Då nalkas de drömmares gyllene
ålder...»
Tonerna tystnat, men strängarna ljuda ännu
som ett minne,
Eller ett eko från fjärran, ett gensvar af likstämda sinnen,
Och förintad han satt själf häpen öfver sin trollmakt,
Ty den blygsamma saln den darrade ännu af
åskan,
Åskorna, kallade fram af besvärjarn utan att
veta't.
Då, från det öppna fönstret han hör ett dånande »bravo,»
Följdt af applåd från händer i mängd; det kändesordålkk och småkonst 319
Varmt och mjukt som om honom de klappat
på kinden;
Hastigt han reste sig upp och såg genom öppnade fönstret
Grefvens hela familj i det ståtliga stannade åkdon ...
Och därbakom höll prostens med döttrar och
mågar.
Ån ett bravo blef höjdt och klockarn steg upp
för att buga...
Då i ett ögonblick han kände allt bittert försvinna —
Lifvet log; en sekund han njutit af konstnäjns
seger;
Hjärtan och sinnen han tändt och tvungit de
store att lyssna.
Nu han vände sig om, en hand blef lagd på
hans skuldra,

Hustrun dar stod och helt rörd af hyllningen

egnad åt maken

Visste ej hur med min och åtbörd hon skulle

bete sig,

Tog sin man uti hand helt enkelt och tryckte

den kraftigt

Lycklig att finna igen densamma, hon trott sig

förlorat...

Och nu njöto de båda som barn att skåda det

nya pianot —320 OBD1AKK OCH SMÅKONST

Årslånga mödors lön, en makt som kommit i

huset,

Och det strålade kraft, det kastade glans öfver

hemmet,

Lyste på tarfliga möblerna upp och lyfte de

ringa

Byfolket talte därom och tittade in genom fönstren —

Barnen stormade till på en vink af fadern, och

nu stod glädjen

Högre i tak än nånsin i fattiga klockaregården.VID DAGENS SLUT.

Högst upp under takets list Där bor jag

Hos svalorna och dufvorna,

Där vinden rister med plåtarna — — —

Längst bort på sjön ser jag båtarna

Och landstigna måsar på tufvorna;

Dit for jag,

Om vingar jag hade, så visst!

Därborta går solen opp; Det vet jag!

Rätt öfver de blåa skogarna

Som skygga mot hafvet i öster---

Därbortifrån hör jag röster Som muntra visor från logarna... Nu grät jag

I sinnet, vid minnet af strandade hopp.

Strindberg. 21322 OBD1AKK OCH SMÅKONST

Därbortom den blåa skog Vid hafvet,

Dar låg min ungdom, för längesedan

Därute vid friska fjärdarna----

Hvar äro de drömda härdarna, Och vännerna som gått hädan? Begrafvet

Det bästa, som lifvet tog!

Jag vill icke se ditut Ej dit åt!

Men drar mig tillbaks i schäslongen,

Där ser jag allenast molnen---

Som brasans glöd I förkolnen, I skyar från solnedgången I Sen hit-åt!

Här väntas också på dagens slut!MOLNBILDER.

Himlen betäcks; skyarne gå, Lätta luftskepp med vinden tåga; Hela dagen de segla få, Men mot kvällen de stilla stå Ocb sitt läger i väster slå — Hvila vid solens sista låga. Nu stå de upp, klädda till lek I Nu begynnes den gäckande hägring; Vandrarn villas af bländande svek, Rök och dunster i lånad fägring.

Gyllene skyar i aftonens glöd Bygga borgar och slottsruiner; Högst på klippan af skiffer röd Vid en flod-dal med små raviner, Vingårdsmurar och Persikträd, Katedraler och rådhusgaflar, Sångarstrider och riddarsed, Runda torn med broar på kaflar...324 OBD1AKK OCH SMÅKONST

Nu I Nu ändrar sig molnets fond, Rödbränd öken sig tröstlös sträcker, Beduinen till häst gör rond, Karavanens flanker betäcker, Där är palmer och där en oas, Där kameler och pyramider Spegla sig i vatten som glas ... Nu, ånyo den taflan glider Glider in i en annan face, Molnet löser sig upp och sprider, Samlas sedan vid solens kyss, Bygger, målar, formar som nyss.

Land I Det är land som jag ser, När från det vilda haf Drifvande jag föll ner, Bedjande om en graf. Grönskande stränder, skuggande alar, Vaggande vassar i stilla vikar, Här är jag hemma bland likar, Här är mitt land, mina dalar I

ö, du min grönskande ö, Blomkorg i hafvets våg! Doftande slaget hö, Dig jag i drömmen såg.ORDALEK OCH SMÅKONBT 325

Såg jag i vänliga ängar vandra, Ljusklädda barn med lösta lockar, Sjunga och leka i brokiga flockar Famna i frid och kärlek hvarandra.

Vänner och fränder jag ser; Skiljdes i hat vi åt, Ingen det minnes mer, Hvad som vållat vår gråt. Hemlängtaji griper, dit vill jag fara, Lämna den trånga, tråkiga jorden. Pinande tankar, sårande orden — — — Ve! Det är moln, det är skyar bara!

Skyar, I himmelens barn, Hållen er sväfvande däri Trampande jordens skarn Aldrig jag flyga lär! Stundom när svarta molnet seglar, Faller det ner och bildar gölar; Regnet är rent, men jorden det sölar, Himlen är stor, men ser sig i pölar — Heden nu täcks af små blåa speglar!ÅSKREGN.

Det var i peonernas tid Och jasminernas.

Hon satt vid vårt bord och var blid;

Det var blommornas skuld och vinernas.

Vi blandade tanke och blick.

Och ordet det kom och det gick,

Ett nät omkring oss det väfde;

Vi voro ett, och vi lefde

Hvarandras lif som vårt eget;

Vi talte med tankstreck förläget,

Och frågetecken törhända mest — —

En själarnes bröllopsfest!

Och solen så vackert sken

På jasminerna,

Som blandade doft så ren

Med vinerna.

Då mörknar det plötsligt till, Och luften blir dof och still. Nu solen har upphört lysa, Och blommorna slutas, träden rysa.

Vi tystnade, hon tog min hand När skräcken helt vår tunga band; Och endast ögat vågade en fråga Om vi nu skulle dö af samma låga... Då faller sakta tunga stänk På fönsterrutorna och blecken; Och droppame de krossas — tänk! Och täcka rutorna med utropstecken. Nu brast det öfver husets tak, Och molnen stå i eld och lågor. Så svarar himlen med ett brak På barnens alltför dumma frågor.HOLLÄNDARN.

Ur Flygande Holländarn. Sk&despel.

HOLLÄNDARN vid åsynen aj Lüith.

Hvad är det? Hvem är det? Ett mänskobarn i hvita slöjor, En kör af linjers harmonier Som under slöjan röjes. Ett världssystem i smått, En afbild af den stora Kosmos. Se höftens väldiga parabel, lik kometens bana, Som leder ut i rymder anade, ej kända... Hon vänder sig, och straxt jag ser De samma linjer ändrade ifill half-ellipser, Som bilda jordens lopp kring solen, Och som tillsammans forma agget, Ifrån hvars brännpunkt skötets radier löpa

ut. —

Från skuldrorna till ljumsken tecknadt står

Det helga häxagrammet,

Den härliga Orion lik på stjärnehvalfvet,

Där Bältet är markeradt genom nafveln... I hvilken himmelens ekvator löper fram, Och hvilar nedtill på triangeln Af tre konvexa bågar bildad En tryckt kupol på templets tak Det tempel som åt Moderskapet blifvit hel-

gadt!

Och ofvan, bålen med ett virrvarr af små kurvor

Från solens krona och från månens skaror,

Där böstens tvenne hemisfärer äro jorden.

Se knäets molnfläck lånt från Vintergatan,

Och vadens smäckra båge, lik

En kastad kropps i rymden 1

Ja, fotens hvalf och axelns rundning

Och armens svällda kurvor,

Allt går från sfären ut:

En symfoni i sfärers harmoni;

Från sfären och från käglan,

Ljuskäglan sänd af själfva solen uti

Så blef du, kvinna, skapt af ljus från himlen

En Skaparns afbild i hans skapelse,

Af bitar lånade från universum.

Och därför är du allt 1

Allgifverskan,

Förutan hvilken jag är tomma intet 1 Men himlabarn! Från jorden, Ifrån naturens alla riken danades Det fina stoftet där din ande skulle bo.

Ditt öra fick af snäckan och af musslan formen;

Din mun en blomma lik med honungsgropar, Dess grundform dock en stoma hvarmed växten andas.

Kroklinjen i din näsas vingar Du ser i vinets och melonens klängen; Åt dina tänders perlemor gaf fiskens fjäll dess

form,

Ditt öga är en ädelsten, blå som safiren, svart

som onyx, Kan äfven vara brun som en agat. Och stenen fattad in i skalet Det hvitblå skalet af en dufvas ägg, Som hvilar i en bädd så näpet kantad Af svarta fanet från en hägers fjädrar! Hvad skall ditt hår jag likna vid? Den vilda hästens mahn, nej purpursnäckans

byssus,

Nej, blåa hafvets finsta alger,

Och ängens praktgräs, svingeln, gröet,

Mest pampasgräsets lummiga ägrett!

Har silkesmasken spunnit det till lakanstråd

Att kläcka fjärlar i?

Har spindeln spolat denna, trolska tråd

Att fågna gyllne flugor med?

När Uranos i ur-jord gräfde

Och Gäa, modern-jorden spann

Det blef till dina lockar Eva,

Den första brudens slöja

Och den lillas svepning 1 Med dem du torkat dina tårar, Med dem du dolt din blygsel, När du ur paradiset gick På världens törneväg. I skuggan af dess friska skog Du hvilar dina stackars trötta ögon, När nålen ur din hand vid dagens slut ,du

falide,

När sjuka barnet tagit- dina sista krafter Och druckit ut ditt hvita blod Ur bröstens alabasterskålar I

Ack, äfven jag har hvilat uti lockars skugga

Vid moders sköte och vid makas barm —

En gång — de voro ljusa lätta

Som vårbjörks späda årsskott;

En gång, de voro svarta som cypress;

Som gissel flätade af slanka ormar

De slogo mig i ögonen;

Och väfdes till en tagelskjorta,

Som jag fick bära, under det jag svalt!

0 hulda gissel......SÅNGARLÖN.

Amfion spelte, Thebe vardt! Din skald han sjöng och vandrade. Ibland i rödt, ibland i svart; Man honom rosade och klandrade; Med lyckan kom han ingen hvart!

Men lifvet gick, fast mest på hank Och tallriken ibland fick cirkulera Nångång med malt, men mest med dränk Hos vilsnegångna fick han pokulera, Och rösten fick en svår skavank. Så blef det höst och höst är skörd, Hans öde tröttnade på slutet, Igen kom rösten och blef hörd; Försonadt blef hvad som var brutet — På långa torkan kom det nederbörd!

Och hans sång den rifver regn Regn, regn, guldregn! Hemlös, utan hägn,ORDALEK OCH SMÅKONBT 333

Me'n han slet och sträfvade

Lyckohjulet väfvade

Hemma i hans land

Okänd' liten hand.

Och hans sång den rifver regn.

Regn, regn, guldregn.

Och han sjöng så stenar rördes Att det röda huset växte opp, Tegel, sand och lera fördes Fram af spadbeväpnad tropp. Skogen lämnar bästa bjälkar, Berget föder, järn blir till, Arbetsvagnar, kärror, kälkar Dansa fram, tills allt blir still! Aldra högst inunder taket Reds han hem, som ej han vet; Ännu står det tomt och naket Väntar målning och tapet. Då kom Du och verket ledde, Sången fick på nytt sin fart, Rummen sig i färger klädde, Pryddes hvart uti sin art. Våra rum de äro dikter, Tretti år på dem jag skref, Efter många mödor, plikter, Har jag sjungit hop vårt hemlMAJ PÅ HEDEN.

(1902).

Solen lyser på lärkväg! (Korus) Hå, I Heden sträcker sig brun och dyig. Inga blomster i gräset stå> Ingen lärka ännu hörs slå, Sjön i fjärran är svart och byig. När man plöjer och sår Ifrån år och till år År väl skörden vår? Eller är den ej?

Säj I (Korus) Nejl

Heden ligger så tungerl (Korus) Ol Karlar komma med läkt och bräder, Timra, snickra som till en bro, Måla sedan med rödt som blod; Rödt är grundfärg, den syns och kläder I Den är lik en schavott, Den bådar ej godt Men står där den stått Bådar den godt? Säj! (Korus) NejlORDALEK OCH SMÅKONBT 335

Solen lyser på läj-kvägI (Korus) Hör! Heden af kaserner är kransad, Ibland trupper man trumman rör Och trumpeten vår högtid stör — Stora staden är väl förskansad. Och soldater till fot Se ut som ett hot. Är det krig eller fred, Vred Säg ut eller tigl (Korus) Det är krig!

Skaror tåga i rad I (Korus) Framåt I Röda fanor de föra I Utan vapen och utan ståt, Ingen mäktar dem skilja åt, Ingen vågar de tyste röra! Då höras där ord Från talarebord Ej om brand eller mord; Blott om orätt och rätt! Rätt Vill vi ha! (Korus) Ja!